

Møte torsdag den 16. juni 2011 kl. 9

President: Line Henriette Hjemdal

Dagsorden (nr. 105):

1. Innstilling fra finanskomiteen om statsrekneskapen 2010 (Innst. 434 S (2010–2011), jf. Meld. St. 3 (2010–2011))
2. Innstilling fra finanskomiteen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2010 (Innst. 436 S (2010–2011), jf. Meld. St. 15 (2010–2011))
3. Innstilling fra finanskomiteen om finansmarknadsmeldinga 2010 (Innst. 439 S (2010–2011), jf. Meld. St. 21 (2010–2011))
4. Innstilling fra finanskomiteen om rapport fra Norges Banks representantskap for 2010 (Innst. 435 S (2010–2011), jf. Dokument 17 S (2010–2011))
5. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 120/2010 av 10. november 2010 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2009/65/EF av 13. juli 2009 om investeringsforetak og av direktiv 2009/110/EF av 16. september 2009 om adgangen til å starte opp og utøve virksomhet som utsteder av elektroniske penger og om tilsyn med slik virksomhet (Innst. 438 S (2010–2011), jf. Prop. 87 S (2010–2011))
6. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Makedonia (Innst. 416 S (2010–2011), jf. Prop. 109 S (2010–2011))
7. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til å sette i kraft en overenskomst mellom Kongeriket Norge og Macaos Spesielle Administrative Region i Folkerepublikken Kina om opplysninger i skattesaker (Innst. 415 S (2010–2011), jf. Prop. 122 S (2010–2011))
8. Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Portugal (Innst. 414 S (2010–2011), jf. Prop. 123 S (2010–2011))
9. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om kommuneproposisjonen 2012 (Innst. 429 S (2010–2011), jf. Prop. 115 S (2010–2011))
10. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Per-Willy Amundsen og Åge Starheim om å avvikle fylkeskommunen som selvstendig forvaltningsnivå (Innst. 425 S (2010–2011), jf. Dokument 8:132 S (2010–2011))
11. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om søknad fra Hans Tranekjer Andresen om å bli naturalisert norsk borger (Innst. 412 S (2010–2011))
12. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Rigmor Andersen Eide, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge (Innst. 406 S (2010–2011), jf. Dokument 8:95 S (2010–2011))
13. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Jæger Gåsvatn, Per Arne Olsen, Kari Kjønnaas Kjos, Bente Thorsen og Gjermund Hagesæter om å sikre økt lønn i lavlønnsyrker med hovedfokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor (Innst. 432 S (2010–2011), jf. Dokument 8:116 S (2010–2011))
14. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Ingjerd Schou, Arve Kambe, Torbjørn Røe Isaksen, Michael Tetzschner og Erna Solberg om styrking av personvernet (Innst. 369 S (2010–2011), jf. Dokument 8:56 S (2010–2011))
15. Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2011 mv. (Innst. 408 S (2010–2011), jf. Prop. 121 S (2010–2011))
16. Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2011 – endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m. (Innst. 444 S (2010–2011), jf. Prop. 126 S (2010–2011))
17. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2010 (Innst. 381 S (2010–2011), jf. Dokument 5 (2010–2011))
18. Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2010 (Innst. 443 S (2010–2011))
19. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i «Regulativ for tillegg mv. til utskrivne vernepliktige mannskap» (Innst. 442 S (2010–2011), jf. Prop. 127 S (2010–2011))
20. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter N. Myhre, Harald T. Nesvik, Ivar Kristiansen og Svein Flåtten om snarlig deployering av norsk militært bidrag til Adenbukta (Innst. 331 S (2010–2011), jf. Dokument 8:96 S (2010–2011))
21. Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om investeringar i Forsvaret (Innst. 441 S (2010–2011), jf. Prop. 110 S (2010–2011))
22. Referat

Presidenten: Representanten Bent Høie vil framsette et representantforslag.

Bent Høie (H) [09:00:24]: På vegne av representantene Sonja Irene Sjøli, Michael Tetzschner og undertegnede vil jeg framsette et representantforslag om å styrke pasientenes rettigheter ved fastsettelse av frist for behandling og ved brudd på behandlingsfristen.

Presidenten: Representanten Olemic Thommessen vil framsette to representantforslag.

Olemic Thommessen (H) [09:00:59]: På vegne av representantene Ib Thomsen, Øyvind Håbrekke, Trine Skei Grande og meg selv vil jeg framsette et forslag om digital formidling fra teater- og musikkinstusjoner.

Dessuten vil jeg på vegne av representanten Svein Flåtten og meg selv framsette et forslag om utredning av hjemmel for klarering av opphavsrettigheter fra andre land, tverrterritorial klarering.

Presidenten: Representanten Anders Anundsen vil framsette et representantforslag.

Anders Anundsen (FrP) [09:01:41]: Det er en usedvanlig stor glede og ære å fremme et representantforslag på vegne av representantene Martin Kolberg, Per Olaf Lundteigen, Per-Kristian Foss, Hans Olav Syversen, Hallgeir H. Langeland, Trine Skei Grande og meg selv om opphevelse av § 7 annet ledd i lov om Stortingets ombudsmann for forvaltningen for å sikre Sivilombudsmannen adgang til forvaltningens saksdokumenter samt enkelte andre rettinger.

Presidenten: Representanten Robert Eriksson vil framsette et representantforslag.

Robert Eriksson (FrP) [09:02:25]: Jeg har gleden av, på vegne av representantene Laila Marie Reiertsen, Vigdis Giltun, Tord Lien og meg selv, å framsette et representantforslag om endring i forskrift om arbeidsmarkeds tiltak – fjerning av individstønad.

Presidenten: Forslagene vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

Før sakene på dagens kart tas opp til behandling, vil presidenten informere om at møtet fortsetter utover kl. 16 til dagens kart er ferdigbehandlet.

Sak nr. 1 [09:03:02]

Innstilling fra finanskomiteen om statsrekneskapen 2010 (Innst. 434 S (2010–2011), jf. Meld. St. 3 (2010–2011))

Torgeir Micaelsen (A) [09:03:26] (komiteens leder og ordfører for saken): Dette er jo ikke det mest lystelige av

alt Stortinget diskuterer, men desto viktigere. Så jeg vil bare, på vegne av komiteen, si noen ord.

For å ta det første først: Statsregnskapet er regnskapet som avlegges årlig over statens inntekter og utgifter i foregående år. Regnskapet består av to deler, bevilgningsregnskap og kapitalregnskap.

Bevilgningsregnskapet omfatter de poster som bevilges over statsbudsjettet. Det gir grunnlag for kontroll med at Stortingets bevilgningsvedtak her i salen blir fulgt opp av statsadministrasjonen. Kapitalregnskapet gir en oversikt over statens fordringer, gjeld og kontantbeholdning.

Det er liten tvil om at statsregnskapet for 2010 er en omfattende framstilling, slik det er hvert år. Materialet er definitivt ikke lett tilgjengelig, og kan oppleves som ganske detaljert og teknisk. Det er likevel, heldigvis, en enstemmig komité som stiller seg bak innstillingen til meldingen. Jeg skal derfor bare komme med noen korte tilleggskommentarer.

Det oljekorrigerede underskuddet i statsregnskapet for 2010 ble 104,1 mrd. kr. Det er 5,3 mrd. kr lavere enn i nysaldert budsjett, vedtatt i desember 2010. Skatte- og avgiftsinntektene ble omtrent 4 mrd. kr høyere enn i nysaldert budsjett. Medregnet annen økning i inntektene ble de samlede inntektene 7,4 mrd. kr høyere, mens utgiftene ble 2,1 mrd. kr høyere enn i nysaldert budsjett.

Går vi videre til pengene vi har på bok, ser vi at den bokførte verdien av Statens pensjonsfond utland økte med nesten utrolige 439 mrd. kr, fra 2 642 mrd. kr ved utgangen av 2009 til nesten 3 081 mrd. kr ved utgangen av 2010. Overskuddet økte verdien av fondet med 252 mrd. kr, mens netto kursgevinst økte fondet med drøyt 166 mrd. kr. Tilført kapital ved avviklingen av Statens petroleumsforsikringsfond økte kapitalen i fondet med nesten 20 mrd. kr. Det er ganske ufattelige størrelser vi håndterer gjennom Statens pensjonsfond utland, som skal behandles i egen sak rett etter at vi er ferdig med statsregnskapet i salen.

Men det er ikke bare SPU som gjør det godt. Også SPN – altså innenlandsdelen av pensjonsfondet – har fått økte inntekter. Fra utgangen av 2009 til utgangen av 2010 økte kapitalen i Statens pensjonsfond Norge med nesten 18 mrd. kr, fra 117 mrd. til 135 mrd. kr. Endringen kommer av netto renteinntekter og utbytte på 4,4 mrd. kr og en samlet kursgevinst på aksje- og renteplasseringer på 13,4 mrd. kr.

Det var tallene. Det er store størrelser vi håndterer, og tallene viser oss vel først og fremst hvor fantastisk privilegerte vi er ved å være innbyggere i et land som har slike statsfinanser. Sammen med vårt samlede arbeid er det den store rikdommen fra olje og gass som har gjort oss i stand til å være i en helt annen stilling, og å ha en helt annen utvikling i velstanden enn mange andre land.

Når etterdønningene etter finanskrisen og konsekvensene av rekordhøy statsgjeld i mange land i tillegg fortsatt rammer disse landene svært hardt, er det bare å konstatere at vi nok en gang er i en situasjonen vi skal være glade for her hjemme, og vi skal være takknemlige for det. Takket være både oljepengene og det at vi er svært flinke til å stå på og arbeide – mange står på og gjør en fantastisk jobb

hver dag, og mange er i jobb – får vi betydelige inntekter, som regnskapet her viser kommer fellesskapet til gode.

Men denne rikdommen krever også at vi tar ansvar, at vi forvalter verdiene godt, slik at også kommende generasjoner kan få glede av dem. En sårn formue kommer ikke – og forblir ikke stor – uten at det betyr noe hvordan vi ter oss, bl.a. her på Stortinget.

Det er derfor gledelig at det er et bredt flertall i Stortinget som ønsker å sette av et betydelig overskudd i regnskapet og overføre det til Statens pensjonsfond utland hvert år, også for det året vi nå behandler. Vi må sørge for at de ekstra ressursene vi får, bl.a. fra oljen, ikke blir fasett inn i økonomien i en slik takt at økonomien går over styr. Vårt nå store fond er et resultat av politiske valg over ganske lang tid.

Men helt til slutt, tilbake til tallene. Jeg nevnte at skatte- og avgiftsinntektene ble omtrent 4 mrd. kr høyere enn i nysaldert budsjett. Dette tyder på at det går bedre – ja, faktisk godt – i Norge. Folk er i jobb, og selskapene drives godt. På grunn av finanskrisen var det ventet nedgang i skatteinntektene fra foretak, men også disse inntektene har økt i 2009. Skatteinngangen fra foretak har faktisk i uventet liten grad blitt påvirket av finanskrisen og det internasjonale tilbakeslaget. Det er bra for fellesskapets og statens inntekter, og det er også et resultat av en rekke politiske valg gjennom lang tid.

Velstand og inntekter kommer ikke av seg selv. Tallene fra statsregnskapet viser resultatene av en vellykket politikk.

Med dette legger jeg fram innstillingen.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 1. (Votering, se side 4997)

Sak nr. 2 [09:08:22]

Innstilling fra finanskomiteen om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2010 (Innst. 436 S (2010–2011), jf. Meld. St. 15 (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 10 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Jørund Rytman (FrP) [09:09:39] (ordfører for saken): Statens pensjonsfond utland, på folkemunne kalt

oljefondet, passerte i oktober 2010 for første gang 3 000 mrd. kr i markedsverdi. Ved årsskiftet var markedsverdien til Statens pensjonsfond utland 3 077 mrd. kr, og markedsverdien til Statens pensjonsfond Norge var på 133 mrd. kr.

En annen tankevekkende milepæl ble nådd for ca. en uke siden, ca. 15 år etter at finansminister Sigbjørn Johnsen gjorde det første innskuddet. Med ca. 3 100 mrd. kr til forvaltning anses oljefondet nå for første gang for å være verdens største statsfond. Det antas at man da passerte statsfondet til Abu Dhabi i De forente arabiske emirater.

Det er tverrpolitisk enighet om at fondet skal skape høyest mulig avkastning innenfor moderat og konservativ risikotoleranse. I nasjonalbudsjettet for 2011 blir fondets størrelse anslått til å være over 6 000 mrd. kr ved inngangen til 2020.

Hele finanskomiteen understreker betydningen av at dersom fellesskapets sparemidler skal komme både dagens generasjon og framtidige generasjoner til gode, er vi avhengig av en langsiktig og trygg forvaltning samt bred oppslutning og en stor grad av legitimitet rundt måten midlene i Statens pensjonsfond forvaltes på.

Jeg la merke til at regjeringen ved finansministeren i sin pressemelding om denne stortingsmeldingen, Meld. St. 15 for 2010–2011, Forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2010, skrev følgende:

«I motsetning til hos tradisjonelle pensjonsfond er ikke vår sparing øremerket særskilte forpliktelser som for eksempel løpende pensjonsutbetalinger.»

Jeg konstaterer derfor at fondet ikke har noe med pensjoner å gjøre, og fikk dermed bekreftet mine antakelser om at det har vært og er et retorisk grep konstruert for å overføre mindre av statens enorme overskudd til folket. Vi i Fremskrittspartiet mener derfor at navnet på fondet er direkte misvisende, og at en da bør vurdere å endre det.

Statens pensjonsfond – eller hva man enn skal kalle det – har som formål å spare til kommende generasjoner slik at de også skal kunne nyte godt av petroleumsformuen. Men det er også en plikt at vi bygger opp nasjonen videre for landets befolkning, slik at landets nåværende og framtidige næringsliv vil være godt rustet og ha gode forutsetninger for å hevde seg og være konkurransedyktig i den internasjonale handelen.

Sentralbanksjef Øystein Olsen la i sin årstale i februar 2011 stor vekt på gjennomføringen av handlingsregelen, som også er en konstruert regel. Sentralbanksjefen påpekte at handlingsrommet er brukt

«til å gjennomføre standardøkninger og øke utgiftene på en rekke områder. Prioritering av tiltak som styrker produktiviteten og vekstevnen på lengre sikt, herunder justeringer i skattesystemet, synes derimot å ha kommet noe i bakgrunnen.»

Jeg håper derfor at regjeringspartiene nå også vil fokusere på at økt bruk av oljepenger kanaliseres til f.eks. forskning, infrastruktur og vekstfremmende skattelettelser, slik hensikten var og bør være, at folk flest, skattebetalerne, skal beholde mer av sine egne penger, og at fondet brukes til å skape økonomisk vekst.

På samme måte som når du eller jeg er eier av et hus,

en leilighet eller en bondegård, for den saks skyld, er vi opptatt av å ha den i best mulig stand, og vedlikeholder den. Kanskje, forhåpentligvis, gjør vi den i enda bedre stand enn den var da vi overtok den, slik at våre arvinger kan overta en eiendom som kan møte alle mulige framtidige stormer og værtyper. En fornuftig eier lar ikke sitt hus forfalle, har alle pengene sine i banken og bruker rentepengene til forbruk og fest – men investerer.

Vi har i forbindelse med denne stortingsmeldingen hatt en høring i finanskomiteen. Det som gjør meg litt betenkt, er mangelen på interesse. Kun en håndfull interesseorganisasjoner meldte sin interesse og møtte opp. Det var ikke personer, institusjoner, organisasjoner eller firmaer som hadde meninger om hvordan fondet kan få bedre avkastning, eller kanskje mindre risiko, eller mer åpenhet; de var hovedsakelig opptatt av etikk og miljø, som for så vidt er vel og bra, men etter min mening burde det kanskje vært flere enn Regnskogfondet, WWF-Norge, Forum for Utvikling og Miljø og organisasjonen Slett U-landsgjelda som møtte opp.

Det var ingen innspill fra finansnæringen eller selve forskningsmiljøet, kanskje fordi vi har et for lite forskningsmiljø i Norge på dette området. Det eneste var et skriftlig innspill fra blogger Lars Haakon Søråas, for øvrig vararepresentant til Norges Banks representantskap, og Morten Josefsen, som er blogger og doktorgradstudent på Handelshøyskolen BI.

Vi registrerer alle sammen at det i ny og ne forekommer debatt i media. Denne uken var det interessant å lese innspillene fra investor og milliardær Øystein Stray Spetalen. Han langet denne uken igjen ut mot oljefondet og spurte rett ut: «Hvor lenge skal vi sitte og *ikke* tjene penger på aksjer?» Jeg siterer videre:

«Vi startet i 1998 med å investere i aksjer, og vi har frem til nå ikke tjent på det. Vi har ikke tjent penger på dette på 13 år, i den mest fantastiske økonomien vi har hatt.»

Jeg minner om advarslene som Fremskrittspartiet kom med da stortingsflertallet her ønsket å øke aksjeandelen fra 40 til 60 pst., som skjedde mot Fremskrittspartiets stemmer.

I tillegg mener finansmannen Øystein Stray Spetalen, i likhet med Fremskrittspartiet, at Norge burde ha bygget opp forvaltningskompetanse selv, hovedsakelig her i Norge, samtidig som man bør være seg bevisst hvem som sitter i styrer og kontrollorganer i forvaltningen.

Fremskrittspartiet har tidligere tatt til orde for og foreslått at vi etablerer et norsk kapitalforvaltermiljø på bakgrunn av de investeringene som foretas gjennom Statens pensjonsfond, slik at det i større grad kommer Norge og befolkningen til gode, på samme måte som vi i sin tid bygget, og fortsatt bygger, opp et miljø rundt oljeteknologi, som Norge i dag er verdensledende på.

Jeg minner også om at Fremskrittspartiet for mange år siden først tok til orde for at fondet burde investere i eiendom. Statens pensjonsfond gjorde sin første unoterte eiendomsinvestering 13. januar 2011. Mandatet fastsetter at Norges Bank nå skal plassere inntil 5 pst. av Statens pensjonsfond utlands kapital i egen eiendomsportefølje ved å redusere obligasjonsporteføljen tilsvarende.

Det er forventet at det vil ta flere år å bygge opp en så stor portefølje, noe som NBIM bekreftet under høringen, samtidig som man selvfølgelig forventer å øke investeringen de nærmeste år. Hele finanskomiteen mener det er viktig å bruke den tiden som er nødvendig for å sikre forsvarlig innfasing av investeringer i eiendomsmarkedet.

Finanskomiteen har merket seg at etter departementets syn tyder en ny gjennomgang av relevant forskning på at valutarisikoen i Statens pensjonsfond utland er mindre enn tidligere antatt, og uansett relativt liten, slik at det da ikke lenger synes å være grunnlag for å ha en så vidt sterk konsentrasjon av investeringene i Europa, som fondet har i dag. Som det sies:

«Verdens produksjonskapasitet og verdipapirmarkeder befinner seg i større og økende grad i andre deler av verden. Over tid bør derfor andelen av fondet som er investert i Europa reduseres, til fordel for større andeler i resten av verden.»

Dette tar finanskomiteen til etterretning, men ønsker samtidig å understreke betydningen av det europeiske markedet for investeringene i Statens pensjonsfond utland, og at det europeiske markedet fortsatt vil være svært viktig. Som det kommer fram i meldingen, vil departementet arbeide videre med fastsettelsen av en ny geografisk fordeling. Finanskomiteen forutsetter at endringer med vesentlige betydninger for fondets risiko og forventede avkastning vil bli lagt fram for Stortinget før de gjennomføres.

Jeg minner også om at man i flere år har vurdert å opprette et eget fond for investeringer i fremvoksende og mindre utviklede markeder, noe som er i tråd med konklusjonene i Utvklingsutvalget og Nordfunds anbefalinger. Det er derfor litt skuffende at det heller ikke denne gang blir lagt fram noe forslag om å opprette et eget fond for investeringer i fremvoksende og mindre utviklede markeder. Dette har blitt utsatt en rekke ganger. Fremskrittspartiet står sammen med Kristelig Folkeparti og Venstre om å ønske fortgang i denne prosessen, og at det opprettes et eget fond for dette.

Det er interessant og tankevekkende at rammen for forvaltningskostnader har ligget stabilt gjennom flere år til tross for sterk vekst i fondets størrelse. Tallene for 2010 viser en kraftig økning i forvaltningskostnadene, og budsjettet for 2011 viser en økning i honorarer til eksterne forvaltere på 39 pst. i forhold til 2010. Under høringen i Stortingets finanskomité sa finansministeren og lederen for NBIM, at på grunn av størrelsen av fondet oppnår SPU stordriftsfordeler og er attraktiv for eksterne forvaltere, og at NBIM har oppnådd gode avtaler med eksterne forvaltere.

Da synes jeg at kostnadsrammen også burde reflektere dette. Jeg setter pris på at det har blitt mer åpenhet rundt forvaltningen og ønsker at forvalternes lønn og bonusbetingelser, også frynsegoder, kommer klare fram i Norges Banks fremtidige rapporter. Det manglet ikke på kritikk og advarsler etter at det kom fram at fondets forvaltere mottok store bonusutbetalinger i kriseåret 2008, et år hvor fondet hadde negativ avkastning på 633 mrd. kr. Likevel kunne vi registrere at ekstremit store utbetalinger til forvaltere også skjedde i 2010,

deriblant en utbetaling på 500 mill. kr til en forvalter.

Fremskrittspartiet mener at det ikke kan dokumenteres at aktiv forvaltning gir best avkastning på sikt. Vi er bekymret over kostnadsutviklingen på fondet og ønsker bl.a. derfor en indeksbasert forvaltningsstrategi for fondet. Forvaltningen av Statens pensjonsfond bør i større grad skje i henhold til globale indeksreferanser. En slik strategi vil etter vår og en del finansforskeres mening både redusere risikoen og kostnadene knyttet til forvaltningen. En indeksbasert forvaltning vil samtidig gjøre det mulig for Norge å etablere et verdensledende forvaltermiljø innen denne formen for forvaltning.

For i større grad å kunne etterprøve og sammenlikne resultater for ulike forvaltningsstrategier, foreslår Fremskrittspartiet at fondet splittes i to, der 5 pst. av fondet forvaltes innenfor dagens regime, mens de resterende 95 pst. av fondet flyttes over til passiv indeksbasert forvaltning. For å oppnå konkurranse ønsker vi at den passive delen også deles i to, der den ene delen forvaltes under NBIM og den andre delen settes ut på anbud. Dette er nevnt i forslag nr. 7.

Jeg tenkte kanskje også å si litt om etiske retningslinjer, men vi får kanskje se på utviklingen av debatten, om SV provoserer oss, så det kan vi eventuelt komme tilbake til. Vi har selvfølgelig også forslag her, som vi også har fremmet tidligere år, hvor vi poengterer at vi mener at regjeringen utvider dette begrepet mer og mer.

Avslutningsvis vil jeg komme med noen bemerkninger – for vår del hyggelige bemerkninger – om at det skjer politiske endringer når det gjelder synspunkter om forvaltningen av oljefondet. Jeg har bl.a. tatt meg tid til å se tilbake – de siste fem, seks årene – på hva finanskomiteen har drøftet tidligere, og hva de ulike partiene har foreslått av endringsforslag når det gjelder forvaltningsstrategi.

Da er det en glede for meg å registrere at flere og flere av Fremskrittspartiets synspunkter, meninger og innspill nå er akseptert i andre partier. Som jeg nevnte tidligere, er det nå tverrpolitisk enighet om at oljefondet skal investere i eiendom.

Fremskrittspartiet tok også for et par år siden til orde for at regjeringen skulle utrede alternative måter å organisere fondet på. Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre står samlet om et slikt omforent ønske i forslag nr. 1.

Et annet godt forslag er forslag nr. 2, om nedsidebonus som Fremskrittspartiet sto alene om for noen år siden, og også der har vi nå fått støtte fra Kristelig Folkeparti og Venstre.

Også forslag nr. 3, som Fremskrittspartiet sto alene om for noen år siden, står Kristelig Folkeparti og Venstre bak.

Når det gjelder forslag nr. 4, som Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet har stått alene om, står nå også Venstre bak. Så jeg vet ikke om det er en mulig ny, fremtidig sentrumsregjering som vi nå ser konturene av.

Da avslutter jeg med å ta opp våre forslag som vi fremmer alene eller sammen med andre.

Presidenten: Representanten Jørund Rytman har tatt opp de forslagene han refererte til.

Irene Johansen (A) [09:25:09]: Årets melding om Statens pensjonsfond omhandler fondets resultater for 2010 og vurderinger av rammeverk og investeringsstrategi for fondet. Som i 2009 er resultatet for 2010 veldig bra. Avkastningen i Statens pensjonsfond utland – SPU – var på nesten 10 pst., og i Statens pensjonsfond Norge – SPN – på om lag 15 pst. Dette innebærer at vi snart kan slutte å snakke om de store verdifallene under finanskrisen, fordi disse er mer enn oppveid av gevinstene i oppgangsperioden som fulgte.

Den aktive forvaltningen har som mål å gi fondet en høyere avkastning enn referanseporteføljen og på denne måten skape en merverdi som framtidige generasjoner kan dra nytte av. Også i den aktive forvaltningen er resultatene for 2010 gode både i SPU og i SPN. Likevel, det er fortsatt stor usikkerhet om den videre utviklingen i finansmarkedene, og vi må være forberedt på nye perioder med uro.

Behandlingen av årets melding viser at det er bred enighet om den overordnede langsiktige strategien om målsettingen for fondet. Erfaringene fra finanskrisen viser at det er viktig, og at fondet kan holde fast ved fondets langsiktige investeringsstrategi også i turbulente tider.

Målsettingen for Statens pensjonsfond utland er at fondet skal forvaltes slik at formuen skaper en langsiktig, god avkastning som framtidige generasjoner kan dra nytte av. Utgangspunktet for investeringsstrategien – om det er investeringer i eiendom, miljørelaterte investeringer, obligasjoner eller aksjer – er at forvalterne skal søke å få høyest mulig finansiell avkastning innenfor moderat risiko. Pensjonsfondet forvaltes på vegne av det norske folk. Det er derfor viktig at det forvaltes innenfor de verdier og det etiske regelverk som er lagt for fondet.

I det offentlige ordskiftet om fondet er enkelte opp-tatt av at fondets investeringer også skal bidra til bedre miljø, til utvikling i de framvoksende økonomiene og til utvikling av næringsliv og framtidens arbeidsplasser. Jeg vil peke på at dagens investeringsstrategi, med eierskap i mange ulike næringer internasjonalt, en aktiv eierskapsutøvelse, etiske retningslinjer og miljøprogrammet er en del av investeringsstrategien for fondet og således også bidrar til dette.

Etikkrådet bidrar i sitt arbeid til å identifisere bransjer eller områder hvor risiko for brudd på de etiske retningslinjene er størst, og prioriterer ressursene slik at investeringer i selskaper som bryter de etiske retningslinjene, fanges opp på et tidligst mulig tidspunkt. Arbeidet knyttet til en ansvarlig investeringspraksis er i stor grad i tråd med prinsippene som ligger til grunn for OECD Green Growth Strategy og UNEP – Green Economy.

SPU ligger an til å vokse betydelig i årene som kommer. Samtidig vil de løpende tilførselene til fondene etter hvert avta. Rundt 2020 ligger det an til at de årlige uttakene fra fondet for å dekke det oljekorrigerte underskuddet på statsbudsjettet vil bli større enn tilførselen av nye midler til fondet. Fondet vil imidlertid fortsette å vokse fordi

avkastningen på kapitalen ligger an til å være høyere enn netto uttak fra fondet, gitt at handlingsregelen følges. Fondets vekst og størrelse gir et godt utgangspunkt for den videre utviklingen av fondet og investeringsstrategien.

SPU er i dag en betydelig eier i verdens aksjemarked. SPU eier rundt 1 pst. av alle børsnoterte aksjer i verden. I mange selskaper er eierskapet spredt på mange eiere, og dette gjør at selv et eierskap på 1 pst. i et selskap betyr at fondet er en av de største eierne. Det gir innflytelse på eierskap i selskapet, og derfor er eierskapsstrategien for fondet viktig.

I meldingen gjør departementet rede for videreutvikling av investeringsstrategien for SPU fram mot 2020. Det er vurdert nye typer investeringer i unoterte markeder som unoterte aksjer og infrastrukturinvesteringer utover investering av eiendom, som det ble åpnet for i 2010. Sammenlikninger med andre fond og SPUs lange tidshorisont gjør det naturlig å vurdere slike investeringer i fondet. Stor usikkerhet til forventet avkastning for unoterte aksjer og høye forvaltningskostnader gjør at departementet ønsker å gå gradvis fram og gjøre erfaringer med investeringer i unotert fast eiendom, som det allerede er åpnet for, før man eventuelt går videre langs dette sporet. Departementet vil komme tilbake til dette spørsmålet. Det støttes av flertallet.

Departementet har også vurdert den geografiske fordelingen på investeringene. SPU plasseres bredt i verdens finansmarkeder. En ny gjennomgang av relevant forskning tyder på at valutarisikoen i SPU er mindre enn tidligere antatt, og uansett relativt liten, og at det ikke lenger er grunnlag for en så vidt sterk konsentrasjon av investeringene i Europa som fondet har i dag. Verdens produksjonskapasitet og verdipapirmarkeder befinner seg i større og økende grad i andre deler av verden. Departementet anbefaler derfor at andelen av fondet som er investert i Europa, reduseres over tid, til fordel for større andeler i resten av verden. Det europeiske markedet vil imidlertid fortsatt være svært viktig.

Departementet omtaler også forslag om å forenkle referanseindeksen for obligasjoner og eventuell videreutvikling av mandatet, i tråd med anbefalingene i rapporten fra Schaefer og Behrens i meldingen. Slike tilpasninger vil etter departementets syn kunne gjennomføres uten vesentlige endringer i forventet avkastning og risiko. Departementet vil vurdere om det er aktuelt å gjennomføre slike endringer i løpet av året. En eventuell større omlegging av forvaltningen av obligasjonsporteføljen vil departementet legge fram for Stortinget før en eventuell beslutning tas, og departementet vil gjøre rede for arbeidet med videreutvikling av obligasjonsforvaltningen i neste års melding til Stortinget om forvaltningen av fondet.

Mens utenlandske investeringsselskap, parlamentarikere og næringsliv viser stor interesse og oppmerksomhet for Statens pensjonsfond, behandler Stortinget den årlige meldingen om fondet uten de store markeringer. Ikke det at vi ikke mener stortingsmeldingen om pensjonsfondet er viktig – det er den – men vi gjør ikke noe stort nummer ut av det, og det er vel knapt noen utenom denne salen som har merket seg at vi behandler denne meldingen i dag.

Ikke så rart, kanskje – det er litt nytt for oss å være «stormakt innen finans», som næringsministeren kalte det i et intervju i forrige uke. For både Folketrygdfondet og Statens pensjonsfond utland er godt kjente investeringsfond i markedet. SPU er etter hvert blitt en av Norges fremste merkevarer i utlandet. Er vi oss dette bevisst, og utnytter vi denne merkevaren?

Det er stor interesse for fondet når Stortingets komiteer er på komitéreiser i utlandet eller mottar besøk og møter politikere og andre som ønsker å høre mer om SPU og hvordan vi styrer fondet politisk. Dette bekreftes for så vidt gjennom oppslag bl.a. i Dagens Nærings i forrige uke, som forteller at andre investeringsfond og fondsforvaltere ser med interesse til Norge og hvordan vi har lagt opp forvaltningen av SPU. Det er ikke bare det faktum at SPU er et av verdens største statlige investeringsfond som gir interessen. Det er også investeringsstrategien og de etiske retningslinjene for forvaltningen av SPU, som er politisk initiert og vedtatt av Stortinget, som fenger. Det er veldig interessant. Et av verdens største oppkjøpselskaper vil ifølge Dagens Næringsliv legge seg på samme linje som pensjonsfondet når det gjelder rammer for ansvarlige investeringer. De mener ifølge avisen at

«det norske oljefondet er til stor inspirasjon og mener Norge har etablert en merkevare for kompetanse på dette området. (...) Dette er den mest systematiske og helhetlige tilnærmingen til ansvarlig investering vi har sett så langt».

Det amerikanske fondet ønsker å profilere seg som spydspissen innen ansvarlig investering. Det er også vår politiske ambisjon for SPU. Det er derfor vi har utviklet og forbedret de etiske retningslinjene år for år. Det er derfor vi i eierskapsutøvelsen er opptatt av at fondsforvalterne skal uttrykke forventninger til selskapene det investeres i – om god selskapsstyring, om å forebygge barnearbeid og fremme barns rettigheter, om risiko knyttet til klimaendringer og vannforvaltning.

Fondsforvalterne har en grunnleggende forpliktelse, og det er å utøve et aktivt eierskap for å sikre langsiktig, god avkastning av investeringene fondet gjør i utlandet, slik at også framtidige generasjoner kan dra nytte av oljeformuen. Samtidig er det over tid utviklet et rammeverk for fondet i form av investeringsstrategi, etiske retningslinjer og en ansvarlig investeringsstrategi, og en kompetanse på fondsforvaltning og etikk som gjør at SPU nå er «spydspissen innen ansvarlig investering». Det er en merkevare for norsk statlig eierskap og investeringsstrategi, som også er understreket gjennom regjeringens eierskapsmelding.

Alle partier på Stortinget er enige om at SPU ikke skal brukes som et utenrikspolitisk verktøy. Det er grunnleggende viktig å skille SPU fra norsk utenrikspolitikk. Vi kommer likevel ikke utenom at SPU er et norsk statlig fond som utenlands oppfattes som en del av norsk politikk. Ifølge nevnte intervju med næringsministeren merker også han når han reiser med næringslivsdelegasjoner ute i verden, at interessen for Norge er betydelig sterkere med den store investeringsporteføljen vi har gjennom SPU, og at han f.eks. i India ble ekstra godt mottatt fordi SPU hadde stått ved sine investeringer under finansskri-

sen. Ifølge Europa-sjefen i nevnte amerikanske oppkjøps-selskap vil deres nye fokus på miljø, samfunn og ledelse gjøre Norge og Norden enda mer interessant å investere i framover. Her bør norsk næringsliv kjenne sin besøkelsestid og gjerne også se til SPUs eierskapsstrategi og etiske retningslinjer i markedsføring av norske selskaper og hvordan det kan bidra. Det kan også være interessant å se på framover hva SPU og SPN faktisk betyr for norsk om-dømme og norsk næringsliv i dag, innenfor de mål og det rammeverk som er lagt for forvaltningen.

Jan Tore Sanner (H) [09:34:43]: Vi har lagt bak oss nok et år med svært god avkastning for Statens pensjonsfond utland – og innland. Jeg vil derfor innledningsvis uttrykke tilfredshet med fondets resultater.

Statens pensjonsfond utland, som det er blitt referert til, leverte en avkastning på 9,62 pst. i 2010, og av dette var 1,06 pst. meravkastning utover referanseindeksen. Fondet har dermed tatt igjen de dårlige resultatene fra finans-krisen. Statens pensjonsfond Norge leverte 15,27 pst. avkastning i fjor, og av dette var det en meravkastning på 0,56 pst.

Det er bred enighet om hovedtrekkene i forvaltningen av Statens pensjonsfond. Det mener Høyre er svært viktig å opprettholde og understreke. Det finnes få – om noen – eksempler på land som har kommet raskt til stor rikdom, som har klart å forvalte denne, slik at den har kommet flere generasjoner til gode, uten å ødelegge landets økonomi. Den brede politiske støtten – og jeg vil også legge til den folkelige aksepten – for måten vi forvalter vår felles rikdom på, er svært viktig å opprettholde. Det er et ansvar som påhviler ikke bare de politiske partiene, men også regjeringen og forvalterne å sikre at vi klarer å opprettholde den brede støtten og den folkelige aksepten.

Jeg vil gjerne legge til at jeg i den forbindelse mener at det er viktig at regjeringen, Norges Bank og NBIM jobber videre med å sikre større åpenhet om forvaltningen av oljepengene. Der mener jeg at Norges Bank gjennom måten man har sikret større åpenhet rundt pengepolitikken på, har gått i riktig retning. Det bør man også legge stor vekt på i forbindelse med forvaltningen av pensjonspengene. Det er viktig for å skape både aksept og forståelse for strategi og måten pengene forvaltes på.

Det er lett å være med i jubelbruset når fondet tjener mye penger. Det er mer krevende i tider da markedet faller ned. Men desto viktigere er det at den brede støtten er der, slik at forvalterne kan føle trygghet i tider som er dårligere enn det vi nå opplever.

Jeg husker godt tilbakeslaget i aksjemarkedet i 2002 og 2003 – og ikke minst nå i forbindelse med finanskrisen, hvor fondet tapte 633 mrd. kr. Da var det viktig at det var bortimot et enstemmig storting som støttet opp om den strategien som var fastlagt. Det var og er en langsiktig strategi, og denne forankringen og robustheten er helt avgjørende når fondet står oppe i urolige tider og markedet faller.

Jeg synes derfor det var noe underlig at saksordfø- ren trakk frem Stray Spetalen som et godt eksempel. Det kunne vel knapt finnes et eksempel som var dårligere

som ledestjerne for hvordan man skulle forvalte fondet. Jeg husker godt mars 2009 da markedet var på sitt laveste og Stray Spetalen anbefalte at man skulle selge seg ned i – om det ikke var helt ut av – aksjer. Hadde man fulgt det rådet, hadde Norge som nasjon vært flere hundre milliarder kroner fattigere. Jeg er derfor glad for at det var et stort flertall i Stortinget som anbefalte en annen strategi.

Selv om Høyre er enig i hovedtrekkene i forvaltningen av regjeringens oppfølging av forvaltningen av pensjonsfondet, etterlyser vi en mer fremoverlent holdning til spørsmål som naturlig melder seg etter hvert som fondet vokser. Først og fremst gjelder dette organiseringen av NBIM og forvaltningen av Statens pensjonsfond utland. Det var riktig å legge forvaltningen til Norges Bank i sin tid, og Norges Bank har vært et godt hjem for fondet, som har fylt 15 år. Men de av oss som er tenåringsforeldre, vet at det at det har vært et godt hjem, trenger ikke å bety at tenåringene skal bo hjemme i all fremtid. NBIM er blitt større enn den tradisjonelle delen av sentralbanken, og det krever en tett og kompetent oppfølging på alle nivåer.

Høyre har ikke konkludert i måten fondet og forvaltningen skal organiseres på i fremtiden, men vi mener det er riktig og nødvendig å utrede måter å organisere fondet og forvaltningen på i fondets neste fase. I forrige melding til Stortinget hadde departementet en drøfting av mulige modeller. Det ble der pekt på én mulighet, som kunne være å opprette en egen pengepolitisk komité, slik at hovedstyret kan konsentrere seg om oppfølgingen av Statens pensjonsfond utland. En annen modell kunne være en utskillelse av fondet.

Høyre mener at disse modellene bør utredes videre, slik at vi kan få vurdert om dagens forvaltning er den optimale, eller om vi skal velge en annen for fremtiden. Men la meg igjen understreke at Høyre er opptatt av at det skal være en bred politisk oppslutning og støtte til eventuelle endringer i måten som fondet organiseres på. Men regjeringen bør merke seg at de fire borgerlige partiene står sammen om et forslag i dag, hvor vi ber om en videre utredning.

Et annet område hvor vi ser en lite fremoverlent holdning fra regjeringen, er alternative investeringer, herunder unoterte aksjer og «private equity». Stortinget har fått seg forelagt rapporter som viser at det er et betydelig potensial for å utnytte fondets særtrekk som et stort og langsiktig fond, gitt at investeringene foretas på riktig måte. Det er en rekke skjær i sjøen, og det er derfor viktig at Finansdepartementet setter opp et robust rammeverk for investeringene. I stedet for å ta tak i disse krevende utfordringene synes det som om regjeringen skyver hele problemstillingen foran seg.

Midt oppe i stortingsmeldingen om forvaltningen av pensjonsfondet skal vi ikke glemme hvorfor vi har opprettet fondet. Det er en konstruksjon som en hel verden gir anerkjennelse til, en unik måte å fase inn store beløp i økonomien på på en kontrollert måte, hvor det er særlig viktig å legge vekt på at dette ikke skal skade den konkurranseutsatte delen av økonomien.

Høyre mener det er viktig at vi følger opp den brede enigheten det var da vi behandlet St.meld. nr. 29 for 2000–2001, nemlig at penger brukt inn i økonomien som

følge av det handlingsrommet som handlingsregelen gir, skal kanaliseres til vekstskapende aktiviteter, nemlig i infrastruktur, utdanning og forskning og vekstfremmende skattelettelse. Dette var også et av hovedpoengene i sentralbanksjef Øystein Olsens årstale hvor han etterlyste:

«Prioritering av tiltak som styrker produktiviteten og vekstevnen på lengre sikt, herunder justeringer i skattesystemet (...)».

Det mener jeg var godt sagt.

La meg helt til slutt erklære meg uenig også på et annet punkt i saksordførers fremleggelse. Det er knyttet til tolkningen av finansministerens pressemelding. Det at pengene i Statens pensjonsfond utland ikke er øremerket til pensjoner, betyr ikke at det ikke har noe med pensjoner å gjøre. Nettopp det at vi evner å bygge opp et stort fond, forvaltet på en riktig og langsiktig måte, gjør at dagens og fremtidens pensjonister kan føle trygghet for at pensjonen står på konto hver måned. I disse tider, hvor mange land i Europa skjærer ned – og skjærer kraftig ned – på sine pensjoner, og mange går rundt og er utrygge for om pensjonen står på konto neste måned, kan vi se både dagens og fremtidens pensjonister i øynene og si at du kan føle trygghet for at pensjonen står på din konto. Derfor har Statens pensjonsfond utland absolutt noe med pensjoner å gjøre. Det at det ikke er øremerket pensjon, undergraver ikke dette viktige poenget, nemlig at det skaper trygghet for pensjonen.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [09:44:28]: Statens pensjonsfond utland har nådd nok en milepæl og blitt verdens største fond. Det gir oss enorme muligheter og noen åpenbare utfordringer knyttet til bl.a. etikk, åpenhet og risiko. Hvordan skal det norske folk tjene sine pensjoner? Dette opptar mange nordmenn.

Pensjonsfondet gjør Norge til en stor finansiell aktør globalt. De etiske retningslinjene har vært viktige for å sette en stopper for at Norge gjennom fondet bidrar til grove og systematiske menneskerettighetsbrudd, barnearbeid eller opprustningskappløp.

De aller fleste er nå enige om at det er fornuftig å ha slike etiske retningslinjer, sjøl om dette på langt nær alltid har vært tilfelle. Debatten står nå heldigvis ikke så mye om, men i hvor stort omfang vi skal ta etiske hensyn. Nesten ukentlig får SPU kritisk søkelys på seg fra organisasjoner i Norge og utlandet, som er opptatt av menneskerettigheter, urfolks rettigheter, arbeidstakerrettigheter, våpenproduksjon, miljø og klima. Det er bra, for vi trenger en mest mulig åpen debatt om hvordan vi forvalter folkets felles formue.

Jeg akter ikke å skuffe representanten Jørund Rytman, så jeg tenkte jeg skulle nettopp fokusere på de etiske retningslinjene – siden jeg har et 5 minutters innlegg – og jeg mener at det er helt avgjørende at vi har et særlig fokus i debatten på akkurat dette. Jeg synes representanten Irene Johansen argumenterte godt for hvorfor det er viktig.

Fremskrittspartiet skiller seg jo ut i debatten om de etiske retningslinjene, der man nå har oppnådd konsensus – nesten – i motsetning til hva som var tilfellet da SV fremmet forslag om etiske retningslinjer for en god del

år siden. Dette har utviklet seg gradvis, og flere og flere har sluttet seg til den oppfatninga vi har, om at de etiske retningslinjene er riktige, og at de gir oss mulighet til innflytelse – og til inntjening også – som flere bør være interessert i å støtte opp om.

Men Fremskrittspartiet mener altså at man ikke skal blande etikk inn i butikken, for helst bør vi investere nordmenns pensjonspenger i det meste av det som er tillatt – eller egentlig alt som er tillatt – i verden, inkludert atomvåpen. Man ber til og med regjeringa legge fram en vurdering av hvordan de etiske retningslinjene potensielt kan skade Norges renommé i utlandet. Det vil jeg si er virkelighetsfjernt – det er i hvert fall oppsiktsvekkende. Det er mulig at våre retningslinjer skader Norges renommé, men i så fall sett med øynene til dem som i dag tjener sine penger på barnearbeid, klasevåpen, atomvåpen og sikkerhetssystemer som kan bidra til Israels folkerettsstridige politikk overfor palestinerne, bare for å nevne noe. Andre mer seriøse aktører ser på det norske pensjonsfondet som et forbilde. Vi er en finansiell stormakt, som det er blitt sagt her, og andre land, finansielle aktører og organisasjoner er svært interessert i vårt fond og vår policy for dette fondet. Det gir oss et soleklart ansvar, men det gir oss jo også noen fantastiske muligheter.

Vi har diskutert dette før, men jeg gjenar det gjerne: Alt som er tillatt behøver ikke å gjøres. Etikk handler om noe mer enn å forholde seg til forbud og påbud. Dessuten er vi avhengig av folks tillit. Vi trenger oppslutning om forvaltninga av pensjonspengene våre. Jeg ønsker Fremskrittspartiet lykke til med å forklare gjennomsnittsnordmannen hvorfor vi skal investere i atomvåpen, klasevåpen, landminer og selskaper som hindrer arbeiderne i å organisere seg.

SV har motsatt holdning av Fremskrittspartiet. Vi ønsker at vi skal ta flere skritt framover i retning av det vi mener er ansvarlig forvaltning. Vi vil fortsette å ta initiativ til å diskutere etikk. De etiske retningslinjene var en viktig seier da de ble innført for mange år siden etter press fra SV, som sagt, og særlig fra Øystein Djupedal, min forgjenger i finanskomiteen. Seinere har vi fått et regelverk for investeringer i statsobligasjoner. Dette er et vanskelig område som vi blir nødt til å diskutere mer inngående. Den arabiske våren og alt hva den har avdekket, også for vestlige lands vedkommende, bør få oss til å vurdere om vi bør ha en mer offensiv linje enn vi har i dag.

SV ønsker også mer debatt rundt muligheten for å stille særskilte krav til selskaper som opererer i sektorer som gir særlig risiko med hensyn til grove brudd på viktige konvensjoner og menneskerettigheter.

Helt til slutt vil jeg understreke at størrelsen på forvalternes honorarer skal holdes på et akseptabelt nivå. SPU er folkets fond, og folk i Norge har tradisjon for å stille seg bak likhetstanken. Skyhøye honorarer har ikke vært vanlig i Norge og bør heller ikke bli vanlig. Vi har ansvar for å sikre at folk har tillit til hvordan fondet forvaltes, og vi kommer til å følge dette tett.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [09:49:47]: Statens pensjonsfond utland og innland viser våre sterke statsfinanser

og viser hvilket privilegert folk vi er. Det viser også at når vi er et sånt annerledesland, har vi et veldig stort ansvar for at vi ikke blir oss sjøl nok. Det gjelder både i forhold til internasjonal solidaritet, og det gjelder, sjølsagt, i forhold til de norske forhold, hvor jambyrdighet mellom folk er ett av de flotteste kjennemerker på et land som det er godt å bo i. Det å ha så store materielle ressurser er utrolig krevende med hensyn til at staten og det politiske Norge skal sikre denne jambyrdigheten.

Det er i dag en lavkonjunktur rundt oss som er svært stor, med en stor arbeidsledighet, noe som fører til at vi får en stor arbeidsinnvandring til Norge, som fører mye godt med seg, samtidig som vi vet at den store arbeidsinnvandringa kommer i bransjer som kanskje fra før ikke har det høyeste inntektsnivået. Dermed blir det utrolig krevende å sikre denne jambyrdigheten. Jeg vil appellere til at regjeringa har økt oppmerksomhet på disse forholdene, slik at en ikke trenger å lese i statistikken hvordan det har blitt, men at en har en fornemmelse gjennom god kontakt i arbeidslivet for å forstå disse store utfordringene.

Det at konjunktursituasjonen i Norge er så forskjellig fra våre viktigste handelspartnere, fører også til at vi svekker vår konkurranseevne. Når vi da må dempe verdistigningen og norske kroner, må vi føre en lavrentepolitikk, noe som for svært mange i dagens situasjon gir en negativ realrente, som dermed fører til et svært høyt aktivitetsnivå i privat sektor, et svært høyt privat konsum og store mengder arbeidskraftressurser inn i det private konsumet. Vi legger oss dermed også til vaner, og det kan bli svært vondt å vende disse vanene når vi må få trangere tider, ut fra en internasjonal solidaritetstankegang, om ikke andre ting vil kreve det.

Vi diskuterer i dag Statens pensjonsfond. Vi diskuterer altså forvaltningen av naturressurser som er omplassert til finanskapital. Vi har et svært høyt tempo på omplassering av disse naturressursene. Dette er nasjonale beslutninger, men jeg vil også påpeke at det i større grad enn mange kanskje er klar over, er etter et internasjonalt påtrykk for å sikre trygg olje- og gassforsyning til Vest-Europa. Denne kombinasjonen av internasjonalt påtrykk og nasjonale beslutninger fører altså til et svært høyt tempo og en sterk økning i Norges finanskapitalreserver.

Internasjonal økonomi er fortsatt usikker. Ja, etter Senterpartiets vurdering er den mer usikker enn det som kommer fram i det offentlige ordskiftet i Norge. Det har ikke minst sin årsak i USAs spesielle situasjon, hvor det ikke er den nødvendige balanse mellom inntekter og utgifter. Det er en ubalanse som vil måtte finne sin løsning på en måte, og som da naturlig vil innebære at den amerikanske økonomiens papirer blir svekket. Det er derfor viktig at SPU reduserer risikoen og sprer seg innenfor det som er en forsvarlig ramme, for å ta høyde for dette. Likevel er det et stadig større tankekors for folk flest at vi i Norge har en manglende investering i modernisering, i kommunikasjoner og i omstilling av næringslivet. Som jeg før har sagt fra denne talerstol, er det for lite fokus på lange verdikjeder knyttet til foredling av våre fornybare naturressurser.

Helt til slutt: Statens pensjonsfond Norge/Folketrygd-fondet har en viktig rolle som strategisk investor. Innen-

for finanssektoren har sparebankene en viktig rolle og utgjør et viktig korrektiv. Derfor er det sentralt at de i større grad investerer i grunnfondsbevis, slik at sparebanker som ønsker det, kan få en kapitalbase som gjør at en kan følge med i konkurransesituasjonen.

Hans Olav Syversen (KrF) [09:55:02]: La meg først si at jeg tror et samlet storting, i hvert fall når vi er utenlands – det er jo av og til litt forskjell på det – er stolt av forvaltningen av det norske pensjonsfondet. Men når vi kommer hit i salen, er det selvfølgelig mer naturlig at man tar opp noen områder der man kanskje skulle ønske noen endringer. Da har jeg likevel sagt at i det store og hele er Kristelig Folkeparti svært godt fornøyd med hvordan vi forvalter vårt pensjonsfond. Det tjener både regjering og de som er mer på i det daglige, til ære, og ikke minst Stortinget, som faktisk makter å forholde seg til de rammer for både handlingsregel og investeringer som vi har besluttet. Det er positivt.

En slik årsmelding blir jo på en måte en slags utgave av «Hvem Hva Hvor»: Hvem skal investere, hvor skal vi investere, og hva skal vi investere i? Vi diskuterer alle tre spørsmålene. En samlet opposisjon – det er nevnt av flere – diskuterer i denne innstillingen litt mer hvem som skal foreta investeringene, og hvordan vi skal organisere vårt pensjonsfond fremover. Jeg har heller ikke oppfattet at regjeringen er helt avvisende til å se på det. Det kan jo være spennende å høre om finansministeren vil utdype dette noe, selv om vi selvfølgelig ikke forventer at det skal være noen absolutter her og nå. Men med den økende størrelsen som fondet får, er det vel også et poeng å se på alternative måter å organisere fondet på, ikke minst ut fra den hovedoppgave som Norges Bank tross alt har i utgangspunktet for en litt annen virksomhet enn den vi diskuterer i dag.

Hva skal vi investere i? Ja, nå har vi utvidet vårt investeringsunivers til også å gjelde eiendom. Som det fremgår av forslagene, som jeg for øvrig tar opp på Kristelig Folkepartis vegne, skulle vi også sett at man kunne investert i litt andre ting enn det man gjør, i hvert fall forsøke seg på det, innenfor energi- og miljøsektoren, og ikke minst opprettet et investeringsfond med formål å investere i bærekraftige bedrifter og prosjekter i fattige land og fremvoksende markeder med en målsetting om samlet investeringsramme på minimum 10 mrd. kr. Også representanter fra posisjonspartiene har sagt at dette er noe man ønsker å se på, men jeg synes vel at merknadene er på grensen til det passive fra flertallspartiene. Hvis det betyr et skifte mot at man egentlig ikke er så interessert i det, synes jeg det er uheldig.

Det siste spørsmålet er: Hvordan skal vi se på dette fondet? Det er gjentatte ganger sagt at dette ikke er en aktør i norsk utenrikspolitikk. Det kan vi gjerne si, og det mener vi, men at det i økende grad blir oppfattet slik i andre land, tror jeg ikke det er noen som helst tvil om. Det gir ytterligere utfordringer for forvaltningen av fondet, når størrelsen blir så stor som den nå er og vil bli.

Så må jeg ta opp noe som forrige sentralbanksjef, Svein Gjedrem, sa, og som er gjentatt i årets melding, nemlig

dette at vi er gjester i andres hus. Daværende sentralbank-sjef Svein Gjedrem uttrykte i tillegg at eierskapet kan ikke bare tuftes på norske verdier og holdninger. Så kan man diskutere i hvilken kontekst dette er sagt, men la meg i hvert fall si fra Kristelig Folkepartis side at opptrer vi som eiere, så er vi eiere, og ikke gjester. Hvis det er slik at man mener at man må forvalte på tvers av norske verdier og holdninger, så får man skrive rett ut hva det er man vil gjøre annerledes neste gang, eller så forventer jeg at denne husmannsånden blir borte fra årsmeldingene.

Men som sagt: I det store og hele er vi godt fornøyd.

Presidenten: Representanten Hans Olav Syversen har tatt opp de forslagene han refererte til.

Borghild Tenden (V) [10:00:16]: Det er veldig mye positivt å si om forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2010. Jeg slutter meg uten videre til det som er sagt av talere før meg. Tapene i Statens pensjonsfond utland i finanskriseåret 2008 er mer enn hentet inn igjen. Dersom man ser perioden 2008–2010 under ett, har fondet hatt en samlet avkastning tilsvarende mer enn 260 mrd. kr. Og det er verdt å merke seg at dersom vi hadde redusert risikoen i fondet i 2008 eller 2009, ville gjeninnhenting i oppgangsperioden etter finanskrisen ikke vært like sterk. Dette viser etter mitt og Venstres syn behovet for en bred forankring av viktige sider ved forvaltningen av Statens pensjonsfond, som nesten alle har vært inne på her i dag. En slik forankring er en forutsetning for en langsiktig og trygg forvaltning. Det er viktig at en evner å stå fast ved en langsiktig strategi, særlig når det er uro i markedet. Jeg er derfor glad for at det er et stort flertall i Stortinget som på vegne av det norske folk har valgt en slik klok strategi.

Jeg synes det er svært bra at regjeringen i meldingen legger fram noen perspektiver og utfordringer fram mot 2020. Man blir unektelig litt ydmyk av å konstatere at 15 år etter at finansministeren gjorde de første innskuddene i Statens pensjonsfond utland, har fondet blitt verdens største statsfond, med nesten 3 100 mrd. kr.

SPU ligger også an til å vokse betydelig i årene som kommer. Ifølge meldingen legges det til grunn at fondet i 2020 kan bli om lag dobbelt så stort som det er i dag. Det stiller oss overfor en del problemstillinger som ikke er drøftet i meldingen, men som det etter mitt og Venstres syn er viktig å ta med seg i den videre debatten.

Dette gjelder spesielt følgende:

1. Er handlingsregelen god nok og tilstrekkelig?
2. Bruker vi avkastningene best mulig og slik planen var?
3. Er åpenheten om forvaltningen, om investeringer og uttrekk, god nok?

Fondets utvikling tilsier at det i årene som kommer, vil være en sterk økning i bruken av oljepenger som følge av 4 pst.-målet i handlingsregelen. Flere økonomer, også Statistisk sentralbyrå, har reist en debatt om bruken av oljepengene bør reduseres til 3 pst., dels basert på historiske avkastninger i fondet, men også av hensyn til konkurranseutsatt næringsliv.

Det er en viktig debatt. Jeg er usikker på hva det riktige svaret er, men kanskje må handlingsregelen utvides ved

at man legger til et tillegg, som f.eks. at handlingsregelen fortsatt skal være 4 pst., men dog ikke mer enn en factsatt prosentsats av BNP.

Når bruken av oljepenger øker, øker også behovet for å bruke pengene slik at det øker veksten i norsk økonomi og ikke undergraver konkurransevnen til norsk eksportrettet næringsliv.

Vi har gjentatte ganger diskutert i denne sal om vi bruker oljepengene etter intensjonen og hva som kan defineres som vekstfremmende, hvorfor regjeringen etter vårt og flere andres syn har et noe selektivt syn på f.eks. vekstfremmende skattelettelse. Jeg skal la den debatten ligge akkurat nå, men jeg tror det ville være bra for den fremtidige forvaltningen av fondet at vi, som er enige om forvaltningsstrategi og om handlingsregelen, også i større grad blir enige om hvordan avkastningen skal brukes. Jeg ber derfor finansministeren ta initiativ med det siktemål å få til en slags samforståelse av bruken av avkastningen, og at dette gjerne kan konkluderes i forbindelse med neste års behandling av forvaltningen av SPU.

Til slutt vil jeg understreke nok en gang at det er svært viktig for oppslutningen om handlingsregelen og forvaltningen av Statens pensjonsfond at dette skjer så åpent som mulig. Åpenhet skal være hovedregelen, ikke unntaket. Også på dette området har det blitt langt bedre de siste årene, men vi kan alltid bli bedre.

Venstre var for to år siden klar på at det beste ville være at Riksrevisjonen fikk det løpende revisjonsansvaret for Norges Bank, og dermed SPU. Dette fikk ikke flertall, og jeg skal ikke ta omkamp på det her i dag. Dagens ordning får få en sjanse, men jeg vil allikevel oppfordre regjeringen til fortløpende å vurdere om ikke Riksrevisjonen parallelt bør få en formell revisjonsrolle, i tillegg til et internasjonalt revisjonsfirma, fordi jeg tror det vil bidra betydelig til Stortingets mulighet til å drive kontroll og revisjon av Norges Bank og sikre seg mest mulig åpenhet rundt forvaltningen av vår felles pensjonsformue.

Per-Kristian Foss hadde her overtatt presidentplassen.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:05:36]: Som representanten Syversen reiser jeg litt, jeg også. Og det er riktig som det er sagt, at det blir lagt merke til der ute hvordan vi forvalter den store rikdommen som Pensjonsfondet er. Vi høster ros og anerkjennelse for det. Jeg synes det er grunn til at vi i fellesskap er stolte over at vi har klart å få det til. Det tjener også det politiske system i Norge til ære at vi har klart det gjennom veldig mange år.

Grunnen til at det er slik, er at oljeformuen er folkets eiendom. Det ble slått fast allerede i 1974. Og det er Stortinget, som på vegne av folket skal forvalte denne formuen, og forvalte den på en måte som gjør at det ikke bare er til beste for vår generasjon, men også for framtidige generasjoner. Så er det viktig å understreke at for å skape størst mulig oppslutning om måten vi forvalter fondet på, må det også forvaltes i tråd med verdier som er forankret i det norske folk. Det er det viktig å understreke.

Debatten i dag, høringen vi hadde 20. mai, og det fak-

tum at det er et bredt flertall som slutter seg til måten vi gjør dette på, viser at vi i fellesskap tar denne oppgaven med stort alvor. Det er ikke bare viktig at vi har hatt enighet i historisk sammenheng. Det er også viktig at vi forankrer dette bredt i årene framover.

Dette fondet skiller seg på mange måter fra andre fond. Det er stort, det er langsiktig, og det er eid av folket. Det vil selvsagt både stille krav til og legge rammer for forvaltningen. Derfor inviterer vi også i år til en debatt om videreutvikling av fondets investeringer. Som tidligere ønsker vi også å diskutere planlagte endringer i strategien før de blir gjennomført. Bare på den måten kan vi leve opp til ønsket og målsettingen om å være en langsiktig investor.

Så vil det alltid være slik at en diskusjon om såpass store ting som dette dreier seg om, også vil dreie seg om enkeltsaker. Det er helt naturlig. Men jeg synes det er viktig – og det lever vi opp til i diskusjonen i dag – at vi også ser på de lange linjene i fondet. Det skjer i forbindelse med meldingen i 2010. Det vil også skje i framtidige meldinger.

Så er det helt klart at fondets størrelse og veksten i fondet i årene framover i seg selv blir en betydelig utfordring. Fra departementets side vil vi legge opp til en åpen og fordomsfri diskusjon rundt det, både om hva det krever i forhold til strategier på investeringsiden, og når det gjelder måten en skal organisere investeringene på. Men samtidig vil jeg understreke at vi har gjort en del endringer nå i forhold til forvaltningen i Norges Bank. Det er viktig at det får virke, og det er viktig at en ikke her skaper usikkerhet over tid om hvordan fondet skal forvaltes. Men at vi skal ha og bør ha en debatt om slike ting, er viktig.

Så vil jeg også understreke at erfaringer helt fra 1996, da det første innskuddet kom i oljefondet, viser at ingen plassering er risikofri. Vi må på en måte akseptere at det er risiko, men det er selvsagt også fortjeneste å hente.

I årets melding varsler vi at vi over tid vil redusere andelen investert i Europa, og at vi vil vurdere andelen framvoksende markeder på nytt. Vi vurderer flere endringer i obligasjonsporteføljen. Vi åpner ikke nå for investeringer i nye aktivaklasser. Men det ligger ikke i det at vi ikke vil diskutere og vurdere det etter hvert som vi skaffer oss ny erfaring på flere områder. Vi foreslår at det skal innføres et generelt tak på eksterne honorarer i SPU. Når det gjelder SPN, altså det gamle Folketrygdfondet, har vi hatt en særlig gjennomgang av aktiv forvaltning, og planlegger å videreføre dagens ramme.

Det siste året har det vært mye diskusjon om aktiv forvaltning, og særlig eksternt forvaltning. Samtidig har noen tatt til orde for økte investeringer i noterte og andre mer uprøvde markeder. Det i seg selv vil i tilfelle gi mer eksternt og mer aktiv forvaltning. Det er viktig å ha det med seg i denne diskusjonen.

Vi har gjort mange tiltak for å styrke kontrollen og tilsynet av fondet. Som jeg sa, det er viktig at dette er tiltak som virker en tid, før vi eventuelt foretar større endringer i rammeverket rundt fondet.

Så er det viktig at det er en tydelig ansvars- og rolledeling mellom de nivåer i forvaltningen som har noe med

fondet å gjøre, fra Stortinget og ned til den enkelte forvalter. I tillegg er det viktig med gode kontroll- og tilsynsenheter på alle nivåer, og at arbeidsdelingen mellom de ulike tilsynsorganene er klar.

Riksrevisjonen spiller en viktig rolle i den offentlige forvaltningen. Samtidig er det viktig at vi i forvaltningen av SPU og SPN har en klar arbeidsdeling. Derfor er det bra at komiteen på ny klargjør hva som er ansvars- og rolle- delingen mellom det stortingsoppnevnte representantskapet, eksternt revisor og Riksrevisjonen. Etter mitt syn vil det styrke forvaltningen ytterligere.

Vi tar de etiske utfordringer som ligger i å være en stor og bredt fordelt investor, på det største alvor. I rollen som ansvarlig investor skal vi ivareta verdier i vid forstand: Vi skal sikre langsiktige avkastninger, og vi skal sikre – som jeg sa i stad – at forvaltningen samsvarer godt med det felles verdigrunnlag som befolkningen representerer.

Det vil være utfordrende, og vi må stadig håndtere kompliserte spørsmål. Hva er det mest etisk riktige å gjøre i en situasjon hvor vi kjenner til at det skjer menneskerettsbrudd, eller det er fare for miljøforurensning? Skal vi umiddelbart selge eierandeler, skal vi søke å påvirke selskapet, eller skal vi gå åpent ut med vår bekymring, samtidig som vi gir selskapet en sjans til å håndtere situasjonen, eventuelt også i fellesskap med flere eiere i selskapet? Den siste muligheten, som vi kaller observasjon, er noe som vi innførte retningslinjer for fra 1. mars 2010.

Vi tar rollen som ansvarlig investor med stort ansvar. Samtidig er det helt klart at vi heller ikke med dette fondet kan oppfylle alle ideelle fordringer. Men vi skal strekke oss langt, for vi ønsker å være ikke bare et godt fond på det området, men å ligge i fremste verdensklasse når det gjelder ansvarlige investeringer og etisk ansvar.

Så har jeg merket meg at flere av komiteens medlemmer etterlyser mer informasjon om kostnadsutviklingen i fondet. Det er naturlig at en i takt med at fondet vokser og strategien utvides til nye aktivaklasser, nå utvider rapporteringen om kostnadsutviklingen. Derfor har en nå i årsrapporten fra Norges Bank presentert nye analyser for utviklingen i forvaltningskostnadene. Jeg legger også opp til at vi i neste års melding om pensjonsfondet skal gi en enda mer detaljert presentasjon av forvaltningskostnadene.

Resultatene både i SPU og SPN var, som andre har vist til i debatten, gode i 2010. Avkastningen i SPU var nesten 10 pst. og i SPN drøyt 15 pst. Det var også gode resultater i den aktive forvaltningen i begge de to fondene.

Siden oppstart har den årlige gjennomsnittlige realavkastningen vært 3,3 pst. Det er noe lavere enn de 4 pst. som ligger til grunn for handlingsregelen, men 4 pst. er likevel et rimelig anslag på forventet realavkastning over tid. Historien har vist at gjennomsnittlig avkastning kan variere betydelig i perioder på selv 10–20 år. Hvis en skulle endre regelen hver gang avkastningen skulle vise seg å bli annerledes enn det vi ventet, ville vi måtte endre den ofte. En regel som endres ofte, vil miste sin troverdighet. En slik undergraving av handlingsregelen ville etter mitt syn sette stabiliteten i norsk økonomi i fare.

De resultatene en ser i 2010, kommer i tillegg til svært gode resultater i 2009 og innebærer at de store verdifalle-

ne under finanskrisen er mer enn oppveid av gevinstene i oppgangsperioden som fulgte.

Til slutt: Vi har i nær fortid markert noen viktige begivenheter i norsk sammenheng. I går, den 15. juni, var det 40 år siden produksjonen på Ekofiskfeltet startet. 31. mai var det 15 år siden det første innskuddet i oljefondet, og den 29. mars feiret handlingsregelen tiårsjubileum. Når man ser på det som har skjedd i løpet av disse årene, har vi utviklet en næring som på en måte har vokst seg stor, og som har betydd og vil bety store økonomiske muligheter for Norge i årene framover. Det å forvalte dette på en slik måte at det kommer både dagens generasjon og framtidens generasjoner til nytte, er vår viktigste oppgave.

Takk for ordet!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jørund Rytman (FrP) [10:16:06]: Er finansministeren tilfreds med den høye veksten i personalkostnader? Synes han det er greit at man bare noen måneder etter at budsjettet ble vedtatt i desember, kan kutte 25 pst., ca. 1 mrd. norske kroner, i kostnadene, siden man har endret strategi?

Jeg mener å huske at Slyngstad under høringen i finanskomiteen sa at man kunne kutte kostnadene til eksternforvaltere med 50 pst., og at disse opprinnelig var budsjettet med ca. 2 mrd. kr. Tyder det på at man har god nok kontroll på kostnadene? Gjør departementet en god nok jobb med å sjekke budsjettene fra NBIM? I dag, har jeg forstått, skal budsjettene godkjennes både av hovedstyret i Norges Bank, representantskapet i Norges Bank og av Finansdepartementet. For meg kan det virke som at ingen av disse gjør en god nok jobb i forhold til budsjettprosessen i NBIM. Kommer det klart nok fram hvem som faktisk godkjenner budsjettene i NBIM, og synes finansministeren at man sjekker budsjettene godt nok?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:17:05]: Først vil jeg vise til svar på spørsmål nr. 1, fra Fremskrittspartiet, der vi har omtalt dette litt mer i detalj. I tillegg er det slik at når det gjelder budsjettet for 2011, bygde det på foreløpige tall for 2010, fordi budsjettet forelå før en så regnskapet for 2010. Grunnen til at det ble forholdsvis stor kostnadsvis økning fra 2010 til 2011 i forhold til budsjettet, var at kostnadene gikk ned i 2010.

Så er det riktig som det ble vist til her, at i høringen kom det fram at kostnadene har gått betydelig ned i 2011. Det framgår også av kvartalsregnskapet som ble lagt fram for en måneds tid siden. Så kostnadene ligger nå betydelig under.

Jeg er helt enig med spørteren i at det er viktig at både vi og NBIM og Norges Bank prøver å lage så gode anslag som mulig for budsjettet. Men det viktigste er faktisk at man klarer å ha lave kostnader over tid.

Jan Tore Sanner (H) [10:18:18]: La meg først uttrykke tilfredshet med at finansministeren understreker viktigheten av åpenhet rundt forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, og at finansministeren også viser åpenhet i

forhold til en videre dialog om den fremtidige organiseringen av SPU og NBIM.

Mitt spørsmål knytter seg imidlertid til et annet poeng som finansministeren var inne på, i likhet med komiteen. Det knytter seg til rolle- og ansvarsfordelingen i kontrollen av Norges Bank og SPU. Der understreket finansministeren, i likhet med et bredt flertall i komiteen, at Riksrevisjonens oppgave er å foreta forvaltningsrevisjon av Finansdepartementet, mens det tilligger representantskapet og ekstern revisor å føre kontroll og tilsyn med Norges Bank og SPU. Dette er en tilbakevendende debatt. Spørsmålet mitt er hvordan finansministeren ser for seg at han kan sikre at denne diskusjonen ikke kommer opp igjen. Vil det, om nødvendig, være behov for endringer i lov- og regelverk?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:19:28]: Jeg deler fullt ut representanten Sanners syn på at det er viktig at det er en klar ansvarsfordeling mellom de ulike organene som skal kontrollere og drive tilsyn med Statens pensjonsfond. Derfor har vi styrket representantskapet. Derfor har representantskapet fått en spesiell rolle. Derfor har vi vært veldig tydelige på at Riksrevisjonens ansvar først og fremst er å kontrollere departementets embedsførsel i forhold til Norges Bank.

Så håper jeg at den avklaringen som nå skjer gjennom merknaden, er tilstrekkelig. Men hvis det skulle vise seg at det ikke er det, vil jeg eventuelt i samråd med Stortinget vurdere hvordan jeg skal ta den saken videre.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:20:22]: Når det gjelder revisjonen og ansvaret for den, vet vi jo at Riksrevisjonen er et stortingsoppnevnt organ. Presidenten er i hvert fall vel kjent med at kontrollkomiteen har adressert akkurat dette forhold. Så jeg regner i grunnen med at det skulle bli unødvendig med noen ytterligere presiseringer i så måte.

Jeg er veldig glad for at finansministeren understreket at fondet skal forvaltes ut fra verdier som er forankret i det norske folk. Det oppfatter jeg også som at man ikke skal hengi seg til å bli gjester i andres hus, men ha et aktivt eierskap, og utøve det i tråd med det Stortinget har ønsket. Det er jeg glad for.

Mitt spørsmål går på investeringsprogrammet i fremvoksende og mindre utviklede markeder. Er dette noe dette storting vil få seg forelagt?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:21:26]: Jeg vil først takke for den støtten som kom i første del av replikken.

Når det gjelder den andre delen, er det slik at vi for så vidt investerer i framvoksende markeder, altså i noterte aksjer i framvoksende markeder. Det vi har sagt, er at vi foreløpig verken i utviklede eller framvoksende markeder vil investere i unoterte papirer eller unoterte aksjer. Det betyr at det vi nå ønsker, er å skaffe oss noe mer erfaring på eiendomsområdet, å bygge opp kompetanse og kapasitet på det området. Vi ser for oss at dersom man skal gå inn i unoterte aksjer, uansett marked, vil det bety at man må bygge opp ny kompetanse i fondet. Men det er ikke

noe som er avskrevet. Jeg har ingen problemer med å legge fram det til en noe bredere diskusjon til det inneværende storting, for å si det slik. Det er fortsatt to år igjen før det er stortingsvalg.

Borghild Tenden (V) [10:22:31]: Representanten Jan Tore Sanner siterte i sitt innlegg hva sentralbanksjefen sa i sin årstale. Sentralbanksjefen påpekte hvordan handlingsrommet blir brukt «til å gjennomføre standardøkninger og øke utgiftene på en rekke områder.» Så fortsatte han:

«Prioriteringer av tiltak som styrker produktiviteten og vekstevnen på lengre sikt, herunder justeringer i skattesystemet, synes derimot å ha kommet noe i bakgrunnen.»

Så mitt spørsmål til finansministeren blir da: Ser han behovet for en felles forståelse av hva avkastningen skal brukes til, og vil han i så fall ta initiativ til dette?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:23:10]: Handlingsregelen er en forutsigbar regel for innfasing av oljeinntekter i økonomien. Det er viktig å ha det i bunnen.

Så er det slik, som det er blitt sagt av andre, at de ca. 100 milliarder kronene som nå brukes i inneværende år, har ingen øremerking ved seg. Det er jo totaliteten i statsbudsjettet som avgjør hvilke prioriteringer som flertallet i Stortinget synes er viktig. Som et eksempel: I perioden 2005 og framover har det vært en betydelig økning i investering til forskning, til infrastruktur, til utdanning og på en rekke viktige områder som bygger opp under vekstevnen i norsk økonomi. Så jeg tror at det på slutten av debatten, eller på slutten av dagen, som det heter i debatter, først og fremst blir en diskusjon om hvordan en prioriterer de om lag 1 000 milliarder kronene som brukes i de årlige statsbudsjetter, og at det ikke er noen øremerking av bestemte midler.

Hans Olav Syversen (KrF) [10:24:24]: Jeg kunne ikke dy meg når det var en replikk igjen.

Finansministeren sa i sitt innlegg at han var åpen for å vurdere nye aktivaklasser, og da er mitt spørsmål: Inngår kunst i den vurderingen?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [10:24:40]: Det gjør det ikke, for å si det som det er. For øvrig har jo staten en glimrende ordning med oppkjøp av kunst i forbindelse med bygg som blir bygd i Norge, men jeg har ingen planer om å la SPU investere direkte i kunst. Det kan godt hende at noen selskaper vi investerer i, har kunstsamlinger, men det er en helt annen sak.

Presidenten: Replikskordskiftet er dermed omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Gunnar Gundersen (H) [10:25:23]: Det har vært en bemerkelsesverdig stille og rolig debatt, tatt i betraktning de summer vi debatterer. Jeg tror på mange måter det er en styrke at det er stor enighet om hvordan vi forvalter Statens pensjonsfond og de summene som ligger der.

Jeg har lyst til å knytte noen kommentarer til dette med honorarer, for jeg tror alle er interessert i å holde honorarnivået nede. Selvfølgelig er det en målsetting å kontrollere honorarnivået. Der har jo også begrepet «nedsidebonus» dukket opp i noen merknader. Det vil jeg ganske sterkt advare mot, for det er enorme beløp som forvaltes av hver enkelt forvalter. Skulle man begynne å sette nedsidebonus, tror jeg det ville komme til å bety at man måtte presse opp de faste honorarene ganske betraktelig, nettopp fordi selv en bitte liten nedsidebonus raskt ville kunne bety at man fikk negativt honorar for å forvalte et fond.

Vi har vel alle sett oppslag om honorar til enkeltforvaltere på 500 mill. kr og slike ting – det tror jeg alle gremmes over. Men den helt sentrale utfordringen i forhold til et bonussystem er jo å utforme systemet slik at forvalter har de samme interessene som fondet, og det er ingen enkel oppgave. Når man setter seg ned og skal prøve å finne ut hvordan man faktisk lager samsvar mellom en forvalters interesse og et fonds interesse, slik som Statens pensjonsfond utland, er det uhyre vanskelig, og jeg ser fram til debatten om hvordan man faktisk skal utforme slike regler. Det tror jeg er en debatt som Stortinget bør ha nesten hvert eneste år, for det er ikke mulig å forutse alt som skjer, og det er heller ikke mulig å forutse alle utslag en slik forvalteravtale kan få. Så der innser jeg at finansministeren har en vanskelig oppgave. Jeg ser i og for seg fram til debattene rundt det, og håper vi unngår altfor mange oppslag om 500 mill. kr til én forvalter.

Så til det siste: Det kommenteres også at man har hyret inn Mercer for å se litt på klimautfordringene. Dette tror jeg også er en problemstilling man skal nærme seg med en veldig stor skepsis. Jeg tror det er grenser for hva modeller faktisk kan forutse, og når det gjelder å begynne å forutse hvordan Statens pensjonsfond skal tilpasse seg klimaendringer som i høyeste grad er usikre, tror jeg man bare har ett alternativ: å tilpasse seg de løpende utfordringer som dukker opp når man ser hvordan klimaendringene faktisk slår ut. Det betyr ikke at man ikke skal kunne bruke noen beløp på å se om det er mulig å få noen scenarioer, men jeg vil nok samtidig si at man bør holde de kostnadene nede.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 2. (Votering, se side 4997)

Sak nr. 3 [10:28:28]

Innstilling fra finanskomiteen om finansmarknadsmeldinga 2010 (Innst. 439 S (2010–2011), jf. Meld. St. 21 (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 1 time og 10 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre 5 minutter hver.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talarlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Torgeir Micaelsen (A) [10:29:25] (komiteens leder og ordfører for saken): Finansmarknadsmeldinga er en melding om utviklingen i – og reguleringen av – finansmarkedene i 2010.

Samlet sett gir denne meldingen et svært nyttig innblikk i stoda i finansmarkedene, både nasjonalt og internasjonalt, og behandlingen i finanskomiteen viser at det er bred enighet blant de politiske partiene her i salen om de aller fleste spørsmålene som er behandlet. Jeg skal derfor bruke min tid som saksordfører til kort å trekke fram noen av de viktigste momentene fra innstillingen.

Veksten i verdensøkonomien tok seg opp i 2010 etter finanskrisens herjinger. Men store budsjettunderskudd og høy statsgjeld i flere industriland gjør den videre utviklingen uviss. De omfattende hjelpetiltakene rettet mot bank- og finanssektoren, en aktiv motkonjunkturpolitikk og effektene av de automatiske stabilisatorene har påført mange land svært høye gjeldsbyrder. Å rydde opp i såkalt gammel moro blir en omfattende og krevende jobb i mange land framover.

Foreløpig har veksten heller ikke vært sterk nok til å bedre situasjonen på arbeidsmarkedene, og man ser fortsatt svært høy arbeidsledighet i mange land utenfor Norges grenser. En samlet komité er derfor bekymret for følgene vedvarende høy arbeidsledighet vil ha på økonomien og for enkeltmennesker, når ledigheten på tross av nedgang i noen land generelt forblir langt over nivået fra før finanskrisen.

Det er også gledelig at en samlet komité står sammen om at vi tross alt i Norge har kommet oss godt gjennom finanskrisen. Norske styresmakter la raskt om til en ekspansiv penge- og finanspolitikk, som igjen ga sterke impulser til den innenlandske etterspørselen. I tillegg har petroleumsnæringen holdt seg oppe, og dempet tilbakeslaget for oljerelatert industri. Vi har vært heldige, men den gode situasjonen vi nå befinner oss i – eller i hvert fall en bedre situasjon – kommer ikke av seg selv, den er et resultat av en rekke politiske valg.

Også vi i Norge står overfor utfordringer framover. Ny uro internasjonalt kan slå raskt inn i det norske finanssystemet. Vårt beste forsvarsverk mot internasjonale tilbakeslag er i den sammenheng evnen til å holde orden i eget hus framover.

En samlet komité er også bekymret over at stadig flere hushold i Norge har en gjeldsbelastning som gjør dem sårbare for høyere renter, økt arbeidsledighet, eller fall i boligprisene. Konsekvensene av høyere rente kan utgjøre en trussel for enkeltpersoners økonomi, men også mot den overordnede finansielle stabiliteten, dersom folk ikke lenger har råd til å betjene sine lån.

En samlet komité understreker videre i innstillingen i år som i fjor, hvordan den norske innskuddsgarantiordningen har vært viktig for å sikre innskytternes rettigheter og stabilisere innskuddsdekningen i bankene. Komiteen gir på dette punktet full tilslutning til regjeringens arbeid overfor EU for å sikre videreføringen av den norske garantien.

Vi er også positive til at regjeringen arbeider for at Norge skal ta aktivt del i det arbeidet som skjer i kjølvannet av finanskrisen ved å innføre nye og bedre reguleringer av finansmarkedene.

Komiteen har i innstillingen videre vist til at et av spørsmålene som har hatt særlig fokus internasjonalt, er problemstillinger knyttet til bankene som såkalte systemviktige institusjoner. En samlet komité mener det er et viktig grep mot for stor risikotaking i bankene internasjonalt at det finnes infrastruktur, regelverk og planer, slik at sentrale og nødvendige funksjoner i såkalte insolvente finansinstitusjoner kan videreføres under en eventuell utvikling.

Fra komiteens flertall, regjeringspartiene i tillegg til Kristelig Folkeparti, har vi i innstillingen med et moment der man viser til at det i mange land nå foregår diskusjoner om hvordan man kan sikre at finansinstitusjonene i større grad betaler kostnadene forbundet med myndighetenes hjelpetiltak til bank- og finanssektoren. De samme partiene mener at dette spørsmålet også kan være relevant i Norge. Vi vil komme tilbake til diskusjonen om disse forslagene når Stortinget senere skal behandle Finanskriseutvalgets rapport.

Helt til slutt: Det har ved en inkurie sneket seg inn to nesten identiske setninger i flertallets merknad helt sist under kapittel 10.2, side 14 i innstillingen. Nest siste setning i flertallets avsluttende merknad skal strykes, så blir det korrekt.

Med dette anbefaler jeg innstillingen.

Ulf Leirstein (FrP) [10:34:02]: Finansmarknadsmeldingen for 2010 gir en samlet oversikt over denne viktige sektoren.

Som alltid gir meldingen en god og samlet oversikt, og finanskomiteen har også på de fleste områder levert enstemmige merknader, noe vi har gjort gjennom flere år. Det er vel på mange måter en styrke at vi kan være enige om situasjonsbeskrivelsen, og så kan det være at vi på enkelte områder selvfølgelig kan være uenige om hvordan en del utfordringer skal løses. Som en del av saksbehandlingen av meldingen, har det også i år blitt holdt høring med sentralbanksjefen. Sentralbanksjef Øystein Olsen leverte en solid innsats under høringen, etter mitt syn, og jeg har lyst til å uttrykke tilfredshet med klare svar på komiteens spørsmål – det var absolutt klare svar sentralbanksjefen leverte. Det var en positiv opplevelse – meget bra!

Stortingsmeldingen gir også et tilbakeblikk på fjoråret. Men vel så viktig: Når vi har denne meldingen til behandling, er det situasjonen i Europa og den øvrige verden vi bør vie mest oppmerksomhet, i likhet med i fjor.

Flere europeiske land har enorme utfordringer. Euroen er satt under betydelig press, og store beløp bevilges i et forsøk på å stabilisere økonomiene. Dette får også konse-

kvenser for Norge. Med en åpen økonomi og et stort eksportrettet næringsliv vil man merke den økonomiske uroen som råder i våre viktigste markeder. Derfor mener Fremskrittspartiet at vi her i Norge også må være villig til å komme med tiltak som kan lette situasjonen for vårt lands næringsliv, hvis og når det kan bli behov for denne typen tiltak.

Det ble agert raskt da man hadde finanskrisen. Men etervirkningene er der ennå, og også nå må man være villig til å komme raskt på banen med tiltak ved behov.

For Norge, som har penger på bok, kan en slik situasjon vi har i Europa, likevel være positiv på noen områder. Vi har gjennom Fremskrittspartiets forslag som skal behandles i revidert nasjonalbudsjett i morgen, utfordret Stortinget til å bevilge betydelig mer midler til nødvendige investeringer her hjemme. Og det er slik at med høy arbeidsledighet i mange europeiske land, har man det man populært kaller kjøpers marked. Vi som har økonomiske midler, burde nå benyttet en slik situasjon til nødvendig utbygging av norsk infrastruktur gjennom større anbud, hvor vi kan nyttiggjøre oss den ledige kapasiteten i Europa. Dette vil også være positivt for de land som nå sliter med høy arbeidsledighet.

La meg så gå over til situasjonen for vårt finansmarked. Jeg har lyst til å referere noe komiteen uttrykker, på følgende måte i innstillingen:

«Komiteen vil påpeke at robuste og effektive finansmarkeder og betalingsystemer krever god risikostyring og soliditet i finansinstitusjonene. Komiteen konstaterer samtidig at den norske reguleringen av finansmarkedene har vist seg å være vellykket gjennom den internasjonale finanskrisen. Soliditeten i de norske bankene ble også styrket i 2010, som et resultat av en økning i kjernekapitaldekningen i 2009. Komiteen poengterer imidlertid at Norge har en liten og åpen økonomi, og at det således er av avgjørende viktighet for våre interesser med solide finansielle systemer også på globalt nivå. Komiteen er derfor opptatt av at regjeringen følger internasjonale initiativer på disse områdene aktivt.»

Jeg har lyst til å presisere at de reguleringer Norge har hatt på dette området, har vært vedtatt med enstemmig tilslutning fra Stortinget. Behovet for gode og fornuftige reguleringer har vi altså alle vært for. Når man nå i det videre arbeidet skal vurdere behovet for endringer av lovverket, er det etter Fremskrittspartiets syn viktig at man i størst mulig grad legger seg på et nivå når det gjelder reguleringer, som harmonerer med resten av verden. Eventuelt større og striktere restriksjoner i Norge kan bli en hemsko i konkurransen. Her er det viktig at man i størst mulig grad samordner regleverk, og så langt konstaterer jeg at dette også har vært regjeringens uttrykte ønske.

Også i årets behandling av finansmarknadsmeldingen er det naturlig å vie oppmerksomhet til innskuddsgarantiordningen, som også saksordføreren gjorde i sitt innlegg. Det er et samlet storting som stiller seg bak viktigheten av å opprettholde dagens gode og fornuftige innskuddsordning i Norge. Fremskrittspartiet vil derfor gi ros til regjeringen for det arbeidet som har vært utført. Vi konstaterer at vi for så vidt ikke er helt i mål, men vi har tiltro til at vi skal

kunne klare å komme i mål med en innskuddsgarantiordning som vil være positiv for det norske folk og det norske banksystemet.

Avslutningsvis vil jeg trekke fram en fellesmerknad fra opposisjonen knyttet til offentliggjøring av referat fra møtene i hovedstyret i Norges Bank. Som kjent offentliggjøres ikke referatene i dag. Blant annet Norges Bank Watch har gjentatte ganger påpekt viktigheten av en slik offentliggjøring. Det er et synspunkt Fremskrittspartiet deler. En slik offentliggjøring vil være å praktisere meroffentlighet og vil være positivt. Fremskrittspartiet er derfor glad for at en samlet opposisjon stiller seg bak denne merknaden.

Arve Kambe (H) [10:39:10]: Finansmarknadsmeldingen for 2010 tar for seg forutsetninger for og utsiktene til finansiell stabilitet.

En gjennomgang viser at krisepakken har vært effektive, men at det er knyttet stor usikkerhet til den videre utviklingen i internasjonal økonomi, som også flere internasjonale aktører er opptatt av i disse dager. Oppgangen forklares selvfølgelig i første rekke med myndighetenes ekspansive økonomiske politikk, enstemmige vedtak i Stortinget samt at mange foretak bygger opp varelagrene sine. Omfattende hjelpetiltak rettet mot bank- og finanssektoren og en svært ekspansiv finanspolitikk har påført mange land høye gjeldsbyrder, som kommer til å påføre Europa økte utfordringer og derigjennom indirekte Norge også i de nærmeste årene.

Høyre er svært opptatt av norsk næringslivs konkurransevne i det internasjonale markedet. Forholdsvis høy produktivitetsvekst i næringslivet har over flere år kompensert for relativt høye lønnsoppgjør sammenlignet med våre konkurrentland. Frontfagsmodellen i lønnsoppgjørene har medført at lønnsoppgjøret for konkurranseutsatt sektor har vært premissgivende for øvrige lønnsforhandlinger og resultater. Det har det vært et brudd med i år. Til og med på finanskomiteens høring om statsbudsjettet sa KS at deres eget lønnsoppgjør kanskje hadde gått over forventningene. Statlig og kommunal sektor var over privat sektor. Det kan etter vårt syn ikke lenger fortsette.

Den sveitsiske handelshøgskolen IMDs «World Competitiveness Yearbook» for 2011 kom ut i mai 2011. Rapporten viser at Sverige klatrer fra 6. til 4. plass på listen over landene med best konkurransevne, mens Norge faller fra 9. til 12. plass. Den rapporten viser at Norges lønnsvekst er langt høyere enn veksten i vår produktivitet. Rapporten peker på flere faktorer som gjør at Norge faller på listen: et komplisert skattesystem med høye skatter, et lite fleksibelt arbeidsmarked, lite nytenkning og en mer lukket økonomi. Også på listen over effektivitet i offentlig sektor faller – kanskje ikke overraskende – Norge fra 7. til 11. plass.

Høyre konstaterer også i dag at regjeringen viser liten vilje og evne til å ta tak i disse utfordringene. Over tid vil svekket konkurransevne og manglende modernisering av offentlig sektor undergrave den velferden vi alle ønsker å ha i Norge.

Den norske stat har ikke hatt direkte regnskapsmessige nettokostnader knyttet til tiltakene i forbindelse med

finanskrisen. Staten har mottatt inntekter fra både Statens obligasjonsfond og Statens finansfond i hele perioden, og disse har faktisk alle sammen vært på markedsmessige vilkår. På denne bakgrunn ser vi det i Høyre som lite relevant å ilegge en ytterligere stabilitetsavgift med formål å dekke inn statens kostnader.

Finansielle tjenester er i hovedsak unntatt fra merverdiavgift. Det betyr at finansnæringen på denne måten ikke betaler den samme type avgifter som andre deler av norsk næringsliv og internasjonalt næringsliv gjør. Høyre vil likevel understreke at dette unntaket stort sett gjelder for hele næringen globalt sett, og vil advare regjeringen mot å innføre norske særavgifter som svekker norsk finansnærings konkurransevne.

Finansdepartementet skriver:

«Finansdepartementet ser det som tenleg at Noreg følgjer opp dei nye likviditetsreglane frå Baselkomiteen relativt tidleg. Dei nye likviditetsreglane kan innførast raskare i Noreg enn i mange andre land. Årsaka er at den økonomiske utviklinga i Noreg er god, og at finansinstitusjonane er solide. Det gjev oss større fri-dom til å vurdere kva som er høvelege likviditetskrav i ljøs av røynselene frå den internasjonale finanskrisa.»

I kjølvannet av finanskrisen er bred enighet om at det må innføres nye og bedre reguleringer av finansmarkedene internasjonalt, og det er igangsatt omfattende prosesser for å få dette på plass i G20, IMF, OECD, Baselkomiteen, Financial Stability Board, FSB, og EU.

Høyre er positive til det arbeidet som nå gjøres gjennom Baselkomiteen og i EU med nye krav til kapitaldekning. De nye reglene vil medføre endringer både når det gjelder soliditet og likviditet. Nye krav vil bidra til at finansnæringen blir mer robust ved nye kriser. Men Høyre deler noe av den skepsisen som Finanstilsynet har til å gjennomføre egne krav i Norge eller Norden. Høyre viser til den pressemeldingen som Finanstilsynet og Skogstad Aamo sendte ut på Finansnæringsens dag:

«Foreløpig bør man være varsomme med å formulere norske eller nordiske særkrav til kapitaldekningen. Det er imidlertid realistisk å regne med en styrking av kapitaldekningen mellom 1 og 2 prosentenheter for å imøtekomme markedets krav i lys av de nye internasjonale kravene. I tillegg til at en stor del av de årlige overskudd må brukes til økt egenkapital, kan det da bli behov for mellom 30 og 50 milliarder fra markedet.»

Høyre vil, i likhet med Fremskrittspartiet, benytte anledningen til å gi regjeringen ros i forbindelse med den norske innskuddsgarantien. Selv om den formelt sett ikke er vedtatt, tyder alt på at Norge klarer å opprettholde den norske innskuddsgarantien. Dermed har regjeringen og finansministeren gjort en veldig god jobb for norsk næringsliv, for norske privatkunder og tilliten til bankene generelt. Det er godt jobbet, og et samlet storting slutter seg til det, vil jeg tro.

Høyre frykter at norske særkrav og eventuelle nye skatter for finansnæringen vil svekke næringens konkurransevne og kunne gå ut over vekstmulighetene. Det kan bli vanskeligere for norske bedrifter å få lån, og prisen på kreditt vil kunne gå opp.

I finansmarkedsmeldingen har man også kommentert at Norges Bank gradvis har praktisert mer åpenhet, både generelt og i forbindelse med utøvelsen av pengepolitikken. Høyre støtter at referatene fra hovedstyrets rentemøter offentliggjøres, og synes at dette bør fortsette. Høyre deler denne oppfatningen og mener det vil være en naturlig videreføring av Norges Banks åpenhet, som også Norges Bank Watch sier. Det er riktig å offentliggjøre hvilke momenter som er drøftet i hovedstyrets rentemøter, dog uten å knytte dette til det enkelte styremedlem. Høyre mener at et slikt vedtak vil gi en enda bedre offentlig debatt om utøvelsen av pengepolitikken, og vil være egnet til å styrke Norges Banks renommé ytterligere.

Vi viser også til Høyres forslag om et finanspolitisk råd som nettopp ble nedstemt av Stortinget, som også kunne bidratt til det, men finansministeren har jo satt ned et slags utvalg som skal gjøre noe av det som det finanspolitiske rådet kunne ha gjort.

Høyre viser til restriksjonene i friheten til å avtale bonuser som ble behandlet i Prop. 117 L for 2009–2010, og som Høyre stemte imot. Høyre mener det er viktig at det vises moderasjon i finansnæringen. Det er et særlig ansvar for styrene å sikre dette. Flere har konstatert at høye bonuser har blitt byttet ut med en kraftig økning i fastlønn. Det ser ut til at dette har vært bransjens mottrekk mot begrensninger i bonusavtaler, i tillegg til at det nå benyttes mer og mer «sign-on fees» for å bytte arbeidsgiver. På denne bakgrunn setter vi et spørsmålstegn ved om regjeringens innstramming har fungert etter hensikten, og minner altså om at Høyre stemte mot denne begrensningen som regjeringen har foreslått.

Folketrygdfondet er også en del av finansmarkedsmeldingen og har som oppgave å forvalte Statens pensjonsfond Norge og Statens obligasjonsfond på vegne av departementet. I 2010 fikk man et resultat på kr. 17,8 mrd. kr, som gir en ganske pen avkastning på 15,3 pst. nominelt. SPN kjøper ikke lenger netto aksjer i Norge, etter som fondet ikke blir tilført nye penger. Men det kan være verdt å minne om at staten er en svært stor aktør på Oslo Børs, både gjennom eierpostene i Statoil, Telenor, DnB NOR, Norsk Hydro og gjennom investeringene i SPN i tillegg.

Vi registrerer også at finansfondet, som ble opprettet 6. mars 2009, med en kapital på 50 mrd. kr, stort sett har den kapitalen intakt. Formålet var «å bidra midlertidig med kjernekapital til norske banker for å styrke bankene og sette bankene bedre i stand til å opprettholde normal utlånsvirksomhet.»

Erfaringen viste – heldigvis – at behovet var betydelig mindre enn man antok og fryktet. Småbanker søkte, og det ble til slutt innvilget kr 4,1 mrd. kr av de 50 mrd. kr. Nå gjenstår kun 1,5 mrd. kr fordelt på 25 småbanker, og det forventes en snarlig avvikling av fondet når bankene har betalt tilbake. Vi ser fram til en dialog med departementet og regjeringen om det.

Statens obligasjonsfond ble også opprettet i mars 2009 med tilsvarende ramme. Formålet med det fondet var å bidra til økt likviditet og bedre kapitaltilgang i kredittobligasjonsmarkedet i Norge. Ved utgangen av 2010 var det

kun 9,3 mrd. kr som var plassert i markedet. Men fondet har faktisk i større grad bidratt til indirekte positive effekter på dette markedet og tjent penger også for staten. Regjeringen har varslet at dette fondet skal avvikles en gang i 2014, og vi ønsker å være med på den dialogen videre om det.

Inga Marte Thorkildsen (SV) [10:48:56]: Dette er en interessant og viktig redegjørelse. Vi har til og med fått med et nytt kapittel i år med et historisk tilbakeblikk på strukturelle utviklingstrekk fra 1970 til i dag. Det mest slående er at finanssektoren har hatt en enorm vekst som andel av norsk økonomi. Det innebærer jo selvsagt at vi må ha et særlig våkent blikk på denne sektorens utvikling. Det ble jo også nylig grundig understreket da Norge ble kastet ut i en finanskrisen sammen med store deler av verden for øvrig.

Vi har jo lært en god del av dette og av konsekvensene av den norske bankkrisen på 1990-tallet. Vi har lært at regulering er viktig, og at deregulering har klare farer forbundet ved seg. Vi har lært at problemene i finanssektoren kan slå raskt og kraftig inn i realøkonomien på måter som vi kanskje ikke hadde forutsett. Vi har lært at finanssektoren ikke bør bli for dominerende. Vi har lært betydningen av å regulere bonuser på en fornuftig måte. Vi har lært hvor viktig det er med systematisk og godt tilsyn. Vi har lært at velferdsstater kan være viktige også som buffere mot kriser, og at det mildt sagt kan diskuteres om det er riktig at finanssektoren skal skjermes for skatter og avgifter som andre sektorer må betale. Dette er jo diskusjoner som vi skal gå inn i nå til høsten, og som vi ser fram til å ta fra SVs side.

Det er jo til dels hjerteskjærende scener som utspiller seg i Europa om dagen. Det er skyhøy ledighet i mange land, og ungdomsarbeidsløsheten er mange steder dobbelt så stor som ledigheten for øvrig. Det gir jo særlig utfordringer både med tanke på faren for destabilitet, at ungdom mister troen på framtida, mister troen på at de kan ha framtida si i det landet, at mange velger å emigrere, at mange velger å søke seg til miljøer som er destruktive, og faren for fattigdom.

Noe av det som arbeidsløshet også fører meg seg, og som er en av hovedårsakene til at vi har vårt hovedfokus på å bekjempe ledighet, er at det forrykker maktbalansen mellom arbeidsgivere og arbeidstakere og gjør at arbeidstakere blir utsatt for ekstra stor sårbarhet og mulighet for å bli presset til å godta betingelser man ellers aldri ville ha akseptert. Så man risikerer varig endring av samfunnet og et sterkt tilbakeslag når det gjelder rettigheter som har vært opparbeidet. Derfor er også fagforeningene veldig sterkt involvert i de diskusjonene og demonstrasjonene som nå pågår rundt i Europa.

Mange vet ikke hva slags alderdom de vil få, og mange vil være svært avhengige av familien sin framover. Alenemødre henvises til fattigkassa, også i land som tradisjonelt har tatt relativt godt vare på i hvert fall utsatte grupper. Mange mister boligene sine eller må bo hos sine foreldre og har ikke mulighet til å flytte ut. Vi hører også om personer oppe i 30-årene som ikke engang har mulighet til å

få barn, som må velge det bort fordi man ikke har råd til å skaffe seg barn.

Det er en stor grad av bitterhet knyttet til det faktum at de som forårsaket krisen, enten gjennom at de la til rette for den gjennom deregulering eller gjennom at man satte grådighet i system, ansvarliggjøres i stor grad ikke for konsekvensene av krisen.

Så kan vi gå til vårt eget land og se hvor godt vi har klart oss gjennom denne krisen, og det er ikke tilfeldig. Det er bl.a. som følge av kraftfulle tiltak som ble satt i verk, og ikke minst at vi satset så massivt som vi gjorde på bevilgninger til offentlig sektor, som igjen sørget for at vi holdt hjulene i gang i privat sektor, bl.a. i byggenæringa. At vi også satset så mye på studieplasser og på styrking av GIEK og Innovasjon Norge og garantier ikke minst til bankene, var særdeles viktig.

Vi kan ikke forstå hvorfor man fra mindretallets side så effektivt velger å parkere flere av forslagene fra Finanskriseutvalget, særlig sett i lys av den situasjonen som vi nå ser i landene rundt oss, og at vi har behov for ytterligere virkemidler også i Norge for å forebygge nye kriser. Vi mener at vi må gå inn i disse debattene på en åpen måte.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [10:54:16]: Finansmarknadsmeldinga handler om forutsetninger og utsikter for finansiell stabilitet i Norge. Jeg vil starte med å minne om at i en markedsøkonomi er det viktig å holde fram normalsituasjonen for pris på penger, nemlig at det skal koste å låne og det skal lønne seg å spare. Det bør ikke være noen politisk konkurranse om å gjøre seg populær ved å fornekte denne hovedlinjen.

Som jeg sa i mitt forrige innlegg, har vi nå en lav rente på grunn av vår konkurranseevne og behovet for å holde verdien av norske kroner nede. Folks sparing og opptak av lån påvirkes sterkt av realrenta etter skatt. Skatteregler er derfor viktig, og det er et nasjonalt anliggende.

Det er en samlet komité som er bekymret over at stadig flere hushold i Norge har en gjeldsbelastning som gjør dem sårbare for høyere renter, økt ledighet og fall i boligprisene. Det er viktig å ta fram i det offentlige ordskiftet.

Når det gjelder regelverkprosesser etter finanskrisen, er den store diskusjonen de bankene som har en implisitt statsgaranti eller som i mange land kalles Too big to fail. Det er et viktig arbeid som pågår internasjonalt på dette området, bl.a. i Bank for International Settlements i Sveits. Det vi skal være klar over, er at når krisen har blitt noe mindre, kommer motkreftene tilbake med stor kraft for å sikre at det ikke gjøres endringer, slik at risikoen kan opprettholdes fordi det gir størst avkastning for dem som tenker på den måten.

Banker med implisitt statsgaranti, altså banker som oppnår rimeligere finansiering i obligasjonsmarkedet på grunn av bedre kredittvurderinger enn uten statsforventningene, er drøftet i Finanskriseutvalget. Finanskriseutvalget pekte på at det største finanskonsernet i Norge, DnB NOR, har en implisitt statsgaranti verdt mellom 1 mrd. kr og 4 mrd. kr. Det er oppsiktsvekkende at alle partier, unntatt Høyre, i en merknad sier at en

«viser til at den implisitte statsgarantien kan sees på som en statlig subsidie.»

Språk er makt. Her velger Høyre som det eneste partiet ikke å kalle denne implisitte statsgarantien ved sitt rette navn.

Det er for øvrig interessant at komiteens flertall, regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti, viser til at det i mange land er en debatt om finansinstitusjonene skal betale for kostnadene forbundet med myndighetenes hjelpe-tiltak til bank- og finanssektoren. Dette er en viktig debatt. Debatten i Norge har i stor grad gått på ikke markeditiltak, altså stabilitetsavgift og moms på finansielle tjenester, som er viktig og svært aktuelt, men en bør også se på regulatoriske krav som på en markedsmessig måte gjør det mer kostbart for finansinstitusjonene å ta stor risiko. Det var dette som var bakgrunnen for krisen – regulatoriske krav som følger markedet til enhver tid, som altså gjør at prisingen blir korrekt. Det er et tiltak som må drøftes grundigere, og jeg vet det er miljøer i Norge som er svært opptatt av det.

Når det gjelder egenkapitalkravene til finansinstitusjonene, har Norge større muligheter enn andre land til sjøl å vurdere og fastsette egnede egenkapitalkrav. Jeg vet at tidligere, før finanskrisen, var det en politisk kultur at vi stadig skulle svekke egenkapitalkravene. Vi så hvordan det gikk. Det er derfor bra at det i innstillinga påpekes at vi har større muligheter til å fastsette dette, og det må framstilles som en konkurransefordel for våre finansinstitusjoner ved at det er tryggere å samhandle med dem fordi de har en tryggere basis i sin egenkapital. Det er interessant at når det gjelder innskuddsgarantiordningen, så får en stadig større oppslutning om den norske fordi nettopp det medvirker til en slik stabilitet.

Helt til slutt til Det internasjonale pengefondet. Der er det også en svært sentral merknad fra alle partier, unntatt Høyre og Fremskrittspartiet, som sier at Det internasjonale pengefondet skal ikke på ideologisk grunnlag framsette krav om privatisering og liberalisering når fondet velger å gi lån til stater. Det er viktig. Det er sterkt av Høyre og Fremskrittspartiet å si at Det internasjonale pengefondet kan på ideologisk grunnlag framsette krav om privatisering og liberalisering. Dette gjelder da i stor grad offentlige infrastruktur, som er helt sentralt for å få et vel fungerende samfunn, og som i mange tilfeller er monopolvirksomhet, som dermed en privat aktør kan ta ut en monopolfortjeneste på.

Borghild Tenden (V) [10:59:24]: Det har blitt sagt mye allerede om den internasjonale økonomiske krisen og hvordan Norge står i en særstilling med robuste statsfinanser, noe vi nettopp også diskuterte i saken om forvaltning av SPU, så jeg skal ikke gjenta det.

Jeg vil gå rett på tre grep som jeg ber regjeringen vurdere i forbindelse med oppfølging av Finanskriseutvalgets innstilling:

1. Det er behov for en pengepolitisk reform som mer effektivt motvirker sterk kredittvekst og utvikling av destabiliserende finansielle bobler.
2. Det må settes strengere krav til egenkapitaldekning og

likviditetsreserver i banker og andre finansforetak, som også representanten Lundteigen var inne på.

3. Vi må styrke mangfoldet og konkurransen i finansnæringen, noe min forgjenger i finanskomiteen, Terje Johansen, var – og er – svært opptatt av.

Jeg er usikker på om vi helt har tatt konsekvensene av en viktig lærdom fra den norske bankkrisen på 1980-tallet, og som på nytt ble aktualisert av den siste finanskrisen. For å motvirke overdrevet sterk kredittvekst er det ikke tilstrekkelig for Norges Bank å operere med et snevert inflasjonsmål knyttet til konsumprisindeksen. Erfaringen har vist at denne noe snevre tilnærmingen ikke er tilstrekkelig for å møte de problemene som skapes gjennom sterk penge- og kredittvekst, problemer som først gir seg til kjenne gjennom oppblåste priser på boliger, eiendommer og verdipapirer – priser som ikke synes i konsumprisindeksen. Derfor mener jeg at det er nødvendig med en utredning med det siktemål å utvide Norges Banks mandat, slik at dette sterkere enn i dag også virker stabiliserende inn på den samlede kredittveksten og på prisutviklingen på eiendommer og verdipapirer.

Det overordnede målet for det internasjonale samarbeidet om nye finansregulatoriske reformer er å utvikle et bank- og finanssystem som vil virke mer stabiliserende inn på den økonomiske utviklingen, og bidra til å minske både risikoen og de negative virkningene av fremtidige finanskriser. Venstre mener at Norge bør gi et ekstra bidrag i dette arbeidet gjennom å være blant de første landene som gjennomfører nye og strengere internasjonale krav til banker og andre finansforetak, krav som styrker robustheten og motstandskraften mot kriser, basert på økte risikoavveide krav til egenkapitaldekning samt strengere krav til likviditetsreserver. På denne måten vil også det enkelte finansforetak settes i stand til å tåle kortsiktige likviditetskriser uten offentlig støtte.

Til slutt noe som står mitt og Venstres hjerte nær: En av de viktigste lærdommene fra de senere tiårs bank- og finanskriser er at de lokale og selveiende sparebankene har utgjort den klart mest stabiliserende delen av norsk finansnæring. Venstre mener at det er av stor betydning for både norsk økonomi og mange lokalsamfunn at det desentraliserte mangfoldet som sparebankene representerer, sikres i fremtiden. Derfor vil Venstre slå ring rundt sparebankenes institusjonelle status som selveiende finansinstitusjoner og passe på at alle finanspolitiske reguleringer og tiltak i størst mulig grad likebehandler små og store aktører og medvirker til at Konkurransetilsynets rolle i finansmarkedet kan intensiveres og styrkes.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:03:20]: Denne meldingen viser jo med all tydelighet hvor viktig det er å ha finansiell stabilitet. Jeg vil også gi ros til sentralbanksjefen for den redegjørelsen han ga i komiteen: nøktern, men med klare utfordringer også til politikerne, dvs. oss.

Jeg skal ikke gjenta alt det som er rett som ble sagt fra saksordføreren og andre, men bare peke på et par forhold. Det er husholdningenes gjeld og gjeldsgraden som mange nå kan få problemer med, med økende renter. Jeg så til og med at Forbrukerrådet nå ba regjeringen om å gjøre BSU-

ordningen bedre, slik at det var mulig å skaffe seg egenkapital. Jeg synes jo Forbrukerrådet etter hvert går veldig langt i å komme med politiske anbefalinger, men la nå det ligge. Det er iallfall interessant at også et slikt organ nå ser dette i sammenheng. Jeg vet ikke om finansministeren har svart på den utfordringen – ellers kan han jo gjøre det her – om det er noen grunn til å se på BSU-ordningen, nettopp for å gi incentiver til økt sparing og mer egenkapital, slik at man ikke sitter med en gjeldsgrad, f.eks. på boliglån, som blir umulig å forholde seg til ved økte renter.

Det er klart at finanskrisen fortsatt blir et tema når vi diskuterer denne meldingen. Den krisen viste at bankene i gjennomsnitt hadde for liten egenkapital, ikke minst internasjonalt, for mye kortsiktig markedsfinansiering og for små buffere. Med den situasjonen vi hadde på slutten av 1980-tallet, er det klart at norsk banknæring og norske politikere lærte noe den gang som gjorde at vi sto bedre rustet denne gang. Samtidig hadde jo staten også finansielle muskler på sin side som ikke andre land hadde, og som gjorde at vi kunne komme banknæringen i møte.

Men spørsmålet nå er jo: Hvordan vil regjeringen forholde seg til forslagene fra Finanskriseutvalget? Vil man f.eks. ta et nordisk initiativ, som gjør at man går litt foran andre europeiske land, eller vil man, som selvfølgelig næringen ønsker, sitte stille og gå med på det alle andre land etter hvert også finner det nødvendig å gjøre? Noe av bakgrunnen for at krisen denne gangen ikke ble så stor for norske banker, var jo at norske politikere gikk foran forrige gang det var krise. Det er noe man også må ta med seg i vurderingen av tiltakene som nå blir anbefalt. Det som er helt sikkert, er at styresmaktene og myndighetene må ha midler til rådighet for å kunne styre en finansnæring i en slik krisesituasjon. Der må jeg si at jeg håper regjeringen følger opp mange av de forslagene som utvalget har kommet med.

Til avslutning vil jeg knytte noen ord til Det internasjonale pengefondet – Per Olaf Lundteigen var også inne på det. Vi er helt klare på at det kan være mye god rådgivning som gis fra IMF, men at IMF skal drive ideologisk politisk styring av enkelte land, er uakseptabelt. Derfor har vi – sammen med regjeringspartiene – vært med på den merknaden som det ble henvist til. Jeg synes det er et viktig prinsipp at vi skiller politisk styring fra rådgivning, som selvfølgelig kan være på sin plass, men som ikke kan ha politiske motiv i seg først og fremst.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [11:07:51]: Vi diskuterer finansmarknadsmeldinga for 2010 i en ytre ramme av uro. Det er grunn til å minne oss selv om den selvfølgheten at Norge er et land i verden, og at det er den internasjonale situasjonen som på mange måter legger rammen rundt den diskusjonen vi har i dag. Og her er det store utfordringer.

Grunnen til at dette er viktig for oss, er at en ny uro internasjonalt kan slå inn i norsk finansnæring og i norsk økonomi. Hvis uroen i statspapirmarkedene knyttet til situasjonen i utsatte euroland skulle spre seg ytterligere, kan det gi tap i norske finansinstitusjoner, økt risikopåslag i kredittmarkedene og svekket kreditttilbud til husholdninger og foretak. Til nå i år har vi også sett betydelige virk-

ninger av det som skjer internasjonalt, f.eks. i forbindelse med den politiske uroen både i Midtøsten og i Nord-Afrika, bl.a. gjennom høyere oljepris.

Flere talere har pekt på at gjeldsbelastningen i norske husholdninger er høy, og at den trolig vil øke videre i årene framover. En betydelig andel av bankenes utlån til husholdningssektoren er lån til husholdninger med svært høy gjeldsbelastning. Disse husholdningene er sårbare for et høyere rentenivå eller for en svakere utvikling i økonomien. Det er det lave rentenivået over tid som har gjort at mange husholdninger har tatt på seg for mye gjeld. Jeg vil si at en gjør klokt i å regne med at både det norske og det internasjonale rentenivået vil øke i tiden framover.

Forbedringer i de internasjonale finansmarkedsreguleringene som følge av erfaringer fra finanskrisen har betydning for utsiktene for finansiell og økonomisk stabilitet. For eksempel vil innføring av nye soliditetsregler, bl.a. de såkalte Basel III-kravene, bidra til lavere risiko i det internasjonale finanssystemet, men mange andre forbedringer vil trolig ikke bli gjennomført før om flere år.

Som et direkte svar på bl.a. det representanten Syversten tok opp, hadde jeg et møte med min svenske kollega tidlig i mai, der vi ble enige om å se på mulighetene for et samlet nordisk initiativ i forbindelse med innføring av de nye kapitalkravene i tråd med Basel III, og om vi skal gå noe raskere fram enn det som ligger i intensjonen.

Ellers skjer det også en internasjonal regelverksutvikling. Det gjelder nye regler i forbindelse med erfaringer fra finanskrisen – tilbake til Baselkomiteen som foreslår strengere krav til kapital og likviditet. EU-kommisjonen jobber med regeloppfølging i EU. Jeg tror at en i årene framover kan forvente økt internasjonalt samarbeid når det gjelder finansnæringen. Finansnæringen er en så global og teknologisert næring at det er viktig at en også ser regelutvikling i en større, internasjonal sammenheng.

Så vil jeg bruke noen ord på innskuddsgarantiordningen. Som det allerede er nevnt i debatten i dag, har regjeringen jobbet aktivt for at Norge skal kunne videreføre dekningsnivået på 2 mill. kr per kunde per bank. I den nylig avgitte innstillingen fra ECON-komiteen, dvs. finanskomiteen i Europaparlamentet, er det lagt inn en bestemmelse som vil tillate Norge å beholde dekningsnivået på 2 mill. kr, kombinert med et vilkår om at høyere dekningsnivå enn 100 000 euro kun kan tilbys innskytere bosatt i vedkommende land, i dette tilfellet Norge, noe som vil kunne forhindre konkurransevriddinger. Rådet skal nå arbeide videre med saken. Senere i prosessen blir det såkalte trilogforhandlinger mellom parlamentet, rådet og kommisjonen. Det forventes vel nå at det blir en avgjørelse etter sommeren, dvs. under det polske formannskapet. Jeg hadde et møte med den polske kollegaen min for kort tid siden om saken – for å holde saken varm. Jeg vil også gi ros til komiteen og komitémedlemmene for helhjertet støtte, og for at de også jobber opp mot sine partifeller rundt omkring i Europa. Det har bidratt til resultatet så langt.

Så vil jeg minne om at en 1. januar i år etablerte et nytt finanstillsynssystem i EU. Tre nye tilsynsorgan driver tilsyn med enkeltinstitusjoner, såkalt mikrotilsyn, mens et nytt systemrisikoråd driver tilsyn med det finansielle sy-

stemet som helhet, såkalt makrotilsyn. Norge, Island og Liechtenstein får permanent observatørplass i mikrotilsynsorganene, og vil på adhocbasis – som det heter på EU-språket – kunne ta del i systemrisikorådet, men ikke der enkeltland eller enkeltforetak blir diskutert. Jeg vil understreke at regjeringen vil sikre at Norge ikke på noen måte gir fra seg suverenitet til de nye tilsynsorganene.

Det er et interessant kapittel i finansmarknadsmeldinga om utviklingen i finansnæringen de siste 40 årene. Det som har skjedd, er at denne næringen har vokst seg stor og betydelig. Det er en viktig næring for Norge. Og det kanskje ikke mange tenker på i det daglige, er at finansministeren ikke bare har et ansvar for lovutforming, tilsyn og kontroll, men også er næringsminister for denne næringen. Det er en oppgave som jeg tar på alvor, med tanke på både det å utvikle et framtidrettet regelverk og det å ha gode rammer rundt næringen, men også bidra til at denne næringen blir en god, konkurransedyktig og framtidrettet næring.

Hvis en skulle beskrive kort historien fra 1970 og framover, kunne en si det på følgende måte: fra rasjon og regulering til frislipp, krise og konsolidering. Vi er vel nå inne i konsolideringsfasen, som er viktig både for norsk og for internasjonal finansnæring. Og det andre nye som har skjedd i denne perioden, er at penger ikke lenger er bare penger, for å si det slik, men også har blitt en handelsvare og et produkt som i seg selv på en måte skal gi avkastning og nye produkter. Så vi lever i en spennende tid når det gjelder finansmarkedene.

Når det gjelder Norges Bank og utøvelsen av pengepolitikken, ligger forskriften fra 29. mars 2001 fast. Det er ingen grunn til å gjøre noe annet, for denne, sammen med handlingsregelen, som kom den samme dagen, har tjent oss vel, og jeg regner med at dette skal tjene oss vel også i tiden framover.

I mai i fjor økte Norges Bank styringsrenten med 0,25 prosentpoeng, til 2 pst. Renten ble deretter holdt uendret resten av året. Norges Bank har anslått at renten vil øke til vel 2,5 pst. mot slutten av 2011. Det som er viktig nå, er, som jeg sa tidligere, å ta inn over seg at både i Norge og internasjonalt forventer en at rentene vil øke framover, men selvsagt vil den økonomiske utviklingen både i Europa – de ulike land i Europa, både i og utenfor eurosonen – og i Norge, avgjøre hvor mye, og når dette skjer.

Så et punkt når det gjelder Statens obligasjonsfond. Folketrygdfondet har en viktig oppgave i å forestå forvaltningen av Statens obligasjonsfond. I meldingen er det vist til en selskapshendelse knyttet til en obligasjonsinvestering som gjorde at fondet ble sittende med aksjer i en kortere periode. I brev til Stortinget av 14. juni har jeg orientert om ytterligere en selskapshendelse som er knyttet til en obligasjonsinvestering i Statens obligasjonsfond.

Jeg mener det er viktig at Folketrygdfondet har tilstrekkelig grad av frihet til å sikre fondets verdier i denne type spesielle situasjoner, og jeg legger opp til å presisere dette i mandatet for Statens obligasjonsfond.

Til slutt noen få linjer om Det internasjonale pengefondet. Jeg vil si det slik at IMF er viktig for Norge. Norge

er en viktig støttespiller for IMF, og det er også viktig å sikre både at IMF har tilstrekkelig utlånskapasitet, og at styringsorganene i IMF gjenspeiler det som er utviklingen i internasjonal økonomi og endret styrkeforhold mellom landene. Det blir også gjenspeilet i den kvotereformen som nå gjennomføres i IMF.

Jeg vil bare understreke at Norge legger stor vekt på arbeidet i IMF. Det er et viktig organ for å sikre den internasjonale finansielle stabiliteten i tiden framover.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Ulf Leirstein (FrP) [11:18:02]: La meg aller først få takke finansministeren for en statusoppdatering når det gjelder arbeidet med innskuddsgarantiordningen. Som finansministeren sikkert registrerte av mitt innlegg, er jeg meget godt fornøyd med den jobben regjeringen og ikke minst finansministeren gjør på dette området.

Spørsmålet gjelder den merkningen som ligger i innstillingen fra en samlet opposisjon, som går på en eventuell offentliggjøring av referatene fra rentemøtene i Norges Bank. Jeg har registrert at i de mange festtaler og i andre sammenhenger snakker regjeringen og mange politikere om behovet for mer offentlighet, og viktigheten av at man kan få de viktige debattene ut i det offentlige rom. Veldig mange aktører påpeker at det kan være en god idé å få offentliggjort referatene fra rentemøtene i Norges Bank, på lik linje med det som er praksis i mange andre land.

Jeg kunne gjerne tenke meg å få noen synspunkter fra finansministeren på om dette er noe han faktisk deler ønsket om og ser behovet for, og om det kan være mulig å få en endring av det.

Statsråd Sigbjørn Johnsen [11:19:05]: Først: Det er viktig med åpenhet også når det gjelder diskusjoner omkring rentefastsettelsen og pengepolitikken. Da er det faktisk slik at sentralbanken har høstet stor anerkjennelse for måten en har gjort dette på, når det gjelder å legge fram offentlig de vurderinger som lå bak rentefastsettelsen. En legger fram rentebanen, en legger fram et eget notat i ettertid av hovedstyremøtet, der en viser til hvilke hovedhensyn som hovedstyret la vekt på, og en publiserer også viktige ting i Pengepolitisk rapport.

Så: Finansdepartementet legger stor vekt på åpenhet. Det er en av grunnene til at vi deltar i finansieringen av Norges Bank Watch. Men når det gjelder det konkrete spørsmålet – hvorvidt Norges Bank skal gå videre med å offentliggjøre referater – er det faktisk en sak som jeg overlater til Norges Bank og Norges Banks hovedstyre å vurdere. Men erfaring viser at de har lagt stor vekt på åpenhet, og jeg regner med at det også er en linje framover fra sentralbankens side.

Arve Kambe (H) [11:20:20]: Finansministeren antyder det som jeg var inne på i mitt innlegg om norske eller nordiske særkrav og raskere krav til kapitaldekning enn i EU-land og i andre land. Det er en samlet finansnæring som er rimelig bekymret for at det skal skje, uten at man

vet hva de andre kravene vil være for de andre landene, og at en dermed starter på forhånd.

Finanstilsynet skriver i en pressemelding:

«Foreløpig bør man være varsomme med å formulere norske eller nordiske særkrav til kapitaldekningen.»

Finanstilsynet advarer mot den praksisen som finansministeren fra talerstolen i dag åpner opp for. Hvilken begrunnelse har finansministeren for det? Og hva slags dialog har man med norsk finansnæring i forkant av dette?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [11:21:15]: Det jeg refererte til, var et møte jeg hadde med min svenske kollega, der vi diskuterte muligheten for å se på om Norden skulle gå noe raskere fram med hensyn til å bygge opp kapitalen og soliditeten i næringen enn det som det ligger an til i tidsplanen fra Basel III.

Det er for så vidt to hensyn som er viktige. Det ene hensynet er selvsagt hensynet til hvor raskt en kan gå i forhold til konkurranseevnen for norsk finansnæring. På den andre siden: I en verden der det kan settes spørsmålstegn ved soliditeten til finansnæringen, vil jeg mene at det at en har en solid finansnæring med god egenkapitaldekning, med god likviditet og som det er stor tillit til, er et konkurransefortrinn.

Dette er viktige spørsmål hvor en må veie disse to hensynene. Jeg skal komme tilbake til det spørsmålet når vi har undersøkt dette litt nærmere i den nordiske kretsen.

Arve Kambe (H) [11:22:13]: I en artikkel i Dagens Næringsliv i dag, på dn.no, står det at LO-deleide Argo Securities er en av de røffeste oppkjøperne av personell, med høye bonuser, med høye «sign-on fees» – og med LOs nestleder Solbakken i styret.

På bakgrunn av den rød-grønne kritikken mot bonuslønninger og den rød-grønne kritikken mot «sign-on fees» o.l.: Synes statsråden at LO driver dobbeltmoral? Og er det som LO driver med i denne saken, i tråd med rød-grønn politikk?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [11:22:55]: Nå har ikke jeg satt meg inn i den aktuelle saken som det refereres til. Jeg så faktisk overskriften, men jeg leste ikke artikkelen – jeg rakk ikke det før jeg kom til Stortinget. Men jeg vil legge til grunn at LO handler som man snakker, også i de spørsmålene.

Hans Olav Syversen (KrF) [11:23:25]: For noen av oss er det jo slik at når man har lest overskriften, føler man ikke noe behov for å gå videre inn i artikkelen. Det kan jo hende det ligger noe der også.

Jeg har lyst til å gå litt videre på dette med Finanskriseutvalget. IMF og utvalget er enige om at finansnæringen har særskilt gunstige skattevilkår. IMF foreslår bl.a. en aktivitetsskatt på finanssektoren. Danmark – med en borgerlig regjering, får jeg si – har jo innført en form for skatt på næringen.

Utvalgsmedlem Karen Helene Ulltveit-Moe skrev i Dagens Næringsliv:

«Vi skylder alle dem som mistet jobb og hus under

finanskrisen å ta et oppgjør med næringens særtilkår.»

På en skala fra én til ti: Hvor enig er finansministeren med henne i at næringen har særtilkår?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [11:24:31]: Det er riktig at denne næringen f.eks. ikke har merverdiavgift og ikke er underlagt en del slike ting som andre næringer er. Men samtidig er det viktig å være klar over et par ting.

For det første foregår det et europeisk arbeid. Det er nå flere europeiske land som vurderer å innføre en balanse-skatt, eller aktivitetsskatt, som en kaller det. Det er klart at i vår oppfølging av Finanskriseutvalget vil vi skjele til det som skjer i Europa med tanke på om man skal innføre lignende ting i Norge. For det andre betaler norske banker en avgift til Sikringsfondet. Det vi vurderer her, er om vi skal gjøre den avgiften obligatorisk, for i dag er det noen spesialregler knyttet opp mot når fondet er fylt opp. Men dette er spørsmål som vi vil komme tilbake til i forbindelse med oppfølgingen av Finanskriseutvalget. Jeg lover at dette skal vurderes grundig, men svaret er jeg ikke rede til å gi akkurat i dag.

Borghild Tenden (V) [11:25:42]: Vi opplever en sterk tilflytting og økning i barnefødsler i og rundt de store byene våre. Samtidig har ikke tilgangen på boliger stått i forhold til dette, og resultatet blir da en prisøkning, som ingen av oss ønsker. Ifølge SSB vil prisstigningen i år bli på 7 pst. på landsbasis, og da selvsagt høyere i pressområdene. Konsekvensene kan fort bli en ny boligbølge og i det minste en raskere renteøkning enn det vi ønsker oss.

Jeg har kanskje ikke et spørsmål, men mer en utfordring til finansministeren. Hva mener finansministeren det er viktig at vi rikspolitikere kan gjøre for å motvirke dette og sikre tilgangen til boliger i pressområdene?

Statsråd Sigbjørn Johnsen [11:26:33]: Boligmarkedet er viktig, både for dem som er på boligmarkedet, og for dem skal inn i boligmarkedet. Det spiller også en veldig viktig rolle i økonomien. Det er jo eksempler på at boligbobler har ført til betydelige forstyrrelser og faktisk også kriser i banknæringen. Så det er viktig å ha det synet på det.

Boligpolitikk og boligmarkedet har også en viktig fordelingspolitisk side. Det at folk skal kunne skaffe seg en god bolig, er på mange måter viktig for at folk skal føle trygghet og ha det bra. Det som nå skjer videre, er at vi vil drøfte dette spørsmålet i forbindelse med fordelingsmeldingen, som regjeringen vil legge fram noe senere i høst. Det er et utvalg som nå går gjennom boligpolitikken. Det skal også komme en boligmelding, som Stortinget vil få anledning til å diskutere på et senere tidspunkt. Dette viser jo at dette er et spørsmål som både regjeringen og opposisjonen vil få til diskusjon, og som vi må være opp-tatt av framover, for det betyr veldig mye både for finansnæringen og for den enkelte at man har en god balanse i boligmarkedet.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [11:28:02]: Norge har kommet seg gjennom finanskrisen på en god måte. Krisen var det største tilbakeslaget i internasjonal økonomi etter annen verdenskrig, og vi ser nå, som flere har vært inne på, at mange land i Europa har store utfordringer med å håndtere sin statsgjeld i kjølvannet av de store redningsaksjonene rettet mot bank og finansinstitusjoner som ble satt i gang under krisen. Veksten i verdensøkonomien har tatt seg opp etter finanskrisen, men veksten har ikke vært sterk nok til at arbeidsledigheten i flere europeiske land har gått vesentlig ned. Dette skaper usikkerhet og uro hos mange enkeltmennesker og i mange land.

I et intervju i Dagens Næringsliv i går sa den kjente investoren og filantropen George Soros at Europa trenger en plan B, og pekte spesielt på situasjonen i Hellas. Han sa:

«Europa kan ikke la Hellas misligholde gjelden fordi det ville være et ukontrollert mislighold med katastrofale følger for (...) Europa.»

Norge er også en del av Europa, og landene der er våre naboer og nærmeste handelspartnere. Den ustabile økonomiske situasjonen i Europa og ellers internasjonalt kan lett slå inn i den norske økonomien, som er liten og sårbar. Samtidig skal man også være våken for endringer i vår egen økonomi som kan være med på å skape finansiell ustabilitet. Mange husholdninger i Norge har høy gjeld. Mesteparten av gjelden er knyttet til bolig, men mange husholdninger har også høy forbruksgjeld. Dette skaper problemer for det enkelte mennesket også her hjemme om renten stiger. Om mange husholdninger får problemer med å betale sine renter og avdrag på lån samtidig, kan det i neste omgang være en trussel også mot den finansielle stabiliteten i Norge.

Et godt forbrukervern er avgjørende for finansiell stabilitet. Finanskriseutvalget, som la fram sin innstilling nå etter jul, har fokus på det. De siste årene, og særlig i årene før finanskrisen, hadde vi mange eksempler på salg av sammensatte og lånefinansierte spareprodukter forbrukerne ikke forsto. De stolte på sin bank eller andre finansinstitusjoners rådgivere, og kjøpte produkter de tapte sine sparepenger på. Dette er det nå ryddet opp i i Norge, men det er ingen grunn til ikke å ha fokus på forbrukervern like fullt.

Vi har et godt regelverk og et godt tilsyn med finansmarkedet i landet vårt. Finanstilsynet grep f.eks. inn overfor banker og finansinstitusjoner når det gjelder krav til egenkapital ved boligkjøp. I tillegg er det innført frarådningssplikt overfor lånekunder som ikke er i stand til å betjene sin gjeld.

Finansdepartementet har i brev til Finanstilsynet i april i år også understreket viktigheten av forbrukerfokus – dette med henvisning til kompleksiteten som nå er i finansmarkedet, og de stadig nye produktløsningene som markedsføres. Det er bra.

Det er også viktig at forbrukerne selv blir mer bevisstgjorte når det gjelder produkter som tilbys innenfor finanssektoren. For å gjøre det enklere for forbrukerne er det etablert en finansportal som gjør det enklere å sammenligne priser og tjenester som tilbys oss som forbruke-

re. Finanssektoren selv er også opptatt av å utvikle denne portalen, og det er viktig at videre utvikling skjer i samarbeid med næringen. De fleste aktørene i denne viktige sektoren er seriøse og gode næringsaktører som har samme interesse som oss for at det ikke skal komme useirolige produkter på markedet – produkter som i neste omgang er med på å ødelegge næringens omdømme. Bevisste kunder – det være seg lånekunder eller kunder som vil investere sparepengene sine – er en fordel også for næringen.

Vi har de siste årene strammet inn lovverket på en rekke områder for å unngå at det oppstår nye finanskriser. Et eksempel er innstramming i bonusreglene. Det er skuffende at Fremskrittspartiet og Høyre fremdeles ikke er positive til de helt nødvendige innstrammingene som ble gjort i reglene om godtgjørelser og bonuser, for å motvirke incentiver til høy og kortsiktig risikotaking for ansatte i finanssektoren.

Det går veldig bra i Norge. Vi har god styring og kontroll med banker og finansinstitusjoner. Jeg imøteser imidlertid oppfølgingen av Finanskriseutvalgets innstilling, der det pekes på en rekke områder hvor vi, i likhet med andre land, kan gjøre tiltak for å sikre oss mot nye kriser.

Gunvor Eldegard (A) [11:33:31]: Fleire tilhøve i norsk økonomi peikar no i riktig retning. Utviklinga i norsk økonomi lovar godt for etterspørselen etter varer og tenester i tida framover. Det er positivt. Men i Europa er det fleire land med store budsjettunderskot og høg statsgjeld, og det er ei uro for at dette kan spreia seg vidare.

Me kan lesa i Dagens Næringsliv både i går og i dag om åtvaringar om ei ny finanskrisa, og me såg òg at Obama åtvara mot dette her om dagen. Sjølv om ting går veldig bra i Noreg, er det viktig at me er vakne for det som kan skje, og det som faktisk skjer rundt oss.

Da er det viktig at me får på plass internasjonale reglar som kan vera med på å hindra at ei ny krisa oppstår. Mange land arbeider med forslag til nye reglar og med endringar av regelverket. Baselkomiteen har kome med strengare krav til kapital og likviditet for bankar – dei såkalla Basel III-krava. Desse krava skal bidra til lågare risiko i det internasjonale finanssystemet. Det kan likevel ta tid før ein får innført desse endringane.

EU har òg etablert eit nytt finanstilsyn, og eg meiner at det er utruleg viktig at Noreg får delta der me kan i dei nye tilsynsordningane i EU.

Eg meiner òg at me både her heime og i Norden kan, og må, vera i forkant. Med nye reglar kan me gå føre for å påverka internasjonalt.

Eg synest òg det er viktig at me har eit godt forbrukarvern på finansmarknaden. Finanstilsynet har ansvar for forbrukarvern og forbrukarinformasjon. Det er ikkje så veldig lett for enkeltpersonar å manøvrera rett mellom alle produkt for sparing, lån, pensjonar osv. som finst på marknaden. Og sjølv om føretaka har plikt til å gje relevant og forståeleg informasjon om dei ulike finansprodukt, trur eg faktisk det er mange som likevel ikkje forstår kva dei går inn på. I Finanskriseutvalets innstilling er dette òg påpeika. Dei føreslår tiltak som skal gjera det enklare for

forbrukarane. Blant tiltaka er krav til rådgjeving om investeringsprodukt og utforming av standardrisikoprofilar i innskotspensjonsordning.

Eg vil seia litt om IMF òg. Rapporten til IEO, som er IMF sitt overvakingsorgan, syner at frå 2004 til 2007 verken åtvara IMF landa der krisa oppstod, eller medlemslanda meir generelt, om risikomomenta og svakheitene som førte til finanskrisa. IMF drøfta heller ikkje farane ved ein stadig meir lausslept kredittpraksis for bustadlån i USA, eller farane ved dei lite transparente finansielle instrumenta som vart konstruerte i samband med dette. Tvert imot, styresmaktene i USA fekk ros for ikkje å regulera for mykje, og for at dei la til rette for finansiell innovasjon! Så seint som i 2007 uttrykte IMF at det var gode utsikter for verdsøkonomien.

Eg meiner at dette er ganske alvorleg. Dette er faktisk verdas fremste økonomar. Men det er bra at IMF no ser ansvaret, og følgjer opp rapporten. Rapporten er viktig, og han legg eit godt grunnlag for å styrkja og forbetra IMF og det internasjonale vernet mot økonomiske kriser. Og me ser at etter kvart som verdsøkonomien fortset å betra seg, kunne IMF flytta fokuset frå krisehandtering til å prøva å læra av det som har skjedd.

Likevel er det store behov for lån frå IMF, og IMF har store uteståande lån. Da er det veldig viktig at IMF ikkje på ideologisk grunnlag skal setja fram krav om privatisering og liberalisering når fondet gjev lån til statar, og eg er veldig glad for at Venstre og Kristeleg Folkeparti støttar oss i den merknaden.

Men finanskrisa har skapt stor arbeidsløyse i verda. Over 30 millionar menneske har mista arbeidet sidan 2007. Den høge arbeidsløysa blant ungdom synest eg er veldig alvorleg. Eg kan ikkje tenkja meg noko meir sløseri med ressursar enn å ha ungdom gåande utan arbeid. I Spania er talet på arbeidslaus ungdom faktisk oppe i 25 pst.

Eg er veldig glad for at IMF og ILO skal samarbeida om tiltak som skal medverka til økonomisk vekst og utvikling, og spesielt at dei skal demma opp for den aukande arbeidsløysa.

IMF har ein viktig funksjon som det er viktig at me støttar opp om.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 3. (Votering, se side 4999)

Sak nr. 4 [11:38:32]

Innstilling fra finanskomiteen om rapport fra Norges Banks representantskap for 2010 (Innst. 435 S (2010–2011), jf. Dokument 17 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra finanskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter inn-

legg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [11:39:27] (ordfører for saken): Stortinget har mottatt rapport fra Norges Banks representantskap som i samsvar med sentralbankloven § 5 har ført tilsyn med driften i Norges Bank i 2010, inkludert Statens pensjonsfond utland, SPU. Etter endringer i sentralbankloven i 2009 og 2010 sendes nå tilsynsrapporten direkte til Stortinget, og ikke via Finansdepartementet som tidligere. Komiteen er tilfreds med den nye revisjons- og tilsynsordningen som er med og understreker at representantskapet i Norges Bank er Stortingets uavhengige kontrollorgan. At Stortinget etter lovendringen også fastsetter godtgjøring til representantskapets medlemmer, understreker ytterligere det.

Det er viktig at det er størst mulig åpenhet rundt Norges Banks virksomhet. Banken forvalter Statens pensjonsfond utland, som det er stor oppmerksomhet rundt både her i Stortinget, i mediene og i samfunnet ellers. Det skulle da også bare mangle når det er det norske folks felles sparekonto det dreier seg om. Etablering av ny revisjons- og tilsynsordning med grunnlag i endringene i sentralbankloven er med og sikrer denne åpenheten. Stortinget har gjort en rekke lovendringer som innebærer at Norges Bank revideres av en eksternt, uavhengig revisor, oppnevnt av representantskapet. Samtidig er det etablert et uavhengig tilsynssekretariat for å styrke representantskapets mulighet til å utøve tilsyn. Komiteen er tilfreds med at representantskapet i Norges Bank har arbeidet aktivt med å få på plass den nye ordningen for revisjon og tilsyn.

Komiteen har merket seg – og er svært tilfreds med – at det ikke er avdekket forhold gjennom tilsynet med Norges Bank som gir grunnlag for særskilte merknader etter sentralbankloven. Samtidig må vi være innforstått med at Norges Bank, og i særdeleshet forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, er en svært kompleks virksomhet. Vi må regne med at det fra tid til annen vil skje feil. Det er likevel viktig at Norges Bank søker å redusere sannsynligheten for slike feil til et så lavt nivå som mulig.

Jeg vil knytte noen kommentarer til et av fokusområdene for representantskapet i inneværende år. Komiteen støtter representantskapets prioriteringer for videre tilsynsarbeid, og min kommentar vil knytte seg spesielt til det arbeidet representantskapet vil legge ned i å følge opp etablerte prinsipper for samspill med Riksrevisjonen når det gjelder forvaltningen av SPU. Stortinget har ved flere anledninger behandlet fordelingen av ansvar for tilsyn med forvaltningen av Statens pensjonsfond utland, men jeg registrerer at dette fortsatt er et område det må jobbes aktivt med.

Jeg vil peke på betydningen av at det er en klar ansvars- og rolledeling mellom de ulike organene som fører tilsyn og kontroll med Statens pensjonsfond. Stortinget har besluttet å styrke representantskapets tilsyns- og kontroll-

funksjon. Som jeg var inne på tidligere, er det representantskapet som har ansvar for å påse at Norges Banks forvaltning skjer innenfor de retningslinjene departementet har trukket opp, basert på arbeidet til ekstern revisor.

Riksrevisjonen har ikke ansvar for å revidere Norges Bank, men skal revidere posten Statens pensjonsfond utland i statsregnskapet. Videre skal Riksrevisjonen revidere om Finansdepartementets forvaltning av fondet er i samsvar med Stortingets vedtak og forutsetninger. Riksrevisjonens arbeid med å revidere posten Statens pensjonsfond utland i statsregnskapet tar utgangspunkt i arbeidet bankens eksterne revisor har gjort. Utover det skal Riksrevisjonen ikke foreta noen kontroll av Norges Bank og SPU. Denne arbeidsdelingen har Stortinget presisert ved flere anledninger, og komiteen har derfor merket seg at representantskapet har stort fokus på de etablerte prinsippene for samspill med Riksrevisjonen når det gjelder Statens pensjonsfond utland, slik at vi unngår uklarheter mellom ulike organer oppnevnt av Stortinget, som vi ved flere sammenhenger har opplevd.

Komiteen uttrykker tilfredshet med det arbeidet representantskapet i Norges Bank har utført, og er også tilfreds med at tilsynsrapporten nå sendes direkte til Stortinget.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 4. (Votering, se side 4999)

Sak nr. 5 [11:44:28]

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 120/2010 av 10. november 2010 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2009/65/EF av 13. juli 2009 om investeringsforetak og av direktiv 2009/110/EF av 16. september 2009 om adgangen til å starte opp og utøve virksomhet som utsteder av elektroniske penger og om tilsyn med slik virksomhet (Innst. 438 S (2010–2011), jf. Prop. 87 S (2010–2011))

Gerd Janne Kristoffersen (A) [11:45:18] (ordfører for saken): Saken vi behandler nå, er et resultat av vedtak i EØS-komiteen 10. november i fjor, der det ble besluttet å endre vedlegg IX til EØS-avtalen til også å omfatte europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/65/EF av 13. juli 2009 om samordning av lover og forskrifter om foretak for kollektiv investering i omsettelige verdipapirer. Direktivet omtales også som UCITS IV-direktivet.

For å si det litt enkelt er dette forvaltningsselskapenes EØS-pass, som åpner for at fond kan etableres og forvaltes av et forvaltningsselskap som er godkjent og under tilsyn i en annen medlemsstat enn der fondet hører hjemme. Et verdipapirfond skal kunne forvaltes grensekryssende direkte fra et forvaltningsselskaps hjemland eller gjennom etablering av filial. For at investorer i fond som forvaltes på grensekryssende basis, ikke skal bli utsatt for noen tilleggsrisiko eller lavere standarder hva gjelder beskyttelse, forutsetter direktivet at kommisjonen ved et gjennomføringsdirektiv regulerer sentrale områder som bl.a. krav

til organisering, interessekonflikter og god forretnings-skikk.

Saken inneholder videre EØS-komiteens vedtak om å endre vedlegg IX til EØS-avtalen til å omfatte europaparlaments- og rådsdirektiv 2009/110/EF av 16. september 2009 om adgangen til å starte opp og utøve virksomhet som utsteder av elektroniske penger, om tilsyn med slik virksomhet og om endring av direktiv 2005/60/EF og 2006/48/EF og opphevelse av direktiv 2000/46/EF. Det betyr at det blir enklere å få markedsadgang for e-pengeforetak, og det blir lavere krav til startkapital. En annen sentral endring er at definisjonen av e-penger gjøres teknologinøytral for å ta hensyn til den utviklingen som antas å finne sted.

Saken kan virke noe teknisk. Men det er nå en gang sånn at vi handler stadig mer på nettet, og vi bruker digitale penger i dag. Vi handler over landegrensene, og det er derfor nødvendig at regelverket tilpasses den nye hverdagen vi opplever, og at forbrukerinteressene også blir ivare tatt i den type handel. Det nye e-pengedirektivet fastsetter krav til forbrukerbeskyttelse og til tilbakebetaling av innbetalt kapital fra kundene.

Med det legger jeg fram saken. Komiteen har ingen flere kommentarer og samtykker til godkjenning av EØS-komiteens beslutning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 5. (Votering, se side 4999)

Sak nr. 6 [11:48:28]

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Makedonia (Innst. 416 S (2010–2011), jf. Prop. 109 S (2010–2011))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 4999)

Sak nr. 7 [11:48:42]

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til å sette i kraft en overenskomst mellom Kongeriket Norge og Macao Spesielle Administrative Region i Folkerepublikken Kina om opplysninger i skattesaker (Innst. 415 S (2010–2011), jf. Prop. 122 S (2010–2011))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet. (Votering, se side 4999)

Sak nr. 8 [11:49:00]

Innstilling fra finanskomiteen om samtykke til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Portugal (Innst. 414 S (2010–2011), jf. Prop. 123 S (2010–2011))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 4999)

Sak nr. 9 [11:49:11]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om kommuneproposisjonen 2012 (Innst. 429 S (2010–2011), jf. Prop. 115 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 2 timer og 5 minutter, og at taletiden fordeles slik på gruppene:

Arbeiderpartiet 45 minutter, Fremskrittspartiet 30 minutter, Høyre 20 minutter, Sosialistisk Venstreparti 10 minutter, Senterpartiet 10 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det blir gitt anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra partienes hovedtalere og inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Ingalill Olsen (A) [11:50:31] (ordfører for saken): Kommuneproposisjonen er regjeringens melding til kommunesektoren om hvordan kommuneøkonomien blir i 2012. Kommunene skal kunne planlegge neste år og være forberedt på eventuelle endringer. Derfor behandles kommuneproposisjonen nå før sommeren. De endelige rammene for kommunesektoren vedtas i forbindelse med statsbudsjettet. Den største endringen i 2012 blir Samhandlingsreformen og kommunal medfinansiering samt ansvaret for utskrivningsklare pasienter. Utbygging av velferdstjenestene fortsetter også i 2012.

Realveksten i de samlede inntektene vil bli mellom 5 mrd. og 6 mrd. kr, hvorav anslagsvis 3,75 mrd. og 4,25 mrd. kr vil være frie inntekter. Beregningene viser at sektoren kan få merutgifter til demografi stipulert til ca. 2,5 mrd. kr. Av dette må ca. 2,1 mrd. kr finansieres innen veksten i frie inntekter. Fylkeskommunene får mellom 0,5 mrd. og 0,75 mrd. kr i vekst i frie inntekter, herav er 400 mill. kr begrunnet med behov for drift og vedlikehold på det fylkeskommunale veinettet.

Kommunene og fylkeskommunene kan gå høstens valg trygt i møte i forvisning om at den høye satsingen på kommunesektoren videreføres, samt at kommunene får et større ansvar i den helhetlige helsepolitikken. For Arbeiderpartiet handler høstens valg om disse tre hovedsakene: arbeid, helse og eldre. Vi leverer på alle disse områdene i kommuneproposisjonen.

Arbeid har alltid vært Arbeiderpartiets nøkkel til å utvikle og bygge landet. Slik er det ennå, og slik vil det være i framtiden. Vi har høy sysselsetting, ikke minst i kom-

munal sektor, hvor én av fem sysselsatte i landet arbeider. Siden 2005 er det skapt nesten 47 000 nye årsverk i kommunesektoren, jf. tall fra Statistisk sentralbyrå for fjerde kvartal fra 2005 til 2010. Det er altså i perioden under den rød-grønne regjeringen. Den viser en økning i sysselsetting på 13,6 pst. Det er ikke bare tørre tall. Det er mennesker som yter en viktig jobb, og som hver og en bidrar til at samfunnet vårt fungerer: Det er barnehageansatte, lærere, hjelpepleiere og sykepleiere, dyktige ansatte som jobber med ungene våre, og gir de eldre en verdig eldreomsorg.

Høyre påstår at det har vært en sterk vekst i byråkrati og i administrasjon i kommunene. Selv om det er grundig tilbakevist av bl.a. KS, vil jeg si følgende: Økningen i administrasjon i kommunene har i prosent vært langt lavere enn økningen i samlede årsverk i kommunene og langt lavere enn for de tjenestene som har vært regjeringens satsingsområde: barnehage, pleie og omsorg og skole. Det var altså en høyere andel administrasjon da Høyre satt med kommunalministeren, enn det er nå. I 2005 var andelen 14,5 pst., mens i 2010 var andelen til administrasjon 13,3 pst. Dette skulle dokumentere at veksten ikke har vært for høy, men det er likevel alltid viktig å ha et våkent øye med hva midlene går til. Men gode offentlige tjenester krever også administrasjon. Noen må sende ut vedtak om barnehageplass, sørge for at ansatte får lønn, at innbyggerne får den informasjonen de etterspør, og har krav på. Administrasjon er en forutsetning for et velfungerende samfunn, hvor innbyggerne får sine tilbud og rettigheter. Derfor synes jeg det er ganske frekt at Høyre henger ut en gruppe ansatte som gjør en viktig jobb i sine kommuner.

Arbeid gir kommunale tjenester til innbyggerne i kommunen og god kommunal velferd. Sikre og trygge arbeidsplasser gir stabilitet, forutsigbarhet, trygg skatteinngang og er med på å stabilisere bosettingsmønsteret i landet. Vi ser likevel behov for og ønske om mobilitet i arbeidsstokken.

En av de store utfordringene for kommunesektoren fremover er å rekruttere fagfolk gjennom å framstå som attraktive arbeidsgivere med gode fagmiljø, spennende utfordringer og fokus på kompetanse. La meg understreke at det ikke bare er skapt arbeidsplasser i offentlig sektor med denne regjeringen. Siden 2005 er det skapt 250 000 nye arbeidsplasser, hvorav to tredjedeler er i privat sektor – eller over 160 000.

Helse er en av Arbeiderpartiets fanesaker. Vi starter nå med å implementere Samhandlingsreformen ute i kommunene fra 2012. Mange kommuner er allerede i gang. Nå skal alle med. Bedre samhandling mellom de ulike nivåene innen helsesektoren, mer forebygging og tidlig intervensjon skal gi befolkningen bedre helse. Det er et langsiktig arbeid hvor det tar tid å måle resultat, men den menneskelige gevinsten vil være enorm hvis vi kan begrense og redusere omfanget av sykdommer som man kan forebygge, eksempelvis livsstilssykdommer som diabetes 2, KOLS, overvekt, høyt blodtrykk og hjerte- og karsykdommer. Tanken er at man skal behandle pasienten på lavest mulig nivå. Det som må gjøres på sykehus, skal gjøres der, mens det som kan utføres i hjemkommunen, skal gjøs-

res der. Det innføres kommunal medfinansieringsplikt for kommunene, og det overføres 5 mrd. kr til kommunesektoren fra helseforetakene. Kommunene får ansvar for utskrivingsklare pasienter fra dag én. Det betyr at kommunene må ta pasientene hjem til kommunen, eller de kan betale helseforetakene, sykehusene, for videre innleggelse fram til kommunene selv er i stand til å tilby plasser til dette formålet.

Det legges fram en ny kostnadsnøkkel for kommunal medfinansiering og utskrivingsklare pasienter i denne proposisjonen for å fordele midlene kommunene imellom. Vi skal følge utviklingen knyttet til finansieringen nøye. Dette er nybrottsarbeid, og det skal foretas justeringer raskt dersom en ser utilsiktede virkninger.

Eldre er Arbeiderpartiet tredje hovedsak foran kommunevalget i 2011. Eldre er en ressurs, og det blir heldigvis stadig flere eldre som har god helse, og som lever lenger. Det er en indikator på at velferdssamfunnet Norge fungerer godt på mange områder. Nylig viste offisielle tall at stadig flere eldre står lenger i jobb. Noen har likevel behov for mer hjelp gjennom en sykehjemsplass eller et annet heldøgns omsorgstilbud. Meldingene fra Kommune-Norge var at det ikke var nok plasser tilgjengelig. Disse signalene ble tatt på alvor, og satsene ble økt betydelig for bygging av sykehjemsplasser og heldøgns omsorgstilbud. Vi får positive tilbakemeldinger fra kommunene på denne økningen, men kommunene ytrer også bekymring for om de klarer framtidig drift av nye plasser. Dette er signaler som Arbeiderpartiet tar på største alvor, og vi kommer til å ha tett dialog både med kommunesektoren og KS for å følge utviklingen. Også innen helse, pleie og omsorg er antall årsverk økt betydelig. Fra 2005 til 2010 har sektoren økt fra 124 976 årsverk til 145 718, noe som utgjør en økning på 16,5 pst.

Regjeringen vil legge fram et forslag til ny lov om kommunale vann- og avløpsanlegg. Målet er å sikre offentlig eierskap til vann- og avløpsinfrastruktur. Vann og avløp er vesentlige basistjenester som bør være under fellesskapets kontroll. Arbeiderpartiet vurderer disse planene som et skritt i riktig retning.

Vi registrerer at Fremskrittspartiet er imot det. De sier i en merknad til kommuneproposisjonen at de vurderer det slik at om kommunene selv skal sørge for disse tjenestene, kan det få

«utilsiktede økonomiske konsekvenser, for eksempel dyrere tjenester og at tilsynet blir mer lemfeldig».

Fremskrittspartiet, partiet som er for øremerking, detaljstyring av kommunene, statlig overoppsyn og minst mulig bruk av lokalt skjønn i den enkelte kommune, mener at offentlig eie og kontroll av vann- og avløpsanlegg kan føre til mer lemfeldig tilsyn. Også i innstillingen til denne kommuneproposisjonen er Fremskrittspartiets forslag fulle av selvmotsigelser.

Presidenten: Presidenten vil bare gjøre oppmerksom på at bruk av ord som «frekk» og «frekt» om medrepresentanter, normalt ikke oppfattes som parlamentarisk språkbruk.

Det blir replikkordskifte.

Gjermund Hagesæter (FrP) [12:01:06]: Representanten Ingalill Olsen viser til at regjeringa og regjeringspartia har foreslått ein realvekst på 5–6 mrd. kr i neste års kommunebudsjett. Det skaper eit inntrykk av at den reelle, verkelege og faktiske veksten i kommunane på neste års statsbudsjett skal vere i denne storleiken. Det som er eit lite problem her, er at ein i denne veksten ikkje har teke omsyn til at kommunane får auka rentekostnader. Ein har heller ikkje teke omsyn til at det blir fleire innbyggjarar i landet, i Kommune-Noreg. Det er også mange andre kostnadsdrivande ting som det ikkje er teke omsyn til når ein skryter av kor mykje meir pengar kommunane skal få neste år.

Spørsmålet mitt er: Meiner representanten Ingalill Olsen at den reelle, verkelege og faktiske veksten hos kommunane neste år blir på 5–6 mrd. kr?

Øyvind Korsberg hadde her overtatt presidentplassen

Ingalill Olsen (A) [12:02:10]: Ja, økningen til kommunene er på det nivået. Det betyr at demografien ligger inne i dette, som jeg nevnte i mitt innlegg.

Når det gjelder økte renter, er det et forhold som kommunene må regne med, og som de må ta med i vurderingen når de tar opp gjeld. Det at renten svinger, vet alle ansvarlige kommuner, og det må de forholde seg til.

Trond Helleland (H) [12:02:56]: Jeg merket meg at saksordføreren for kommuneproposisjonen brukte hele innlegget sitt på dels å angripe Høyre og Fremskrittspartiet og dels å starte valgkampen for Arbeiderpartiet. Nå fikk vi også høre de tre hovedsatsingsområdene i kommunevalgkampen, nemlig arbeid, helse og eldre. Det er verdt å merke seg for foreldre som er opptatt av at barna skal få en god skole, at Arbeiderpartiet fortsatt ikke har tenkt å prioritere skolepolitikken når de nå går ut i kommunevalgkampen.

Men arbeid er jo viktig. Da er det interessant også å merke seg at Arbeiderpartiet fortsatt sverger til den tro at hvis du får alle pengene inn i statskassa og så deler skatteinntektene ut igjen til den enkelte kommune, vil du skape et dynamisk arbeidsliv. Hvorfor vil ikke Arbeiderpartiet la kommunene beholde en andel av selskappskatten, som gjør at det lønner seg å satse på næringsutvikling i norske kommuner?

Ingalill Olsen (A) [12:03:54]: Skatt er en inntekt til både stat og kommune, men det er samtidig også en mulighet for kommunene til å omfordele midler. Vi tok noen grep i fjor for å endre skatten. Det har ført til bedre økonomi i kommunene, og det har ført til at mange kommuner klarer seg bedre. Det betyr selvfølgelig en reduksjon for de kommunene som ligger over landsgjennomsnittet, men samtidig ser vi at det vil bli mer utjevning, det vil gi bedre velferd, og vi mener at det er et riktig omfordelingsgrep.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:04:45]: Jeg la også merke til at Arbeiderpartiets satsingsområde var arbeid, helse og eldre.

Jeg har lyst til å peke på den såkalte eldremilliarden som regjeringen bevilget i nysaldert budsjett i 2010. Den er ikke videreført i inneværende år, og det er heller ingen signaler i kommuneproposisjonen om at det kommer mer i 2012.

Kristelig Folkeparti og Venstre inngikk et forlik med regjeringspartiene om en satsing på eldre, en rettighetsfesting av verdighetsgarantien. Men samtidig ble det slått tindrende klart fast at dette ville komme til å koste penger, og at kommunene skulle få overført penger, slik at verdighetsgarantien kunne settes ut i livet. Men når disse pengene ikke kommer, hvor mye er da den avtalen verdt? Og hvor mye er verdighetsgarantien verdt når regjeringspartiene faktisk ikke overholder avtalen?

Ingalill Olsen (A) [12:05:52]: Vi har et prinsipp om rammefinansiering. Kommunene er de beste til å vurdere hvordan de skal fordele midlene som de blir tilført over statsbudsjettet. Vi har akkurat fått nye tall som viser at vi fra i fjor til i år faktisk har greid å tilsette mange flere. Det betyr at vi bare i løpet av det siste året har fått en mye bedre eldreomsorg i dette landet. Rammepriippet ligger fast, og det betyr at vi faktisk har en god eldreomsorg. Men vi skal selvfølgelig følge opp verdighetsgarantien, og enhver kommune er seg bevisst eldreomsorgen.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Gjermund Hagesæter (FrP) [12:06:59]: Framstegspartiet har eit anna kommunalpolitisk utgangspunkt enn regjeringa og dei raud-grøne partia. Kjernen i vår kommunepolitikk er setje mennesket i sentrum. Kommunen er til for innbyggjarane og ikkje omvendt. Det offentlege har eit overordna ansvar for å kontrollere kvaliteten på tenestene og finansiere dei grunnleggjande velferdstenestene som blir leverte, men treng ikkje ta på seg oppgåver som private kan løyse like godt eller betre.

Derfor ønskjer vi ei behovsstyrt statleg finansiering av dei grunnleggjande velferdstenestene. Det betyr at når det oppstår eit behov, utløyser det automatisk ei finansiering. Om nokon har behov for ein sjukeheimplass, vil det utløyse ei statleg finansiering. Om ein bur i ein fattig eller ein rik kommune, vil ikkje vere avgjerande for kva tenester ein får, for tenestene vil vere finansierte av staten.

Oppgåver som kommunane tek på seg utover grunnleggjande velferdstenester, skal hovudsakleg finansierast ved lokal skattlegging. Men inntil vi får gjennomslag for vår primærpolitikk, tek vi sjølv sagt utgangspunkt i dagens rammeløyvingssystem og dei utfordringane det gir.

Framstegspartiet er tydeleg på at dei rammene som Regjeringa har signalisert gjennom kommuneproposisjonen for 2012, langt frå er tilstrekkeleg i forhold til dei utfordringane kommunane står overfor.

Regjeringa og talspersonen frå Arbeidarpartiet skryter av at opplegget i kommuneproposisjonen vil gi ein realvekst på mellom 5 og 6 mrd. kr neste år. Det kan skape eit inntrykk av at den reelle, verkelege og faktiske veksten til kommunane neste år er i den storleiken. Dette er med respekt å melde feil. Korfor er det feil? Jo, fordi ein

i den summen, når ein altså bereknar denne realveksten, berre tek omsyn til lønns- og prisvekst. Auka kostnader som kommunane får neste år på grunn av befolkningsvekst, aldrande befolkning, auka rentekostnader – om renteprognoane slår til – auka pensjonskostnader og auka kostnader på grunn av nye, pålagte oppgåver, er det ikkje teke omsyn til. Derfor er dette villeiande, og vi meiner at det som er foreslått frå regjeringa, ikkje er nok for å sikre kommunane ein tilstrekkeleg økonomi.

Derfor foreslår Framstegspartiet å auke kommuneramene neste år med 5 mrd. kr meir enn det regjeringa og regjeringspartia går inn for. Vi meiner at ein slik auke er nødvendig for å sikre grunnleggjande velferdstenester til innbyggjarane i kommunane, og derfor foreslår vi også følgjande fordeling:

- 1,5 mrd. kr meir i driftsmidlar til kommunal eldreomsorg
- 1 mrd. kr meir øyremerkt grunnskulen
- 300 mill. kr meir til kommunal rusomsorg og psykiatri
- 200 mill. kr meir til kommunalt barnevern
- 2 mrd. kr meir til oppgradering av fylkesvegnettet enn det regjeringa har foreslått

No er det altså ikkje berre Framstegspartiet som meiner at kommunane treng meir pengar. Også kommunesektorens interesse- og arbeidsgivarorganisasjon, KS, meiner at kommunane må få auka rammene i forhold til det regjeringa har foreslått.

Mykje går feil veg i Kommune-Noreg. Kommunane slit med dårleg økonomi. Det tyder veldig mange tilbakemeldingar på. Gjeldsbyrda til kommunane har dobla seg dei seks åra Senterpartiet har hatt kommunalministeren. Nye oppgåver er blitt pålagde kommunane, f.eks. Samhandlingsreforma, som vil medføre betydelege utfordringar for kommunane i tida framover.

Framstegspartiet fryktar at ein allereie anstrengd økonomi i mange kommunar vil forverrast neste år.

Det betyr også at dei enorme etterslepa mange kommunar opplever i forhold til rehabilitering av kommunal bygningsmasse og infrastruktur som følgje av ein anstrengd kommuneøkonomi, ikkje blir reduserte, men vil auke ytterlegare. Dette er også noko som Framstegspartiet ønskjer å ta tak i når statsbudsjettet for 2012 skal behandlast.

Når det gjeld eldreomsorga, er det òg store svakheiter. Det er klart at det her trengst meir handling, og ikkje berre prat. Vi synest det er eit stort paradoks at Noreg, som altså er eitt av verdas rikaste land, framleis har ei jamn nyheitsdekning i media om store problem og elende i eldreomsorgssystemet. Framstegspartiet meiner at denne situasjonen er heilt uakseptabel, men det er dessverre ein heilt naturleg konsekvens av eit sosialistisk system som rasjonerer eldreomsorgstilbodet basert på rammeløyvingane, med økonomiske rammer som er for små, og som fritt kan brukast til andre formål til trengsel for omsorg av pleietrengande eldre. Når det ikkje er automatikk i at det blir stilt midlar til rådvelde i takt med eit veksande behov og ei veksande eldrebefolkning, må køar, ventelister og høgare tersklar for hjelp nødvendigvis bli resultatet.

Framstegspartiet er likevel glad for at tilskotsordninga for bygging av omsorgsbustader og sjukeheimplassar tid-

legare i år blei styrkt, men klare tilbakemeldingar frå kommunane viser at det dei no treng, er midlar til å drifte eldreomsorga – og det har altså Framstegspartiet følgt opp i denne innstillinga.

Sjølv om kommunane treng meir pengar, er det avgjerande at dei avgrensa midlane som kommunane har til disposisjon, blir brukte på ein optimal måte, slik at ein får maksimalt med velferd ut av kvar krone. Derfor er det viktig at ein legg til rette for konkurranse, både intern konkurranse og ekstern konkurranse, slik at ein får ei god utvikling. Eg vil òg tilføye at konkurranseutsetjing ikkje er det same som privatisering, slik enkelte synest å tru. Så lenge finansieringa framleis skal vere offentleg, og det meiner Framstegspartiet, er dette ikkje privatisering, men konkurranseutsetjing.

Vi har i dag også eit budsjetteringssystem i kommunane, eit rekneskapssystem, som er forelda, og som dekkjer til den reelle økonomiske situasjonen i kommunane. Det er ikkje avskrivning, som kjent, men avdrag som går som ein driftskostnad. Om vi hadde gjort ei endring i tråd med den måten som private bedrifter fører rekneskapa sine på, ville det ha medført raude tall i kanskje dei fleste av landets kommunar. Men det er altså realiteten, og då meiner vi at det er viktig å synleggjere korleis det står til i Kommune-Noreg.

Kommunestrukturen er òg eit tema som eg tenkte eg skulle komme innom. I dag har vi altså 430 kommunar i Noreg. Dei fleste – veldig mange, i allfall – meiner at det er litt i overkant, og at det hadde vore hensiktsmessig å få ein reduksjon. Framstegspartiet meiner også at vi burde fått ein reduksjon, men dette skal skje på ein frivillig måte. Det er sjølvsagt viktig at ein legg til rette for dette og bruker dei økonomiske verkemidla som ein har.

No er det positivt at det i denne proposisjonen er lagt inn forslag om at ein skal auka overgangsordningane, frå 10 + 5 år til 15 + 5 år. Det er eit skritt i riktig retning og noko som Framstegspartiet har ivra for lenge. Det gjer sjølvsagt at tapet, i form av reduserte inntekter ved å slå saman kommunar, vil bli mindre. Men framleis vil det altså vere eit tap, spesielt for dei minste kommunane. Det ønskjer Framstegspartiet å gjere noko med, slik at det er ingen som skal tape på å slå seg saman.

Eksempel viser, frå eit spørsmål som er stilt til statsråden, at når to kommunar på under 3 000 innbyggjarar i Nord-Troms eller Finnmark slår seg saman, vil dette medføre eit inntektstap for desse kommunane på 31,6 mill. kr 2010-kroner etter 20 år. Det betyr at kommunane må effektivisere tilsvarende for å komme i null. Derfor er dagens finansieringsløyning til hinder for at ein får til gode, frivillige kommunesamanslåingsprosessar. Om vi hadde fått til det, ville vi også kunne ha avvikla fylkeskommunen som eit eige politisk og administrativt nivå og frigjort ytterlegare milliardar som ein kunne ha nytta betre i kommunane.

Til slutt vil eg på nytt fremme dei forslaga som Framstegspartiet står bak, anten aleine eller saman med våre venner i Høgre og Kristeleg Folkeparti.

Presidenten: Representanten Gjermund Hagesæter har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Hilde Magnusson (A) [12:17:25]: Representanten Hagesæter var i sitt innlegg kritisk til regjeringens kommuneopplegg og spør kutt og dramatisk forverrede forhold i norske kommuner. Akkurat det har Hagesæter spådd tidligere.

I debatten om statsbudsjettet for 2010 sa Hagesæter bl.a. at kommunene ikke ville oppleve en forbedret økonomi, og han understøttet argumentasjonen sin med å vise en undersøkelse hvor seks av ti rådmenn mente at den økonomiske situasjonen for kommunene ville forverres.

I går fikk vi fasiten fra Statistisk sentralbyrå: Det ble 10 000 flere sysselsatte i kommunal sektor i 2010 – 3 000 flere årsverk i pleie og omsorg.

Hvordan mener Hagesæter at kommunene har vært i stand til å ansatte 10 000 flere hvis økonomien er forverret?

Gjermund Hagesæter (FrP) [12:18:17]: No er det altså slik at om ein er rundt om i Kommune-Noreg og snakkar med lokalpolitikarar, både frå Framstegspartiet og frå Arbeidarpartiet, opplever dei ikkje noko forbetra økonomi i kommunesektoren.

Det er blitt fleire tilsette, det er det, men det kjem bl.a. av at det også har blitt fleire innbyggjarar i Kommune-Noreg. Det er også blitt fleire krav og pålegg som er blitt velta over på kommunane, noko som gjer at ein må ha fleire tilsette. I tillegg er det også andre ting: Alle prognosar tilseier at ein vil få ein renteoppgang i tida som kjem. Gjelda er nesten fordobla sidan den raud-grøne regjeringa tok over makta. Ein har også ei aldrande befolkning, og det gjer at det kostar meir å drifte kommunane. Og alt tyder på at ein også får auka pensjonskostnader i åra framover. Derfor er det altså slik at kommuneøkonomien ikkje er blitt betre – og ikkje vil bli betre til neste år.

Heikki Holmås (SV) [12:19:34]: Opp mot den rød-grønne regjeringens fordelingspolitikk som har sørget for å utjevne forskjellene i Norge og sørget for mer velferd, mer skole og mer eldreomsorg rundt omkring over hele landet som følge av en målrettet satsing på offentlig velferd i stedet for skatteletter, står Fremskrittspartiets utdelingspolitikk. Fremskrittspartiet spiller med Monopol-penger og deler ut i alle retninger. De deler ut til formuesskattelette, som foreslås hvert eneste år, og deler nå ut 5 mrd. kr til kommunene. Det er lekepenger som vi aldri kommer til å se snurten av, for vi ser at samarbeidspartiene til Fremskrittspartiet ikke har de samme pengene. Da blir det knallhard prioritering for Gjermund Hagesæter og Fremskrittspartiet: Hvis du har valget mellom å fjerne hele formuesskatten, slik som Fremskrittspartiet vil, og å øke velferden rundt omkring til folk som bor i kommunene, hva ville du velge å gjøre først?

Gjermund Hagesæter (FrP) [12:20:40]: Då vil eg seie: Ja takk begge deler. Vi har altså eit overskot på statsbudsjettet for inneverande år. Prognosane tilseier 313 mrd. kr i overskot. Det betyr at vi har råd til skattelette, som

gjør kvardagen enklare for folk flest – det skal lønne seg å jobbe, og det vil også tryggje norske bedrifter og dermed arbeidsplassar. Vi har også råd til å sikre vedlikehald av fylkesvegane, som vi foreslår, og vi har meir pengar til kommunane, slik at innbyggjarane får dei tenestene dei har krav på.

Vi har også råd til å gjere noko med dei 280 000 som står i sjukehuskø i dag og ventar på behandling. Det er uverdig å ha så mange i helsekø. Desse køane må ned. Det er snakk om mange skjebnar, så det må vi få rydda opp i.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Trond Helleland (H) [12:22:10]: Høyre har foreslått en økonomisk ramme for kommunesektoren både i 2009, 2010 og 2011 som hadde gitt kommunene et økonomisk handlingsrom på linje med regjeringens opplegg. Vårt alternativ innebærer imidlertid at en større andel av inntektene ville komme gjennom at kommunene hadde fått beholde mer av egne skatteinntekter. I motsetning til regjeringens opplegg ville et samlet opplegg fra Høyre ha betydd en jevnere vekst for sektoren, fortsatt fokus på effektivisering og fornying og forventninger til sektoren i samsvar med de økonomiske rammene.

Kommuneproposisjonen for 2012 inneholder få overraskelser. Den rød-grønne regjeringen fortsetter en politikk hvor kommunene får stadig mer begrenset politisk handlingsrom, hvor staten fortsetter sin sentraldirigering, og hvor verdien av næringsutvikling i egen kommune ikke blir honorert.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at en tradisjonelt har kunnet dele den statlige styringen av kommunene inn i to hoveddimensjoner: styring av målsettingene eller styring av virkemidlene. Styring av virkemidlene i forhold til kommunene har tidligere vært mye brukt, f.eks. gjennom øremerking av midler. Under dagens regjering ser vi imidlertid at styringen er dobbel. Riktignok reduseres andelen øremerkede midler, men styring gjennom andre føringer, som forskrifter, regelverk og lover, har økt parallelt med den statlige styringen av målsettinger på vegne av kommunene, gjennom både rettighetslovgivning, maksimalprising på ulike tjenester og målsettinger som f.eks. full barnehagedekning.

Denne dreiningen innskrenker handlingsrommet til de lokale beslutningstagerne, og vi mener at regjeringen Stoltenberg har skapt en stor forventningskrise i Kommune-Norge. Gjennom media og i den politiske debatten skapes det inntrykk av at Kommune-Norge har fått økte midler til å forbedre tjenestetilbudet. Etter vår mening er dette feil.

Kommunesektoren har hatt store utfordringer knyttet til kostnadsveksten. Regjeringen har ikke vist evne til å ta inn over seg de nye utfordringene som kommunesektoren står overfor.

Kommunenes utgifter har de siste årene økt mer enn det regjeringen overfører. Praksisen fra dagens regjering er at kommuner får tilskudd det første året et tiltak blir innført, men at regjeringen deretter fjerner tilskuddet. Denne praksisen medfører at kommuner blir pålagt oppgaver som

ikke er fullfinansiert. Dette bekreftes bl.a. i PwCs og KS' FoU-prosjekt: «Hvem tar regningen? Er statlige reformer fullfinansierte?», hvor bl.a. barnehagereformen og dens finansiering evalueres.

Under dagens regjering har kommuner og fylkeskommuner fått stadig flere lovpålagte oppgaver uten at finansieringen følger med. Dette medfører at kommunene må kutte i sine øvrige ansvarsområder.

Frihetsbehovet for Kommune-Norge må også innebære frihet fra underfinansierte reformer. Regjeringen truer på mange måter kommunenes frihet gjennom manglende finansiering og løfter som stiller lokalpolitikere i utfordrende situasjoner, fordi de ikke er i stand til å levere det som forventes av dem. Friheten til å kunne prioritere i tråd med lokalpolitiske ønsker har dermed blitt svekket. Den viktigste friheten for kommunene er likevel frihet til å gi gode nok tjenester og frihet til lokal tilpasning. Det som truer denne friheten, er først og fremst at det ikke er ressurser til å utvikle og vedlikeholde kompetansebaserte, stabile og lokalt tilpassede tjenester på de områder som vurderes som de mest sentrale: skole, helse og omsorg.

En forenkling fra dagens system til en tonivåmodell med kun stat og kommune vil bidra til effektivisering. Høyre mener at utover Kvalitetskommuneprogrammet har regjeringens arbeid med fornying i kommunesektoren stoppet helt opp. Kommunene er nå inne i et tøft arbeid med omstilling og effektivisering for å få utgiftene i samsvar med inntektsnivået. Hvis ikke kommunene i dette arbeidet får muligheter til å omstille og effektivisere for å få mer igjen for pengene, blir konsekvensene reduksjoner i tjenestetilbudet og redusert kvalitet, parallelt med økte forventninger som følge av regjeringens retorikk.

Regjeringen varsler i kommuneproposisjonen at den vil fremme forslag om lovfesting av samkommunemodellen. KS og kommunene selv har uttalt seg klart mot en slik ordning, og Høyre stiller seg kritisk til at regjeringen allikevel ønsker å fremme en proposisjon om samkommuner og økt byråkrati. Vi vil naturligvis komme tilbake til dette når saken blir fremmet for Stortinget. Vi viser videre til en uttalelse fra KS' landsstyre i fjor, 28. mai, der de sier at:

«Regjeringen foreslår at skatteinntektenes andel av kommunesektorens inntekter reduseres fra 45 pst. til 40 pst.»

Det står riktignok 4 pst. i innstillingen, men det er altså en feil som må rettes opp.

Videre:

«Skattesvake kommuner vil tjene på det, mens kommuner hvor innbyggerne bidrar med mer skatt taper. Landsstyret i KS mener at lokal forankring av inntektene er viktig for det lokale selvstyret.»

Vi deler denne oppfatningen og mener at kommunene må få beholde minst halvparten av egne skatteinntekter. Det er viktig at kommunene stimuleres til å drive aktivt nærings- og utviklingsarbeid, slik at en kan bidra til økt verdiskaping og vekst i skatteinntektene. Ved stadig å redusere skatteinntektenes betydning for kommunene motvirker regjeringen en slik utvikling.

Det er svært viktig at kommunene får beholde deler av

selskapsskatten lokalt. Det skaper et viktig grunnlag for kommunene for å kunne føre en positiv og fremtidsrettet næringspolitikk. Med regjeringens opplegg, hvor en reduserer skatteandelen til kommunene til 40 pst., og heller ikke lar kommunene beholde en del av selskapsskatten, er insentivene for utvikling av en vekstkraftig næringspolitikk i kommunene effektivt fjernet. Dette er svært uheldig og sender signaler om at kommunenes innsats på dette området er av liten betydning. Det er stikk i strid med hva Høyre mener. Derfor har gledelig nok både Høyre, Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti samlet seg om følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at 4,25 pst. av selskapsskatten tilbakeføres til kommunene.»

Det er gledelig at en samlet opposisjon nå slår fast at kommunene skal ha noe igjen for å legge til rette for næringsutvikling og arbeidsplasser. Dette passer naturlig nok ikke inn i regjeringens blinde tro på omfordeling: trekk alt inn i statskassa, og del sjenerøst ut igjen til kommunene. Det er regjeringens motto. Det hørte vi også i representanten Ingalill Olsens innlegg. Hun snakket om at kommunene skulle få gleden av å forvalte det som staten delte ut, istedenfor å tenke at de skatteinntektene som skapes lokalt, og de inntektene som skapes lokalt, faktisk er kommunenes – inntekter som da blir sendt til og trukket inn i statskassa, for så å bli delt ut igjen.

Kommunene vil få en økning i sine frie inntekter på mellom 3,75 og 4,25 mrd. kroner i 2012. Kostnader knyttet til den demografiske utviklingen er på om lag 2,1 mrd. kroner og må dekkes av veksten i frie inntekter. KS forventer en høyere utgiftsvekst enn hva regjeringen forutsetter.

Så over til noen fagområder som kommunene har ansvaret for. Barnehager er ett av dem. Høyre er opptatt av å sikre et godt kvalitetsmessig og mangfoldig barnehagetilbud for alle barn. Jeg vil vise til Høyres tidligere merknader om delkostnadsnøkkelen for barnehagene, hvor vi var kritiske til bl.a. utdanningskriteriet som fordelingskriterium. Statssekretær Sandbakken i Kommunal- og regionaldepartementet sier til Kommunal Rapport 27. mai 2011 at utdanningskriteriet viser tegn til å bli svekket da det ettersom flere benytter tilbudet om barnehageplass, har mindre betydning for etterspørselen etter barnehageplass. Regjeringens egne beregninger viser at det ble opprettet om lag 1 100 flere heltidsplasser i barnehagene enn anslått i 2010. Dette tyder på at utdanningskriteriet som et objektivt og rettfærdig fordelingskriterium er ytterligere svekket. Høyre er bekymret for at dette fører til en skjev fordeling av tilskudd mellom kommunene, noe som til syvende og sist går ut over barna, foreldrene og de ansatte i barnehagen.

Vi er også bekymret over at den pedagogiske bemaningen i barnehagene er svekket, og at mange private barnehager opplever usikkerhet om hvilke økonomiske rammer de skal forholde seg til, etter at ny forskrift om likeverdig behandling ved tildeling av offentlige tilskudd trådte i kraft 1. januar 2011.

Også innenfor det kommunale barnevernet er det store utfordringer. Det har blitt behørig debattert i denne sal mange ganger, og jeg går ikke videre inn på det, men viser

til de lange og mange merknadene som opposisjonen har om barnevern i innstillingen.

Vi står på terskelen til en valgkamp, der flere tusen kandidater for første gang har stilt seg til disposisjon, er motiverte og ønsker å være med på å utforme sitt lokalsamfunn. Jeg og Høyre ønsker å gi disse kandidatene større tillit enn det regjeringen vil. Vi ønsker å gi kommunepolitikerne rett til å være herrer i eget hus, vi vil redusere den statlige dirigeringen og overstyringen, vi vil gi kommunene redskap som gjør at næringsutvikling lønner seg, og vi vil at lovlige vedtak fattet i kommunale organ, folkevalgte organ, ikke skal kunne overprøves ved bruk av statlig skjønn av byråkrater uten folkevalgte verv.

Vi vil ta lokaldemokratiet på alvor. Vi vil at de topp motiverte førstegangskandidatene skal være like entusiastiske ved utløpet av neste valgperiode som de er nå rett før valget. Norske kommuner må få større frihet. Vi trenger en frihetsreform for Kommune-Norge!

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Håkon Haugli (A) [12:32:07]: Representanten Helleland er sikkert enig i at det er forskjell på det å være på fest og det å måtte kutte i kommunebudsjetter. Ved flere tidligere korsveier, og også i merknaden til årets kommuneproposisjon, har Høyre tegnet et dystert bilde av situasjonen i Kommune-Norge.

I debatten om statsbudsjettet for 2010 mente Helleland at regjeringens opplegg

«vil kreve omstilling og kutt fra kommunenes side».

I går la SSB fram tall som viser en vekst på 10 000 sysselsatte i norske kommuner.

Kan Stortinget nå få en innrømmelse fra Helleland om at han tok feil da han karakteriserte 2010-budsjettet som et kuttbudsjett, og kan Helleland forklare hvordan hans beskrivelse av omstilling og kutt er forenlig med uttalelser fra Høyres nestleder Jan Tore Sanner om at de rød-grønne har skapt kostnadsfest i kommunene?

Hva mener egentlig Høyre: Er norske kommuner på fest, eller er de på avmagringsdiett? Eller er kanskje sannheten et sted midt imellom – at nøkternhet preger norske kommuner, (presidenten klubber) men at det står ganske bra til?

Presidenten: Da er taletiden over.

Trond Helleland (H) [12:33:16]: Representanten Haugli hadde mye på hjertet i replikken sin, og jeg skjønner at det er vanskelig å få plass til alt.

Men det som er utgangspunktet til representanten Haugli, er at Høyre visstnok skal ha sagt at det står så dårlig til i Kommune-Norge. Nei, det står ikke dårlig til i Kommune-Norge. Høyre har gitt akkurat de samme rammene for kommunesektoren som regjeringen har gjort – som jeg begynte innlegget mitt med – i 2009, 2010, 2011, og vi kommer antagelig til å ligge på det samme i 2012.

Det er ikke Kommune-Norge som er problemet, det er regjeringen. Det er regjeringen, som overhodet ikke ønsker å gi kommunene tillit, ved at det stadig blir mer sen-

traldirigering. Det blir mer sentralstyring, det blir overstyring og detaljregulering. Statsråd Navarsete har jo varslet en egen melding om dette, som Stortinget visstnok skal få, kanskje rett før valget. Det blir interessant, for det er jo en erkjennelse av at denne regjeringen har feilet. De klarer ikke å ta kommunene på alvor gjennom å gi dem den friheten de faktisk fortjener.

Heikki Holmås (SV) [12:34:28]: Det var, etter min oppfatning, en komplett uforståelig avslutning fra Trond Helleland til den forrige replikken, all den tid det er vi og vår regjering som har sørget for at en aldri har hatt større andel frie midler rundt omkring i kommunene. Kommunene velger selv hvordan de vil bruke disse pengene innenfor alt det de selv mener er felles regler og felles fornuftig politikk, som framkommer her på Stortinget.

Ellers merket jeg meg at her om dagen var Bent Høie fra Høyre ute og mente at Oslo kommunes måte å drive anbudspolitikken på overhodet ikke var riktig i forhold til barnevern, og hvordan det blir drevet. Jeg regner vel med at Høyre kommer til å være ute og egentlig ønske å detaljregulere kommunene på det området. Jeg er hjertens enig med Bent Høie, men den beste måten å gjøre noe med det på er å skifte ut styret i Oslo.

Men jeg skulle spørre om skatt. Det er de rikeste kommunene, Asker og Bærum, som vil tjene på politikken til Trond Helleland. Det finnes ingen dokumentasjon på at det å øke skatteandelen fører til mer næringsutvikling.

Trond Helleland (H) [12:35:37]: Jeg vet ikke om det var et spørsmål, eller om det var en konstatering fra Holmås' side, det han avsluttet med. Han hevdet at jeg hadde en uforståelig avslutning av mitt forrige replikk-svar. Jeg klarte heller ikke helt å få sammenhengen i det representanten Holmås snakket om.

Men det han sa, var jo at det var – jeg holdt på å si – fryd og gammen i Kommune-Norge, fordi de hadde så mye frie midler. Men jeg viste i mitt innlegg til at demografi tar veldig mye av de frie midlene, og hvorfor skal regjeringen legge fram en stortingsmelding om den statlige overstyringen av norske kommuner, hvis det ikke er noe problem? Det er jo åpenbart et problem, når statsråd Navarsete gjør dette til en av sine hovedsaker. Jeg er helt enig med statsråden i at Kommune-Norge er overstyrt. Fylkesrådmannen i Sogn og Fjordane har startet en egen Facebook-side, der han ber om innspill om statlig detaljstyring og overstyring av norske kommuner.

Holmås bør lese den meldingen som kommer, og antagelig bli klok.

Heidi Greni (Sp) [12:36:56]: Representanten Helleland skaper et inntrykk av at økonomiutviklingen har vært dårligere under denne regjeringen enn den var fram til 2005.

En som kom inn i lokalpolitikken i 2005, og som kjempet den første saken, som gjaldt nedsettelse av en øksekomité for kraftige nedskjæringer i alle tjenesteområder i kommunen på grunn av dårlig kommuneøkonomi, kjenner seg ikke helt igjen. Det er fortsatt store utfordringer med

å være lokalpolitiker, men nå går diskusjonen mer på hvor vi skal øke tjenestetilbudet, og hva slags nye stillinger vi skal utlyse, istedenfor hvor vi kan vi skjære ned, og hvem vi må si opp.

10 000 nye stillinger i 2010 tyder jo på at det går rette veien i Kommune-Norge. ROBEK-tallene fra 2005 viser at det var knapt 120 kommuner på ROBEK-lista i 2005. I 2009 (presidenten klubber) var det 42 kommuner. Tyder ikke det på at (presidenten klubber igjen) vi har fått en bedre kommuneøkonomiutvikling (presidenten klubber igjen) i dag?

Presidenten: Presidenten ber om at representantene holder seg innenfor den tildelte taletiden.

Trond Helleland (H) [12:38:10]: Jo, vi har fått en bedre økonomi de siste årene i kommunene, men når det gjelder 2005, som representanten Greni innledet med, var jo det det beste året for kommunene når det gjaldt økonomi. Da var det en voldsom vekst i kommuneøkonomien etter noen magre år.

Dette reflekterer jo den generelle økonomiske utviklingen i samfunnet. Det kan jo ikke være sånn at kommunene i Norge har en voldsom handlefrihet i de årene der staten og næringslivet ellers ligger med brukket rygg. Det har vært en eksplosjon i økningen i Statens pensjonsfond utlands disponible midler, noe som naturligvis også tilfaller en av de viktigste velferdsprodusentene i landet, nemlig norske kommuner.

Så jeg er glad for at det har gått bra med oljeprisen, at vi har klart å sette til side og holdt handlingsregelen og samtidig gitt rom for økt utvikling i norske kommuner.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Heikki Holmås (SV) [12:39:23] (komiteens leder): Når vi diskuterer kommuneøkonomi i Norge og utsikten for den norske velferdsstaten, der kommunene spiller en helt sentral rolle, er det litt forunderlig at man ikke ser dette i et internasjonalt perspektiv – ser på verden rundt oss, ser på Europa, på resten av Europa og de landene som er mest kritisk utsatt, sånn som Hellas.

Der er det sånn at du har barbering av de offentlige budsjettene, drastiske kutt. Etterdønningene etter finanskrisen er dramatisk, med skyhøy arbeidsløshet – en ødeleggende arbeidsløshet for ungdomskullene, som hindrer ungdom i å komme inn og få seg sin første jobb, og som dermed antageligvis i mange omganger kommer til permanent å sørge for at de aldri kommer seg inn.

Dette er mange land som har prøvd oppskrifter, fra høyre til ytterste høyre. Jo mer høyrevridd landene har vært, jo mindre bra har det gått for en del av dem under år med oppbygging og kutting i skatter, og isteden satting på privat næringsliv på en måte som ikke har vært bærekraftig.

I kontrast til dette står Norge, en fredelig «øy» helt nord i Europa. Vi har den laveste arbeidsløsheten i hele Europa. Vi har hatt stigende sysselsetting i en lang periode. Også i år forventer vi nye arbeidsplasser med flere folk som gjør

en jobb. Vi har hatt innvandring fra andre land i Europa for å bidra til den verdiskapingen og velferden. Mange av dem blir værende her når det går dårlig i andre land.

Vi har god økonomi i Norge på grunn av at vi har et rød-grønt styre som ikke har skuslet vekk pengene til skattelette, men isteden investert i framtid, i verdiskaping og i velferd. Det kan vi ikke glemme når vi har denne store diskusjonen.

I en sånn situasjon er det KS uttrykker at de har forståelse for den veksten i kommuneøkonomien som kommer i Norge. I årene etter finanskrisen kniper vi inn for å sørge for å spare i gode tider, sånn at vi har penger på bok til de dårlige tidene, når de kommer – og vi vet de kommer.

Derfor er det godt å se at når vi øker kommunebudsjettene, bidrar det til mer velferd for folk over hele landet. I går kom tall fra Statistisk sentralbyrå som viser at i løpet av de rød-grønnes periode med styre har vi altså fått over 50 000 nye årsverk rundt omkring i kommunene, som har gått til skole, som har gått til utdanning, til barnehage, med den kjempestore barnehagerevolusjonen vi har vært gjennom, til velferd for både ungdom og eldre som trenger det – til omsorg for alle sammen. Det er målsettingen vår: å bruke de store pengene nettopp på omsorg.

Det er ingen tvil om at velferdsstaten og satsingen på kommunene er viktig på flere forskjellige måter. Det ene er at det bidrar til å utjevne forskjellene. Velferdsstaten utjevner forskjeller. Istedenfor å satse på mer skattelette, mest til dem som har mest – sånn som Gjermund Hagesæter var inne på når han går for et knallhardt forsvar for å fjerne formuesskatten, som vil gi mest til dem som har mest – står det å satse på velferd for en utjevningsspolitikk. Derfor ser vi også at forskjellene synker i Norge, og har gjort det under den rød-grønne regjeringen.

Det med at forskjellene blir mindre, er etter min oppfatning det vakreste som er med Norge. Samfunn med små forskjeller er samfunn der mennesker har tillit til hverandre. Det er ikke så vanskelig å forstå, for når forskjellene er små, føler vi oss i samme båt. Da stiller vi opp for hverandre, og når vi stiller opp for hverandre, blir vi kjent og får tillit til hverandre, og så er vi med på en dugnad for fellesskapet, fordi det kommer oss alle til gode.

Er det noen i denne salen som tror at dugnad er frivillig? Vi har akkurat en diskusjon om integrering, der ordet «dugnad» står sentralt. Akkurat det ordet har man ikke på alle språk, men alle sammen forstår det å hjelpe hverandre, for det ligger rotfestet i de aller fleste kulturer.

Men i borettslaget mitt, der jeg vokste opp, var det sånn at en av naboene mine overbeviste meg om at det fantes et eget rom i helvete for dem som ikke var med på dugnaden. Dugnad er obligatorisk. For mennesker har tillit til hverandre når de kjenner hverandre og vet om hverandre, og folk vet hvem ordføreren i kommunen deres er. Derfor er lokaldemokratiet nettopp viktig for denne tilliten.

I Vinje kommune hilser alle på Arne Vinje. Det er kult å være ordfører i Vinje og hete Vinje. Det skulle vært som om jeg het Heikki Oslo når jeg representerte Oslo. Det hadde vært gøy.

Det er i Kommune-Norge at det norske fellesskapet bygges og rundt omkring i lokalsamfunnene at dugnaden

skjer. Det er det kommuneproposisjonen og kommunevelferden går ut på. Vi driver på til høsten når det skal være valg, og går til valg nettopp på akkurat dette: å skape kommuner som er gode for folk og gode for miljøet. Med oss rød-grønne i førersetet, med SV med en hånd på rattet, skal vi hindre at høyresiden styrer oss i retning av et permanent nedrykk til Adecco-ligaen, og isteden holde oss i eliteserien, akkurat sånn som Brann gjør.

Derfor jobber vi for et godt lokaldemokrati. Sentralt i det å drive et godt lokaldemokrati er å ha en god arbeidsgiverpolitikk. Jeg mener at vi som kommunerepresentanter på Stortinget og kommunenes beste dialogpartnere må jobbe for kommunene, der våre lokale folkevalgte skal forpliktes til å jobbe for mer heltid, flere faste stillinger, mot privatisering og mot sosial dumping, for den jobben gjenstår fremdeles i mange kommuner. Det er sånn vi skaper kommuner med god velferd av høy kvalitet.

Siden jeg kom på Stortinget første gang, har Oslo passert både 500 000 og 600 000 innbyggere. Misforstå meg rett: Hver eneste ny innbygger i Oslo er hjertelig velkommen. Men helst ville jeg at flere av dem som ønsker det, skal få bo i den kommunen de kommer fra, eller i den kommunen de har lyst til å bo i i resten av landet. Det å satse på god kommuneøkonomi er den beste måten å drive distriktspolitikk på. Det er klart at disse nye arbeidsplassene – over 50 000 nye årsverk, som har kommet rundt omkring i Kommune-Norge de siste årene de rød-grønne har styrt – kommer over hele landet. De kommer ikke bare i Oslo eller i Bergen, slik at folk flytter og blir boende i storbyene. De kommer over hele landet. Vi vet at det er mange damer som jobber i det offentlige. Det å sørge for at det finnes arbeidsplasser både til damer og menn rundt omkring over hele landet, er utrolig viktig. Derfor er god kommuneøkonomi avgjørende for bosetting over hele landet. Det er god næringsutvikling.

Jeg var i forrige uke ute i Øygarden utenfor Sotra. Der har mitt favorittselskap – Sway heter de – fått lov til å sette opp verdens største vindmølle, som er en halv gang høyere enn Oslo Plaza. Den som er nabo, er lokal SV-er, Aud Karin Oen. Hun er nærmeste nabo og har stemt for i kommunestyret, men hun har sagt til meg at hvis ikke den vindmøllen er nede etter testperioden på fem år, kommer hun personlig og kaldkveler meg. Det ser jeg ikke på som en dødstrussel, men det viser kombinasjonen – hvordan lokalt engasjement for å støtte opp om næringsutvikling også bidrar til bosetting og utvikling over hele landet.

Det er så mye som skjer rundt omkring over hele landet. I nabokommunen til Oslo over vannet, Nesodden, har SV-ordføreren Christian Hintze Holm gått Bellona-bygget, som til nå er et av de husene i landet som er mest energieffektivt, en høy gang med energisparing, ved nettopp å satse på lokal kompetanseoppbygging i næringslivet, ved å stille knallharde krav til hvordan man kan gå foran i å bygge bortimot passive hus, og enda lenger når det gjelder energieffektivisering. Sånn er det når dugnadsånden og det lokale engasjementet er med på å skape de symbolprosjektene som viser at det er mulig å føre en politikk som bidrar både til bedre miljø og næringsutvikling.

Selv om det er mange SV-ere som burde nevnes i denne

sammenhengen, kan jeg ikke la være å nevne Bergen kommune. Vi i kommunalkomiteen var i Bergen og så på bossug. Bossug er en fantastisk ting. Det er et avfallssug. Det handler rett og slett om at man bygger opp en infrastruktur for å samle sammen boss. I stedet for å ha alle bilene som kjører rundt, og bosspannene som står rundt omkring over hele byen og er med på å forsøple og skape rotteplage, har Bergen kommune gått foran i å etablere bossug på en skikkelig måte. Paradoksalt nok får Høyre-, Kristelig Folkeparti- og Fremskrittsparti-byrådet sin egen nasjonale politikk midt i ansiktet, fordi de selv var med på å åpne for å pålegge konkurranseutsetting av næringsavfall. Nå ser de at innhenting av næringsavfall og det at mange næringsdrivende ikke har lyst til å være med på det, er med på å gjøre bossug dyrere for alle. Jeg er glad for at regjeringen skal se på denne saken for å fremme satsing på infrastruktur for framtiden.

Jeg kan ikke la være å nevne den enorme innsatsen kommunene gjør for å skape gode oppvekstkommuner for folk. Barnehagerevolusjon og god kvalitet er ting som bidrar til at folk trives i kommuner over hele landet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gjermund Hagesæter (FrP) [12:49:42]: Representanten Holmås trekte fram Hellas i dag. Han viste til at Noreg har greidd seg bedre gjennom finanskrisa enn Hellas har gjort. No trur eg nok at Noreg har litt meir olje enn Hellas. Vi har ikkje berre oljeinntekter som er stipulert til å gi oss eit overskot i år på 313 mrd. kr, men vi har også eit oljefond som er på 3 100 mrd. kr. Eg trur ein skulle ha vore ganske uheldig og klart å rota det ganske mykje til dersom Noreg i ein slik økonomisk situasjon ikkje skulle komme bra ut.

Heikki Holmås viste også til at Noreg ikkje har skusla bort pengane til skattelettar. Mitt spørsmål er då: Meiner Holmås at dersom skattebetalarane får behalde meir av sine inntekter, blir desse pengane skusla bort utan mål og mening?

Heikki Holmås (SV) [12:50:44]: Det mener jeg selvfølgelig ikke. Jeg mener at de kan bli det, men selvfølgelig er det ikke sånn at alle skattepenger skusles bort. Vi ser veldig klart hvordan det å bidra til dugnad i fellesskap – for å få fram god skole, god velferd for folk i stedet for å gjøre disse velferdsgodene fullstendig avhengig av inntektene til folk, om de har god eller dårlig råd – er noe av det som er avgjørende. For å samle inn skatter i fellesskap og å spleise på disse godene er en mye bedre løsning enn å skusle vekk pengene. Men det er ingen tvil om at hvis man gir 7 mrd. kr, 12 mrd. kr eller enda mer i formuesskattelette, vil de aller fleste pengene gå til de folkene som har over 3 mill. kr i inntekt. Det er å skusle vekk penger fra fellesskapet, som i stedet kunne vært investert i forskning og utvikling til fellesskapets beste.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [12:51:48]: I all selvsosen var Heikki Holmås også innom barnehagesatsingen og barnehagereformen og det at vi nå har full barne-

hagedekning. Det er bra. Det støtter Kristelig Folkeparti også.

Men så har Kristelig Folkeparti også tatt til orde for en opptrappingsplan når det gjelder full barnevernsdekning innen 2017. Statsråd Lysbakken har etter hvert begynt å dele Kristelig Folkepartis bekymring for de svakeste av de svake, barn som trenger ekstra hjelp. Men jeg kan ikke se noe i kommuneproposisjonen som sier at det ligger an til økt satsing på barnevern. Når skal den rød-grønne regjeringen og regjeringspartiene sørge for at barn ikke bare har en barnehageplass, men at de også har et trygt og godt hjem?

Heikki Holmås (SV) [12:52:46]: Geir Jørgen Bekkevold legger fram en visjon som jeg deler, nemlig at alle unger som trenger hjelp fra det offentlige for å klare livene sine, enten sammen med foreldrene sine i første omgang eller eventuelt få et tilbud utenfor hjemmet, i fosterfamilie eller annet, er umåtelig viktig å sørge for.

Som Bekkevold ganske riktig sier, ligger det ikke en klar opptrappingsplan her i kommuneproposisjonen i årene som kommer.

Jeg vet at Bekkevold har fått med seg at Audun Lysbakken som barneminister – også barnevernminister – har en klar ambisjon om å få til en opptrapping av barnevernet i de årene som kommer, og det året vi har bak oss nå, med et kjempeløft, har vært et viktig og tydelig signal i den retning.

Trond Helleland (H) [12:54:00]: Representanten Holmås var jo gjennom det meste av Europa og ulike norske kommuner i sitt innlegg, uten at substansen dermed ble noe særlig tyngre.

Men han utfordret meg i stad på dette med økonomien i norske kommuner. Etter å ha finlest tallene, må en jo konstatere at under denne regjeringen har realveksten vært 2,86 pst. av inntektene de fire siste årene, mens under Bondevik II var realveksten 4,2 pst. Det er ett tall som Holmås kan kommentere.

Et annet tall er at gjeldsnivået i norske kommuner har økt fra 20 pst. i 2007 til 40 pst. i dag. Er dette en utvikling Holmås synes er heldig – særlig sett i lys av at regjeringen og Norges Bank og andre varsler at rentenivået skal gå ganske kraftig opp i tiden framover. Er Holmås betrygget på vegne av norske kommuner?

Heikki Holmås (SV) [12:55:03]: Jeg synes det er uforståelig hvis det er slik at Høyres representant her mener det er galt å investere i den oppgraderingen av barnehager, bygging av nye barnehageplasser, bygging av nye sykehjem og satsing på eldreomsorg i denne tiden med eldrebølge, som nettopp gjør at gjelden til mange kommuner øker. Hvis det er slik å forstå at Høyre egentlig mener at man ikke burde bygge disse sykehjemmene og ikke burde bygge disse barnehagene, så hadde det vært interessant å få vite før vi går ut i valgkampen.

Det er klart at det å investere for framtiden krever at du har økonomi til å gjøre det, og jeg opplever at kommunene er trygge på at vi, den rød-grønne regjeringen, er den sterkeste garantisten de har for fortsatt vekst i årene som kom-

mer. Hvis du ser på den samlede kommuneøkonomien, så mener jeg at vi på toppen under Erna Solberg hadde knapt 150 kommuner på ROBEK-listen. Den er altså omtrent en tredjedel i dag av det den var den gang. Det er antagelig det beste målet på om du har en streit kommuneøkonomi som det går an å leve med.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Heidi Greni (Sp) [12:56:33]: Kommunesektoren er en sektor som berører alle innbyggerne i Norge. Alle lever vi våre liv i en kommune, og alle mottar vi en eller annen form for kommunal tjeneste. En sterk offentlig sektor og felles velferdsordninger er en nødvendig forutsetning for å sikre alle likeverdige tjenester. For å tilpasse politiske prioriteringer til innbyggernes behov er det nødvendig å desentralisere de fleste tjenestene til kommunene.

Kommunesektoren har fått en betydelig vekst under denne regjeringen – fra 2005 til 2010 på hele 48,2 mrd. kr., dvs. på 17 pst.

Til tross for betydelige forbedringer har Kommune-Norge store utfordringer også i tiden fremover. Antall eldre vil øke de kommende årene, og dermed vil etterspørselen etter tjenester i pleie- og omsorgssektoren øke. Gjennom Samhandlingsreformen vil kommunene få tilført nye og spennende oppgaver og mange nye kompetansearbeidsplasser.

Samhandlingsreformen skal gjennomføres over tid fra januar 2012. Kommunene får overført 5 mrd. kr fra staten, fra helseforetakene, for å finansiere de nye oppgavene. Reformen skal sikre et effektivt pasientforløp og gode tjenester på lavest mulige effektive nivå. Hovedintensjonen med reformen er at brukerne skal få tilgang på helsetjenester så nær hjemmet som mulig.

Opposisjonen hevder at kommunene ikke er i stand til å løse disse oppgavene, og man kan av og til få inntrykk av at pasientene fra 1. januar blir kastet ut fra sykehuset og satt på gata hvis hjemkommunen ikke står klar med et tilbud. Slik er det selvsagt ikke.

Mange kommuner har allerede bygd ut sitt tilbud og kan ta imot utskrivningsklare pasienter, f.eks. tilby hel-døgnsplasser, fra 1. januar 2012. Andre kommuner har valgt å løse disse oppgavene i samarbeid med nabokommuner og har bygd opp eller er i ferd med å bygge opp et interkommunalt tjenestetilbud på dette feltet. Atter andre er ikke kommet like langt i prosessen, og de vil velge å kjøpe tjenestene av helseforetakene i en overgangsperiode. Alle disse løsningene er like riktige.

Det er mye viktigere at kommunene tar seg god tid til planlegging, får på plass nødvendig kompetanse og kan gi pasientene et tilbud som er minst like godt som det helseforetaket kan gi, før de tar over oppgavene. Det er mye viktigere enn at tilbudet er på plass til en bestemt dato.

Regjeringen har som mål at alle kommuner skal kunne tilby et dagaktivitetstilbud til demente innen 2015. For å sikre en opptrapping av dagaktivitetstilbudet foreslås det å opprette et øremerket tilskudd som vil gi 5 000 nye pasienter et dagtilbud deler av uken. Dagaktivitetstilbudet bidrar til å gi demente en meningsfylt hverdag, og i tillegg

er det et viktig avlastningstilbud til de pårørende. Et godt og forutsigbart avlastningstilbud gjør at demente kan bo hjemme i egen bolig mye lenger.

Uavhengig av kommunestruktur vil det være et stort behov for ulike former for interkommunalt samarbeid. Når samkommunemodellen nå blir lovfestet, vil kommunene få et nytt verktøy å velge når det gjelder organisering av interkommunalt samarbeid. Den legger til rette for at kommuner kan samarbeide på tvers av alle sektorer under et felles samkommunestyre, og vil være spesielt godt egnet for kommuner som har alt sitt interkommunale samarbeid i faste samarbeidsregioner.

Senterpartiet vil legge vekt på god folkevalgt styring og kontroll når det gjelder ulike interkommunale samarbeidsformer, særlig på viktige områder som helse og velferd.

Nye oppgaver som følge av Samhandlingsreformen organiseres etter min mening best enten etter vertskommunemodell med politisk nemnd eller etter samkommunemodellen.

Det er ikke til å stikke under stol at kommunene står overfor store utfordringer, både på grunn av befolkningsutvikling og på grunn av flere nye oppgaver, men jeg har tiltro til at lokalpolitikkerne har både evne og vilje til å løse disse oppgavene på en grundig og god måte, også i 2012. Dagens dokument svarer godt på utfordringene som kommunene står overfor. Inntektene øker, og kommune-proposisjonen gir anstendige rammer for gode tjenester til stadig flere brukere.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Åge Starheim (FrP) [13:01:40]: Representanten Greni skryter òg av at det er ført over mykje pengar til kommunane. Eg vil då vise til senterpartiordføraren i den senterpartistyrte kommunen Gloppen, som har lagt ned grendeskulen og klagar over dårleg økonomi. Er det slik at senterpartiordføraren i Gloppen kommune har sløst bort pengane, eller kan det vere at økonomien til kommunane ikkje er så bra som ein høyrer snakk om, når det vert vist til at ein har overført masse pengar? Kan det vere at ein rundt omkring i Kommune-Noreg opplever at pengane, dei frie midlane, vert opptne av vesentleg auka kostnad?

Heidi Greni (Sp) [13:02:42]: Nå kjenner ikke jeg situasjonen i Gloppen kommune spesielt, så den kan jeg ikke kommentere.

Når det gjelder skolestrukturen rundt omkring i Norge, er nedleggelsene der ofte et resultat av lave elevtall, at de vil ha større pedagogiske miljø, men også et resultat av økonomiske utfordringer. Rammene gir kommunene muligheten til selv å velge hva de vil prioritere. Kommuneøkonomien i Norge har generelt blitt mye bedre den siste perioden. Vi ser at antall stillinger i Kommune-Norge har økt med 10 000 bare det siste året.

Hva Gloppen kommune har prioritert, har jeg ikke kjennskap til. Men det kan jo være andre tjenester, f.eks. økning til eldreomsorg, som har blitt prioritert på en annen måte i den kommunen.

Michael Tetzschner (H) [13:03:50]: Det var representanten Grenis rosemalning av kommunesektoren som fikk meg til å gripe ordet. Vi har nemlig noe som heter Register om betinget godkjenning og kontroll – blant de innvidde: ROBEK-listen. Hvis det er slik at alt er i orden og det gode beveger seg fra å være godt til å bli stadig bedre, hvordan kan det ha seg at antallet ROBEK-kommuner er jevnt stigende siden 2007? De har altså steget fra 42 til 44, så til 48 og 49, og nå har de passert 50 i 2011. Det er en jevn og sikker stigning, og en utvikling i gal retning, etter mitt skjønn. Hvordan harmonerer det med representantens rosende ord om utviklingen i kommunesektoren?

Heidi Greni (Sp) [13:04:48]: Hvis du kaller stigningen fra 2007 til 2010 fra 42 til 50, var det vel du sa, for en voldsom stigning, kan du heller spekulere i hvordan vi klarte å få ned antall ROBEK-kommuner fra bortimot 120 i 2005, da den rød-grønne regjeringen overtok, til 42. Det tyder vel på at det har vært en ganske dramatisk nedgang i den perioden. Jeg tror at det vil være variasjoner i Kommune-Norge når det gjelder økonomien, i den størrelsesordenen, 42 til 50 – det vil gå opp og ned uansett kommuneøkonomi. Vi ser at det er mange kommuner som nå tør å investere, og som klarer å betjene de investeringene de gjør. Det bygges barnehager, det bygges heldøgns omsorgsplasser, og det tyder vel på at det ser atskillig lysere ut i Kommune-Norge nå enn det gjorde for seks år siden.

Presidenten: Presidenten vil bare minne om at all tale skal rettes til presidenten.

Michael Tetzschner (H) [13:05:56]: Nå er det riktig at det var en formidabel nedgang de siste årene av Bondevik II-regjeringen, bl.a. fordi man hadde en vellykket økonomisk politikk som gjorde at kommunene i større grad fikk naturlige skatteinntekter, som satte dem i bedre stand. Men de årene jeg refererte til, er fem år under rød-grønt styre hvor utviklingen går i gal retning, enda man skryter av at man har bevilget mer over budsjettene enn noen gang før. Så spørsmålet gjenstår: Er man fornøyd med utviklingen når det tross alt ikke er en helt ubeskjeden stigning på 20 pst. fra basisåret 2007?

Heidi Greni (Sp) [13:06:39]: Jeg registrerer at representanten Tetzschner fortsatt beskriver dette som en dramatisk økning på 20 pst., mens en nedgang på to tredjedeler ikke er en dramatisk nedgang. Det klarer jeg ikke helt å forstå.

Jeg tror dette er en ganske naturlig variasjon som er et tegn på at Kommune-Norge nå har investert ganske kraftig, bl.a. i barnehageutbygging. Jeg føler at hele Kommune-Norge nå har fått en styrket økonomi og det er mer optimisme, låneopptaket tyder også på det. Det har vært problematisert av opposisjonen at kommunene har fått for stort låneopptak. Jeg vil heller si at det tyder på at det er investeringsvilje og investeringsevne i Kommune-Norge.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:07:28]: Kristelig Folkeparti legger til grunn at politiske beslutninger skal tas på lavest mulig hensiktsmessig nivå. Dette forutsetter at maktfordeling og finansiering er slik at både kommuner og fylkeskommuner har virkemidler til å ivareta sine oppgaver. Kommunene er den viktigste leverandøren av velferdstjenester. Dette krever en forutsigbar og god kommuneøkonomi. Det må være samsvar mellom kommunens pålagte oppgaver og kommunens økonomi. Statlige reformer og pålegg må derfor følges opp med tilstrekkelige frie midler, men disse hensynene er dessverre ikke tilstrekkelig ivarettatt i regjeringens opplegg for kommunene i 2012.

Kristelig Folkeparti mener det ikke er riktig, som det antydes av regjeringen i kommuneproposisjonen, at opplegget for kommuneøkonomien i 2012 vil gi mulighet for forbedret tjenestetilbud og fortsatt vekst utover det som demografiutviklingen, økte renter, pensjonskostnader og økte lønninger krever. Realiteten er vel den at det for mange kommuner blir et status quo, og kanskje også noen kommuner dessverre er nødt til å kutte i viktige tjenestetilbud som pleie og omsorg, skole og barnevern.

Kristelig Folkeparti mener at kommuneopplegget må styrkes med 1 mrd. kr i frie midler utover regjeringens forslag dersom det skal være rom for større økonomisk handlefrihet. Behov for økt kvalitet i helsetilbudet, skoler og eldreomsorg, brukerstyrt personlig assistanse, ressurskrevende tjenester og opprustning av barnevernet viser at kommunene sårt trenger større handlingsrom.

Kristelig Folkeparti har lenge kjempet for å få til en opptrappingsplan for det kommunale barnevernet. Kristelig Folkeparti har bl.a. foreslått en opptrappingsplan for å nå full barnevernsdekning innen 2017. Kommunene rapporterer om store uløste utfordringer i det kommunale barnevernet. Jeg er glad for at statsråd Lysbakken har gitt uttrykk for at barn og unge ikke skal vente på å få hjelp hvis de trenger det, men jeg vil samtidig peke på de fortsatt store udekte behovene som kommunenes søknader og kommunenes rapporteringer viser. Dette handler om å gi de mest sårbare barna best mulig omsorg.

Så også noen tanker rundt Samhandlingsreformen. Samhandlingsreformen er en svært viktig reform og kan betegnes som en omveltning av helsetilbudet i Norge. Den aller største endringen går på hvordan helsetilbudet skal organiseres, da mer ansvar og flere oppgaver flyttes fra de regionale helseforetakene og ned til kommunene. Jeg er enig i prinsippet i Samhandlingsreformen om at større deler av pasientforløpet skal overføres fra spesialisthelsetjenesten til den kommunale helse- og omsorgstjenesten, men det er en rekke spørsmål som fremdeles står ubesvart.

For å løse de nye oppgavene i Samhandlingsreformen må kommunene bygge opp både fasiliteter og ikke minst kompetanse. Dette vil medføre store utgifter. Allerede i dag må mange kommuner la økonomiske hensyn veie tyngre enn kvalitet og faglig standard på tjenester på grunn av presset i kommuneøkonomien. Det vil også være betimelig å spørre: Hvor mange kommuner er egentlig helt klare når reformen nå trer i kraft om under et halvt år? Og hva skjer med de kommunene som henger etter?

Det er viktig nok en gang å påpeke at dette er en re-

form som innebærer store endringer i alle kommuner i hele Norge – i hele landet. Det er endringer for små kommuner, og det er endringer for store kommuner. Derfor har det vært Kristelig Folkepartis syn i denne saken at en slik reform må implementeres i et tempo som passer. Mange kommuner føler at dette er noe som blir dratt nedover hodet på dem, og det tjener verken kommunene eller pasientene, eller reformen som sådan.

Til slutt tar jeg opp de forslag som Kristelig Folkeparti er med på å fremme i denne innstillingen.

Presidenten: De forslagene er tatt opp av representanten Hagesæter tidligere i debatten.

Det blir replikkordskifte.

Eirik Sivertsen (A) [13:12:25]: Kristelig Folkeparti skriver i sine merknader i innstillingen sammen med Fremskrittspartiet og Høyre bl.a.:

«Gjennom media og i den politiske debatten skapes det et inntrykk av at Kommune-Norge har fått økte midler til å forbedre tjenestetilbudet. Det er etter disse medlemmers oppfatning feil.»

I går fikk vi tallene fra Statistisk sentralbyrå som viser at det er blitt nesten 10 000 flere sysselsatte i kommunesektoren i løpet av 2010. Da er det formålstjenlig å minne representanten om hva han sa i forbindelse med behandlingen av budsjettet for 2010:

«Kommuneopplegget er i år ikke bedre enn det må være. Det er et stramt budsjett som ikke øker handlingsrommet for kommunene.»

Det må være frustrerende for kommunepolitikere rundt om i landet vårt som må ta støyten for den politikken som regjeringen fører. Med fasiten i hånden – ser representanten Bekkevold at hans karakteristikk av 2010-budsjettet kanskje var noe pessimistisk? Og kan det ikke også være sånn at representanten tar feil i sine spådommer om budsjettet for 2012?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:13:33]: Det er interessant å lese statistikker, og det er interessant å se hva det er i disse statistikkene man kanskje ikke er så veldig opptatt av å peke på.

Kommune-Norge er veldig forskjellig. Det skulle vært veldig interessant å se om disse 10 000 arbeidsplassene er jevnt fordelt rundt omkring i alle kommuner i Norge. Det er det ikke sikkert de er. Og det skulle vært veldig interessant å se hvor disse kommunene som har gått til økt sysselsetting, har fått inntektene fra. Kan det f.eks. være at de har økt boligbeskatningen, at de har vært tvunget til på den måten å få inn inntekter til å ansette flere? For det er behov for flere ansatte, og jeg pekte i min replikk til representanten Ingalill Olsen på verdighetsgarantien, som kommer til å kreve langt flere ansatte enn de 10 000 nye arbeidsplassene som er blitt opprettet i 2010.

Heikki Holmås (SV) [13:14:47]: Kristelig Folkeparti er sammen med Høyre og Fremskrittspartiet om et forslag som handler om å tilbakeføre selskapsskatten til kommunene. Jeg utfordret i sted Trond Helleland på om han over-

hodet kjenner til noen som helst slags form for statistikk, forskning – noe som helst – som viser at økt næringsbeskatning til kommunene vil føre til økt satsing på næringslivet. Tvert imot vil det, sånn som vi jo kjenner til, føre til mer penger til en del kraftkommuner og til de kommunene som har folk med høyest inntekt, høyest sysselsetting og lavest arbeidsløshet.

Mitt inntrykk er at bykommunene har en naturlig magnetisme på befolkning som kommer til seg, mens en god del distriktskommuner har større problemer, og der er alle politikerne på tvers av partiene opptatt av næringsvirksomhet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:15:54]: Kristelig Folkeparti er i likhet med Høyre og Fremskrittspartiet opptatt av at kommunene også skal kunne få lov til å beholde en del av sine skatteinntekter utover det som regjeringen legger opp til, derav også selskapsskatten. Jeg vil gjenta det som Trond Helleland sa: Det er viktig at vi også stimulerer kommunene til å drive med næringsutvikling. Dette gjelder både små og store kommuner, og selskapsskatten kan være et incitament til at man faktisk legger betydelig arbeid ned i det. I dette ligger det også en erkjennelse av at regjeringen ikke leverer nok. Kommunene må også sørge for egne inntekter. Vi ønsker som sagt å la kommunene få lov til å beholde mer av sine skatteinntekter enn det regjeringen legger opp til, slik at de skal bli i stand til å kunne produsere gode, viktige tjenester for befolkningen.

Heikki Holmås (SV) [13:16:51]: Nå gjør Geir Jørgen Bekkevold den samme feilen som både Fremskrittspartiet og Høyre ofte gjør når de presenterer dette, nemlig å framlegge dette som en argumentasjon for at det blir mer penger til kommunene hvis man gir dem muligheten til å beholde noe av selskapsskatten. Sannheten er jo, som også under den forrige regjeringen, at man tar av rammeoverføringene til alle kommunene og gir til de kommunene som har de største næringsinntektene og de største skatteinntektene. Det er altså noen av de rikeste kraftkommunene, det er de rike kommunene Asker og Bærum, og det er en del bykommuner, som har en naturlig magnetisme.

Jeg gjentar spørsmålet: Er det sånn at Geir Jørgen Bekkevold eller Fremskrittspartiet eller Høyre, for den saks skyld, kan legge fram noen som helst dokumentasjon på at det blir mer satsing på næringsutvikling i kommunene hvis man har denne type næringsbeskatning tilbakeført til kommunene, på bekostning av alle de andre som er mer næringsssvake?

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:17:50]: Han gjentar for så vidt det samme spørsmålet, og jeg må også få lov til å gjenta det samme svaret: Det er viktig å lete etter gode incitamenter som gjør at kommunene kan øke sine inntekter, for så å produsere gode tjenester for befolkningen. Dette er ett lite element som kan bety noe for om ikke alle kommuner, så i hvert fall for en stor del kommuner, nettopp fordi det stimulerer til næringsutvikling. Det er utrolig viktig at vi legger inn de incitamentene så lenge kommunene ikke får overført det de trenger for bl.a. å bygge

ut eldreomsorgen slik vi har blitt enige om at en skal, men som regjeringen ikke leverer på i form av overføringer til kommunene.

Så dette handler om å gi incitamenten som gjør at kommunene kan bli bedre i stand til å øke sine inntektsmuligheter gjennom å beholde mer av sine ordinære skatteinntekter, men også å stimulere til næringsliv ved at de kan beholde noe av selskapsskatten.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

Trine Skei Grande (V) [13:19:15]: Nå står vi foran et lokalvalg, og i Venstre har vi klart å mobilisere mellom 6 000 og 7 000 mennesker som er villige til å stille til valg på våre lister. De er, som Trond Helleland sa, veldig motivert, og har veldig lyst til å gjøre en jobb for sine lokalsamfunn og gjøre kommunen sin bedre. Fra Venstres ståsted er det to store utfordringer når det gjelder den jobben de blir satt til å gjøre, for det første den utrolige strukturkonservative holdningen vi har i forhold til kommunestruktur, og for det andre iveren etter å regulere og styre kommunene fra denne sal.

Når borgere møter velferdsstaten, eller når borgere møter i fellesskapet sine institusjoner, møter de nesten alltid kommunen. Og de beste løsningene blir laget lokalt. Det er best både økonomisk og måten man forvalter penger på, å finne gode lokale løsninger, og det er best for den enkelte borger at man lager løsninger som er tilpasset borgeren, og ikke tilpasset det som ser godt ut fra en merknad i stortingssalen eller fra en VG-forside.

Vi starter nå en stor samhandlingsreform som Venstre støtter intensjonene i, men som krever stor grad av faglighet. Utfordringen for velferdsstaten nå framover er å oppnå stor grad av faglighet. Derfor mener Venstre at vi burde hatt en plan for å få større kommuner som kunne tilstrebe seg denne fagligheten og vinne fram i kampen om fagfolk, som er det som kommer til å bli framtidens distriktskamp.

Venstre ønsker ikke større kommuner for innsparing, men vi ønsker større kommuner fordi vi vil delegerer mer makt ned. Vi vil gjøre det lettere å kunne foreta lokale prioriteringer, og da må man ha enheter som er i stand til å ta på seg det ansvaret.

Den andre store utfordringen når det gjelder kommunenes makt, er den statlige styringen. Vi har hørt at det kommer en melding, men vi har likevel fremmet et forslag her i salen, som jeg vil ta opp, da vi ønsker at man skal ha en ordentlig gjennomgang av alt av regler og forskrifter. For regjeringa har rett i at det er mindre øremerking nå enn det var før. Senterpartiet har sikkert passet på ved alle budsjettanledninger å kjempe mot øremerking. Men det hjelper ikke at man klarer å vinne kampen om øremerking hvis man stadig lager flere forskrifter, regler og lover for hvordan det skal jobbes i hver enkelt kommune. En tredjedel av kommunene mener bl.a. at de rapporterer altfor mye, og norske kommuner bruker rundt 700 årsverk bare på innrapportering på statlige tall. Lokaldemokratiet styres av mellom 4 000 og 7 000 paragrafer og forskrifter. Det at man ikke klarer å være mer presis enn at det hand-

ler om mellom 4 000 og 7 000, sier vel nok i seg sjøl om hvordan vi styrer lokaldemokratiet vårt.

Ting blir ikke mer rettferdig av å lage flere regler. Vi tror det blir mer rettferdig av å delegerer mer makt.

Venstre er kjempeglad for at 16-åringene i mange kommuner får prøve ut sin stemmerett. Men når du spør 16-åringene om hva som skal til for at de skal stemme, svarer de at da må stemmen deres bety noe. Hvis en 16-åringens stemme faktisk skal bety noe i kommunene, må vi gi mer makt til den enkelte kommune, og ikke bare produsere politikere som er desillusjonerte og oppgitt over lokaldemokratiet vårt hver gang vi mobiliserer folk til valg.

Venstre kommer til å stemme for forslagene nr. 1, 2, 3 og 11, pluss vårt eget, som vi håper vi får støtte til.

Nå har jeg 50 sekunder igjen, og hvis jeg hadde hatt tid, skulle jeg tatt på meg historielærerjobben min og snakket litt om dugnadens historie i Norge. Dugnadshistorien er dramatisk mye eldre enn sosialismen. Dugnadshistorien i Norge går tusenvis av år tilbake i tid. Dugnad i Norge har vært basert på frie, sjølstendige borgere – ikke trusler om helvete. Det er kanskje her vi kommer til forskjellen på Venstres og SVs syn på fellesskap. Vi tror at fellesskap bygges mellom frie, sjølstendige borgere, mens noen tror at det beste fellesskapet blir til når noen kan true med et eget sted i helvete.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har tatt opp det forslaget hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Heikki Holmås (SV) [13:24:31]: Når Venstre utfordrer meg på dugnad, stiller jeg opp, jeg!

Jeg har en utfordring til Venstre, fordi jeg mener at Venstre bommer på en viktig ting i spørsmålet om dugnad. For øvrig tror ikke jeg på helvete, så jeg har ingen problemer med den skremselspropagandaen som naboen stilte opp med. Det som er utfordringen, er: I likhet med *The Spirit Level*, boken som peker på en god del sammenhenger mellom økonomisk likhet, små forskjeller i et samfunn og tilliten mellom mennesker i et samfunn, tror jeg at jeg og Trine Skei Grande er enige om at tillit mellom mennesker er en forutsetning for at vi stiller opp for hverandre i gode fellesskap og skaper gode fellesskap, og stiller opp for hverandre i dugnad.

Er det ikke da viktig, synes Trine Skei Grande, å bidra til en samfunnsutvikling der de økonomiske forskjellene mellom folk er små i stedet for, slik som det har vært i hele Vest-Europa, at de er blitt større de siste årene?

Trine Skei Grande (V) [13:25:37]: Jeg tror først og fremst på himmelen, og er ikke så veldig opptatt av helvete, så jeg lar meg ikke trigge av det.

Det representanten Holmås må skjønne, er at mye av det som heter fellesskap i Norge, er ikke blitt bygd på sosialisme. De store fellesskapsreformene bygd i dette landet, i denne salen, som sykelønnsordningen, 8-timersdagen – alle de viktige reformene – er bygd på sosialliberalismen, som har som utgangspunkt de frie borgerne.

Jeg mener selvfølgelig, som Heikki Holmås, at du bygger fellesskap gjennom å ikke ha store forskjeller i et samfunn, men det betyr ikke at du ikke skal ha forskjeller. Det betyr ikke at folk ikke skal ha drivkraft til å ønske å være med på å påvirke framtida si, ønske og faktisk få lov til å bli rik i et samfunn, også. Det er også en drivkraft som frambringer noe positivt i et samfunn, og det er nok der forskjellen mellom sosialisten og liberaleren ligger. Jeg tror at det også bringer frihet, fellesskap og velferd når vi lar den drivkraften være hos folk.

Heikki Holmås (SV) [13:26:42]: Jeg er helt enig med Trine Skei Grande i at friheten til mennesker, friheten til å ytre seg, friheten til å kunne stemme, til å velge, til å organisere seg, til å delta og organisere seg i fagforeninger for å kjempe for sosial rettferdighet er grunnleggende friheter – alt dette – som jeg tror at jeg og Trine Skei Grande er dønn enige om.

Ta f.eks. denne byen. Denne byen er landets mest klas-sedelte by. Her velger Venstre gang på gang på gang å støtte Fremskrittspartiet og Høyres byråd – et byråd som har byrådsrepresentanter som sier at de ser ikke på det som sin oppgave å utjevne de sosiale forskjellene i Oslo. Det er altså i en by der levealdersforskjellene mellom de bydelene som jeg og Trine Skei Grande bor i, og vestkanten er inntil tolv år – tolv års levealdersforskjell! Spørsmålet er: Er det ikke et mål å få ned de levealdersforskjellene og de økonomiske forskjellene som er med på å forårsake nettopp dette?

Trine Skei Grande (V)[13:27:44]: Selvfølgelig er det det, og Venstre synes det er viktig. Det er derfor Venstre presser gjennom de budsjettforlikene vi faktisk presser igjennom med dagens byråd, slik at de må gjennomføre denne politikken, og slik at det faktisk ikke er noen sjanse for at et sosialistisk byråd kommer til makt i denne byen. For folk synes det er en positiv utvikling. Vi har fått til så mye positiv utvikling på så mange sektorer i denne byen, men det vi blir klamme av, er SV, som stadig vekk skal sentralstyre byen.

La meg kort nevne et eksempel: Man har innført makspris på barnehager. Hva har det ført til i Oslo? Jo, det har ført til at alenemødre med 150 000 kr i inntekt får økt prisen med 100 kr i måneden, mens familier på vestkanten har fått 30 000 kr – 40 000 kr mer å rutte med i året fordi man har innført makspris. Det høres fint ut fra Stortingets talerstol, men i praktisk politikk har det presset Oslo til å gjøre forskjellene større.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:29:07]: Eg vil byrje med å setje Noreg i eit større perspektiv: Samanlikna med mange land i Europa er me privilegerte. Medan andre land må handtere ei veksande statsgjeld og skjere ned på velferdsordningar, kan me debattere kor stor inntektsveksten til kommunane skal verte i 2012.

Eg reiser mykje rundt i Noreg og erfarer at det vert gjort mykje godt arbeid i kommunane til beste for inn-

byggjarane, som t.d. Tolga kommune. Ungdomsskule-elevane i Tolga kan vise til sær gode resultat i matematikk, faktisk blant dei beste i landet. 9.-klassingar frå ungdomsskulen der vann tidlegare i vår andrepremie i den landsomfattande matematikkonkurransen Kapp-Abel. Tolga kommune er òg ein utviklingsorientert skule-eigar som satsar på vidareutdanning, og som prioriterer deltaking i vidareutdanningsprogrammet Kompetanse for kvalitet.

Eit anna døme er Salangen. Kommunen har etablert eit tilflyttarkontor som gjer det lettare for dei som ynskjer å flytte til kommunen. På spørsmål om jobbtilbod, bustad og barnehage står tilflyttarkontoret klar til å svare. Kommunen gjer òg ein framifrå innsats for å integrere flyktningar. Salangen har gjennom 20 år vist at dei er ein av dei kommunane og lokalsamfunna i Distrikts-Noreg som lukkast best i arbeidet med mottak, busetting og integrering av einslege mindreårige asylsøkjjarar.

Regjeringa sitt opplegg for 2012 legg til rette for vidare utbygging av kommunale tenester som t.d. barnehage, skule og omsorgstenester, og til styrking av drift og vedlikehald av fylkesvegane.

Samhandlingsreforma inneber at om lag 5 mrd. kr vert overførte til kommunane i samband med dei nye oppgåvene. Eg registrerer at kommunane har mange spørsmål om reforma, som trer i kraft 1. januar 2012. Mitt svar til kommunane er at dette er ei stor reform som skal tre i kraft over fleire år. Mykje avklaring skal skje på statleg hald. Kommunane skal starte planlegginga, men alt må ikkje vere på plass 1. januar. Samstundes merkar eg ei stor semje om intensjonane i reforma. Det vert fleire eldre, sjukdomsbiletet vert endra, og det er behov for meir førebygging og folkehelsearbeid. Det er behov for ei reform for desentralisering og førebygging. Mitt inntrykk er at Kommune-Noreg sjølv meiner det er rett å leggje denne oppgåva til kommunalt nivå. Me etablerer ei følgjeevaluering, slik at me kan korrigere kursen undervegs dersom det er behov for det. Og det er mange av dei små distriktskommunane som har gått saman og laga distriktsmedisinske senter, som er modellen for mykje av innhaldet og intensjonen i Samhandlingsreforma.

Regjeringa prioriterer kommunane. Vi har auka inntektene deira med 48 mrd. kr. Det svarar til ein årleg realvekst på 2,7 pst. i perioden 2005–2011. Dette er faktisk rekneskapstal frå Det tekniske berekningsutvalet for kommunal og fylkeskommunal økonomi. Høgre og Kristeleg Folkeparti hevdar i innstillinga at kommunane under den borgarlege regjeringa vart høgare prioritert, ved at dei fekk ein årleg realvekst på 4,2 pst. i gjennomsnitt. Dette er feil. Tala frå Det tekniske berekningsutvalet viser ein årleg gjennomsnittleg realvekst på 2,2 pst. for åra 2002 til 2005.

Sidan 2005 har det vorte 72 000 fleire tilsette i kommunal sektor, tilsvarande 48 000 årsverk. Det har vore heilt nødvendig for å få til t.d. full barnehagedekning og utbygging av pleie- og omsorgstenesta. Til samanlikning vart det 8 600 fleire tilsette under den førre regjeringa. Og eg er glad for at årsverka i all hovudsak går til tenester og ikkje meir byråkrati. Talet på tilsette i kommunane

ne auka frå 2005 til 2010 med 14 pst., medan tilsette i administrasjonen berre auka med 2,2 pst.

Høgre og Framstegspartiet foreslår å auke skattedelen av inntektene til 50 pst. Kva for konsekvensar vil det ha? Til dømes vil framstegspartiordføraren i Stranda få 1,4 mill. kr mindre å rutte med. Framstegspartiordføraren i Os vil få 3,4 mill. kr mindre, og Høgre-ordføraren i Sørreisa vil få 1,1 mill. kr mindre. Framstegspartiordføraren i Fredrikstad vil få 23 mill. kr mindre. Og slik kunne ein fortsetje med mange mindre og mellomstore kommunar, der både Framstegspartiet, Høgre og dei andre partia har ordførarar og mange folkevalde som ville få ein stor skuffelse. Derimot vil Bærum få 126 mill. kr meir. Eg er imot ei slik omfordeling til kommunar med høgt inntektsnivå. Det vil gi meir ulikskap i tenestetilbodet i landet, og det er ikkje påvist nokon samanheng mellom tilbakeføringa av skatteinntekter og ei sterkare satsing på næringsarbeid.

Det vil alltid vere trong for meir pengar. Mitt inntrykk – etter å ha reist land og strand rundt og vore på mange kommunekonferansar – er at Kommune-Noreg er rimeleg nøgd med inntektsramma for 2012. Så er eg klar over at det er variasjonar i den økonomiske situasjonen mellom kommunar. Nokre kommunar slit med å balansere budsjetta. Eg har stor tillit til at dei folkevalde greier og evnar å prioritere oppgåvene.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gjermund Hagesæter (FrP) [13:34:30]: Bodskapen til kommunalministeren er i dag den same som han har vore mange gonger tidlegare, og det er at kommuneøkonomien er strålende, og ikkje berre er han strålende, han blir også betre og betre år for år.

Når vi er rundt omkring i kommunane, får vi likevel eit anna inntrykk, ein annan bodskap, og det er at kommuneøkonomien ikkje er spesielt god i det heile. Det er i alle fall eit faktum at sidan den raud-grøne regjeringa overtok, er kommunegjelda dobla. KOSTRA-tala som kom i går, viser også at inntektene frå eigedomsskatten aukar. Det kom inn 7,1 mrd. kr i eigedomsskatt i fjor. Det er 9 pst. auke. Det er no 307 kommunar som tek inn eigedomsskatt, det er altså blitt seks fleire siste år.

Spørsmålet mitt er då: Viss kommuneøkonomien er så god som kommunalministeren meiner, korfor aukar då eigedomsskatten?

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:35:33]: For det fyrste sa eg vel ikkje i innlegget mitt nokon plass at kommuneøkonomien var strålende. I mine innlegg i landsstyret i KS har eg kvart år i dei to åra eg har vore der, sagt at det er nøkterne budsjett, men dei legg til rette for å oppretthalde eit høgt aktivitetsnivå, eit aktivitetsnivå som denne regjeringa, og me, har bygt opp – ikkje minst i dei fyrste åra etter at me tok over, då me dei fire fyrste åra tilførte 13,2 mrd. kr i frie midlar til fri prioritering lokalt. I dei fire føregåande åra var det til samanlikning 5,3 mrd. kr. Når me ser på talet på årsverk, talet på menneske som skal løyse oppgåvene, seier det alt om aktiviteten. Det er forskjell på 8 000 og 72 000 tilsette.

Michael Tetzschner (H) [13:36:32]: Jeg hørte til min glede at statsråden refererte til de som rapporterer om kommuneøkonomien til departementet, nemlig Det tekniske beregningsutvalg. Det må jo bety at statsråden legger vekt på det som kommer derfra. Da har jeg gleden av å sitere følgende fra det samme utvalget:

«Gjeldsnivået i kommunesektoren har økt kraftig de senere årene, fra vel 20 pst. av inntektene ved utgangen av 2007 til over 40 pst. ved utgangen av 2010. (...) Gjeldsoppbyggingen bidrar til at kommunesektorens økonomi blir mer sårbar for framtidige renteøkninger.» En lignende utvikling de fire neste årene ville altså gjøre at norsk kommunesektor, hvis den var et land, kom på linje et eller annet sted mellom Hellas og Portugal.

Mitt spørsmål til statsråden er: Mener hun at man nå har funnet den riktige, forsvarlige gjeldsgraden, eller er den for høy?

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:37:38]: I all vår kommunikasjon med kommunesektoren understrekar me kommunanes både plikt og rett til å prioritere sine egne midlar, for det er minimalt med øyremerking. Det er òg kommunane sjølve som har ansvar for å ha ein økonomiplan i balanse. Det at me no berre har 50 kommunar i ROBEK-registeret, tyder på at ein har kontroll med kostnadene.

Då renta gjekk ned, vart det sjølv sagt ikkje drege inn midlar frå kommunesektoren, dei fekk behalde dei. Men det har heile vegen vore klart – og klart kommunisert – at om renta går opp, skal kommunesektoren òg ta høgd for å evne å betene ho innanfor dei rammene dei har. Og da får ein i Kommune-Noreg vere glad for at ein har ei regjering som tek høgd for å dekkje både pris- og lønsvekst, demografi og pensjonskostnad, og som legg inn midlar til dei nye oppgåvene som me tildeler kommunane – utover det som skal dekkje demografi og pris- og lønsvekst.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [13:38:45]: I neste sak skal vi diskutere et forslag fra Fremskrittspartiet om å legge ned fylkeskommunen. I statsrådens brev til komiteen sier hun at det ikke er aktuelt, det skal fortsatt være tre forvaltningsnivåer i Norge: kommune, fylkeskommune og stat.

Så har det kommet snikende inn et nytt forvaltningsnivå, nemlig samkommuner, et fjerde forvaltningsnivå som nå skal lovfestes og innføres. Jeg har et spørsmål: Er Samhandlingsreformen den eneste årsaken til at vi får dette fjerde forvaltningsnivået? Hva er kostnadene for byråkrati knyttet til dette, er det gjort noen utregninger her? Eller er dette Senterpartiets grep for å forhindre tvangssammenslåing av kommuner?

Statsråd Liv Signe Navarsete [13:39:39]: Samkommunemodellen er eit tilbod til kommunar som ynskjer å samarbeide om velferdsoppgåver, i tillegg til vertskommunemodellen, som ein har i dag.

Det er ikkje eit fjerde forvaltningsnivå, det er eit sidestilte samarbeidsorgan der folkevalde skal sitje og styre. Eg er òg veldig tydeleg på at eg ynskjer folkevalde nemnder

dersom ein nyttar vertskommunemodellen. Det er viktig at det er kommunestyret som har direkte innverknad på korleis avgjerder vert tekne, til forskjell frå annan type interkommunalt samarbeid som handlar om drift. Så får no veljarane i den enkelte kommunen avgjere kven som skal sitje og styre. Som regel er det administrasjonen som gjer det, uavhengig av om det ligg til den enkelte kommunen eller til eit samarbeidsorgan.

Somme har vore imot samkommunemodellen fordi ein trur han vil hindre kommunesamanslåing. Somme har vore imot fordi ein trur han vil bidrage til samanslåing. Eg trur ingen har rett. Eg trur det vil vere eit organ for samarbeid. Så får tida vise om ein lokalt vel frivillig å slå seg saman eller ikkje.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Håkon Haugli (A) [13:41:09]: På de elleve fylkesreisene kommunal- og forvaltningskomiteen har vært på siden høsten 2009, har vi møtt mange, mange lokalpolitikere. De har hatt ulike ståsteder og ulike innspill, men én ting har de felles. Ikke en eneste av dem vi har møtt, ikke en eneste lokalpolitiker, har uttrykt noe ønske om å få tilbake det inntektsregimet som rådet da Erna Solberg var kommunalminister. Det er lett å forstå, for mange kommuner opplevde at de i perioden 2001–2005 måtte gjøre kutt i kommunale tjenester – som resultat av knappe rammer og fordi det hvert år ble lagt inn krav til effektivisering.

Representanten Michael Tetzschner fra Høyre antyder tidligere i dag at antall ROBEK-kommuner kan være et mål på helsetilstanden i Kommune-Norge – ja, kanskje det. I 2004, etter at Høyre hadde sittet i regjering i tre år, var antall ROBEK-kommuner 118, en økning på 61 fra 2001. Likevel kaller Tetzschner i dag en økning fra 42 til 49, en økning på 7 kommuner, dramatisk. Faktum er at vi har hatt mellom 40 og 50 ROBEK-kommuner siden 2007, og at dette nivået er det laveste siden ROBEK-registeret ble opprettet i 2001.

Siden 2005 har det blitt 72 000 ansatte, 48 000 nye årsverk, i norske kommuner. Det er mange lærere, barnehageansatte og andre – og det gir mye velferd. For eksempel er det hver eneste dag med rød-grønn regjering blitt elleve nye ansatte i pleie- og omsorgstjenestene. Det har stor betydning for eldre og pleietrengende i hele landet.

Da Stortinget debatterte kommuneproposisjonen for 2010 – 17. juni 2009 – gikk representantene fra opposisjonen én etter én opp på talerstolen for å advare mot redusert aktivitet i kommunesektoren. Representanten Bent Høie fra Høyre brukte begrepet «markant svekkelse». Kristelig Folkepartis Bjørg Tørresdal snakket om «en kommuneøkonomi i sterk ubalanse». Nå som vi har fått fasiten, kan vi slå fast at de tok feil.

Nå er angrepsvinkelen en annen, nå hevder Høyre at «byråkratiet» vokser i kommunene. I et intervju i Dagsavisen 8. juni kunne vi lese at Høyres Jan Tore Sanner mener:

«Det første de rødgrønne gjorde da de kom i regjeringskontorene var å tillyse fest i Kommune-Norge.»
Like feil som opposisjonen tok da de mente det ville

bli nedgang i kommunenes aktivitet i 2010, tar de nå, når de advarer mot vekst i kommunenes administrasjon.

Arbeiderpartiet er opptatt av at kommunesektoren skal drives godt og effektivt, slik at innbyggerne får flest mulig og best mulig velferdstjenester. Og det er faktisk akkurat det som skjer: Korrigert for pris- og lønnsvekst var andelen som ble brukt til sentraladministrasjon i kommunesektoren i 2010 den laveste på ti år. Med andre ord: Norske kommuner bruker pengene på velferd, ikke på administrasjon.

I perioden 2005–2009 økte norske kommuners inntekter med nesten 90 mrd. kr. Av denne veksten gikk 6 pst. til administrasjon. 94 pst. gikk til skole, barnehager, barnevern, eldreomsorg og annen velferd. Det må være et tankekors for Høyre – som har varslet kamp mot byråkratiet – at kommunesektoren i dag drives med mindre administrasjon enn i 2005, da Høyre hadde sittet fire år i regjering. Representanten Trond Helleland svarte ikke på spørsmålet om hvordan Høyre kan mene det er fest, og samtidig mene at det må kuttes i Kommune-Norge.

Uansett er jeg overbevist om at landets lokalpolitikere verken kjenner seg igjen i skremmebildet fra debatten i dag eller i at det er «kjøpefest». Kommunene bruker de økte inntektene godt. Samtidig blir det flere eldre, det må bygges barnehager og skoler – andre gode formål står i kø.

Hver dag må norske kommunestyrer utvise nøkternhet og ta vanskelige valg. Det er grunn til å gi kommunene honnør for at de prioriterer omsorg og utdanning, og for at de driver kostnadseffektivt og ubyråkratisk.

Høyres utspill om det voldsomme byråkratiet i kommunene gir et galt bilde. Det er likevel verdt å merke seg, for som signal om hva kommunene har i vente – og ikke minst hva mottakerne av kommunale tjenester har i vente – om Høyre skulle komme i regjeringsposisjon, er det viktig.

Bård Hoksrud (FrP) [13:45:46]: Som et av verdens rikeste land burde Norge også hatt verdens beste infrastruktur. Det kan man med enkelhet slå fast ikke er tilfellet. Nettopp derfor går Fremskrittspartiet inn for en storsatsing på vei og annen infrastruktur i hele landet. Dessverre har bedre veier aldri kunnet være hjertesak for verken Arbeiderpartiet, SV eller Senterpartiet – når vi ser et fylkesveinett som forfaller i et tempo og et omfang som vi aldri før har sett.

I stedet for å la staten ha ansvaret for utbyggingen av trygge veier i hele Norge overførte den rød-grønne regjeringen 1. januar 2010 over 17 000 km med dårlig vedlikeholdte riksveier til fylkeskommunene. Sannheten er at fylkene i motsetning til staten ikke har ressurser til å ivareta disse veiene på en tilfredsstillende måte. Hva gjør regjeringen med det? Jo, fremfor å sørge for at midlene til vedlikehold er på plass og satse på trafiksikkerhet, senker de rød-grønne fartsgrensen fra 80 km/t til 70 km/t veldig mange steder. Regjeringens passive politikk betyr forsinkelser, kø, kork og kaos for folk flest. Bortkastet tidsbruk som følge av dette kan faktisk føre til at folk får feriefølelser og ferieopplevelser ødelagt denne sommeren som kommer.

Jeg tror vi alle kan være enige om at det er stor avstand i norsk politikk i samferdselsspørsmål – fra Fremskrittspartiet, som vil ha et nasjonalt bompengefritt motorveinett på 2 500 km mellom de største byene, til den rød-grønne regjeringen, som foreslår å bygge 240 km motorvei i perioden 2010–2019. Og det er sannelig ikke mange flere kilometer ny vei som vil la seg realisere med Kristelig Folkepartis og Høyres politikk heller.

Dessverre er gapet mellom Fremskrittspartiets offensive samferdselspolitikk og de rød-grønnes ansvarsfraskrivelse bare blitt større de siste årene. En av grunnene til det er at det i løpet av de siste årene har blitt veldig mye dyrere å bygge og vedlikeholde det norske veinettet, men de rød-grønne følger ikke opp med pengene som skal til.

Et eksempel på dette er at indeksen for materialkostnad for asfaltering av veier har økt fra 128,9 første kvartal 2009 til 178,0 første kvartal 2011. Dette tilsvarer en kostnadsvekst på 38,1 pst. i løpet av de to siste årene, og bare fra fjerde kvartal 2010 til første kvartal 2011 har indeksen økt med hele 7,5 pst.

Dette bidrar til store utfordringer for fylkeskommunene, som i 2010 som sagt overtok over 17 000 km vei som i stor grad var dårlig vedlikeholdt, og mange steder har et akutt behov for oppgradering.

I innstillingen til kommuneproposisjonen for 2012 fremmer derfor Fremskrittspartiets forslag om 2 mrd. kr ekstra, øremerket til vedlikehold og oppgradering av fylkesveinettet. Dette er midler som vil sette fylkeskommunene i stand til å starte reduksjonen av det enorme etterslepet fylkesveiene har. Etterslepet er på et sted mellom 23 mrd. kr og 25 mrd. kr, noe som sannsynligvis er et lavt anslag.

Når transportkomiteen har reist rundt og besøkt fylkene i hele landet, har vi gjort det til en fast øvelse å spørre hvordan man har tenkt å stoppe opp og ta igjen forfallet på fylkesveinettet. Da innrømmer de fleste at med de pengene man nå får til dette, har man rett og slett ikke noe svar på hvor mange år man trenger for å kunne ta igjen forfallet.

Utfordringen er at med de pengene fylkeskommunene mottar per i dag, vil etterslepet trolig aldri kunne bli tatt igjen. Det tragiske med det er at folk i hele landet i uoverskuelig fremtid vil oppleve dårlige og trafikkfarlige veier, fordi staten ikke tar ansvaret sitt og bevilger de nødvendige pengene til å ta igjen forfallet.

Det verste er at denne unnfalldenheten fra flertallets side bidrar til at visjonen om null hardt skadde og drepte i trafikken ikke kan nås, fordi dårlige veier svært ofte enten er hovedgrunnen eller er en vesentlig medvirkende årsak til at ulykkene skjer. Jeg håper derfor at regjeringen tar til fornuft og støtter Fremskrittspartiets forslag om 2 mrd. kr ekstra til fylkesveinettet i budsjettet for 2012.

Det er ikke veldig lenge siden man hadde store utfordringer i Hedmark og Oppland, med flom og problemer, noe som vil gjøre at det er et stort behov for ekstra penger. Da kunne regjeringen kommet i forkjøpet – og ikke i etterkant – og bevilget midler for å rydde opp. Her er muligheten: 2 mrd. kr mer til fylkeskommunene i 2012 vil gjøre at mange fylkeskommuner – i hvert fall de fyl-

keskommunene som er i en akuttsituasjon – kan gjøre noe med fylkesveinettet som er ødelagt på grunn av flom og andre naturutfordringer. Det kunne man tatt høyde for og gjort noe med allerede, fordi man visste at i 2012 kommer det enda mer penger for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet og forfallet.

Michael Tetzschner (H) [13:50:47]: Kommunesektoren har siden finanskrisen vokst mer enn andre samfunnsområder i vår økonomi. Kommunesektoren gir viktigere vekstimpulser i norsk økonomi enn aktiviteten i husholdningene, i bedriftene og i staten for øvrig.

Finanskrisen rammet norsk næringsliv hardt, og produksjon og sysselsetting falt umiddelbart ganske kraftig. Kommunene fikk mer enn sin naturlige andel av den finanspolitiske tiltakspakken – og langt større enn kommunesektoren i andre sammenlignbare land. Mye av denne veksten har av kommunene vært finansiert ved økt låneopptak. De siste årene har, som vi har vært inne på, nettogjelden økt som andel av inntekt; den har økt fra 20 til ca. 40 pst., ifølge Det tekniske beregningsutvalg.

Jeg har i løpet av debatten merket meg at de rød-grønne partier er særdeles fornøyd med sysselsetningsvekst og økt forbruk i kommunesektoren som sådan. Man er ikke så opptatt av å se hen til hvilke virkninger, hvilke goder, hvilke tjenester som produseres for befolkningen. Så det ser ut som om man bruker kommunesektoren som et alternativt arbeidsmarked, at man anlegger arbeidskraftperspektivet på det. Det kan man selvfølgelig til en viss grad gjøre, men jeg tror vi i denne sal må minne hverandre om at det ikke er bærekraftig å ansette befolkningen i det offentlige når man møter bortfall av økonomisk aktivitet i vareproduserende sektor og i næringslivet for øvrig.

Så er det dette at de rød-grønne partiene har en tendens til å si at pengebruken i kommunesektoren er investeringer. For det første er det jo ikke riktig, for mye av den økte pengebruken er at man blåser opp utgiftssiden hva gjelder drift. Men der kommunene investerer i faste anlegg, i bygninger osv., kan man konstatere at det ofte er lite rentable investeringer, fordi mange av de kommunale investeringene fører med seg økte driftsutgifter senere. Dette er interessant ut fra en samlet vurdering av samfunnsøkonomien, fordi velstanden i samfunnet er jo avhengig av at vi bruker ressursene på en slik måte at kapitalen kanaliseres til områder som gir avkastning og dermed grunnlag for ny og senere vekst.

All sterk, lånefinansiert vekst vil måtte ta slutt på et eller annet tidspunkt. For kommunesektoren kan økt rente- og avdragsbelastning, sammen med lavere inntektsvekst – fra skatteinntekter, f.eks. – være det som vil bidra til et omslag. Derfor er gjeldsgraden faretruende høy. Om den ikke truer i dag, har den altså potensial for å være farlig på sikt. Den er også en trussel mot fremtidig handlefrihet og kan faktisk gi negative vekstimpulser senere når man må stramme inn fra det forbruksnivået man har lagt seg til som en vane.

En konsolidering av økonomien i kommunesektoren vil senere kunne kreve større tilpasninger og mer smertefulle omstillinger hvis man ikke kommer i gang i tide. Der-

for burde man bruke de gode tidene til i større grad å omstille kommunene mens de har ressurser og kan finansiere denne omstillingen, uten at det på noen måte behøver å gå ut over velferdsytelsene til befolkningen.

Jeg har lyst til å minne om at Høyres alternative opplegg for kommunene ikke tilsier mindre penger, men smartere bruk av penger. Vi ønsker også at kommunene skal ha sitt handlingsrom, som i større grad er finansiert ved et lokalt næringsliv, gjennom egne skatteinntekter, og ikke i samme grad være avhengige av offentlige overføringer. Det er selvsagt slik – også for kommuner – at de inntekter man har selv, og som skriver seg fra produktivt næringsliv, er tryggere enn inntekter man er avhengig av blir overført fra andre, i første rekke fra staten. Så Høyres opplegg gir altså jevnere og sikrere vekst.

Vi ser også at kommunene i sitt omstillingsarbeid stadig møter på standardkrav og forskrifter og lover som gjør at man ikke kan gjøre tingene på en ny og nyskapende måte. Her kunne de ha hatt behov for en helt annen håndsrøking fra nasjonalforsamlingen, som mer kritisk hadde gått gjennom de statlige påleggene, nettopp for å utløse lokal kreativitet og nye løsninger.

Et annet område er at nye frie midler, som i kommuneproposisjonen fremstår som frie, i virkeligheten går med til å fylle gamle hull i form av underfinansierte reformer. Nye frie inntekter går altså med til å dekke undervurderte utgifter som følge av gamle pålegg og gammel politikk.

Jeg vil i denne sammenheng peke på at landets nasjonalforsamling også må interessere seg for kommunestrukturen, der man ser at de frivillige kommunesammenslåingene uteblir. Selv der man lokalt vil kunne gripe umiddelbare rasjonaliseringsgevinster, har vi også lagt det opp slik at mange av tilskuddsordningene faktisk favoriserer den kommunestrukturen vi har i dag, og dermed ikke blir noe bidrag til naturlig omstilling og det å få ut ressurser fra f.eks. byråkrati, som kunne ha vært brukt bedre ved å produsere velferdstjenester for lokalbefolkningen.

Jeg er enig med representanten Skei Grande i at det er to aspekter ved kommunesammenslåingen. Det er å ha faglig kritisk masse – vi lever i et mer spesialisert samfunn, og det er mange fagmiljøer som blir for spinkle i den enkelte kommune – men jeg tør også legge til at hvis man har større enheter, er det mulig – hvis man har vilje – å få den administrative delen ned på et lavere nivå, for med den strukturen vi har i dag, blir det en del dublering av grunnadministrasjonen som vil følge med enhver kommune som skal drives.

Avslutningsvis vil jeg oppholde meg litt ved Samhandlingsreformen, som er nevnt på sidene 75 til 83 i proposisjonen. Det er en meget mørk skygge over Kommune-Norge. Fra tilhengerne av Samhandlingsreformen har den kommunale medfinansieringen vært utropt til å være juvelen i kronen. I virkeligheten er dette et ganske stort eksperiment, som dessverre settes i gang i full skala fra 1. januar 2012. Reformen er så stor at man burde ha gått mer skrittvis frem. Man burde ha skaffet seg kunnskap om disse teoretiske forestillingene om at kommunene virkelig kan drive forebyggingsarbeid, slik at det kan avleses på

forbruket av spesialisthelsetjenester, før man setter denne teorien ut i livet under meget uforutsette og uforutsigbare betingelser.

Jeg vil peke på at det som er grunnleggende for å gi folk – i vårt tilfelle kommunene – ansvar for å husholdere med egne budsjetter, er at de i størst mulig grad skal kunne påvirke sine inntekter og ikke minst sine utgifter. Men selve ideen om medfinansiering, hvor man altså skal bli belastet for en viss andel av hva spesialisthelsetjenesten koster på statlig nivå, er jo nettopp et eksempel på at kommunene ikke vil kunne påvirke på noen som helst måte hva denne reformen vil koste for dem, fordi det heller er styrt av statens behov for utgiftsmedvirkning – altså finansiering av spesialisthelsetjenesten – enn av hvilke behov man egentlig konkret har i den enkelte kommune.

Vi får bare konstatere at man har valgt ikke å lytte til råd fra fagfolk og fra opposisjonen om å ta reformen skrittvis og skaffe seg kunnskap om hvordan den faktisk virker. Og man får bare registrere at flertallet ønsker at reformen da skal bli til mens den innføres.

I tillegg til gjeldsoppbygging vil selve virkningene av en reform man ikke vet hvordan fungerer – om man har truffet riktig med finansieringsprinsippene – være av de største usikkerhetsmomentene for kommunesektoren i de kommende år.

Eirik Sivertsen (A) [14:01:08]: Vi vil gi folk en reell mulighet til å velge hvor de vil bo, og samtidig sikre likeverdige levekår for alle i dette landet. Grunnlaget for den velferdsstaten vi har skapt, er nettopp at vi har tatt i bruk de mulighetene som ligger i de ulike delene av landet.

Mange kommuner har i dag store utfordringer når det gjelder befolkningsutviklingen. Folk flytter fra de mindre kommunene og inn til regionale sentre, eller til de store byene. Dette er ikke en utvikling som er spesiell for Norge. Vi ser det samme i Europa, og kanskje spesielt i Øst-Europa.

For å motvirke denne sentraliseringstendensen fører regjeringen en aktiv distrikts- og regionalpolitikk. Det å øke verdiskapingen og sysselsettingen gjennom å styrke lokale og regionale nærmiljøer, legge til rette for entreprenørskap, sikre den fysiske infrastrukturen og redusere avstandsurempene er alt sammen viktige mål for å videreutvikle levedyktige lokalsamfunn og regioner.

Opposisjonen har i dag vært opptatt av at det kommer mange nye jobber i offentlig sektor. Ja, vi har i dette landet de siste årene skapt over en kvart million nye arbeidsplasser – 70 000 i offentlig sektor, men det store flertallet er kommet i privat sektor.

Lokale ressurser og utnyttelse av dem må være grunnlaget for utvikling av funksjonelle arbeidsmarkedsområder, hvor arbeidsplasser, bosted og tjenestetilbud ses i sammenheng. Utnytting av ressurser må gi lokale ringvirkninger. For å bidra til reduksjon av sentraliseringen vil også utvikling av småbyer og mindre regionale sentre – med utgangspunkt i de lokale fortrinnene – være viktig. Større arbeidsmarked, med flere muligheter, vil bidra til at færre må flytte, og at flere kan komme tilbake til en attraktiv arbeids-

plass. Storbyområdene og større regionale sentre må ivareta funksjonen med å balansere befolkningsutviklingen mellom landsdelene.

Det viktigste for at noen skal bosette seg et sted, er kanskje at det finnes en meningsfylt arbeidsplass å gå til – en arbeidsplass som passer med de kvalifikasjonene og den utdanningen man har. Når en stadig større del av befolkningen har høyere utdanning, skaper det større utfordringer i de mindre folketette områdene av landet, hvor det tradisjonelt har vært drevet næringer med lavere krav til formell utdanning. Det bidrar til sentraliseringstendensen, og det bidrar til å opprettholde skjevfordelingen av inntekter i en sentrum–periferi-dimensjon. Det er en av grunnene til at omfordeling er en viktig mekanisme, som vi også har styrket gjennom å redusere skatteandelen i kommunenes inntekter.

Også i framtiden vil folk bo i hele landet, i mange kommuner, og alle har krav på likeverdige tjenester. Det skal ikke være vesensforskjeller på grunnleggende velferdstilbud innenfor pleie og omsorg, barnehage eller skole. En av de viktigste faktorene for å sikre denne likeverdigheten er kyndige og kompetente medarbeidere i alle kommuner over hele landet. Det er etter min oppfatning grunn til å være bekymret når det fortsatt er kommuner med én eller færre fagstillinger i barnevernet, og som ikke samarbeider med andre kommuner. Det går på bekostning av stabiliteten og kvaliteten i tjenestene for noen av de menneskene som aller mest trenger et godt tjenestetilbud.

Norsk Sykepleierforbund pekte under høringen i komiteen på at små fagmiljøer er en helt sentral begrunnelse for at få sykepleiere ønsker å jobbe på sykehjem og i hjemmetjenestene i kommunene. Under samme høring uttrykte Norsk Vann bekymring for mangel på ingeniører i kommunene. De får støtte i NOU 2011: 3 Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet. Det utvalget peker på at mange kommuner har små og sårbare fagmiljøer, og at dette kan gå ut over kvaliteten på tjenester og hemme rekrutteringen. Jeg er derfor enig med statsråd Navarsete når hun uttaler til Fagbladet 14. mars i år:

«Målet må være at kommunene blir enda mer robuste og attraktive som arbeidsplasser.»

Når kommunalkomiteen reiser rundt i mange av landets kommuner, registrerer vi at diskusjoner om kommunestrukturen foregår. Flere steder der dette diskuteres, etterspørres det økonomiske incentiver for å sikre reell frivillighet ved sammenslåing. Arbeiderpartiet mener det er grunnlag for å lytte til og drøfte de forslagene som kommer med hensyn til hvordan dette kan gjøres. Det tidligere nevnte utvalget peker jo også på at det i dag ikke foreligger noen slike incentiver for frivillige kommunesammenslåinger.

For Arbeiderpartiet er det avgjørende å sikre robuste, funksjonelle og bærekraftige kommuner – ikke fordi vi skal spare penger, men fordi både vi på Stortinget og innbyggerne ute i kommunene stiller stadig større krav til hva kommunene skal gjøre i barnevernet, i skolen, i barnehagene, og når det gjelder arealplanlegging, beredskap og mye annet. Kort sagt: Arbeiderpartiet vil ha funksjo-

nelle og bærekraftige kommuner, fordi vi skal forsterke, forbedre og fornye velferdstilbudet, ikke bygge det ned.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Hilde Magnusson (A) [14:06:03]: Fellesskapsløsnin- gene skal ligge til grunn når det offentlige skal løse velferdsoppgaver innenfor helse, omsorg og arbeid.

En av de viktigste oppgavene kommunene har, er det kommunale barnevernet. De barna som trenger ekstra oppfølging på en eller annen måte, må bli sett og få den hjelpen de trenger. Barn som er i en sårbar situasjon, skal være trygge på at samfunnet stiller opp for dem. Vi klarer dessverre ikke alltid det.

Jeg blir bekymret når det fortsatt er 70 av landets 430 kommuner som har én eller færre fagstillinger i barnevernet. I noen kommuner har barnevernet en 20-prosentstilling, og de har heller ikke noe samarbeid med andre kommuner. Er det nok, kan vi spørre oss.

Med så små stillingsbrøker eller få ansatte vil det kunne gå på bekostning av stabiliteten og kvaliteten i tjenestene for noen av de menneskene som aller mest trenger et godt tjenestetilbud. I mange kommuner har de slått seg sammen i et interkommunalt samarbeid for å få større stillingsbrøker innen barnevernet. Det er fornuftig for å lage fagmiljøer som blir attraktive å jobbe i.

Barnevernssaker kan til tider være krevende, og det å sitte alene med de sakene i et lite lokalsamfunn er ikke lett. Ved å ha større fagmiljøer vil kommunene få bedre kompetanse, noe som vil komme alle parter i en barnevernssak til gode.

Interkommunalt samarbeid har noen steder resultert i et økende antall saker. Det er ikke nødvendigvis fordi det er blitt flere barnevernssaker over natten, men det kan ha noe å gjøre med at det er lettere å ta kontakt med barnevernet når det er lokalisert i en nabokommune eller det er en ansatt fra en annen kommune man kan henvende seg til, og ikke i en kommune med 1 000 innbyggere hvor ting er veldig gjennomslukt.

Men når det gjelder å få fram saker til barnevernet, har vi fremdeles mye å gå på. De som jobber med barn, har en meldeplikt som går utenfor taushetsplikten. Det er derfor bekymringsfullt at av bekymringsmeldinger som kommer til barnevernet, kommer bare rundt 3 pst. fra barnehagene. Det er viktig at kommunene legger til rette for at det føles trygt å melde fra, og at sakene som blir meldt, blir tatt på alvor og fulgt opp.

Rapporten Kostnadsutvikling i det kommunale barnevernet utgitt av Telemarksforskning på oppdrag av KS i 2010 viser at det har vært en realøkning i kommunenes totale nettoutgifter til barnevernet på 24 pst. fra 2002 til 2009. I samme periode har antall barn med tiltak fra barnevernet økt med 35 pst. For å bidra til at barnevernet over hele landet skal kunne gi rett hjelp tidlig til utsatte barn og unge, foreslo regjeringen i statsbudsjettet for 2011 å øremerke 240 mill. kr til en styrking av det kommunale barnevernet.

Komiteen viser i sine merknader til den kraftige øknin-

gen i antall barn med barnevernstiltak. Komiteen mener denne økningen er foruroligende sett i lys av at gruppen barn i alderen 0–17 år langt fra har vokst like raskt. Komiteen mener derfor det er grunn til å ha en gjennomgang av oppgave- og ansvarsforholdet mellom kommunene og staten på barnevernsområdet, for å få et helhetlig barnevern som ivaretar barnas interesser på en god måte. Komiteen trekker også fram innspillene KS har gitt til det regjeringsoppnevnte panelet som skal se på organisering, innhold og ressursbehov i barnevernet.

Regjeringen har styrket overføringene til det kommunale barnevernet, og vil fortsette med det i årene framover. Regjeringen har de siste årene økt bevilgningene og lagt til rette for økt antall ansatte i barnevernet. Vi skal ha full gjennomgang av barnevernet, og regjeringen skal legge fram en stortingsmelding som skal drøfte utfordringene og foreslå nye løsninger. Omorganiseringen av barnevernet ble gjort av den siste borgerlige regjeringen. Av hensyn til barna vil vi selvsagt vurdere dagens organisering, for å finne den organiseringen som vil gi flere barn den hjelpen de trenger.

Lise Christoffersen (A) [14:10:22]: Så langt i debatten har det vært mye fokus på veksten i kommunesektoren under den rød-grønne regjeringen. Det er fullt fortjent. 47 000 nye årsverk til viktige oppgaver innen velferd og skole er en betydelig vekst. Den vil fortsette, men det er bare en del av bildet.

Det er rundt 300 000 flere sysselsatte i dag sammenlignet med 2005, og de aller, aller fleste nye jobbene har kommet i privat sektor. Det er positivt. Det bidrar til verdiskaping og gode skatteinntekter til kommunene. Sammen med økte overføringer legger det grunnlaget for ny og bedre velferd.

Det viktigste er imidlertid ikke hva som er gjort, men hva som fortsatt må gjøres. I Aftenposten i går sto det en interessant «stillingsannonse» basert på nye tall fra SSB:

«Norge er (en) velutviklet økonomi med 2,5 millioner ansatte. Det er gode tider i sikte med sterkt stigende etterspørsel til 2014. Derfor blir det 220 000 ledige stillinger (...) Både norske og utenlandske arbeidstagere er velkomne til å søke.»

En viktig understreking: Norge trenger innvandring av ren egen nytte.

Vi har internasjonale forpliktelser til å ta imot mennesker i nød. Den fanen skal vi holde høyt, men ikke så høyt at vi sitter igjen med et falskt bilde av virkeligheten. Da kunne vi lett komme til å tro at innvandring er en belastning, noe vi gjør av veldedighet, og glemme at vi faktisk er avhengig av fortsatt innvandring for økt verdiskaping og fortsatt velferd. Det krever imidlertid at vi greier å kvalifisere så mange som mulig til aktiv deltakelse på arbeidsmarkedet. Mange av dem vil trenge i kommunene.

Kommuneproposisjonen nevner tre viktige innsatsområder for en bedre integrering – raskere bosetting av flyktninger, bedre språkopplæring og tiltak for å sikre at kvalifiserte innvandrere faktisk kommer til intervju. Når Fremskrittspartiet i sine merknader kaller dette diskrimi-

nering satt i system, er det å snu saken fullstendig på hodet. Diskrimineringen er der i fullt monn allerede og må bekjempes, av åpenbare grunner.

10. mai kom Brochmann-utvalgets utredning om velferd og migrasjon. Et hovedpoeng i utvalgets utredning er nødvendigheten av å vri velferdsordningene våre enda mer fra passive stønader til aktivisering og kvalifisering. Vi har allerede startet den jobben på noen områder. Introduksjonsprogrammet for nyankomne innvandrere, kvalifiseringsprogrammet for langtids sosialhjelpsmottakere, Ny sjanse-programmet med vekt på en del innvandrerkvinner omfattende kvalifiseringsbehov er eksisterende eksempler på denne måten å tenke på. Det arbeidet må forsterkes.

For to dager siden presenterte Kaldheim-utvalget en omfattende utredning med 230 forslag til en bedre integrering. Et hovedpoeng er at tross høyt sysselsettingsnivå blant innvandrere i Norge er det behov for enda sterkere fokus på kvalifisering av innvandrere og flyktninger, og med langt sterkere vekt på å måle faktiske resultater. Integreringspolitikken må ikke bare være å gi muligheter, men også å sørge for at mulighetene blir brukt.

Dagbladet hadde i går en interessant Side 3-artikkel som viste til forskjeller i tilnæringsmåte mellom de to utvalgene, men likhet i svar – yrkesdeltakelsen blant innvandrere må opp. 6. juni fikk justisministeren utredningen fra Berge-utvalget om mottakstilbudet for asylsøkere – «I velferdsstatens ventetrom», som de kalte den. De anbefaler å fylle tiden på ventetrommet med kvalifiserende tiltak, herunder arbeidsmarkedstiltak.

I sum peker de tre utvalgenes anbefalinger i samme retning: systematisk og mer målrettet kvalifisering. Det er den samme retningen som Arbeiderpartiets landsmøte pekte ut i april i år. Vi vet nok. Nå må vi handle, og kommunene får en nøkkelrolle. Dermed blir en god kommuneøkonomi viktig av flere grunner – sikre gode velferdstjenester, skaffe kvalifiserte folk til å levere dem, og sist, men ikke minst, kvalifisere nødvendig arbeidskraft som næringslivet allerede nå etterspør, men ikke fullt ut får tak i. Dermed blir rød-grønn kommunepolitikk den beste politikken, også for næringslivet.

Per-Willy Amundsen (FrP) [14:14:58]: I likhet med forrige taler, fra Arbeiderpartiet, er også Fremskrittspartiet selvfølgelig opptatt av å lykkes med integreringspolitikken. Men det er ikke sånn at det er en ensidig størrelse som ikke er avhengig av andre faktorer. Det fundamentale, som er grunnlaget for å drive integreringspolitikk, er innvandringspolitikk. Når man ikke evner å se de to tingene i sammenheng – den rekordartede innvandringen vi opplever til kongeriket og integreringspolitikken – vil man heller aldri komme videre. Vi må gjøre noen fundamentale endringer med innvandringen til landet hvis vi skal lykkes med å integrere dem som allerede er her.

Men det var ikke derfor jeg tok ordet. Jeg hadde faktisk tenkt å si litt om lokaldemokratiet. Vi behandler kommuneproposisjonen i dag, og der er det ofte festtalene kommer, med representanter fra regjeringen og regjeringspartiene som overgår hverandre i å skryte av og understreke viktigheten av lokaldemokratiet. Det skal Fremskrittspar-

tiet være den første til å si seg enig i, men da må man også vise det gjennom praktisk handling. Og det er der denne regjeringen ikke står til troende.

Det er altså sånn at her i landet kan du ikke bygge en veranda med byggehøyde over 2,5 meter uten å ha tillatelse fra kommunen. Du kan ikke oppføre et stabbur uten å ha tillatelse fra kommunen. Men hvis du har lyst til å opprette et asylmottak, gjerne midt i et boområde, trenger du ingen tillatelse. Da er det fritt frem for UDI å gjøre som de vil. Det har vi fått ganske godt illustrert. Jeg refererer til Drammens Tidende og Lierskogen, asylmottaket der, hvor naboeene rett og slett føler utrygghet når man nå skal gjenåpne asylmottaket der. Det er mennesker som forteller om at man føler seg utrygge. Man tør ikke la sine egne barn bevege seg fritt i sitt eget boområde. Man opplever tyveri og hærverk, og for å komme med et lite eksempel så er det en jente på åtte år som forteller at hun føler seg utrygg i sitt eget bomiljø. Det er helt vanvittig. Det er kanskje ikke parlamentarisk å si det. Men i et land hvor man er opptatt av lokaldemokrati, i hvert fall sier det i flotte taler, gjerne her fra denne stol, så er man det når det gjelder stabbur, man er det når det gjelder byggehøyde på veranda, men ikke når det gjelder at folk skal føle trygghet i sitt eget nærområde. For da overkjører man dem og oppretter mottak uten å snakke med beboerne i nærområdet. Jeg synes det er trist, og det understreker at denne regjeringen overhodet ikke har noe å fare med når det kommer til å ta lokaldemokratiet på alvor. Derfor må man få på plass en ordning. Man må involvere kommunene og de berørte partene på en helt annen måte, sånn som Fremskrittspartiet har foreslått, hvis man skal kunne ta folk på alvor. Det eneste UDI her i denne situasjonen tilbød befolkningen i Lier som følte seg utrygge, var en alarm – en boligalarm finansiert av UDI, riktignok i en begrenset periode, kanskje et år eller noe sånt. Det var det UDI kunne hjelpe disse menneskene, som følte utrygghet i sitt eget nærområde, med.

Det er trist. Man kan godt snakke med store ord og flotte vendinger om lokaldemokratiets viktighet, og jeg vet at statsråden tar det på alvor. Derfor skulle jeg gjerne ha ønsket at statsråden kommenterte dette – at kommunalministeren kom med noen tanker rundt det paradoksale at lokaldemokratiet bestemmer veranda og stabbur, men lokaldemokratiet har ingen kontroll over asylmottak.

Gerd Janne Kristoffersen (A) [14:20:09]: Kommunene er store velferdsprodusenter. Stadig flere oppgaver blir løst i kommunene nær der folk bor. Det er bra. Men det gir også noen utfordringer for mange kommuner som har få innbyggere og ligger langt unna det en kaller sentrale strøk. Spredt bosetting er en utfordring, men det er også et stort gode. Vi vil ha spredt bosetting i dette landet sånn at kulturlandskap, matproduksjon, muligheter for jakt og fiske og andre goder vi har, kan ivaretas.

De fleste oppgavene løser kommunene alene, selv om det etter hvert er mer og mer vanlig å finne sammen i interkommunale løsninger. De aller fleste foretrekker det framfor å slå seg sammen, med alle de ulempene de aller fleste da ser for seg. Og selv om jeg gjerne skulle ha sett at

flere kommuner slo seg sammen, er det mange svært gode interkommunale samarbeid som eksisterer, ikke bare mellom små kommuner. Større kommuner ser seg også tjent med å samarbeide om en rekke oppgaver, særlig innenfor tekniske og administrative områder.

Samhandlingsreformen vil ytterligere utfordre kommunene, og særlig dem med få innbyggere. Min kjennskap til kommuner i eget fylke er at de nå har budd seg godt på den reformen nettopp gjennom interkommunalt samarbeid. Det som er viktig for meg i denne sammenhengen, er at samarbeidet er forpliktende og forutsigbart, gir god politisk styring og, ikke minst, at samarbeidet er åpent og gjennomsiktig, for kommunestyret, innbyggere og offentligheten for øvrig. Min skepsis til de interkommunale selskapene, de såkalt IKS-ene, er nettopp at en mangler tilstrekkelig åpenhet og innsikt i det som foregår der. Det kan en også si er en utfordring for vertskommunemodellen. Innimellom har jeg hørt den modellen noe respektløst omtalt som det rådmannsstyrte interkommunale samarbeidet. Selv om det er feil, gir det noen signaler til oss som politikere om at vi skal være opptatt av å sikre god politisk styring av de interkommunale samarbeidene. Tjenestene som utføres der, er de enkelte kommunestyrenes klare ansvar. Det skal vi også huske.

Jeg var med og etablerte den første samkommunen i Norge. For oss som var med i den prosessen, svarte nettopp den modellen på mye av det som jeg er kritisk til når det gjelder de andre modellene. Jeg kjenner ikke meg ikke igjen i bl.a. Høyres beskrivelse, at denne modellen for interkommunalt samarbeid betyr mer byråkrati. Evalueringen som er gjort av samkommunemodellen, viser at den har bidratt til både bedre og billigere tjenester til innbyggerne i de samarbeidende kommunene.

Jeg er svært glad for at regjeringen nå sier at den vil fremme en lovproposisjon om lovfesting av samkommunemodellen. Det vil gi bedre forutsigbarhet for de kommunene som har valgt å prøve ut denne modellen, og som ønsker å videreutvikle den. Det er også gledelig at regjeringen vil gi ut en veileder om interkommunalt samarbeid. Jeg registrerer at den veilederen vil legge mest vekt på vertskommunemodellen. Det hadde vært bra om den også tok for seg interkommunale selskap og samkommuner, synes jeg, både for å synliggjøre ulike alternativer kommunene har, og for å understreke viktigheten av åpenhet ved valg av interkommunalt samarbeid. Uten åpenhet rundt samarbeid undergraves lokaldemokratiet og setter det interkommunale samarbeidet i vanry. Demokratiet er avhengig av at all offentlig virksomhet foregår åpent, og at det praktiseres meroffentlighet omkring virksomhetene. Det er jo noe av utfordringene ved privatisering av fellesskapsløsningene. En rekke oppslag i media omkring arbeidsforholdene i eldreinstitusjoner drevet av private aktører, viser tydelig det.

Interkommunalt samarbeid kan være en god måte å løse kommunale oppgaver på, men det utfordrer generalistkommunen, og det utfordrer det lokale demokratiet. Et godt lovverk og rammeverk omkring den slags type samarbeid er derfor helt nødvendig. Jeg vil derfor enda en gang understreke viktigheten av og gleden over den varslede

loven dringen og den kommende veilederen. Begge deler vil bidra til å styrke det interkommunale samarbeidets legitimitet.

Åge Starheim (FrP) [14:25:03]: No har vi i denne sal og frå media sett og høyrte skrytelista frå dei raud-grøne politikarane. Dette står i sterk kontrast til signala som vi høyrer ute i Kommune-Noreg.

I kommunane generelt og i distriktskommunane spesielt sit rådmenn, kommunesjefar og lokalpolitikarar frå alle politiske kulørar og riv seg i det håret dei måtte ha, fordi dei ikkje er i stand til å yte dei gode tenestene til innbyggjarane sine som dei svært gjerne ville. Regjeringspartia generelt og Arbeidarpartiet spesielt verkar meir opptekne av å framskaffe byråkratar enn personar som kan utføre dei tenestefunksjonane som det er bruk for ute i kommunane, som t.d. omsorgspersonar, lærarar og andre som skal utføre lovpålagde oppgåver.

Sjølv om vi i Framstegspartiet ikkje er samde i den måten lovpålagde oppgåver vert finansierte på, ser vi behovet for å styrkje kommunal sektor ut over det som noverande regime legg opp til.

Framstegspartiet har derfor auka løyvingane til offentleg sektor med 5 mrd. kr. For å sikre at midlane vert brukte på ein slik måte at sjuke og gamle, elevar på skulane, kommunalt barnevern, personar med rusproblem og dei med psykiske vanskar får den hjelp og støtte dei har krav på, foreslår Framstegspartiet å øyremerkje desse midlane. Dette gjer vi ikkje fordi vi har mistillit til våre lokalpolitikarar, men vi ser at dei raud-grøne lokalpolitikarane rundt om i landet ikkje nyttar midlane til berre lovpålagde oppgåver, men strør rundt seg med løyvingar til kulturprosjekt og sentrumsfornying.

Eg har lyst å trekkje fram eit eksempel i Sogn og Fjordane, der ein av våre gruppeleiarar i ein kommune var kritisk til eit stort og dyrt kulturprosjekt. Då gjekk Arbeidarpartiet sin gruppeleiar på talarstolen og sa at ein behøvde ikkje å bekymre seg for økonomien, for no har vi fått ei regjering som leverer.

Grunnen til at eg trekkjer fram dette eksempelet, er at raud-grøne politikarar ute i distrikta trur på skrytelista til sine sentrale kameratar. Resultatet er at midlane som regjeringa skryter av at dei har løyvt til helse og omsorg, til skular og vegar, vert brukte til heilt andre oppgåver. Når så den økonomiske krisa går opp for raud-grøne lokalpolitikarar, er dei raske til å foreslå innføring av eigedomsskatt for å redde situasjonen.

Endeleg har dei raud-grøne politikarane oppfatta at det står dårleg til med barnevernet rundt omkring i kommunane. Når dei så har kome med den innrømminga, noko vi i Framstegspartiet er glad for, meiner vi at dei bør støtte vårt forslag om å auke regjeringa sitt forslag med ytterlegare 200 mill. kr., slik som vi har gjort i vårt forslag.

Vi vil vise til at barneombodet har avdekt grove manglar innan den kommunale barnevernstenesta. Det er avslørt tilfelle der kommunar i periodar har vore fullstendig utan barnevernsdekning.

Framstegspartiet meiner at dette ikkje kan lastast små kommunar med ein allereie pressa økonomi, men vi vil

like fullt få fram at slike brot er heilt uhaldbare, og at dette er noko verken vi eller kommunane kan leve med lenger.

Kari Henriksen (A) [14:29:26]: Kommunene er ikke hva de en gang var. Og for å være ærlig, så har de vel aldri vært det. Selv om streken rundt kommunene stort sett er den samme, forandres innholdet. Samarbeid og fellesskap på tvers av kommunegrenser og forvaltningsgrenser har for lengst nådd praksisfeltet. Forskjellige måter å organisere samarbeidet på er arbeidet fram lokalt.

Arbeiderpartiet vil legge til rette for gode lokale løsninger. Ja, for å kunne satse på fellesskapet må vi organisere velferdstjenestene slik at de er tilgjengelige der folk bor og jobber.

Å skape verdier i kommunene og fordele velferd krever engasjerte og dyktige lokalpolitikere og sunn nasjonal økonomi – barnehagetilbud til alle barn, styrket barnevern, forbedret skole, økt kompetanse og bedre omsorg. Dette har regjeringen og kommunene levert. Derfor er Norge verdens beste land å bo i.

Arbeiderpartiet vil videre – forbedre, forsterke og fornye. Det er et viktig kommunalpolitisk valgløfte for alle som snart skal ut i valgkamp for Arbeiderpartiet.

Kommunepolitikere er arbeidsgivere. Det betyr at de har ansvar for å få ned andelen deltidsstillinger. Etter landsmøtevedtak i Arbeiderpartiet og andre partier er det få som ikke har fått med seg den meldingen. Prosjektet Saman om ein betre kommune tar kommunenes arbeidsgiveransvar på alvor. Kvalitet, heldid, redusert sykefravær og økt kompetanse er hovedpilarer i satsingen. Høyrepartiene ønsker mindre regulering i arbeidslivet, at ansatte skal jobbe lenger, og at tillitsvalgte lokalt skal få mindre innflytelse. Blå-blå kommuner har dette som sine fremste valgløfter foran kommunevalget. Strammere arbeidsgiverpolitikk skal realiseres, også lokalt.

Framtidens velferd er avhengig av at det tas politiske grep for å utvikle god velferdsteknologi i kommunene. Hagen-utvalget la i dag fram sin rapport – på ipad. Velferden kan bli bedre under forutsetning av at lokalpolitikere setter seg inn i hva denne teknologien kan brukes til, og hva den ikke kan eller ikke skal brukes til. Teknologi er ikke bare støttesystemer, det er gode forebyggings-, behandlings- og oppfølgingssystemer også.

Regjeringen vil utjevne sosiale ulikheter innen helse. Velferdsteknologi kan bidra til dette. Ny teknologi må utvikles i sosialtjenesten, på rusfeltet, i psykisk helsevern og overfor personer med kroniske og sammensatte sykdommer. Teknologi redder liv, men gir også folk bedre liv. Regjeringen gir tydelige styringssignaler som skal følges opp av helsedirektoratet. Det er bra!

Barn og unge er spesielt omtalt i helselovene, sosialtjenesteloven i Nav, og justisministeren har lovet, etter en interpellasjon jeg hadde i mai, at barn og unge av straffedømte skal få eget fokus i lovverket. Det er bra. Alle disse barna bor i kommunene. Arbeiderpartiet satser på barn – de er framtida – og arbeidet med å utjevne varige helseforskjeller starter med dem.

Satsing på barnevern og fokus på barn og unge i lovverket må kommunene følge opp. Samhandlingsreformen

er et godt virkemiddel når lovbestemmelsene skal omdannes til praktisk handling, og tett samarbeid med Nav er nødvendig.

Arbeiderpartiet er en garantist for at kommunene skal kunne skape verdier, til forskjell fra Høyre som kutter i regional næringslivsstøtte og midler til landbruk. Mange lokalsamfunn i Vest-Agder og i resten av landet ville ha fått store utfordringer hadde dette vært posisjonens politikk. Arbeiderpartiet vil kommune, fellesskap, og vi vil forvalte fellesskapets verdier effektivt og klokt, til beste for innbyggerne – nå og i framtida.

Så vil jeg bare knytte noen små refleksjoner til det som er sagt her i dag. Representanten Trond Helleland prøver å framstille Høyre som et frihetsparti og snakker om at det er behov for en frihetsreform. Jeg må si at for meg virker det mer som en handelsreisendes forsøk på selge hullene i Jarlsbergosten. Fremskrittspartiets Amundsen snakker om festtaler. Det motsatte av festtaler er begravelsestaler. Det bruker opposisjonen ganske mye tid på. Men begravelsestalene er mer alvorlige. De vil faktisk begrave velferdsstaten Norge slik den er i dag.

Tord Lien (FrP) [14:34:37]: Alle barn i Norge bor i en kommune, og de aller, aller fleste barna våre går også i en kommunal skole. Nå skal ikke jeg bagatellisere, men hvis man gjør en feil når man bygger en vei, får det økonomiske konsekvenser, men det kan man enkelt rette opp igjen. Men hvis vi ikke gir barna våre et godt skoletilbud, får det konsekvenser som altfor ofte varer livet ut, med de utfordringene det gir i forhold til manglende tilknytning f.eks. til arbeidslivet.

Forrige taler snakket om å begrave velferdsstaten. Jeg vil faktisk gå så langt som å si at hvis vi ikke lykkes i skolen, vil det også bidra til å gi velferdsstaten et skudd for baugen. Vi er helt avhengige av å lykkes med skolen. Da må kommunene også gis ressurser. 95 pst. av norske elever går på skole i kommunene. Disse kommunene må gis ressurser som setter dem i stand til å drive en god skole. Vi vet f.eks. at det som er det aller, aller viktigste om skolen skal lykkes med å nå alle barn og gi dem en best mulig utdanning, er kompetente lærere. Kompetente lærere er det aller, aller viktigste kriteriet i skolen. Da må man ha offensive etter- og videreutdanningsprogrammer. Man må gi lærerne påfyll i pedagogikk, i fag, i didaktikk. Derfor er det svært gledelig at 4 000 lærere – 4 000 lærere – søkte om plass i etter- og videreutdanningsprogrammer som regjeringen har etablert. Det er kanskje for lite, kanskje tallet burde ha vært 6 000–7 000 hvis vi skulle ha klart å nå alle lærerne innen rimelig tid. Men da er det jo trist at kommunene bare gis ressurser til å finne plass til 1 500. De aller fleste lærerne som har vært villig til å bruke sin arbeidstid til å ta etter- og videreutdanning, får altså ikke tilbud om etter- og videreutdanning fordi kommunene ikke gis ressurser til dette. Det kan løses på to måter. Det kan løses ved å gi kommunene flere midler, men det kan, og bør, også løses ved at staten tar en større del av regningen over Kunnskapsdepartementets budsjetter.

Men så er vi i denne sal enige, tror jeg, om at vi må ha en skole som ser alle barna. Jeg har også inntrykk av

at vi er enige om at en av måtene å gjøre det på, er praksisretting av undervisningen i større grad enn i dag – noe kirke-, utdannings- og forskningskomiteen for tiden bruker mye tid på å diskutere. Men det blir bare festtaler og fine ord å snakke om praksisretting dersom ikke kommunene gis økonomiske muskler til faktisk å bygge den infrastrukturen som skal til for å drive med praksisrettet undervisning.

Det er nesten sånn at det er de barna som er så heldige at de går på en gammel skole, som i dag har tilgang til fysikk- og kjemirom, sløydaler og skolekjøkken. På grunn av en presset økonomisk situasjonen i kommunene bygges det stadig flere skoler uten denne typen praksisrom.

Jeg vil bare avslutte med å si at mener vi noe med det å skape en skole som ser alle elevene, også dem som har behov for mer praksisrettet undervisning, er vi nødt til å gi kommunene mulighet til det gjennom et styrket kommunebudsjett. Jeg trakk fram noen tall i sted, at over 4 000 lærere ønsker å bruke sin arbeidstid på etter- og videreutdanning, men at man bare klarer å finne midler til 1 500. Da snakker vi om at vi kommer til å nå alle lærerne i løpet av noe sånt som 200 år. Vi må ha større ambisjoner enn det for skolen, som er så viktig for landets framtid.

Susanne Bratli (A) [14:39:34]: De rød-grønne partiene legger opp til fortsatt vekst i kommunesektorens inntekter. Vi har en helt annen situasjon for kommunene og fylkeskommunene nå enn for bare få år siden. Den rød-grønne regjeringen fortsetter sin satsing på kommunesektoren, for det er først og fremst i kommuner og fylkeskommuner at velferden skapes.

Når veksten i kommunesektorens inntekter fra 2005 til 2011 har vært på 48 mrd. kr, er det klart at dette vises i Kommune-Norge. Vi ser det gjennom de 48 000 nye årsverkene siden 2005. Det er de årsverkene som produserer velferden i kommunene. Det er det som er førskolelærerne i barnehagene, lærerne i skolene, sykepleierne i helse- og omsorgstjenesten, ansatte i barnevernet og ansatte i den fylkeskommunale tannhelsetjenesten. Bare i 2009 og 2010 har det blitt 5 000 nye årsverk i pleie- og omsorgstjenesten. Dette viser at vi er godt i rute med å nå målet om 12 000 nye årsverk i perioden 2008–2015. Denne satsingen i kommunene gir innbyggerne bedre tjenester og mer velferd. Dette bidrar til at Norge er verdens beste land å bo i.

De av oss som har en nær fortid som kommunepolitikere eller fylkespolitikere, og har vært med på reiser før og etter 2005, vet også at hverdagen i Kommune-Norge er totalt forandret. Dette har også innbyggerne merket. Det var ikke behagelig å være ordfører i Overhalla i 2003 og være nødt til å si opp sykepleiere og si opp aktiviteten på sykehjemmet. Det var heller ikke behagelig å være medlem av fylkesrådet i Nord-Trøndelag før 2005 da man hele tiden fokuserte på nedskjæringer og atter nedskjæringer. Det gikk ut over kvaliteten i de videregående skolene. Det gikk ut over kvaliteten på fylkesveiene. Den gangen var fokus, når det gjaldt fylkesveiene, hvordan man skulle få grusveiene mest mulig farbare. I dag er fokuset, når det gjelder fylkesveiene i Nord-Trøndelag, hvordan vi skal få asfaltert dem fortest mulig.

Det å lese merknadene fra komiteen har vært både interessant og opplysende. Særlig har jeg lagt merke til at det i merknadene fra Høyre og Fremskrittspartiet går igjen ord som konkurranse, frihet for kommunene, økt lokaldemokrati og mer øremerking. Hvordan man skal få til mer frihet og lokaldemokrati ved å øremerke mer av pengene, forstår ikke jeg. Hvordan det skal bli mer lokaldemokrati i distriktskommunene hvis utjevningen mellom kommunene skal reduseres eller fjernes, forstår jeg heller ikke. Hvordan det skal bli mer lokaldemokrati ved å legge ned fylkeskommunen, forstår jeg heller ikke. Hvis man legger ned fylkeskommunen, blir det mindre, ikke mer, lokaldemokrati. Realiteten vil være at regionalt statlig byråkrati får mer makt og flere oppgaver, og det kan vel knapt kalles styrking av lokaldemokratiet selv om mange fylkesmenn har en fortid i politikken.

Fylkeskommunene gjør en viktig jobb, og de er viktige regionale motorer for regional utvikling. Fylkeskommunene er ikke overkommuner, men de fyller en viktig rolle i å dyrke fram regional samhandling og styrke regionale fortrinn og derigjennom bidra til økt verdiskaping og sysselsetting regionalt. Det er viktig med et politisk valgt regionalt nivå som tar denne rollen, for bare politikere vil ha den legitimiteten som kreves for å kunne gå inn og ta på seg ledertrøyen i sånne regionale prosesser.

Gjennom forvaltningsreformen fikk fylkeskommunene overført nye oppgaver. 17 000 km vei ble overført til fylkeskommunene, halvparten av eierskapet til Innovasjon Norge, viktige oppgaver innenfor marin sektor, noe på landbruk, noe på miljøvern, kultur og viktige oppgaver innenfor forskning og utdanning.

Jeg synes det er viktig fra denne talerstolen å skryte av fylkeskommunene og måten de har løst sine nye oppgaver på. De aller fleste fylkeskommunene har vært offensive som ny eier av 17 000 km veier. De bruker mer penger enn det staten gjorde på disse veiene, og det skjer mye over hele landet når det gjelder veibygging. Som viktig eier av Innovasjon Norge har fylkeskommunene aktivt tatt i bruk eierskapet. Gjennom å ha et eierforhold til Innovasjon Norge har samhandlingen mellom fylkeskommunene og Innovasjon Norges fylkeskontor styrket seg. Innovasjon Norge blir i større grad betraktet som fylkeskommunenes næringsavdeling. De regionale forskningsfondene er på plass, og regionale forskningsstrategier er utarbeidet og iverksettes fortløpende.

Styrkingen av kommuneøkonomien ser vi også resultatet av i fylkeskommunene. Det satses stort innenfor videregående opplæring. Nå er det fokus på kvalitet og det å få flere igjennom et utdanningsløp i videregående skole. Det bygges nye skolebygg tilpasset dagens krav. Det var noe annet enn å diskutere nedleggelse av videregående skoler, slik vi gjorde før 2005. Det er betryggende for kommuner og fylkeskommuner at vi fortsetter satsingen på Kommune-Norge, for vi vet at det er i kommunene og fylkeskommunene at velferden skapes.

Representanten Bård Hoksrud var opptatt av situasjonen i de flomrammede områdene og hvordan fylkeskommunene skulle makte å få i orden bl.a. veiene etter flommen. Da kan vel jeg bidra til å berolige Fremskrittspartiet

med å vise til at statsministeren allerede for lengst har sagt at selvfølgelig skal storsamfunnet stille opp slik at man kan løse de nye oppgavene og de ekstraoppgavene som er en følge av flommen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Bendiks H. Arnesen (A) [14:44:58]: Kommunene står nærmest våre innbyggere og leverer de viktigste velferdstjenestene til innbyggerne – 365 døgn i året, dag og natt. Jeg vil ved denne anledningen berømme alle de tusener av kvinner og menn som arbeider i kommunal tjeneste, og som gjør en fantastisk jobb. Rekrutteringen av dyktige kommunale medarbeidere vil fortsatt være avgjørende viktig for våre kommuner.

Jeg hører i denne debatten at det blir kritisert at kommunene også driver med tiltak som ikke er lovpålagte. Min erfaring som gammel kommunepolitiker er at kommunene ofte må utføre ikke lovpålagte oppgaver for i det hele tatt å kunne utføre de lovpålagte oppgavene på en god måte, og for å kunne gi innbyggerne gode, helhetlige tilbud. Jeg har i den forbindelse lyst til å nevne kommunenes ansvar for å jobbe med lokal næringsutvikling – og viktigheten av det.

For mindre kommuner er det avgjørende viktig at de selv driver aktiv næringsutvikling og lokal tilrettelegging. Her er ofte ordførernes innsats av stor betydning. Regjeringens klare målsetting om å ta hele landet i bruk er av den største viktighet for at kommunene skal kunne gjøre en god jobb i denne sammenheng. Det må ikke bare være snakk om store, gigantiske etableringer, men tilrettelegging for at også de små bedriftene på mindre steder skal ha livets rett. Det er dette som skaper mangfold og attraksjon, og det er viktig at dette fortsatt blir prioritert.

La meg til slutt si noen ord om kommunestruktur. Jeg er av dem som er godt fornøyd med formuleringen i Soria Moria-erklæringen som sier at endringer i kommunestrukturen skal være basert på frivillighet. Selvfølgelig skal vi diskutere hvilken kommunestruktur som er best for innbyggerne, og selvfølgelig skal nødvendige justeringer foretas når det er det beste for innbyggerne, men vi kan ikke sitte her i Oslo og tegne kart over hvilken kommunestruktur som er best for innbyggerne våre. Ingen må heller leve i den villfarelsen at bare kommunene blir store nok, er alle økonomiske problemer i kommunene løst.

La meg også tilføye at vi ikke må glemme avstandene og den spredte bosettingen når vi diskuterer kommuneøkonomi eller kommunestruktur.

Øyvind Håbrekke (KrF) [14:48:05]: Det er kommunene og kommuneøkonomien som er grunnlaget for mange av de viktigste velferdstilbudene i velferdssamfunnet vårt. Derfor er overføringene til kommunene og kommuneøkonomien et viktig grunnlag for videre utvikling av det velferdssamfunnet og de velferdsordningene vi har. Men kommunene har også andre inntekter, og derfor er det å holde orden i økonomien for å legge til rette for god skatteinngang gjennom god aktivitet i næringslivet

også en viktig faktor for kommunenes evne til å løse sine oppgaver.

Kristelig Folkeparti mener at det er behov for å styrke kommuneøkonomien for 2012 med 1 mrd. kr i frie inntekter utover regjeringens forslag. Ingen partier kan påberope seg at deres opplegg kan løse alle utfordringene kommunene står overfor – og alle de tøffe prioriteringene som kommunene er nødt til å gjennomføre også neste år – men nettopp fordi det er i kommunene de grunnleggende velferdstjenestene utvikles og drives, er det viktig at vi prioriterer og setter inn innsatsen nettopp der.

Demokratiet vårt, både nasjonalt og lokalt, er en fantastisk styrke for det norske samfunnet. Men demokratiet har også noen utfordringer ved seg. Siden det er en kamp om ressursene og kamp om oppmerksomheten når vedtakene skal fattes både lokalt og nasjonalt, er det ofte en fare for at det er de sterkeste stemmene som høres best, som når fram, og som får de største ressursene. Ikke desto mindre er det en særlig forpliktelse for oss om politikere både nasjonalt og lokalt å se hvem som trenger det mest, og hvilke stemmer som har størst behov for å bli hørt.

Kampen for å styrke barnevernet har Kristelig Folkeparti ført over lang tid, og vi kommer til å fortsette den kampen til vi har på plass en opptrappingsplan for full barnevernsdekning – og at den er gjennomført. Vi er glad for at regjeringen for 2011 la inn øremerkede midler. Men vi ser at behovene er større, og vi ønsker at midlene skal økes. Vi savner en tydelig plan fra regjeringen som viser at man skal trappe opp disse midlene, at dette ikke bare skal behandles fra budsjett til budsjett, men slik regjeringen varslet planer for opptrapping av sykehjemsdekning, barnehagedekning og andre områder, fortjener nå barnevernsungene en nasjonal plan for opptrapping – til full dekning.

Heidi Ørnlo (A) [14:51:23]: Kommuneopplegget vi i dag har til behandling, gir grunnlag for gode velferdstjenester i 2012. Økningen som det er lagt opp til i kommunenes inntekter, er nødvendig og viktig for å fange opp befolkningsveksten og det økende behovet for kommunale velferdstjenester.

Vi ser at ute i kommunene er det et stort behov for ressurskrevende tjenester. Dette gjelder innen helse og omsorg for pasienter både under og over 67 år, det gjelder innenfor barnevernet, og det gjelder for spesialundervisning, for å nevne noen områder.

Det ble i kommuneproposisjonen for 2011 gjort viktige grep da det kommunale inntektssystemet ble revidert, og man fikk kostnadsnøkler basert på rent faglige og oppdaterte tall, samtidig som skatteandelen av kommunenes samlede inntekter ble redusert. Og endringen i skatteandelen sett i forhold til Høyres forslag om å øke den til 50 pst., i stedet for å redusere den, ville innebære et inntektstap for en kommune som Horten på 8 mill. kr i år.

Det nye inntektssystemet var, og er, et viktig skritt i riktig retning for å sikre befolkningsrike kommuner på begge sider av Oslofjorden et inntektsgrunnlag og en rammeoverføring som gjør at de nærmer seg resten av Kommune-Norge.

Men selv med det løftet som er gjort, er det fortsatt slik at kommuner i Vestfold gis de laveste overføringene i Kommune-Norge. Vestfold har stor tilflytting og har over tid gjennomgått store omstillinger innenfor industri og skipsfart. Så når man ser at f.eks. Horten skårer lavt på levekårsindeksen og har en høy andel av sine innbyggere på trygd, er det vel ikke lenger noen i denne sal som tror at Vestfold er «gullkysten».

Jeg ser optimistisk fram til en fortsatt utvikling av det kommunale inntektssystemet, som gjør at alle kommuner skal ha en reell mulighet til å gi likeverdige tjenestetilbud, inkludert kommunene i Vestfold.

Ingalill Olsen (A) [14:53:57]: Vi er vant med at Fremskrittspartiet har penger ingen andre har. Så også i år. De overbyr regjeringen med 5,3 mrd. kr – ingen liten sum, men siden det er valgår i år, har de tatt godt i. De har ikke dekket inn inntektstapet for kommunesektoren når de fjerner eiendomsskatten, eller dokumentert hva det betyr for de minste kommunene at de skal stykkprisfinansiere overføringer til skole, barnehage og sykehjems plasser. Det er flere enn min distriktskommune som kan skjelve hvis stykkprisfinansiering skulle bli gjennomført. Bosettingsmønsteret i Norge ville blitt rasert. Ikke engang Fremskrittspartiordførere som driver sine kommuner med tildelte rød-grønne penger, har klart å fjerne eiendomsskatten.

Ingen fra Fremskrittspartiet har forklart sitt mantra om differensiert stykkpris, og hvordan det skal fungere – kanskje fordi det vil ramme distriktene og de tynt befolkende kommunene, kanskje fordi det vil flytte makt og beslutninger fra de lokalt folkevalgte til statlig byråkrati, kanskje fordi det er et sterkt angrep på lokaldemokratiet. I tillegg vil Fremskrittspartiet fjerne kommunenes mulighet til å ta inn eiendomsskatt. De burde synliggjøre i innstillingen til kommuneproposisjonen hvordan kommunene skal kompenseres for inntektsbortfallet. Det gjør de ikke. Man kan lure på hvorfor.

Representanten Hagesæter påsto i sitt innlegg at kommuner er styrt av et sosialistisk system som rasjonerer ut eldreomsorg. Jeg vet ikke om noen, verken arbeiderparti-, høyre- eller fremskrittspartistyrte kommuner, som rasjonerer ut eldreomsorg. Men det føyer seg inn i svartmalingen fra Fremskrittspartiet og deres noe spesielle virkelighetsoppfatning. Jeg sier ikke at eldreomsorgen er perfekt eller uten utfordringer, men begrepet «rasjonalisering» er meget spesielt og gir assosiasjoner til noe vi ikke ønsker å høre.

Representanten Starheim var ikke likere. Han ville øremerke fordi de ikke stoler på rød-grønne politikere som sløser bort midler på kultur- og stedsutvikling, samt at alt er elendig og kutt i Kommune-Norge. Også her er det systematisk virkelighetsforvrengning og tro på sentralisert styring. Det er ingen tiltro til det lokalpolitiske skjønn. Og det er interessant å merke seg foran en kommunevalgkamp.

Irene Johansen (A) [14:57:17]: Alle husker Ernas sulteføring av kommunene, da hun var kommunalminister,

for å tvinge kommunene til å slå seg sammen og drive mer effektivt. Det førte til et dårligere tilbud innenfor skole og eldreomsorg og helse- og sosialtjenestene som hver og en av oss bruker. Regjeringen Stoltenberg går motsatt vei. Det er i kommunene velferdstjenestene tilbys og utføres overfor innbyggerne. Det er derfor grunnleggende viktig at kommunene settes i stand til både finansielt og strukturelt å yte disse tjenestene på en god måte.

Kommunesektoren har fått et betydelig løft under denne regjeringen. Fra 2005 til og med 2011 var realveksten i kommunesektorens inntekter 48,2 mrd. 2011-kroner, noe som tilsvarer en inntektsvekst i perioden på 17 pst. Halvparten av veksten er frie inntekter. Inntektsveksten har bidratt til å bedre kommunenes økonomiske situasjon og satt dem i stand til å bygge ut det kommunale tjenestetilbudet og ansette flere. Regjeringen fortsetter styrkingen av kommuneøkonomien også i 2012, og legger opp til en vekst i samlede inntekter på mellom 5 og 6 mrd. kr. Og det er bra, for Arbeiderpartiet har høye ambisjoner for velferdstjenestene som ytes. Vi vil bygge ut sykehjemsplasser og omsorgsboliger til alle som har behov, slik vi har gjort det med barnehageplasser. Det gir trygghet og forutsigbarhet for de eldre og for de ansatte i kommunene. Vi vil ha flere lærere og lektorer og flere yrkesgrupper inn i grunnskolen. Vi skal gjennomføre Samhandlingsreformen som gir kommunene utfordringer i forhold til samarbeid om forebyggende helsearbeid og pleie. Og vi skal gjennomføre Kulturløftet, for å nevne noe. Det er derfor mye å bruke de økte rammene til.

På tross av forbedringene som er oppnådd de siste årene, er det fortsatt utfordringer. Fra og med 2012 utvides kommunenes ansvar i og med at Samhandlingsreformen trer i kraft. Samtidig øker tallet på de yngste eldre kraftig, og veksten i antallet eldre vil fortsette i årene som kommer. I sum betyr dette at kravene til kommunene som velferdsleverandør øker. Gjennom å styrke kommuneøkonomien også i 2012 legger regjeringen forholdene til rette for en fortsatt utbygging av tjenestetilbudet. Men økte ressurser er ikke nok. Kommunene må bidra gjennom å finne effektive og gjennomtenkte løsninger lokalt.

Arbeiderpartiet mener det er behov for en ny kommunestruktur for å få funksjonelle og bærekraftige kommuner, og vil positivt stimulere til kommunesammenslåinger. Men slike strukturendringer bør fortrinnsvis skje frivillig.

Som følge av den sterke veksten i kommunale investeringer de siste årene må det også være stor oppmerksomhet om gjeldsøkningen i kommunesektoren. Hovedinntrykket er at kommunesektoren har håndtert den økte gjeldsbyrden på en god måte. Antallet kommuner i økonomisk ubalanse ligger på et historisk sett lavt nivå.

Jeg vil til slutt peke på østfoldkommunenes situasjon, som ifølge en undersøkelse gjort av SSB for Kommunaldepartementet i år er blant kommunene som har flest antall fattige. Østfold er et gammelt industrifylke i randsonen til Oslo. Fylket er i omstilling, men har fortsatt dårlige levekår og lavt utdanningsnivå. Endringene som har vært gjort i inntektssystemet, har gått i riktig retning for de store bykommunene i Østfold, men disse utfordringene må få ytterligere fokus framover.

Lise Christoffersen (A) [15:00:27]: Jeg har bare et par kommentarer til innlegget fra representanten Per-Willy Amundsen. Han påsto at flertallet ikke klarer å se innvandring og integrering i sammenheng, og begrunnet det i rekordartet innvandring til Norge. Jeg regner med at den formuleringen er valgt med omhu, for å tegne et feil bilde. For Per-Willy Amundsen vet like godt som alle andre at den rekordartede innvandringen til Norge nå er arbeidsinnvandring, som næringslivet etterspør, mens antallet asylsøkere går ned.

Jeg har også lyst til å kommentere den andre påstanden hans, om at plan- og bygningsloven gjelder for stabbur, men ikke for asylmottak. Det er også selvfølgelig helt feil. Plan- og bygningsloven gjelder for begge typer tiltak. Det var en referanse til det som har skjedd i Lier. Da kan jeg opplyse om at det nå pågår prosesser rundt et eventuelt fortsatt asylmottak i Lier som kjøres etter plan- og bygningsloven – bl.a. kravet om adkomstvei og en eventuell omlegging av den. Samtidig skal jeg være den første til å understreke at situasjonen rundt mottaket i Lier ikke er god. Det henger delvis sammen med en dårlig forhistorie. Vi har også tatt det opp med justisministeren, som sa seg enig. Informasjonen til kommune og befolkning har ikke vært god nok. Det har nå vært gjennomført et møte med kommunen, og en skal fortsette med å følge opp saken – også fra politisk ledelse i Justisdepartementet.

Når det er sagt, har jeg også lyst til å tilføye at kommunen selv er pålagt, etter den nye plan- og bygningsloven, å sørge for informasjon til sine innbyggere. Det er altså ikke sånn som det har vært framstilt fra tid til annen i denne saken, at det overhodet ikke hadde vært kontakt med kommunen på forhånd. Det stemmer ikke. Foreløpig er det ikke tatt stilling til hva slags type drift det eventuelt skal være i Lier i framtiden. Det er også viktig informasjon, som det er viktig å få ut til dem som blir berørt. Vi skal på vår side, som representanter fra Buskerud, sørge for å holde godt tak i den saken, og sørge for å holde den på et godt spor.

Når det gjelder forholdet mellom mottak og omgivelser, avhenger veldig mye av hvordan mottakene drives. Det vet jeg, for jeg har selv vært nærmeste nabo til et asylmottak over lengre tid. Der var det aldri noen som helst problemer.

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:03:23]: Det vert frå opposisjonens side teikna eit dystert bilete av situasjonen i Noreg, for når ein hevdar at det står ille til i kommunane, hevdar ein jo eigentleg at det står ille til i landet vårt. Det må eg få lov til å ta avstand frå. Me kan sjå at rundt oss, i nesten kvart einaste land har dei problem – eg vil nesten kalle det problem, ikkje berre utfordringar – som er heilt framande i denne sal. Ein kuttar i velferd, ein legg ned tenester, ein tek frå innbyggjarar rettår som ein har hatt, fordi ein har ein økonomisk situasjon som er heilt annleis enn i Noreg.

Den beskrivinga som vert gitt av opposisjonen i dag, står i grell kontrast til dei undersøkingane som er gjorde av kor nøgde folk er med tenestene i kommunane. For då seier faktisk dei aller fleste at dei er veldig godt fornøgd.

Kanskje vil ein då seie at dei har ikkje betre vett, men eg trur folk rundt omkring i landet har veldig godt vett.

Det har ikkje minst si årsak i alle dei tusenvis av tilsette, i byråkrati, og ikkje minst i tenester direkte mot innbyggjarane som kvar einaste dag gjer ein fantastisk jobb. Eg ser det sjølv, heime hos oss. Eg ser heimesjukepleia, som besøker mi svigermor og gjer hennar dag god, eg ser det rundt meg i mitt nabolag, eg ser det i min kommune, eg ser det i nabokommunar, og eg høyrer og ser eksempel når eg er rundt i alle andre kommunar rundt om i landet.

Lat det ikkje stå igjen etter denne debatten at det står så ille til i gamlelandet, for det gjer det ikkje. Det er mykje som òg kan verte betre. Derfor jobbar regjeringa kvar einaste dag med det, på ulike sektorar. Men utgangspunktet vårt trur eg nesten parlamentarikarar i alle andre land vil misunne oss. Det må me ta med oss.

Eg tykkjer Lise Christoffersen svara greitt på Per-Willy Amundsen si utfordring, men han utfordra òg statsråden på forholdet mellom demokrati og det å drive integrering og bygge asylmottak. Kommunane har, og skal ha, styring over denne aktiviteten, som dei skal ha det over andre aktivitetar. Så har det vore eit høyringsforslag ute, som Framstegspartiet har merknad til i innstillinga, og det har vore stort engasjement i høyringa når det gjeld det å gi fylkesmannen tilvisningsrett overfor kommunar. Det er klart at ein slik tilvisningsrett vil utfordre lokaldemokratiet. Det viser òg høyringsfråsegrner. Eg skal ikkje kommentere det meir enn å seie at det er eit stort arbeid som no går føre seg i Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet i den saka.

Så når det gjeld både asylmottak og busetjing, er sjølv sagt kommunane den viktigaste instansen for å lukkast.

Gjermund Hagesæter (FrP) [15:06:50]: Statsråden har rett i éin ting, og det er at Noreg har eit heilt anna økonomisk utgangspunkt og ein heilt annan økonomisk situasjon enn dei aller, aller fleste land. Det kjem av at vi på mange måtar har vunne i Lotto. Vi har funne enorme oljerikdommar, som igjen medfører at vi opererer med eit anslått overskot på statsbudsjettet i år på 313 mrd. kr. Vi har også pengar på bok: Vi har eit oljefond som no er på ca. 3 100 mrd. kr. Det er heilt riktig noko som dei fleste land misunner oss.

Men det som er paradoksalt oppe i dette, er at samtidig som vi aldri, aldri har hatt så mykje pengar på bok som vi har i dag, har kommunane heller aldri, aldri hatt så mykje kommunegjeld som dei har i dag. Vi har ein nasjonal rikdom, ei statleg overflod. Samtidig har ein i mange kommunar ein kommunal fattigdom som dessverre også går ut over innbyggjarane.

Representanten Ingalill Olsen likte ikkje omgrepet som eg hadde brukt, eller setninga som eg hadde brukt, om at regjeringa rasjonerer ut eldreomsorg. Eg forstår godt at representanten Olsen ikkje synest at det er noko spesielt fint omgrep, men det er altså det som er sanninga. Vi har i dag eit rammeløyvingssystem, og dersom ikkje rammane er store nok i den enkelte kommunen til å oppfylle og utføre dei tenestene som det er behov for innanfor eldreomsorga, er det altså ikkje alle som får dei tenestene. Der-

for går Framstegspartiet inn for at vi skal ei behovsstyrt statleg finansiering av grunnleggjande velferdstenester i kommunane. Det betyr altså at vi skal ha ein differensiert stykkpris, som betyr at tenestene, som regel, i Finnmark då vil koste meir og få ei betre finansiering enn tenestene i sentrale område av landet.

Men det som er poenget med dette, er at dersom ein har eit behov, utløyser det også automatisk ei finansiering, slik at alle får dei tenestene dei har behov for, uavhengig av om ein bur i ein rik eller i ein fattig kommune.

Representanten Ingalill Olsen sa også at vi ikkje hadde innarbeidd fjerninga av eigedomsskatteloven og fjerning av eigedomsskatt i vårt alternative opplegg i kommuneproposisjonen for 2012. Det har altså si årsak i at vi rett og slett ikkje har fått gjennomslag for å fjerne eigedomsskatteloven, og då må vi ta utgangspunkt i det som er realitetane, nemleg det at han består også neste år.

Heidi Greni (Sp) [15:09:58]: Jeg vil gjerne kommentere et par av de påstandene som har kommet fram i debatten her i dag.

Flere har vært inne på at den rød-grønne regjeringen skal være mer opptatt av å øke byråkratiet enn av å øke antallet stillinger blant dem som faktisk utfører tjenestene i kommunene. Det har blitt skapt et bilde i media av at det har vært en voldsom økning i oppbyggingen av byråkrati, og at administrasjonsandelen i kommunene har økt. Det er fullstendig feil. Tvert imot har antall administrativt ansatte prosentvis gått ned fra 14,5 pst. i 2005 til 13,6 pst. i dag.

Hver dag i denne perioden har vi økt antall ansatte i Kommune-Norge med 26 – 25 som driver tjenesteyting enten i hjemmesykepleie eller i sykehjem, som er lærere, som er ansatt i barnehage, osv., og én administrativt ansatt per 25 ute i tjenesten. Antallet administrasjonsansatte har økt med 2,2 pst. i denne perioden, mens vi har fått en 14 pst. økning når det gjelder dem som faktisk er ute i tjenesteyting. Det synes jeg er en veldig god andel.

Representanten Tetzschner var veldig skeptisk til at Samhandlingsreformen skulle innføres i full skala fra 2012. Ja, hvis det hadde vært tilfellet, hadde jeg også vært veldig bekymret. Det er altså ikke tilfellet. 2012 er starten på en gradvis innføring av Samhandlingsreformen. Kommunene får ansvaret for utskrivingsklare pasienter. Kommunene får bruke tid på å bygge opp andre tilbud, f.eks. oppfølging av kronikere, respiratorbehandling i sykehjem osv., og fristen for å skaffe døgkontinuerlig øyeblikkelig hjelp er satt til 2016. Det vil si at kommunene har fire år på seg til å bygge opp et døgkontinuerlig øyeblikkelig hjelp-tilbud, enten på egen hånd eller gjennom interkommunalt samarbeid. Det er altså ikke noe som skal skje over natten, de får bruke tid på å bygge opp dette tilbudet, og jeg tror Kommune-Norge er i stand til å få dette på plass lenge før 2016.

Michael Tetzschner (H) [15:12:54]: Det var til statsråd Navarsetes formaning om at vi ikke måtte svartmale. Det er i og for seg en god huskeregel, det, og mye er veldig bra i Norge. Annerledes kan det vel ikke være når

15 pst. av statens inntekter kommer fra en ikke-fornybar ressurs – så en skulle nesten aktivt måtte gå inn for å sette økonomien over styr.

Men de folkevalgte har jo også en plikt til å se om det kan være andre faremomenter, selv om vi er ubekymret i dag. Da er jeg litt bekymret over at statsråden er så ubekymret at hun viker unna f.eks. et spørsmål om oppbygging av gjeldsgraden.

Vi har altså hatt kommunalt selvstyre siden 1837. I løpet av de fire siste årene har gjeldsgraden i kommunene, målt som gjeld i forhold til inntekter, blitt fordoblet – i løpet av de fire siste årene. Så er spørsmålet: Er dette en uinteressant observasjon, eller er det bare «sortseere» som oppholder seg ved slike bekymrede tanker? Og så er neste spørsmål: Er det uinteressant om denne utviklingen fortsetter? Hva kan vi vente oss de fire neste årene – en ny fordobling? Når vi stiller disse spørsmålene i all vennskapelighet til statsråden, blir det ikke svart. Da gir det meg anledning til én gang til å stille et spørsmål, som jeg ikke fikk svar på. Jeg skal prøve å stille det så greit som jeg stilte det i sted, da det ikke ble besvart, og håper på bedre lykke nå – og det var følgende: Er statsråden fornøyd med gjeldsgraden i kommunene, eller er den for høy?

Håkon Haugli (A) [15:15:01]: Det var representanten Hagesæters innlegg som fikk meg til å tegne meg igjen. Han antyder at det nærmest er en automatikk i at oljeinntekter kommer hele folket til gode. Slik er det ikke. Det finnes en rekke eksempler på det. Det er nok å se til Midt-Østen for å se at velferd handler om noe mer enn det. Jeg synes også det er på sin plass å minne om at hele verdien av oljeformuen tilsvarer ca. ett års arbeidsinnsats. Det som skaper verdier i Norge, er det arbeidet som gjøres, ikke minst rundt omkring i kommunene hver eneste dag.

Det er også litt av et paradoks at om det hadde vært opp til det partiet som er ivrigst etter å bruke oljepenger, hadde ikke Norge hatt noe oljefond. I sin iver etter å selge unna statlig eiendom tok Carl I. Hagen på 1970-tallet til orde for å selge alle Norges olje- og gassressurser for den latterlig lave sum av 10 mrd. kr til utenlandske selskaper. Det ville vært dramatisk, og det går en klar linje fra det til det vi ser i kommunene i dag, når f.eks. Fremskrittspartiets næringsbyråd i Oslo ønsker å selge kommunens kraftverk, Hafslund og E-CO. Det er like lite klokt. Om ikke de politiske forskjellene har vært tydelige her i salen i dag, er de det i alle fall i Kommune-Norge.

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:16:46]: Den førre talaren tok mitt poeng, men det er eit viktig poeng å nemne at mange land har store naturressursar, òg oljeressursar. Men det er veldig få land som har forvalta dei på ein slik måte som me har gjort i Noreg. Trass i Framstegspartiets forslag har me hatt ei klok forvaltning, som gjer at alle innbyggjarar i dette landet nyt godt av dei ressursane.

Så til representanten Tetzschner. Høgre gjeld speglar det høge investeringsnivået som kommunane har hatt dei siste åra – nye sjukeheimar, fleire omsorgsbustader, fleire skuleplassar og ikkje minst ei storstilla utbygging innan barnehagesektoren. Me må tole høgre lån for å kunne betre

tenestetilbodet og byggje nye eller utbetre eksisterande skuletilbod, sjukeheimar og barnehagar. Kommunane ser ut til å greie å betene renter og avdrag på dei låna dei har. Det er det me må måle det i. Talet på kommunar i økonomisk ubalanse ligg på eit veldig lågt nivå sett i forhold til tidlegare år. Sjølv om 50 kommunar sjølv sagt kan seiast å vere for mykje, er det iallfall berre ca. ein tredel av det som var for ein del år tilbake.

Så er det ikkje all gjeld som belastar kommunebudsjetta. Noko vert vidareformidla til privatpersonar og selskap. Noko knyter seg til rentekompensasjonsordningar for skuler og kyrkjer, der staten dekkjer renteutgiftene. Noko knyter seg til tenester som vert finansierte gjennom gebyr, fyrst og fremst dei såkalla VAR-tenestene. Samtidig er det, som eg sa i replikkvekslinga, viktig at kommunane tenkjer nøye gjennom korleis dei brukar pengane sine – om dei kan tole høgre gjeld og høgre rente, på same måten som private bedrifter og private hushald må tenkje gjennom det. Dei må ta høgd for det i sine budsjett og sine økonomiplanar.

Investeringar og lån skal bidra til å gi dei som treng det, eit betre tilbod. Det er òg eit uttrykk for optimisme, framtidstru og tru på at ein har ei regjering som spelar på lag, når ein tør å investere. Investeringsnivået har gått betydeleg opp. Aktivitetsnivået har gått betydeleg opp. Talet på tilsette har gått betydeleg opp. Til saman gir det eit betre tilbod til innbyggjarane, i tillegg til at dei har ei regjering dei kan spele på lag med.

Det var sagt tidlegare i debatten at ein høyrer få eller ingen rop – det var vel ingen rop – om at Erna Solberg skal vende tilbake til Kommunaldepartementet. Det høyrer heller ikkje me. Eg møter ofte Høgre-ordførarar, Framstegsparti-ordførarar, Kristeleg Folkeparti-ordførarar og Venstre-ordførarar som uttrykkjer stor tilfredsheit med at vi har ei raud-grøn regjering og ikkje ei blå-gul regjering, som me hadde.

Spørsmålet er ikkje om kommunalministeren er nøgd med gjeldsgraden, spørsmålet er om kommunane kan betene gjelda si, om dei gir innbyggjarane dei tenestene innbyggjarane skal ha, og om dei i sine langsiktige planar tek høgd for det. Som ein kommunalminister som har sterk tru på lokaldemokratiet og på at vettet, og rekneferdigheitene, er lokalt fordelt, tek eg det for gitt at kommunane gjer det dei skal gjere, nemleg å investere i takt med dei rammene som kommunane har.

Avslutningsvis ein liten visitt innom ein påstand som kom tidleg i debatten, om at veksten har vore så mykje større i Statens pensjonsfond no i den seinare tida enn det var under Høgre-regjeringa, og at me difor kan bruke mykje meir pengar: Eg må berre seie at volumveksten i BNP var 2,3 pst. i perioden 2002–2005 og 0,9 pst. i perioden 2006–2010. Om me ser på BNP Fastlands-Noreg, var han 2,9 pst. i den fyrste perioden, og 2,5 i den andre. Det har noko å gjere med korleis ein prioriterer innan dei rammene ein har. Denne regjeringa prioriterer velferd og næringsutvikling i heile landet.

Presidenten: Salen vil kanskje ha registrert at statsråden fikk tilnærmet dobbel taletid. Det skyldtes at klok-

ken her ikke ble satt på før det var gått mellom to og tre minutter.

Neste taler er representanten Gjermund Hagesæter, som har hatt ordet to ganger, og dermed får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Gjermund Hagesæter (FrP) [15:21:29]: Grunnen til at eg tok ordet no, var ein påstand som kom frå representanten Haugli om at Carl I. Hagen på eit eller anna tidspunkt skal ha foreslått å selje all oljeaktivitet i Nordsjøen til private. Eg kjenner ikkje til dette forslaget. Det kunne vore greitt å få vite kva dato dette var. Eg tviler på at dette er eit forslag som er fremja i Stortinget.

Mitt poeng er uansett at det ikkje ville vere nokon dramatik i dette som representanten Haugli hevda. Det har lita betyding for inntektene til staten om det er staten som driv oljeutvinning, eller om det er private som gjer det. Det kjem sjølvsagt av at vi har særskatt på oljeutvinning. Oljeselskapa betalar 78 pst. skatt. Dei beheld berre 22 pst. sjølve. 78 pst. går altså rett inn i statskassa. Då betyr det mindre kven som eig drifta og driftar oljeutvinninga.

Presidenten: Presidenten tillater seg å minne om at vi har en lang, lang, lang kveld foran oss, som slutter med sak nr. 21, der vi skal diskutere jagerfly.

Heikki Holmås (SV) [15:22:55]: Jeg tok ordet for å påpeke et par ting i den debatten som har vært, men jeg kan ikke la være å begynne mitt innlegg med å svare Gjermund Hagesæter. Det ene er: Det som var forslaget fra Carl I. Hagen den gangen, var å gjøre det samme som det man gjorde i Danmark, nemlig å selge oljen på rot. Slik gjør man i Danmark, der Mærsk Møller er den som strør om seg med milde gaver og bygger opera i København, istedenfor å sørge for at pengene kommer folket til gode. Det er en måte man kunne gjøre det på – som Fremskrittspartiet ville elsket, siden det var snakk om privat kapital – men det hadde altså vært dårlig for det norske folk.

Det andre er: I forrige tiår, på begynnelsen av 2000-tallet, var det slik at Fremskrittspartiets Siv Jensen ivret veldig for å sette ned nettopp denne skatten innenfor oljesektoren, noe som – ifølge Dagbladet og ifølge noen utregninger som er gjort på dette – hadde ført til at vi ville tape et sted mellom 1 000 og 2 000 mrd. kr på det norske oljefondet. Det er mulig dette er småpenger i Fremskrittspartiets verden, men i min verden er dette betydelige beløp. Men Fremskrittspartiet får nå ta ansvar for sine egne avgjørelser, så får vi ta ansvar for våre.

Til Bård Hoksrud: Man fikk nesten inntrykk av at det ikke ble bygget veier, og at det med Fremskrittspartiet skulle bygges motorveier over hele landet. Jeg vet ikke om det var en drømmesituasjon eller et mareritt, men for mange av oss som ikke ønsker motorvei over Hardangervidda, høres dette temmelig forferdelig ut. Dyrt er det også. Det fremstilles som om det ikke bygges noe særlig veier. Jeg kan forsikre representanten Hoksrud om at med all den kjøringen min rundt omkring på norske veier, så legger jeg merke til at det bygges overalt. Det bygges svært mange steder. Jeg må innrømme at når Bård Hoksrud sier

at det er dumt å overføre dette til fylkeskommunene og la folk få bestemme lokalt hvor veiene skal gå, og at vi i stedet skal overlate det til Bård Hoksrud, så vil jeg si at jeg har vesentlig større tillit til at Terje Søviknes i Os vet hvor veien bør gå mellom Os og Bergen, enn det jeg har til Bård Hoksrud.

En siste ting der, i forhold til denne ideen om at inngenting skal finansieres med bompenger: Det er ganske mange lokale veinprosjekter som blir til på grunn av at man lokalt velger å ta den dugnaden det er å betale bompenger for å få en tunnel som aldri ville blitt prioritert på Stortinget. Jeg er temmelig sikker på at tunnelen mellom Finnøy og Rennesøy i Rogaland ikke ville blitt fullfinansiert av Stortinget. Men lokalbefolkningen der sier at de vil heller ha en tunnel som de betaler 175 kr for hver gang de passerer, i noen år, fremfor å vente på at Bård Hoksrud en eller annen gang skal finne ut at han har noen milliarder som han ikke har kastet ut av vinduet, men som han i stedet vil gi. Befolkningen stoler heller på seg selv, og det er bra.

Presidenten: Michael Tetzschner har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Michael Tetzschner (H) [15:26:15]: Jeg la merke til at statsråd Navarsete tillot seg litt ironi på slutten. Hun hadde ikke registrert noe rop etter Erna Solberg som gikk ut på at hun skulle vende tilbake til Kommunaldepartementet. Det er jeg i grunnen enig i. Men det må jo være fordi de ropene i så fall overskygges av dem som vil ha henne inn i statsministerens kontor – hvis man skal legge folkemeningen til grunn.

Men kanskje det viktigste i denne saken er å registrere bekymringsdybden – om den finnes – hos statsråden for en utvikling som hennes eget tekniske beregningsutvalg sier er bekymringsfull. Da er det ikke et spørsmål om hvorvidt kommunene akkurat i dag klarer å betjene renter og avdrag, men de er sårbare for en renteoppgang. Da må det jo være betimelig å spørre om man ikke er bekymret for fremtiden, for hvis man er ubekymret, er man selvfølgelig heller ikke i stand til å formulere en politikk som løser problemet når det oppstår.

Presidenten: Håkon Haugli har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Håkon Haugli (A) [15:27:26]: Jeg vil sitere Carl I. Hagen, som fra Stortinget i 1975 sa følgende:

«Vi foreslår derfor å selge rettigheter som Statoil har bl.a. i Statfjord-feltet til andre. Så vidt vi har undersøkt er det i dag ikke noe problem å selge rettigheter for 10 milliarder kr.»

Han kalte også Statoil for «gambling» og gikk imot statlige investeringer i Nordsjøen. Etter hva jeg forstår, er dette også omtalt i Hagens biografi som én av få feilvurderinger. Jeg synes for øvrig det også er verdt å merke seg at representanten Hagesæter lidenskapelig forsvarte

petroleumsskatten på 78 pst. Det tar vi med oss til andre debatter.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:28:21]: Det er nesten litt vittig å registrere hvor interessert enkelte representanter er i ord som falt i stortingsdebatter nesten 40 år tilbake i tid. Hvis en skal ta på alvor den type sammenligninger, så mener jeg å huske at det var en del av de stortingspartiene som befinner seg her i dag, som i sin tid – det var vel på 70-tallet – var imot farge-tv. Så det er mye rart man kan diskutere hvis man går langt nok tilbake i tid. Jeg konstaterer at Fremskrittspartiet aldri har fremmet et slikt forslag i Stortinget, og da faller hele sammenligningen på sin egen urimelighet.

Jeg tegnet meg fordi jeg synes representanten Lise Christoffersen, og for så vidt også statsråden, tok litt lett på min utfordring, som handler om at norske kommuner opplever at det opprettes asylmottak midt i boligområder uten at de i realiteten har noen som helst mulighet til å nedlegge veto. Dette handler ikke om plan- og bygningsloven; dette handler om at kommunene er maktesløse når UDI finner ut at de skal plassere asylmottak her eller der.

For å vise til min egen hjemkommune, Harstad: Der ble ordføreren informert via NRK Kveldsnytt om at det skulle opprettes et asylmottak midt i byen, for øvrig også i et boligfelt, og dét er vel ikke et spesielt godt eksempel på at denne regjeringen har tillit til lokaldemokratiet når man aksepterer den type overstyring fra UDI. På samme måte går denne regjeringen nå svært langt. Når det gjelder bosetting, skal man ikke overlate det til det lokale skjønn lenger, her skal man også overstyre. På viktige felt, i viktige saker som berører innbyggerne i mange norske kommuner, overkjører man dem totalt og opptrer nærmest arrogant. Det eneste UDI kan tilby, er alarm – boligalarm – når berørte naboer ikke synes noe særlig om at det opprettes asylmottak. Da får man slike situasjoner som Maria på 8 år forteller om: Jeg vil ikke ha mottaket tilbake, for da tør jeg ikke sykle på veien eller leke i skolen lenger. Det er en realitet, og så snakker denne regjeringen om lokaldemokrati. Det står ikke til troende.

Så prøver man å si at velferdstjenester ikke er noe som er avhengig av kommunenes økonomi, at man nærmest har fri tilgang til dem. Her er det store utfordringer. Sannheten er at en sykehjemsplass i Kommune-Norge er avhengig av at kommunen har høye inntekter, og at de gjerne har et fossefall i nærheten.

Presidenten: Lise Christoffersen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lise Christoffersen (A) [15:31:42]: Det ser ut som om det er min lodd her i dag å korrigere representanten Per-Willy Amundsen. Jeg er litt i tvil om representanten lar seg korrigere, men et siste forsøk:

Når det gjelder forslaget som har vært på høring, om ny ordning for bosetting av flyktninger, bunner det i at vi i dag har en ordning som ikke fungerer godt nok. Folk blir sittende passive på mottak lenge etter at de har fått ved-

tak om at de får opphold i Norge. Det er dårlig integreringspolitikk. Det forslaget som har vært på høring, har som siktemål at kommunene skal få større innvirkning på bosetting enn det de har i dag, ved at i stedet for å forholde seg til IMDi en for en skal kommunene i en region kunne diskutere seg imellom og fordele oppgavene seg imellom, på en helt annen måte. Det vil styrke kommunenes forhandlingsposisjon overfor staten i forhold til det som er i dag. Så det vil representere en styrking og ikke en overstyring.

Presidenten: Per-Willy Amundsen har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [15:32:54]: Jeg forstår at representanten Christoffersen ønsker å pakke inn det som er overstyring av kommunene. Sannheten er at norske kommuner ikke er i stand til å håndtere innvandringspolitikken denne regjeringen er ansvarlig for. Det er det vi ser resultatet av når kommuner opplever å få asylmottak i sin midte, og opplever problemstillinger når mennesker skal ut i kommunene og integreres der. Grunnen til at det blir slik, er at denne regjeringen ikke har kontroll på innvandringspolitikken. Det er ikke riktig som representanten Christoffersen sier, at asyltallene er på vei ned. Nei, asyltallene for mai i år er de nest høyeste vi noensinne har registrert i kongeriket. Regjeringen har selv økt sine anslag. Vi er langt unna å være på et normalnivå i ankomster av asylsøkere til Norge. Dette må snart denne regjeringen ta ansvar for og slutte å skyve det over på norske kommuner.

Presidenten: Heikki Holmås har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Heikki Holmås (SV) [15:33:59]: Vi kan ikke la feilaktige inntrykk stå igjen. Når det gjelder antallet mennesker som søker asyl i Norge, er det slik at vi i løpet av de første fem månedene foreløpig ligger på omtrent samme nivå som i fjor. I fjor var det en nedgang fra året før på 42 pst.

Når det gjelder spørsmålet om vi har kontroll på innvandringspolitikken – ja, det har vi. Det er slik at flesteparten av menneskene som innvandrer til Norge, kommer fra andre europeiske land. Den neste største gruppen kommer gjennom familiegjenforening, og på tredje plass, sammen med studieinnvandring, kommer asylinnvandring. Bare for å sette ting litt i perspektiv, for Per-Willy Amundsen framstiller dette på en feilaktig måte.

Jeg synes det er interessant at mens Per-Willy Amundsen i alle andre sammenhenger ser til Danmark, gjør han det ikke i bosettingspolitikken, slik regjeringen har gjort. Vi ser at det funker godt i Danmark, og vi tror det skal funke i Norge også.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 9.

(Votering, se side 5000)

Sak nr. 10 [15:35:10]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Per-Willy Amundsen og Åge Starheim om å avvikle fylkeskommunen som selvstendig forvaltningsnivå (Innst. 425 S (2010–2011), jf. Dokument 8:132 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Trond Helleland (H) [15:36:29] (ordfører for saken): Det kunne nå vært fristende å dra opp den store debatten om fylkeskommunen, men jeg skal prøve å la det ligge.

Vi har behandlet dette representantforslaget fra Fremskrittspartiet på en grei måte i komiteen. Det er et flertall som avviser forslaget, og som viser til svarbrevet fra statsråd Navarsete av 25. mai. Flertallet er Arbeiderpartiet, SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, mens Høyre og Fremskrittspartiet støtter forslaget om å avvikle fylkeskommunen – ikke veldig overraskende når begge partier har programfestet dette og har det som et mål.

Det jeg føler er hovedutfordringen for fylkeskommunen framover, så lenge den eksisterer, er å få bevist at fylkeskommunen faktisk bidrar til et styrket lokaldemokrati. Noen var litt inne på det i debatten om kommuneproposisjonen. Jeg mener at regionreformen, som jo var blåst opp på forhånd, og som ble mye mindre enn det en hadde tenkt, ikke har gitt fylkeskommunene noen økt status i befolkningen. Valgdeltakelsen ved lokalvalg er dessverre veldig lav, og den er enda lavere ved fylkestingsvalg enn ved kommunevalg. Fylkeskommunen skaper i veldig liten grad – i hvert fall i store deler av landet – lokalpolitisk engasjement. I sitt svarbrev til komiteen sier statsråd Liv Signe Navarsete:

«Eit levande og desentralisert demokrati med brei deltaking er grunnleggjande for å kunna møta samfunnsutfordringane på ein god måte.»

Ja, det er representantene fra både Høyre og Fremskrittspartiet helt enig i. Problemet er at fylkeskommunen ikke bidrar til dette. Det er primærkommunene som bidrar til et levende og desentralisert demokrati med bred deltaking. Jeg mener derfor at fylkeskommunen bør nedlegges, og at oppgavene fordeles mellom stat og kommune. Fylkestingsvalget høsten 2011 bør være det siste, og ved valget i 2015 bør avviklingen av det tredje forvaltningsnivået være et faktum. Fremskrittspartiet og Høyre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendi-

ge forslag for å igangsette arbeidet med å avvikle fylkeskommunen som selvstendig folkevalgt forvaltningsnivå, slik at fylkestingsvalget i 2011 blir det aller siste.»

Med det har jeg tatt opp det forslaget jeg refererte.

Presidenten: Da har representanten Trond Helleland tatt opp det forslaget som han refererte.

Åge Starheim (FrP) [15:39:17]: Det er vel kjent for mest alle at vi i Framstegspartiet lenge har arbeidd for å avvikle fylkeskommunen som sjølvstendig forvaltningsnivå. Derfor har vi fremja forslaget som i dag er til behandling i Stortinget.

Eg vil ta utgangspunkt i Innst. S nr. 166 for 2006–2007 om regionale fortrinn – regional framtid.

Før denne saka vart behandla i Stortinget i 2007, hadde regjeringa store vyar om ei regional framtid. Som dei fleste hugsar, enda dette med eit drabeleg mageplask for regjeringa. Det vart inga stor endring på regionane. Stort sett stod ein igjen med at regjeringa overførte svært dårlege vegar som staten hadde ansvaret for, til fylkeskommunane.

Etter Framstegspartiet sitt syn er det beklageleg at regjeringa stoppa prosjektet som skulle evaluere fylkeskommunane slik som dei hadde fungert til då, og det er etter det eg kjenner til, heller ikkje gjort noka evaluering etter 2007.

Framstegspartiet er oppteke av at offentlege oppgåver vert løyste på lågast mogleg effektivt forvaltningsnivå. Lokale folkevalde organ bør og skal ha ansvaret for oppgåver som krev lokalt politisk skjønn, tilpassing og prioritering. Befolkninga vil då erfare konsekvensane av politikken og gjennom val kunne øve nær innflytelse. Framstegspartiet vil likevel påpeike at dagens offentlege utfordringar medfører at ein snarast må vurdere om dagens kommunestruktur er robust nok til å løyse desse utfordringane på ein tilfredsstillande måte. Eg vil i denne samanhengen nøye meg med å nemne Samhandlingsreforma, som Stortinget vedtok for få dagar sidan. Eg er redd for at ein om kort tid vil oppleve eit ras av interkommunale samarbeidsselskap rundt om i heile landet. Etter mitt skjønn er dette lite ønskjeleg, og demokratiet er den tapande parten. Framstegspartiet er av den oppfatninga at kommunane si rolle som samfunnsutviklar må styrkjast, slik at kommunane kan utnytte handlingsrommet for lokal utvikling og verdiskaping.

Etter at helsereforma kom i 1999, har ikkje fylka hatt oppgåver som etter vårt syn kan rettferdiggjere dette mellomnivået. Fylkeskommunane sin styrke etter 2002 har vore som eigar og drivar av vidaregåande opplæring. Det er etter vårt syn ikkje ei oppgåve som er tilstrekkeleg til å oppretthalde eit direkte folkevalt mellomnivå. Etter Framstegspartiet sitt syn kan det vere fleire måtar å organisere vidaregåande opplæring på, anten ved å overføre dei vidaregåande skulane til primærkommunane eller ved at dei vert skilde ut som sjølvstendige stiftelsar med egne driftsstyre.

Framstegspartiet er oppteke av at kommunane skal sleppe til stadigheit å oppleve at lokale demokratiske vedtak vert overprøvde av fylkesmannen. Kommunane må ha

anledning til å bruke skjønn, eit skjønn som sjølvsagt skal liggje innanfor rammene av lova.

Framstegspartiet er oppteke av at kommunane i størst mogleg grad skal kunne bestemme over korleis areala i kommunane skal forvaltast. Dette inkluderer politikk som gjeld strandsone, vindmøller, nasjonalparker, sjøareal og verneområde.

Ein kan nesten påstå at einaste argument for å behalde fylkeskommunen er å behalde eit stort byråkrati. Framstegspartiet, saman med Høyre, foreslår derfor i dagens sak å be regjeringa setje i verk arbeid med å avvikle fylkeskommunen som sjølvstendig folkevalt forvaltningsnivå, slik at fylkestingsvalet i 2011 vert det aller siste.

Susanne Bratli (A) [15:43:27]: Jeg registrerer at virkelighetsoppfatningen når det gjelder fylkeskommunene, spriker veldig. Som fylkespolitiker i Nord-Trøndelag fra 1995 til 2009, hvorav de siste seks årene som medlem av fylkesrådet, må jeg bare si at jeg overhodet ikke kjenner meg igjen i den beskrivelsen av fylkeskommunene som Høyre og Fremskrittspartiet opererer med. Måten enkeltrepresentanter fra disse partiene til stadighet omtaler fylkeskommunen og fylkespolitikerne på, provoserer meg kraftig. Én ting er å mene at forvaltningsnivået må avvikles, men så lenge det ikke har skjedd, vil jeg minne om at fylkeskommunene tross alt har en viktig rolle og utfører viktige oppgaver. Det fortjener både de ansatte og politikerne i fylkeskommunene ros for.

Å omtale fylkeskommunen som noe som gjør at vi får mer byråkrati i Norge, må være å snakke mot bedre vitende. Om vi legger ned fylkeskommunen, må likevel noen utføre de oppgavene fylkeskommunene har i dag. Og disse «noen» er de ansatte. Det blir ikke færre ansatte i offentlig sektor av å flytte oppgavene til andre forvaltningsnivå. De får bare andre arbeidsgivere. De aller fleste ansatte i fylkeskommunene er faktisk lærere i videregående skole eller ansatte i tannhelsetjenesten.

Fylkeskommunene er både politiske institusjoner og forvaltningsorganer. De har bl.a. ansvaret for videregående opplæring, tannhelsetjeneste, regional- og lokal samferdsel, strategisk bruk av nærings- og distriktpolitiske virkemidler, operativt ansvar for tilretteleggende virkemidler for næringsutvikling og lokalsamfunnsutvikling. De driver med fylkesplanlegging, folkehelsearbeid, kultur og kulturminneforvaltning – for å nevne noe. Mange offentlige oppgaver løses best i et geografisk perspektiv mellom landet som helhet og den avgrensning som kommunene representerer. Dette er for det første oppgaver som angår eller har virkning for et større område enn den enkelte kommune, og som derfor trenger kommuneoverskridende løsninger.

For det andre er det oppgaver som av hensyn til stor driftsfordeler løses best med et større befolkningsgrunnlag enn det de fleste kommunene har. Og for det tredje er det oppgaver som krever mer ressurser i form av økonomi og spesialisert kompetanse enn hva den enkelte kommune har til rådighet. Det er behov for et folkevalgt regionalt nivå for å løse mange av disse oppgavene. Fremskrittspartiet er redd for et ras av interkommunale samarbeidsløs-

ninger, hørte jeg nettopp. Da er det i hvert fall ikke logisk å foreslå å legge ned fylkeskommunen.

Fylkeskommunene gjør en viktig jobb. De er viktige regionale motorer for regional utvikling. Fylkeskommunene er ikke overkommuner, men fyller en viktig rolle ved å dyrke fram regional samhandling, styrke regionale fortrinn og derigjennom bidra til økt verdiskaping og sysselsetting i regionene. Det er viktig med et politisk valgt regionalt nivå som tar denne rollen, for det er bare politikere som vil ha den legitimiteten som kreves for å kunne gå inn og ta på seg ledertrøyen i sånne prosesser regionalt.

For ikke lenge siden stod jeg faktisk på denne talerstolen og skrøt av fylkeskommunene for måten de har løst de nye oppgavene de fikk i forbindelse med forvaltningsreformen på. Dette viser at fylkeskommunene er godt egnet til å få nye oppgaver. Jeg mener at vi heller burde diskutere å gi fylkeskommunene flere oppgaver enn å diskutere å legge dem ned.

Helt til slutt vil jeg si følgende: Det blir mindre, ikke mer lokaldemokrati av å legge ned fylkeskommunene. Alle disse oppgavene som må ses i et større perspektiv enn kommunenivå, kan ikke overføres til kommunene. Å legge ned fylkeskommunen vil i realiteten bety at oppgaver vil bli overført fra et regionalt folkevalgt nivå til den regionale statsforvaltning. Det blir det ikke mye lokaldemokrati av. Det kan man ikke påstå styrker lokaldemokratiet.

Heikki Holmås (SV) [15:47:34] (komiteens leder): Dette er jo et rituelt forslag som forslagsstillerne ikke kan ha noen illusjoner om å få gjennom i denne salen, fordi det er godt etablert at et flertall i denne salen mener at fylkeskommunen er viktig for lokaldemokratiet. Så kan en si at det er greit for folk, både før lokalvalgkampen og før neste stortingsvalgkamp, å være klar over at med Høyre og Fremskrittspartiet ved roret ville man fått det nedlagt – fått mindre lokaldemokrati, ikke mer lokaldemokrati.

Fremskrittspartiet, som jo i sin tid ble startet som et parti – eller som en bevegelse – for sterk nedsetting av statlige skatter og avgifter, framstår i dag som den varmeste forsvarer av en sterk stat, som skal styre over lokaldemokratiet både på fylkesnivå og lokalt. Som Åge Starheim sier, skal kommunene sitte igjen og bestemme over arealpolitikken og det som ligger ellers, altså det som handler om å drifte skoler, som de ønsker full kommersialisering av og frislipp når det gjelder å slippe til kommersielle aktører, og som dermed ikke lenger skal være en kommunal oppgave å drive. Det samme gjelder for eldreomsorg, der de skal ha et svært statlig byråkrati som skal bestemme hvem det er som skal ha behov for tjenester, istedenfor sånn som det er i dag, der en har et lokaldemokrati som gjør dette på nærmest mulige nivå, der mennesker kan ha kontakt med sine nærmeste lokalpolitikere hvis de mener det er noe som er riktig galt, og der en også har ankemuligheter til statens representanter for fylkesmannen hvis det går så galt. Så dette er antidemokrati, etter min oppfatning, og et skudd for baugen for det som er vår viktigste demokratilovgivning etter 1814 og Grunnloven, nemlig formannskapslovene som sikret lokaldemokratiet en god mulighet. La det være det.

Når det gjelder nedleggelse av fylkeskommunen, har vi tidligere sett hvordan oppgaver som blir flyttet på, går til statlig nivå. Jeg tror ikke noen av oss som i dag skal evaluere f.eks. den helseforetaksreformen som vi har gjennomført, mener at den førte til mer lokaldemokrati. Jeg tror mange vil si andre positive ting, og vil trekke fram andre sider ved den, men det er jo ingen som mener at det blir mer lokaldemokrati og mer styring og større forståelse lokalt blant folk, ved at man statliggjorde hele helsesektoren. Det tror jeg ikke noen vil påstå.

Vi har tilsvarende innenfor andre etater, hvor man har vært underlagt demokratisk kontroll på fylkesnivå eller kommunalt nivå, og så har staten overtatt. Der har man sett mer anbudsutsetting og har i mindre grad tatt hensyn til lokalt næringsliv, lokal langsiktighet for folk som er frivillige, og som driver frivillige organisasjoner og annet, og hvor du i større grad har kortsiktige statlige etater som driver på en helt annen måte. Jeg skal ikke si mer om dette.

SV er for fylkeskommunen. Vi mener det funker bra. Vi ønsker å overføre flere oppgaver til fylkeskommunen og til kommunene rundt omkring i landet. Vi er positive til de samarbeidene som foregår rundt omkring. Vi støtter opp under den prosessen som skjer i Agder, og som blir spennende. Der har SV-lagene både i øst og vest gått sammen og sagt at de ønsker ett Agder. Det blir spennende å se på folkeavstemningen der og den levende debatten som komiteen hadde mulighet til å ta del i da vi var der nede. Det er folk som skal bestemme dette på en ordentlig måte. Mer er det strengt tatt ikke å si i denne saken.

Heidi Greni (Sp) [15:51:36]: Forslagsstillerne tar til orde for at mer makt skal desentraliseres, og at oppgavene skal løses så nær innbyggerne som mulig, og ønsker derfor å avvikle fylkeskommunen som et selvstendig folkevalgt forvaltningsnivå.

Første del er Senterpartiet helt enig i. Oppgaveløsning så nærme brukeren som mulig er en av våre hjertesaker. Samhandlingsreformen er nettopp en slik politikk i praksis. At avvikling av fylkeskommunen vil bidra til å desentralisere makt, er jeg imidlertid helt uenig i. Det vil selvsagt virke tvert imot.

Forslagsstillerne legger til grunn en storstilt kommunesammenslåing, slik at de nye storkommunene kan overta oppgavene som i dag ligger til fylkeskommunen. Det blir poengtert at kommunesammenslåinger skal være frivillig, samtidig som overføringene til kommunene skal vris i en retning som straffer kommuner som ikke ønsker å bli en del av en slik storkommune. Dette er det jeg vil kalle for frivillig tvang. Så lenge økonomiske incitamenter vil gjøre det umulig for mindre kommuner å bestå som selvstendige kommuner, kan vi ikke snakke om frivillighet. Jeg har ikke noe imot kommunesammenslåing, men det må komme som et lokalt initiativ og som resultat av reell frivillighet. Erfaringer fra Danmark viser at det langt fra er sikkert at man sparer penger på å konstruere større kommuner, heller tvert imot. Jeg tror vi ville gjort oss de samme erfaringene her.

Staten dekker i dag alle engangskostnader ved kommunesammenslåing. Kommuneproposisjonen som vi nettopp

har behandlet, foreslår å utvide perioden for inndelings-tilskudd fra 15 til 20 år. Det er derfor ingen økonomiske hindringer for at kommuner i dag kan velge å slå seg sammen hvis de ønsker det.

Senterpartiet mener det er behov for et sterkt folkevalgt regionalt nivå, i tillegg til kommune og stat. Flere store velferdsoppgaver løses best på regionalt nivå, f.eks. tannhelsetjenesten og videregående opplæring.

Store deler av riksveinet har nå blitt overført til fylkeskommunene, og vi i Senterpartiet håper at vi også i framtiden kan overføre flere oppgaver til fylkeskommunen.

Vi har et tilretteleggingsansvar for verdiskaping også i distriktene, og det krever en politikk med ulike løsninger for ulike næringer og ulike løsninger for ulike regioner.

Bærekraftig utvikling, god næringsutvikling, demokrati, god planlegging og klok arealbruk løses best med en god lokalkunnskap og regional samhandling og styring. Da er et sterkt regionalt nivå, en sterk fylkeskommune, en forutsetning.

Dag Terje Andersen hadde her overtatt presidentplassen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [15:55:04]: Kristelig Folkeparti legger til grunn at politiske beslutninger skal tas på lavest mulig hensiktsmessige nivå. Kommuner og fylkeskommuner er førstelinjetjeneste med tanke på tilrettelegging for næringsliv og samfunnsutvikling.

Å møte samfunnsutfordringene på best mulig måte krever et levende og desentralisert demokrati. Jeg ser i statsrådets brev til komiteen at regjeringen er opptatt av å legge til rette for et levende folkestyre lokalt og regionalt med folkevalgte som utnytter lokale og regionale fortrinn til beste for innbyggerne, næringslivet og samfunnet for øvrig. Av den grunn ønsker man å opprettholde tre forvaltningsnivåer i Norge.

Kristelig Folkeparti deler statsrådets syn og kommer derfor ikke til å støtte Fremskrittspartiet og Høyres forslag i denne saken.

Allikevel må det sies at for at ikke fylkeskommunen skal forvitte og nærmest råtne på rot, er det viktig at dette forvaltningsnivået har oppgaver og ansvar som forsvarer dette nivået.

Jeg deler forslagsstillerens oppfatning av at regionreformen ble en svært så amputert utgave av en reform. Kristelig Folkeparti ønsket også større og mer slagkraftige regioner enn dagens fylkeskommuner.

Forvaltningsreformens kanskje største gavepakke til fylkeskommunene var mange mil med dårlig vedlikeholdte riksveier – og tusen takk for det! Jeg vet at dette er snøen som falt i fjor, men vi må hele tiden vurdere hvilke oppgaver som er hensiktsmessige, og hvilken ansvarsfordeling det skal være mellom de ulike forvaltningsnivåene i Norge.

I dette Dokument 8-forslaget er man også innom temaet kommunesammenslåing. Kristelig Folkepartis holdning til dette er at vi ser at det for flere kommuner kan være hensiktsmessig å slå seg sammen, men slike prosesser må

primært stimuleres ut fra gode, lokale samarbeidsløsninger med fokus på lokaldemokrati, gode tjenester til innbyggerne og velfungerende enheter. Frivilligheten må legges til grunn for kommunesammenslåing. For kommuner med stor geografisk utstrekning og spredt bosetting eller perifer beliggenhet kan det være lite å hente på sammenlåing med andre. Derfor er det lite konstruktivt kun å telle hoder og nærmest lage en mal på hvor mange innbyggere en kommune bør ha for å være hensiktsmessig. Men jeg har lyst til å presisere at også slike kommuner med store smådriftsulemper må sikres økonomisk grunnlag for å gi befolkningen likeverdige tjenestetilbud.

Så må vi også ta med oss at flere undersøkelser har vist at folk i små kommuner er vel så tilfreds med tjenestetilbudet som i større kommuner. Noen undersøkelser viser faktisk også at befolkningen i små kommuner er mer fornøyd.

Statsråd Liv Signe Navarsete [15:58:46]: Som saksordføreren sa da han viste til brevet mitt til komiteen, er regjeringas politikk å leggje til rette for eit levande folkestyre både lokalt og regionalt – det å ha regionalt folkevalde som kjenner sitt område, som evnar å sjå sektorar i samanheng, som evnar å sjå utviklingstrekk og utviklingsmoglegheiter på tvers av sektorar, på tvers av kommunar og faktisk på tvers av fylke – for det finst òg samarbeid som Vestlandsrådet og andre samarbeidsråd mellom fylke som er viktige. For eksempel er Vestlandsrådet veldig viktig for å få til ein ferjefri E39. Utan det samarbeidet mellom fylke som såg dei regionale fortrinna med å få ein ferjefri E39 på plass, hadde neppe den saka stått så høgt på dagsordenen som ho gjer i dag – berre for å nemne eit lite eksempel.

Eg har sjølv ti år bak meg som fylkespolitikar. Det var ti lærerike år. Eg har òg vore mange år i lokalpolitikken. Det er ein god basis å ha med seg for ein statsråd i Kommunal- og regionaldepartementet. Men det er likevel ikkje derfor eg er oppteken av å sikre at me skal behalde fylkeskommunen. Det eg lærde som fylkespolitikar, var at fylkeskommunen, dei regionale politikarane, har moglegheiter, at dei er viktige for folk, at dei er viktige for kommunane, og at dei sannsynlegvis er viktigare i område der ein ikkje har dei store tyngdepunkta, som Bergen, Trondheim, Kristiansand og Oslo – ja, Oslo er jo sjølv ein fylkeskommune og kommune – for å nemne nokre. Me ser òg at fylkeskommunen står sterkare i dei delar av landet som kanskje ikkje har ein stor by, der det kan sjå ut som om det er ei viss tevling om kompetanse og det å ha eigarskap til utviklingsoppgåva.

Samarbeid er eit viktig stikkord knytt til fylkeskommunen. Det å ha fylkespolitikarar og fylkesordførarar som evnar å byggje relasjonar, evnar å samarbeide med næringslivet, evnar å samarbeide med frivillige organisasjonar, evnar å sjå gode løysingar for samferdsle, næringsutvikling og velferdsutvikling på tvers av sektorar, er heile ideen bak at eg er oppteken av at fylkeskommunane skal ha ein plass i det norske forvaltningssystemet.

Eg høyrer at fleire seier at regionreforma ikkje var omfattande nok. Men det var ei demokratireform. Regionane

fekk frå 1. januar 2010 ansvar for fleire nye oppgåver og fleire verkemiddel til å nå dei måla som det enkelte fylket set seg. Dei har ansvar for samfunnsutviklinga regionalt. Dei har vorte styrkte som demokratiske aktørar. Bakgrunnen var jo nettopp å styrkje fylkeskommunen i rolla som regional utviklingsaktør. Derfor var samferdsle, forskning, innovasjon, miljøvern, planlegging og landbruk viktige oppgåver å leggje til fylkeskommunen. Det at ein kan sjå dette i samanheng, at ein kan sjå det på tvers, at ein kan finne dei gode løysingane utan å verte så sektororganisert og -orientert – som eg kjem til å drøfte i den stortingsmeldinga som Stortinget skal få om stat og kommune – som me ser at enkelte statlege sektorar har utvikla seg til å verte, er ein stor styrke for samfunnsutviklinga i dette landet.

Det er ein stor styrke å ha regionale politikarar som evnar å kjenne sitt omland på ein heilt annan måte enn ein kan når ein sit i nasjonalforsamlinga, utan på nokon måte å deskreditere nokon her, for her er det folk som jobbar godt for sine fylke. Men her sit ein med heile landet som arena. I ein fylkeskommune sit ein med eit meir avgrensa område. Ein har heilt andre moglegheiter til å utvikle lokalkunnskap, til å spele på lag med dei lokale aktørane, ikkje minst når det gjeld næringsutvikling, skape arbeidsplassar, skape vekst, innovasjon, dyrke gründarane, sjå vidaregåande utdanning i samanheng, ha godt med høgare utdanning, utvikle samarbeid på tvers av nivå og sektorar. Så fylkeskommunen har ein viktig plass i det norske demokratiske systemet.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Åge Starheim (FrP) [16:04:09]: I brevet frå statsråden står det m.a.:

«Eit levande og desentraliserte demokrati med brei deltaking er grunnleggjande for å møte samfunnsutfordringane på ein god måte.»

Mi erfaring ute blant folk flest er at det er få som er opptekne av fylkeskommunen. Når eg spør folk om dei kan hugse når dei sist var i kontakt med fylkeskommunale organ, er det veldig få som i det heile har vore i kontakt med fylkeskommunale organ. Vi registrerer også at oppslutninga om fylkestingsvalet ikkje har vore særleg bra. Eg har då vanskeleg for å tru at dette vil betre seg i framtida, og meiner at vi kan klare oss utan dette nivået. Er statsråden ueinig i det?

Statsråd Liv Signe Navarsete [16:05:15]: Dette kan jo minne om tidlegare tider heime i fylkestinget i Sogn og Fjordane, der me hadde våre replikkrundar.

Eg er nok ikkje einig med Starheim i dag – det har hendt at me har vore ueinige før òg. Det er jo ikkje fylkeskommunen si fyrste og største oppgåve å vere i kontakt med enkeltmenneske i alle delar av fylket, men å vere i kontakt med ordførarar, næringsliv, vidaregåande skular, høgskular, forskingsinstitusjonar, med å byggje innovative, gode miljø for å skape vekst og utvikling. Det er den viktige rolla. Den rolla har m.a. fylkesordførar Nils R. Sandal i vårt heimfylke teke. Det er viktig det ein har fått

til i Florø knytt til oljebasen. Det er viktig det ein har fått til på vidaregåande skule. Me har bygt nye, framtidsretta skular. Mange foreldre og elevar er glade for at dei har regionale folkevalde som ser behovet i dei enkelte delar av fylket.

Trond Helleland (H) [16:06:25]: Det var interessant å høre den gamle replikkvekslingen fra fylkestinget i Sogn og Fjordane. Det var kanskje vel så interessant å høre statsrådens svar til Starheim der hun nærmest omgjorde fylkeskommunen fra å være et organ som skulle ha kontakt med innbyggerne, til å være en profesjonell lobbyist som skulle bidra til oljeutvinning på Vestlandet, som skulle sørge for at E39, kyststamveien, skulle realiseres, osv. Det er vel kanskje det innbyggerne har sett, fordi valgdeltakelsen, som var 70,3 pst. – som ikke er spesielt høyt – da fylkeskommunen kom i 1975, har gått jevnt og trutt nedover. Ok, nå hadde man en liten oppgang sist gang, men deltakelsen er altså nede på 57,5 pst. Hvor langt ned må valgdeltakelsen ved fylkestingsvalget gå før statsråden blir bekymret og ser på dette som et organ som har liten legitimitet hos befolkningen?

Statsråd Liv Signe Navarsete [16:07:30]: Statsråden er oppteken av valdeltaking, knytt til både fylkestingsval og kommuneval – og òg til stortingsval. Det å få folk opp av sofaen og ut og stemme er viktig. Og det er viktig at folk då ser kva viktig rolle f.eks. fylkeskommunen har nettopp til å vere dørøpnar og å vere på lag med kommunane når dei skal møte ulike delar av det statlege forvaltningsapparatet, for det er av og til krevjande for både større og mindre kommunar. Det er bra å ha ein fylkesordførar med seg når ein kjem i delegasjonar inn til storting og regjering. Så det er òg ein viktig bit av fylkeskommunens rolle, for det er ein viktig bit av utviklingsrolla å byggje sitt fylke og sin del av landet.

Men valdeltakinga må fyrst og fremst stimulerast gjennom at me som rikspolitkarar er med og lyfter fram dei lokale og regionale politikarane i samband med val, og ikkje berre køyrer rikspolitikk og lagar motsetjingar som på ein måte ikkje eksisterer lokalt.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.

De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Neste taler er forøvrig også fra Sogn og Fjordane.

Tor Bremer (A) [16:09:00]: På min eigeidom, fleire hundre kilometer inn Sognefjorden frå vestlandskysten, er det gjort rike kulturminnefunn frå jernalderen og folkevandringstida, som romerske dinarar frå år 0.

Dette skal ikkje vera eit innlegg om historia om ein fleiretusenårig europeisk kulturpåverknad på vestlendin-gane eller, for den delen, på heile kyststripa vår. Det kunne det ha vore – og kanskje det blir det – men like mykje skal det vera eit innlegg der eg vektlegg norske regionar sine tette, konstruktive og framtidsretta samarbeid med andre europeiske regionar.

Det handlar om ei rik kulturell utveksling, og ikkje

minst handlar det om erfaringsoverføring og gjensidig stimulering til alt utviklingsarbeid. Me snakkar altså om ein fleiretusenårig samarbeidstradisjon som skapar kulturelt mangfald og utvikling, og ikkje minst utviklar næringslivet vårt, som i neste omgang legg grunnlaget for verdiskaping og arbeidsplassar i heile landet.

Me vestlendingar og resten av Kyst-Noreg har i alle desse tusenvis av åra vore bevisste på at vekstimpulsane og vekstpotensialet finn me i det store utlandet.

Og då er eg komen til mitt hovudpoeng. Dette arbeidet blir i dag leidd av fylkeskommunane, i tett dialog med næringslivet vårt. Fylkeskommunane våre har – for å bruka det uttrykket – den regionale kompetansen. Det betyr at dei sit tett på det lokale og regionale næringslivet, og kjenner utfordringane og ikkje minst moglegheitene som ligg lokalt og regionalt.

Det er viktig å vera bevisst på at i denne saman-hengen er Noreg ikkje spesielt homogent. Ja, eg vil våga den påstanden at Noreg er eit av dei minst homogene landa i Europa.

Det som er godt utviklingsarbeid i Østfold og i Akershus, er noko anna enn kva som er fokuset i innlandet. Sørlandet har sine utfordringar og moglegheit, medan Vestlandet, også kalla for gullkysten – som alle veit – har sine moglegheit. Og slik kan me gå heile kysten rundt.

Såleis er det avgjerande viktig at me har eit regionalt system for analyse, for utarbeiding av lokale og regionale strategiar og for gjennomføring av utviklingsarbeidet som saman med næringslivet syter for næringsutvikling og verdiskaping, til glede for heile nasjonen.

Det er dette systemet og dette verdifulle samarbeidet for verdiskaping no forslagsstillarane med lite heltemodig innsats vil nulla ut og antakeleg overføra til eit statleg byråkrati. Det fell slik sett inn i tradisjonen der høgresida meiner at næringsutvikling og jobbskaping er utelukkan-de ei sak for næringslivet og enkeltbedrifter. Det er me i Arbeidarpartiet naturlegvis djupt ueinige i.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 10.

(Votering, se side 5001)

Sak nr. 11 [16:12:13]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om søknad fra Hans Tranekjer Andresen om å bli naturalisert norsk borger (Innst. 412 S (20102011))

Presidenten: Presidenten kan ikke se at noen har bedt om ordet til denne saken.

– Det har representanten Michael Tetzschner.

Michael Tetzschner (H) [16:12:38] (ordfører for saken): President, jeg har tegnet meg i egenskap av saksordfører. Jeg vil bare knytte et par kommentarer til saken.

For det første er det en glede å være Justisdepartemen-

tet behjelpelig med at Hans Tranekjer Andresen kan bli ansatt som embetsmann i Justisdepartementet. Det er sikkert en klok utnevning.

Bare et par ord til alminnelig opplysning om hvorfor saken er her i dag: Det er nemlig slik at Grunnloven § 92 opererer med visse nærhetskrav til borgere som i tillegg til å være innvånere også skal være embetsmenn. Det er da ikke tilstrekkelig at man er statsborger, man må også ha innfødsrett. Og det får man enten ved at man er født her og oppvokst her, eller at man, for å tilfredsstille kravene til å bli ansatt som embetsmann, har bodd i riket i minst ti år. Det har Tranekjer Andresen ikke gjort. Det er den mangel – hvis man kan kalle det det – som Stortinget da råder bot på, ved at man går til det som kalles naturalisasjon, og det er nettopp det at man kan avvike fra innfødsrett som et tilleggskrav utover statsborgerskap.

Jeg kan for øvrig også minne om at dette er en bestemmelse som har sine røtter i lovgivningen før Grunnloven fra 1814. Den ble tatt inn som forordning i 1776, 15. januar, hvor det også var nærhetskrav utover statsborgerskap for å bekle embeter.

Så er det slik at vi med dette meddeler innfødsrett, og dermed har vi løst Justisdepartementets problem. Så får kanskje de av denne forsamlingens grunnlovinteresserte reflektere videre over hvorvidt dette er en type bestemmelser som har overlevd seg selv.

Eirik Sivertsen (A) [16:14:52]: Jeg skal si takk til saksordføreren av to grunner. Den ene er at det var en grundig og særs opplysende gjennomgang av saken. Det andre gjelder invitasjonen til å reflektere litt over bestemmelsen i lys av saken. I likhet med saksordføreren er jeg glad for at det for den angjeldende personen er foreslått naturalisering, slik det tilligger Stortinget å gjøre. Men når en slik sak – som ikke ofte dukker opp i Stortinget – er her, synes jeg det er grunn til å markere at det kan være grunnlag for å vurdere om bestemmelsen, som saksordføreren var inne på, har overlevd seg selv.

Vi har på en måte en diskusjon om grader av det å være nordmann – i hvilken grad er en nordmann? Det går på en måte på en skala, fra at du har oppholdstillatelse her i landet, via det at du blir innvilget statsborgerskap, som vi diskuterer i noen sammenhenger, og til nå også å være et spørsmål om du har innfødsrett eller er naturalisert nordmann. Jeg registrerte også da jeg forsøkte å forske litt på dette via oppslag på nettet, at det går en diskusjon om det er like bra å være naturalisert som det faktisk er å være født her.

Bestemmelsen som det ble redegjort for, har sin begrunnelse i en ganske gammel bestemmelse. Man hadde sikkert sine grunner da den ble innført. Spørsmålet blir om vi ikke burde ta opp til diskusjon om disse grunnene fortsatt er til stede, eller om bestemmelsen har overlevd seg selv og blitt en anakronisme, som burde vært avskaffet i en moderne grunnlov.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 11.

(Votering, se side 5001)

Sak nr. 12 [16:16:27]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Rigmor Andersen Eide, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge (Innst. 406 S (2010–2011), jf. Dokument 8:95 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Per-Willy Amundsen (FrP) [16:17:19] (ordfører for saken): 1814–1851: I den perioden hadde vi en bestemmelse i Grunnloven om at jøder ikke skulle ha adgang til riket. I 1942, 26. november, ble 532 jødiske fanger brakt om bord på slaveskipet DS «Donau» og fraktet til Tyskland og videre til Auschwitz. Bare fem menn i denne gruppen overlevde krigen. Det var den største deportasjonen av norske jøder under krigen og er en skamplett på vårt lands historie.

2011: Jødiske skolebarn opplever langt mer – og en økende – trakassering enn skolebarn fra andre religiøse miljøer. Trakassering er alt fra slengbemerkinger som – og det er personer som jeg har snakket med selv, som har fortalt meg dette – «Jævla jøde!», «Dra tilbake til Auschwitz og sug gass!» til trusler om vold og rundjuling.

Det Mosaiske Trossamfunds synagoge i Oslo ser ut som et festningsverk, og etter skytingen mot den i 2006 var det mange som ikke turte å oppsøke sitt bedehus. Mange ville heller ikke være åpne og fortelle om sin bakgrunn – sin religiøse bakgrunn, sin kulturelle bakgrunn. Det er situasjonen i 2011.

Det har skjedd noe med det norske samfunnet som vi som stortingspolitikere ikke kan overse. Det er blitt tøffere å være jøde i Norge.

Undersøkelsen om Oslo-skolene som kom i forrige uke, var det vel, burde være en øyeåpner. Likevel skal vi vente på utredninger heller enn å opptre som lovgivere og instruere regjeringen til å gjøre det som er riktig, og det som er rettferdig.

Jeg vil gi honnør til Kristelig Folkeparti, som har fremmet mange svært gode forslag, og som Fremskrittspartiet i det alt vesentlige støtter. Likevel synes jeg det er en spesiell situasjon at det kun er nettopp Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti som støtter flesteparten av disse forslagene. Jeg skulle ønsket at Stortinget kanskje var litt tydeligere og ikke, som jeg sier, i merknads form – særlig fra regjeringspartiene – henviser til utredninger og brev fra statsråden. Vi som storting har også et ansvar for å gjøre noe.

Vi har egentlig fått en ny mulighet til å vise at vi har lært av historien. Vi hadde altså sjansen i dag, som et samlet storting, til å sette inn tiltak og gjøre noe med dette.

Den utredningen som ble presentert i Oslo-skolen i forrige uke, burde ikke, som jeg sa, bare være en øyeåpner. Jeg tror at selv de som har vært mest engasjert i spørsmål som dette, blir overrasket når man ser slike tall som viser at en tredjedel av jøder som deltok i denne undersøkelsen i skolen, er utsatt for hendelser mer enn tre ganger i måneden eller oftere, som en grense for det vi snakker om her. Det er langt, langt sterkere tall enn man kan se fra noen annen religiøs gruppe. Da er det på tide å handle. Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet tar det initiativet.

Jeg fremmer de forslag som Fremskrittspartiet står sammen med Kristelig Folkeparti om.

Så vil jeg bare til slutt komme med en liten korreksjon (presidenten klubber) – hvis jeg får lov, president. I innstillingen er det under merknadene til Fremskrittspartiet vist til at vi ikke støtter nr. 5, 8 og 10 i representantforslaget. Det korrekte skal være forslagene nr. 5, 8 og 9.

Presidenten: Representanten Per-Willy Amundsen har tatt opp de forslagene han refererte til – med en korreksjon i tillegg.

Hilde Magnusson (A) [16:22:52]: Forslagsstillerne fra Kristelig Folkeparti belyser med sitt representantforslag et viktig og alvorlig tema.

Flertallet i komiteen ved regjeringspartiene deler forslagsstillerens syn på menneskeverdet og arbeidet for å bekjempe enhver form for diskriminering. Flertallet mener det er alvorlig hvis det er slik forslagsstillerne uttrykker, at det er en voksende antisemittisme i Norge. Vi registrerer at politiet og andre mener omfanget av hatkriminalitet er større enn det som i dag registreres.

Etter flertallets syn er det en viktig oppgave å sikre riktig registrering og bidra til å senke terskelen for å anmelde kriminalitet av denne type. Temaet saken reiser, har vært på dagsordenen også i media de siste ukene. Som nevnt av saksordføreren, kom det den 7. juni en rapport om hvordan antisemittisme oppfattes i Oslo-skolen. Det var ingen lystig lesning. Der sies det at annenhver elev i Oslo-skolen sier de har opplevd at «jøde» er blitt brukt for å beskrive noe negativt.

Flertallet ser med bekymring på at undersøkelser utført også i andre land, viser en økende utbredelse av negative holdninger til jøder i Europa. Er dette trenden også i Norge, må regjeringen se på målrettede tiltak.

Flertallet vil ikke stemme for Kristelig Folkepartis ti forslag i dag. Flertallet mener at forslaget om en handlingsplan må vurderes i sammenheng med den kunnskap som er beskrevet i brev til komiteen av 1. april 2011. Flertallet vil avvente den undersøkelsen som Barne- og likestillingsdepartementet har satt i gang i samarbeid med Justisdepartementet og Utenriksdepartementet om den norske befolknings holdning til jøder og jødedom. Den forventes ferdig våren 2012.

Informasjonen fra undersøkelsen i Oslo kommune fra 7. juni 2011, NOVAs kunnskapsstatus, 1990–2010, som

ser på «Forskning om etnisk diskriminering av barn og unge» og det nasjonale arbeidet fra regjeringen som skal gjøres ferdig våren 2012, vil gi oss en bred tilnærming til problemstillingen. Det vil bli registrert flere relevante tilnærminger som på sikt vil gi oss viktig tilfang på kunnskap for både å vurdere behovet for tiltak og eventuelt utforme aktuell oppfølgingspolitikk.

Heikki Holmås (SV) [16:25:25] (komiteens leder): Jeg synes det er bra at spørsmålet om trakassering av jøder tas opp. Vi gir ros til forslagsstillerne for å reise en debatt som handler om hvordan man kan bekjempe diskriminering og trakassering av jøder.

Den rapporten som skolebyråden fikk innlevert om hvordan jøder trakasseres, var veldig forstemmende lesning. Det er ingen tvil om at det er en helt klar problemstilling som er fryktelig viktig. Jeg har selv vært på SU-tur til Auschwitz som en del av grunnleggende historieopplæring for oss og en del av utviklingsarbeidet. Det er interessant å se hvor stor forskjell det er på de landene som tok et ordentlig oppgjør med jødeforfølgelsen under annen verdenskrig, og de landene som ikke gjorde det, med tanke på hvordan holdningen til jødene er der.

Jeg står som en del av flertallet her og er veldig klar på samtidig å si at vi mener at det ikke er riktig i en slik sammenheng bare å trekke ut spørsmålet om trakassering av jødene. Man må gjøre dette til en bredere sak som handler om diskriminering. Det er ingen tvil om at vi har en rekke minoritetsgrupper som utsettes for trakassering, og jeg mener at det er nødvendig å ha en helhetlig politikk for å unngå at de trakasseres. Når vi ser hvor ofte det trekkes fram at folk i skolen blir skjelt ut for å være «en jævla homo» eller «hore», som er en annen måte å trakassere ungdom på, er det ingen tvil om at det er viktig å sørge for at dette bekjempes som en del av en helhetlig politikk. Det er heller ingen tvil om at en god del av det offentlige ordskiftet bidrar til å trakassere andre minoritetsgrupper, f.eks. muslimer som trekkes fram, og som trakasseres for å være muslimer. Jeg synes at det er en del av den helhetlige debatten vi må ha.

En av de tingene som er trøblete i forbindelse med nettopp dette – som forslagsstillerne tar opp her, og som også er berørt i merknadene – er akkurat den biten som går på sammenblanding av israelsk politikk og jøder, for i forbindelse med demonstrasjoner mot Israels politikk kommer også slike nedlatende begreper og ytringer om jøder fram.

Jeg mener at det er viktig å være tydelig på at vi må kunne ha en helhetlig diskusjon om Israels politikk og skille tydelig mellom kritikk mot Israels politikk og spørsmålet om jøder, og ikke røre dette sammen. Det er jo en rekke jøder som kritiserer Israels politikk – Israels framferd mot barn på Gaza-stripen og Israels okkupasjonspolitikk. På egne vegne er jeg veldig tydelig på å skille. Jeg vil ikke si at alle er like tydelige.

Senest i dag leste jeg i avisen Dagen: «Gavene strømmer inn til jødiske bosetninger.» Spørsmålet er: Er det fordi bosettingene er jødiske at de er der? Eller er det fordi det er israelske bosettinger på okkupert område? Jeg ville

kritisert det som israelske bosettinger på okkupert område. Men det er klart at i det øyeblikket de som er pro-israelske eller pro-jødiske, alt avhengig av hva de velger å være, framstiller dette og samrører det, får man også et samrøre i debatten.

Det er ingen tvil om at det er viktig å gripe fatt i dette som en del av en helhetlig diskusjon. Jeg tror også det er viktig at Fremskrittspartiet, som er blant dem som er veldig tydelig på å si fra og ta opp denne saken som gjelder diskriminering av jøder, er seg veldig bevisst sin egen rolle i diskusjonen om andre minoritetsgrupper. Et utsagn som kom fra Per-Willy Amundsen for bare en uke tilbake, var det kanskje, var at «muslimer jobber mindre enn andre». Det er klart at i det øyeblikket man ville byttet ut det og sagt at jøder jobber mindre enn andre, ville man fått en uttalelse som veldig mange flere mennesker ville reagert på. Jeg tror det er viktig å ha dette i bakhodet når vi har en helhetlig diskusjon om det. Jeg tror at de undersøkelsene som er kommet frem i flere forbindelser den siste tiden – og også den jobben som Barne- og likestillingsdirektoratet gjør – bidrar til å sørge for både å skaffe seg en bevissthet om omfanget av problemene og gode virkemidler for å bekjempe antidiskriminerende uttrykk.

Heidi Greni (Sp) [16:30:46]: Senterpartiet vil berømme Kristelig Folkeparti for at de med dette forslaget setter søkelys på et samfunnsområde vi bestandig må ha et våkent øye med: jødehat. Dette er ikke akseptabelt i vårt land, og det må bekjempes. Europeiske land, Norge inkludert, har et særlig ansvar for å ta godt vare på og beskytte den jødiske minoriteten, fordi holocaust skjedde nettopp her i Europa.

Jeg deler bekymringen som ligger til grunn for forslagsstillernes framlegg om en bred handlingsplan mot jødehat i Norge. Vi vet at utviklingen har skremmende trekk, bl.a. knyttet til at innvandrergupper fra Midtøsten har med seg både en svært sterk Israel-kritikk og i mange tilfeller antisemittiske holdninger.

Undersøkelsen om rasisme og antisemittisme i ungdomsskolen i Oslo har dessverre nylig gjort problemet enda mer aktuelt. Utdanningsetaten i kommunen la fram en større rapport 7. juni, og den viste klart at rasisme er et stort problem for den lille jødiske minoriteten. En av tre jødiske ungdomsskoleelever oppgir at de ofte opplever antisemittisme.

Den jødiske skoleeleven Hedda Savosnick sa til Dagsrevyen 7. juni at 99,9 pst. av hennes jødiske venner hadde opplevd antisemittisme. Ordet «jøde» blir brukt som skjellsord i osloskolen. Hedda sa på nyhetssendingen:

«At folk skal bruke min religion som et skjellsord er grusomt å høre. Man blir veldig redd.»

Vi trenger mer kunnskap om den faktiske situasjonen vedrørende antisemittisme.

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har derfor i samarbeid med Justisdepartementet og Utenriksdepartementet igangsatt en undersøkelse om den norske befolkningens holdninger til jøder og jødedom, som Senter for studier av holocaust og livssynsminoriteter skal gjennomføre. Studien ferdigstilles våren 2012. Tilsvaren-

de undersøkelser i andre land viser at utbredelsen av negative holdninger til jøder er økende. Om en slik trend er situasjonen i Norge, bør det utvikles målrettede tiltak. Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring gjennomfører også en kunnskapsstatus. Denne studien er snart ferdigstilt.

Videre har Det Mosaiske Trossamfund fått midler for å øke kunnskapen om situasjonen for jødene i Norge. I tillegg er det gitt midler til å videreføre et undervisningsprosjekt ved Jødisk museum.

Kunnskapsdepartementet framla rapporten «Det kan skje igjen», laget av en arbeidsgruppe ledet av Inge Eidsvåg, i januar 2011. Rapporten inneholder flere forslag til hvordan skolen kan jobbe mot antisemittisme og rasisme.

Senest i dag lovet kunnskapsminister Kristin Halvorsen 6 mill. kr til kursing av lærere for å bekjempe antisemittisme og rasisme i skolen.

Avslutningsvis vil jeg vise til at nåværende handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering utløper i 2012. Da vil vi ha solide erfaringer fra igangsatte og gjennomførte tiltak, samt mye mer kunnskap om antisemittismes art og omfang i Norge. Jeg mener, på lik linje med regjeringen, at dette bør være rett tidspunkt for å vurdere mulig oppfølging av ytterligere målrettede tiltak mot antisemittisme.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [16:34:51]: Til representanten Holmås' orientering: Oslo kommunes kartlegging av rasisme og antisemittisme i ungdomsskolen i Oslo viser at barn med jødisk bakgrunn opplever langt mer hets enn barn som tilhører andre religioner – derfor denne saken, og derfor disse forslagene.

Mens totalt 3,5 pst. av elevene i Oslos ungdomsskoler opplever negative hendelser minst to–tre ganger månedlig på grunn av sin religiøse bakgrunn, er andelen blant jødiske barn 33,3 pst.

Anne-Britt Gran, som er fagansvarlig for rapporten, mener det er oppsiktsvekkende at utviklingen har gått fra null til en utbredt antisemittisme i ungdomsskolen i Oslo. Det er ikke lenge siden det var uaktuelt å bruke «jøde» som skjellsord. Nå sier over halvparten at de kjenner til at dette forekommer.

Lærere i skolen varsler om den samme utviklingen. Noen lærere kan fortelle om notorisk uthenging av jøder – alt fra vitser til drapstrusler. Andre lærere forteller om elever som mener at jødene styrte alt, og har opplevd at noen har sagt at de beundrer Hitler. Lærerne peker også på at elever protesterer når noen uttrykker støtte til terrorister, men at ingen protesterer mot jødehat. Andre lærere har møtt sterk motstand mot undervisning om Holocaust. «Jøde» var et mye brukt skjellsord, ifølge en lærer.

Disse historiene er om norske barns hverdag. Ett av tre jødiske barn blir mobbet, sjikanert eller drapstruet flere ganger i måneden. 50 pst. av barna i Oslo-skolen kjenner til at «jøde» blir brukt som skjellsord.

De eneste som ikke har fått med seg denne utviklingen, er regjeringen og regjeringspartiene her på Stortinget. Statsråden og representanten Hilde Magnusson, og for så vidt også representanten Heidi Greni, bruker formulerin-

ger som: det er alvorlig «hvis» det er en voksende antisemittisme i Norge, og om en slik trend er situasjonen i Norge, bør det utvikles målrettede tiltak. Brevet fra statsråden er skrevet før tallene i rapporten ble lagt fram. Spørsmålet er om disse tallene er et høyt nok rop til en tungt hørt regjering. Kristelig Folkeparti har tatt signalene, og mener det er fullstendig uansvarlig ikke å ta grep i denne saken. Vi ber derfor regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.

En annen ting som kommer fram av undersøkelsen er at to av ti ikke forbinder Auschwitz og holocaust med jødeforfølgelse, mens en noe større andel svarer at de ikke vet. Bare halvparten forbinder Auschwitz og holocaust med jødeforfølgelse. Dette viser behovet for at Holocaustdagen blir en obligatorisk minnedag som markeres årlig på alle skoler. På den måten kan vi markere en skamplott i historien og minne oss selv om at dette aldri må skje igjen.

I tillegg er det behov for at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust. Derfor foreslår Kristelig Folkeparti i dette forslaget å bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læremateriell og bedre økonomiske støtteordninger slik at skoleklasser kan få muligheten til å dra på studietur til konsentrasjonsleirer, slik også representanten Heikki Holmås har fått muligheten til.

Nå handler det ikke lenger om hvis eller om. Dette er en realitet, det er dokumentert, og nå er det på tide at regjeringen tar dette på alvor og viser handlekraft og vilje til å ta grep. Vi ser nå at Oslo kommune faktisk tar tak i dette, og vi forventer det samme av regjeringen.

Jeg tar opp de forslag som Kristelig Folkeparti har fremmet i denne saken.

Presidenten: Representanten Geir Jørgen Bekkevold har tatt opp de forslag han refererte til.

Michael Tetzschner (H) [16:39:36]: Foregående taler, Geir Jørgen Bekkevold, og flere medforslagsstillere som er i salen i dag, fortjener ros for initiativet til at vi får diskutert dette som et reelt problem som ikke bare rammer dem som rammes umiddelbart, men som rammer hele samfunnet og hele det samfunnsklimaet vi ønsker å vokse opp i og ønsker å ha mellom oss.

Så må jeg også til representanten Bekkevold si at dette er sterkt forulempende uttalelser, som også saksordføreren hadde noen referater fra, og ettersom dette er veldig klare uttalelser som alle anstendige mennesker vil ta avstand fra, ville jeg kanskje være litt tilbakeholden med øyeblikkelig å tolke dette inn i at regjeringen ikke vil. Jeg tror vi alle her er enige om at det er et problem, og at vi må være reflektert i forhold til hvordan vi angriper det. Så kan vi kanskje diskutere hvilke virkemidler som er effektive.

Jeg har også lyst til i denne kontekst å si at Norge ikke er et utpreget samfunn som på noen måte kan kalles antisemittisk. Jeg er for knutepunkter, særlig der våre barn i sin oppvekst møter voksenpersoner som setter standard og normerer holdninger. Skolen er en meget viktig

arena for dette. Debatter som dette kan være med på å øke bevisstheten rundt det.

Så vil jeg si at hele samfunnet gjenspeiler også hvilken tone vi har i omgangen med hverandre. Til og med de politiske aktører må også tenke gjennom hvilke rollemodeller de er. Da vil jeg minne om at det er enkelte her som av og til i sin ivrighet etter å advare mot innvandring, kanskje går litt langt i å kategorisere enkeltmennesker ut fra gruppetilhørighet. Så kanskje denne debatten kan være med på å stramme opp språkbruken – for det kan være muslim i dag, og det kan være jøde i morgen.

Ondskaper kommer som kjent i veldig mange former og utgaver. Vi vet også at verbal krenkelse ofte er forløper for andre integritetskrenkelser, hvis ytterste konsekvens er bruk av vold. Derfor må vi ta til oss denne informasjonen vi har fått fra Oslo-skolen. Det har vært veldig bra å få dette på bordet, som sammen med annen forskning om mobbing og forulempning, gjør oss noe mer kunnskapsbaserte i vår tilnærming.

Mobbeforskning har også dvelt litt ved at de som bruker mobbing som en hersketeknikk, ofte griper fatt i særkjenne ved personer selv om de ikke egentlig står inne for at det er et negativt særkjenne. Det er vel kjent fra skolegården at folk med spesielt utseende, hårfarge, hudfarge, vil høre det gjennom oppveksten. Spørsmålet er om vi er til stede og normerer omgangsformene allerede på skolegårdsnivå. Mobbeforskningen sier nettopp at man bruker dette som knagger for å ramme den enkelte person. Dette resonnementet fører meg over til at det vi må bygge opp, er et forsvar mot forulempning som rammer den enkelte, uansett hvilket grunnlag man påberoper seg å ha.

Det generelle og universelle forsvaret for integritetsvern er det som i disse spørsmål må være det hovedførende, for skaden skjer nemlig på individnivå selv om man begrunner sin mobbing eller trakassering med en gruppetilhørighet.

Jeg har, for dem som har gode klipparkiver, lyst til å peke på at vi har en veldig frilynt offentlighet hvor man etter hvert har tillatt ganske store svingslag, og hvor det ser ut som man tåler ganske mye urett bare den ikke rammer en selv. Da vil jeg til refleksjon og ettertanke vise til Dagbladets opptrykk av Wulffmorgenthaler den 14. mai, som har et innhold som ikke lar seg referere fra denne tallerstol. Og så kan man tenke på: Hvor går grensen mellom plump humor, usmakeligheter og det som tenderer til å være rasisme?

Statsråd Audun Lysbakken [16:44:59]: Hver 26. november går det et fakkeltog gjennom bydelen Møhlenpris i Bergen, en bydel der jeg både har bodd og gått på skole. I det fakkeltog minnes bydelens innbyggere, 17 bergensere, som ble arrestert av norsk politi og deportert fra Norge under okkupasjonen den 26. november 1942. 11 av de bergenserne med jødisk bakgrunn som senere endte i tysk konsentrasjonsleir, bodde på Møhlenpris, og fakkeltoget beveger seg derfra, fra hus til hus, og det settes ned lys på trappen utenfor de husene der disse bysbarna våre bodde.

Rasisme har sin begrunnelse i en oppfatning om at et

folk, en religion eller en levemåte er mindre verdt enn andre. Rasisme innebærer et avskyelig menneske- og samfunnssyn. Antisemittisme og jødehat har en lang og svart tradisjon i Europa og også i Norge. Vår egen historie gjør at vi plikter å ta det på alvor. Jødeparagrafen fra 1814 er nevnt. Deportasjonene i 1942 er nevnt – en altfor nær del av norsk historie til ikke å ta dette spørsmålet på stort alvor når vi ser at antisemittisme rører seg igjen i vårt land. Kanskje har vi trodd at det var et tilbakelagt problem, men vi ser både holdninger og statistikk fra vårt eget samfunn som gjør at vi trenger å ta en debatt som den vi har i dag.

Jeg har ansvaret for de fleste antidiskriminerings- og likebehandlingslover og har vist i min kommunikasjon med komiteen til regjeringens samlede likebehandlingsarbeid, der vi prøver å legge så godt som mulig til rette for alle de ulike minoritetsgrupper vi har i Norge.

Behovet for en egen handlingsplan mot jødehat må derfor vurderes i sammenheng med regjeringens eksisterende handlingsplan for å fremme likestilling og hindre etnisk diskriminering. Den planen omfatter de fleste sektorer. Kunnskap som vi nå innhenter om antisemittisme, vil dessuten gi oss bedre mulighet for å vurdere særskilte tiltak mot diskriminering av jøder. Det er et syn komiteens flertall også støtter i sin innstilling. Men jeg vil understreke at alt det arbeidet vi har som er rettet inn mot rasisme og diskriminering, også er rettet inn mot å bekjempe antisemittisme.

Eksisterende handlingsplan bruker betegnelsen «etnisk diskriminering» som et samlebegrep for den diskriminering som innvandrere og barna til innvandrere, samer og nasjonale minoriteter opplever. Og jøder er en nasjonal minoritet i Norge. Handlingsplanen er basis også for å styrke arbeidet mot antisemittisme. Den inneholder 66 tiltak. Den gjelder på mange samfunnsområder som arbeidsliv, bolig, skole, offentlige tjenester, forskning og dokumentasjon.

En nylig utkommet kunnskapsstatus fra NOVA, som allerede er nevnt i debatten, viser at barn og unge i Norge opplever og utsettes for etnisk diskriminering, og i forrige uke framla Oslo kommune en kartlegging av rasisme og antisemittisme i Oslo-skolen. Rapporten viser at 15 pst. av de spurte ungdommene er utsatt for en eller flere hendelser på skolen på grunn av sin kulturelle, religiøse eller nasjonale bakgrunn. Studien kan tyde på at personer med jødisk bakgrunn er spesielt utsatt for trakassering. Dessuten viser studien at det er mest negative assosiasjoner til ordene «jøde», «polakk» og «homo». Hvis det gir et riktig bilde av synet på disse ulike minoritetene, så er det skremmende.

Flere av de framsatte representantforslagene er allerede gjennomført eller i gang. For eksempel er holocaustmarkeringen integrert i mange skolars undervisning. Undervisningsmaterieell er bedret, nytt Manifest mot mobbing undertegnet, og kampen mot antisemittisme er godt forankret i Kunnskapsløftets kompetansemål.

Eidsvåg-rapporten om antisemittisme og rasisme i skolen ble framlagt av Kunnskapsdepartementet i januar, og den har fremmet flere forslag til hvordan skolen kan jobbe mot antisemittisme. Kunnskapsdepartementet arbeider videre med de forslagene.

Antisemittisme og etnisk diskriminering er uakseptabelt og rettsstridig. Denne regjeringen legger ned betydelige ressurser på å bekjempe diskriminering i alle slags former, og vi vil om kort tid legge fram tre statusrapporter fra de tre viktigste handlingsplanene mot diskriminering.

Jeg har lyst til å minne om at det er med det som bakgrunn, og det at denne regjeringen har trappet opp arbeidet mot rasisme og diskriminering, at vi også har denne debatten i dag. Derfor reagerer jeg når representanten Bekkevold snakker som om regjeringen ikke gjør noen ting. Dette alvorlige temaet fortjener en saklig og redelig debatt, og jeg synes representanten Michael Tetzschner hadde et svært klokt og reflektert innlegg som jeg håper alle vil lytte til.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torkil Åmland (FrP) [16:50:22]: Jeg har et spørsmål til statsråd Lysbakken: Regjeringen argumenterer her for at man trenger mer kunnskap og man skal bruke et år nå på en undersøkelse om dette. I Vårt Land i dag står det referert fra en paneldebatt. Der heter det:

«Både Solhjell og statssekretær i Utenriksdepartementet Espen Barth Eide (Ap) uttrykte at regjeringen har undervurdert antisemittiske holdninger i muslimske miljøer.

– Vi har ikke sett tidlig nok denne «nye» utgaven av antisemittisme. Vi har ikke tatt dette alvorlig nok, trolig fordi vi ikke vil kritisere svake grupper i samfunnet, sa Barth Eide.»

Er statsråden enig i den kritikken som Barth Eide fører mot sin egen regjering her, og mener han ut fra dette at det er en god strategi å bruke ett år på videre å utrede dette før man bestemmer om man skal gjøre noe?

Statsråd Audun Lysbakken [16:51:19]: Som jeg redegjorde for i mitt innlegg, så er det virkelighetsbildet representanten Åmland tegner, feil. Regjeringen gjør masse for å bekjempe rasisme og diskriminering, herunder antisemittisme. Så jeg mener det undergraver mulighetene for en redelig debatt om dette hvis Fremskrittspartiet og Kristelig Folkepartis linje skal være å late som om vårt svar har vært at vi skal vente med å gjøre noen ting. Vi gjør mye nå.

Jeg er derimot enig i et virkelighetsbilde som sier at vi i det norske samfunnet ikke har tatt nok på alvor faren for at antisemittismen kunne vokse fram igjen. Og jeg tror at mange av oss er negativt overrasket over de tallene vi f.eks. ser fra undersøkelsen i Oslo. Jeg har lyst til å understreke, og det sier også den undersøkelsen, at dette ikke bare er holdninger blant muslimske barn i Oslo-skolen. Dette er holdninger som vi ser også godt representert blant barn med annen bakgrunn, bl.a. kristen bakgrunn. Derfor skal vi ikke gjøre dette til bare et spørsmål om den muslimske delen av vår befolkning.

Hans Olav Syversen (KrF) [16:52:33]: Jeg må nok ærlig talt si at jeg er skuffet over en såpass passiv holdning som denne regjeringen har møtt den økende antise-

mittismen med. Jeg har derfor følgende spørsmål til statsråd Lysbakken: Står statsråden fast ved, som han skriver i sitt svar til komiteen, at det er alvorlig hvis det er en voksende antisemittisme i Norge? Er det fortsatt statsrådets virkelighetsoppfatning at det er grunnlag for å stille spørsmål ved det?

Det andre spørsmålet er: Er det regjeringens holdning at vi skal vente på en oppjustert plan for å hindre etnisk diskriminering i 2013, og at det ikke er grunnlag for å adressere antisemittisme særskilt i en egen plan?

Statsråd Audun Lysbakken [16:53:30]: Jeg skjønner at Kristelig Folkeparti har bestemt seg på forhånd for hvilket bilde de vil tegne av regjeringens synspunkt. Istedenfor å lytte til det jeg sa, der jeg bl.a. brukte tid på å beskrive min reaksjon på de tallene som har kommet fra Oslo, og som viser at vi har et problem med antisemittisme i Oslo-skolen, er representanten Syversen opptatt av å tegne et bilde av at vi ikke er opptatt av dette. Det er feil.

Representanten Syversen vil også tegne et bilde av at vi ikke gjør noe. Som jeg har redegjort for, har vi altså en omfattende handlingsplan mot rasisme og etnisk diskriminering. Dette arbeidet er trappet opp siden den gangen Kristelig Folkeparti satt i regjering. Vi har en helhet i arbeidet mot rasisme som vi mener også setter oss godt i stand til å forebygge antisemittisme, bl.a. i skolen.

Så vil vi få mer kunnskap når vi får den undersøkelsen som HL-Senteret skal gjennomføre for oss. Det vil også gi oss grunnlag for å se om det er ytterligere tiltak vi kan sette inn. Det står altså ikke i motsetning til å gjøre noe i dag.

Hans Olav Syversen (KrF) [16:54:41]: Jeg får faktisk ikke helt klarhet i hva statsråden mener, bortsett fra å prøve å polemisere mot opposisjonen, så jeg vil bare spørre: Mener statsråden nå at det er grunnlag for å si at det er en økende antisemittisme i Norge, eller ikke?

Statsråd Audun Lysbakken [16:55:02]: Jeg sa både i mitt innlegg og i mitt svar til representanten Syversen at jeg er bekymret for den økning i antisemittisme som vi har sett i Oslo-skolen. Det har Syversen hørt meg si to ganger. Nå har jeg sagt det for tredje gang. Jeg skal gjerne si det flere ganger hvis han har behov for det.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Håkon Haugli (A) [16:55:32]: Det er et reelt og alvorlig problem forslagsstillerne tar opp. Undersøkelsen fra Oslo som ble lagt fram i forrige uke, og som flere allerede har vist til, er alarmerende i seg selv. Den er en alvorlig vekker for foreldre, lærere, rektorer, lokale og sentrale skolemyndigheter, men også for oss her på Stortinget. For meg er det aller mest alarmerende at én av tre jødiske ungdomsskoleelever flere ganger i måneden opplever negative hendelser. I tillegg er det veldig urovekkende at hele 51,5 pst. av elevene svarer at ordet «jøde» brukes til å beskrive noe negativt. Undersøkelsen viser tydelig at det er sammenheng mellom holdninger og handlinger. Skjellsord er ikke tilfeldig valgte ord.

Alle skal ha krav på vern mot hets og diskriminering. Samtidig må vi være tydelige på at den jødiske befolkningen i Norge står i en særstilling. Det bør være tilstrekkelig å minne om at halvparten av de jødene som bodde i Norge før annen verdenskrig, ble sendt til konsentrasjonsleirer og drept. I Danmark var tallet under 1 pst. Hvorfor var det så forferdelig mye verre her?

Elie Wiesel har sagt at det motsatte av kjærlighet ikke er hat, men likegyldighet. Tallene fra Oslo gir ikke rom for likegyldighet. Vi må og skal ta jødehat på alvor.

For den enkelte er det like alvorlig om man hetses, trakasseres eller drepes fordi man er svart, muslim, kvinne, funksjonshemmet eller tilhører en annen gruppe. Per-Willy Amundsen holdt et lidenskapelig innlegg mot jødehat. Er han like bekymret for trakassering på grunn av hudfarge og kulturbakgrunn? Det er verdt å minne om drapet på Benjamin Hermansen som skjedde i 2001, og skuddene mot Hvalstad asylmottak i 2008.

Kristelig Folkeparti innleder sitt forslag med formuleringen

«Kristelig Folkeparti har menneskeverdet i sentrum, og kjemper mot enhver form for diskriminering.»

Jeg skulle ønske det kom like klart og utvetydig til uttrykk også overfor en annen minoritet som er blitt forfulgt gjennom historien: homofile.

Vernet mot hets- og hatkriminalitet må favne alle, ikke ende opp i en konkurranse om hvem som har det verst, eller fortjener vår oppmerksomhet mest. Selvsagt må det handling til. Representanten Bekkevold etterlyser at flertallet handler, men med all respekt, det er forskjell mellom ikke å gjøre noe og ikke å gjøre det som Kristelig Folkeparti vil. Kunnskap er avgjørende i kampen mot ekstremisme og hatkriminalitet.

Jeg vil benytte anledningen til å rose Oslo kommune for å ha gjennomført den omtalte holdningsundersøkelsen, og det må ikke stoppe der. Initiativene som statsråden redegjør for i sitt svarbrev til komiteen, er viktige alle sammen, og det skal ikke herske noen tvil om Arbeiderpartiets holdninger og tydelighet. Ekstremisme, rasisme og jødehat skal bekjempes, og vi både vil og skal bidra til at det utvikles de verktøy som er nødvendige, og at de også tas i bruk.

Hans Olav Syversen (KrF) [16:58:35]: Jeg er glad for det siste innlegget. Det synes jeg faktisk var det første innlegget fra posisjonen som tok opp reelle problemstillinger, og som også adresserer det vi faktisk behandler her i dag. Det kan ikke sies om det svarbrevet som statsråden har sendt til komiteen. Jeg synes heller ikke det virker som om regjeringspartiens talspersoner – før Håkon Haugli nå – helt har forstått alvorlighetsgraden i det vi snakker om.

I 2004 la Det europeiske senter for overvåking av rasisme og fremmedfrykt fram en statusrapport om antisemittismen i EU-landene. Rapporten tegner et bilde av situasjonen som er helt klart: Voldshandlinger mot jøder i Europa har økt kraftig siden 2000.

Jeg tror jeg vil anbefale at man leser denne boken «Jødehat», siden det virker som det er litt uklarer om hvor-

for vi snakker om antisemittisme og rasisme og ikke bare kan sammenfatte disse begrepene. Denne boken er skrevet av Trond Berg Eriksen, Håkon Harket og Einhart Lorentz og burde egentlig være obligatorisk hvis man har tenkt å arbeide seriøst med disse spørsmålene. De konkluderer med at «jødehatet er igjen blitt høyrøstet i dagens Europa». Da trenger vi ikke, slik statsråden gjorde – nå har han heldigvis endret mening siden han skrev brevet – lure på om det er en voksende antisemittisme i dette landet. Det er nok av personlige vitnesbyrd. I tillegg har vi fått rapporten som prisverdig er bestilt av Oslo kommune, som dessverre til alt overmål underbygger det vi i grunnen har visst. Det som slår en, er jo etter min mening manglende politisk lederskap.

Når lederen for Norsk jødisk studentforening, Anja Savosnick, etter mye om og men tør stå fram i norsk presse og fortelle hva hun og hennes venner blir utsatt for, er det taust fra den norske regjering – taust. Det er her jeg mener det er en alvorlig svikt i denne og lignende saker.

Det er, som Lysbakken sa, en nasjonal minoritet vi snakker om. Dette er virkelig en minoritet. Det er kanskje 1 300–1 400 jøder i det norske samfunnet, og det er personer som i dag i mange tilfeller ikke tør stå fram som dem de er, og med sin bakgrunn. Derfor synes jeg det er svært skuffende at det ikke blir realitetsendringer i lys av den debatten vi har i dag.

Torkil Åmland (FrP) [17:02:00]: Det er en alvorlig sak vi diskuterer i dag. Man skulle egentlig ha håpet at det ville være unødvendig å diskutere jødehat og antisemittisme i 2011. Det er dessverre nødvendig å diskutere det, på bakgrunn av en historie som vi alle kjenner godt, og som har mye mørke og tragedie i seg.

Når jeg hører statsråden her i dag, synes jeg ikke regjeringen har tatt inn over seg alvoret i denne situasjonen. Man snakker om opposisjonens virkelighetsbilde, man snakker om alle andre grupper, og man forsøker å vinkle dette over på alle andre ting enn det saken faktisk handler om. For meg høres det ut som en ganske kraftig ansvarsfraskrivelse i forhold til situasjonen.

Det som hadde vært viktig, ville vært at det politiske styret sendte ut et entydig signal om at dette er fullstendig uakseptabelt. En måte man kunne ha gjort det på, var at denne saken hadde blitt enstemmig vedtatt slik den ligger. Da hadde man sendt et tydelig signal om at dette er en fullstendig uakseptabel situasjon, og at det må tas en del grep for å hjelpe på dette.

Når jeg leser hva parlamentarisk leder i SV, stortingsrepresentant Bård Vegar Solhjell, sier i Vårt Land, synes jeg faktisk han har en mye bedre innfallsvinkel på dette enn det statsråden har her i dag. Han sier i Vårt Land i dag:

«Vi har trodd at antisemittisme kunne bli håndtert i samme åndedrag som islamofobi og andre rasistiske holdninger. Nå har vi skjönt at antisemittisme må håndteres for seg.»

Det er jeg faktisk helt enig med Solhjell i. Dessverre sier ikke statsråden fra det samme partiet det samme her i dag. Han sier tvert imot at man skal utrede dette, man

skal se det i sammenheng med alle andre grupper. Dermed flyter dette ut til å bli noe helt annet enn det som det hadde vært viktig at det var, og det som Solhjell sier til Vårt Land at det burde være.

Så sier man at man trenger mer kunnskap, at det skal være kunnskapsbasert. Det er for så vidt et greit prinsipp, men også her sier både Solhjell og Barth Eide i dag at man «har undervurdert antisemittiske holdninger i muslimske miljøer».

Videre står det:

«Vi har ikke sett tidlig nok denne «nye» utgaven av antisemittisme. Vi har ikke tatt dette alvorlig nok, trolig fordi vi ikke vil kritisere svake grupper i samfunnet, sa Barth Eide.»

Jeg vil nesten foreslå at Lysbakken setter seg ned med en kopp kaffe og tar seg en prat med Barth Eide og Bård Vegar Solhjell. De har en mye mer nyansert og prinsipiell tilnærming til dette enn det jeg opplever at statsråden har her i dag. Hadde det disse sier, vært utgangspunktet, kan det hende at vi hadde fått en god sak, et tydelig signal ut fra denne saken, og kanskje hadde regjeringen da sett dette som såpass viktig at man hadde sagt: Her må man gjøre noe, og man må gjøre noe nå. Da hadde man kanskje stemt for forslaget. Det er en tragedie at dette forslaget ikke blir vedtatt enstemmig i Stortinget i dag.

Kjell Ingolf Ropstad (KrF) [17:05:11]: Jeg vil begynne med en bemerkning til noe som representanten Holmås var inne på. Han dro et viktig skille mellom kritikk mot jøder og kritikk mot israelere. Det er jeg glad for at han gjorde. Det minner meg for så vidt om en annen sak enn den som diskuteres i dag. Jeg fikk svar fra utenriksministeren i dag på et spørsmål som gjelder president Abbas, som i det siste har brukt tid på å snakke om at han ønsker et nytt Palestina som skal være jødefritt – en tydelig rasistisk uttalelse som utenriksministeren ikke tar avstand fra. Jeg mener at det, selv om det er en sak som er på siden, viser at det er viktig å presisere at en må klare å skille mellom å snakke om israelere og å snakke om jøder.

Det er mange bekymringsfulle momenter i denne saken. Jeg synes det er et viktig poeng at mobbingen i dag ikke er slik at den kun skjer i skolegården eller på veien hjem fra skolen. Mobbing skjer fullt ut – elektronisk, gjennom sosiale medier, SMS, mail og lignende. Med andre ord har mobbingen blitt noe ofrene tar med seg hjem. Det er på mange måter noe de ikke kan klare å unnsnippe. Barn og ungdom har ikke lenger noe fristed fra mobbing. Nå ser en altså at mobbing på bakgrunn av etnisitet eller religiøs bakgrunn vokser radikalt. Forslaget vårt har kanskje blitt enda mer aktuelt ut fra den rapporten om Oslo-skolen som de fleste har sitert fra, der en ser at en av tre jøder mobbes flere ganger i måneden. Det krever handling.

Jeg ønsker å kommentere et par forslag. Det Mosaiske Trossamfund er blant dem som i størst grad merker det nye jødehatet. Synagogen har vært utsatt for terrorforsøk, og sikkerhetstiltakene rundt de jødiske institusjonene er strenge. Den siste tiden har trossamfunnet opplevd at politiet er mindre synlig, til stede, enn før. Trossamfunnet anslår at så mye som en tredel av medlemskontingenten

ene og alene går til sikkerhetstiltak. De har nå sendt søknad til Justisdepartementet om støtte til fornyelse av eksisterende sikkerhetsutstyr og til kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene.

Det er et demokratisk problem når trosfriheten, bevegelsesfriheten og ytringsfriheten trues av terror og hatkriminalitet. Kristelig Folkeparti mener derfor at det er behov for at regjeringen imøtekommer ønsket fra Det Mosaiske Trossamfund om støtte til fornyelse av sikkerhetsutstyret og en dagvakt ved institusjonene.

Det er ikke bare holdningene i Norge som truer trosfriheten. Også utenlandske organisasjoner har påvirkningskraft på holdninger i enkelte miljøer i Norge. Jeg vil trekke fram organisasjonen Hizb ut-Tahrir. Organisasjonen ble opprettet i Jerusalem i 1953 og arbeider for opprettelse av et verdensomspennende kalifat der alle konvertitter fra islam skal henrettes, kun menn skal ha de øverste maktposisjoner, og ikke-muslimer skal nektes stemmerett. Medlemmer av organisasjonen har blitt dømt til fengsel i Danmark for å ha delt ut løpesedler som oppfordrer til å drepe jøder hvor enn man måtte finne dem. Andre land har også forbudt organisasjonen. Ett av forslagene til Kristelig Folkeparti går nettopp på å vurdere dette, og det burde regjeringen ha gått inn for.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [17:08:35]: Denne saken handler om holdninger, dessverre representert i mange grupper av befolkningen. Disse holdningene må vi sammen jobbe for å endre. Vi kan ikke ha det slik at ytringsfriheten, bevegelsesfriheten og trosfriheten er truet uten at regjeringen viser handlekraft og vilje til endring.

Jeg vil gjenta Lysbakkens uttalelse om at «det er alvorlig hvis det er en voksende antisemittisme i Norge»,

Og:

«Om en slik trend er situasjonen i Norge bør det utvikles målrettede tiltak.»

Men statssekretæren i Utenriksdepartementet, Espen Barth Eide, erkjenner følgende:

«Vi har ikke sett tidlig nok denne «nye» utgaven av antisemittisme. Vi har ikke tatt dette alvorlig nok.»

Dette er ikke feilsiteringer. Dette er ikke oppkonstruert. Altså erkjenner regjeringens representant Barth Eide at dette er et problem som regjeringen ikke har tatt alvorlig nok.

Men selv om det gjentatte ganger er lagt fram rapporter om at jødiske barn blir utsatt for vesentlig mer mobbing og sjikane enn andre barn, viser ikke regjeringen handlekraft. Selv når det kommer forslag om ti konkrete tiltak i Stortinget, lener regjeringen seg tilbake, holder seg unna og kan ikke støtte noen av disse. Og grunnen til dette ga SVs parlamentariske leder, Bård Vegar Solhjell, i en debatt på tirsdag. Han sa følgende:

«Dere vet like godt som jeg at et Dokument 8-forslag som dette er, ikke går gjennom. Det gjelder alle slike forslag.»

Altså avslører SVs parlamentariske leder følgende: Uansett hvor alvorlig et problem er, uansett hvor viktig og dokumentert en utfordring er, eller hvor gode tiltakene som blir fremmet i denne salen, er, vil ikke regjeringen

løfte en finger om forslagene kommer fra opposisjonen. Man bare avventer.

Denne saken handler i stor grad om norske barns hverdag. Noen lærere kan fortelle om elever som notorisk henger ut jødiske medelever. Ett av tre jødiske barn blir mobbet, sjikanert eller til og med drapstruet flere ganger i måneden.

Kristelig Folkeparti trodde vi skulle stå sammen om denne saken, men så opplever vi at i en så alvorlig sak avventer regjeringen og har en arrogant holdning til forslagene fra opposisjonen. I verste fall kan regjeringens arroganse gå ut over uskyldige barns liv og helse.

Trine Skei Grande (V) [17:11:53]: Rasisme og spesielt antisemittisme, som vi diskuterer i dag, er et stort og voksende problem, har det vist seg ved undersøkelser, bl.a. den det har blitt vist til her i Oslo. Men vi har også hørt historier fra elever i skolen som f.eks. opplever at læreren syns det er helt greit og logisk, når man lager besøksgrupper mellom familier i klassen, at den palestinske familien nekter å invitere den jødiske, og at det er noe skolen setter et ok-stempel på. Eller historier fra Jødisk Museum, som opplevde at skoleklasser avlyste besøk under krigen i Gaza, fordi de ikke regnet det som logisk å besøke et jødisk museum så lenge det var krig på Gazastripen.

Det er et varsku for oss som politikere. Det er holdninger vi må gjøre noe med i forhold til både skolen og samfunnet generelt. Jeg syns det er veldig viktig å skille mellom kritikken av staten Israel og det som kalles antisemittisme og rasisme overfor jøder. Derfor er jeg veldig enig i det som Kjell Ingolf Ropstad sa om å ta avstand fra uttalelser om drømmen om de jødefrie statene, men det er også viktig for oss som politikere å ta avstand fra det vi nå ser, at ikke-jødiske blir fratatt sitt statsborgerskap og blir statsløse på grunn av sin etnisitet og religion, som også skjer i Israel i dag.

Jeg har lyst til å illustrere dette med en historie. En god venn av meg satt i Falstad konsentrasjonsleir. Han ringte til meg om en film om Falstad, som han var veldig kritisk til. Så sier jeg: Hvorfor var du det – den viser jo all den forferdelighet Falstad sto for? Så sa han: Men da har du ikke skjont det. For da jeg satt på Falstad, kom jeg en dag inn i matsalen, og da sto det en fange og sang ved et flygel og en tysk fangevokter spilte. Det er også et bilde fra Falstad. Det er også et bilde fra en konsentrasjonsleir. Hvis man bare viser fram alt det forferdelige, kjenner man ikke igjen det forferdelige når det kommer tilbake igjen.

Da er jeg tilbake til mitt hovedpoeng. Jeg tror at vi over så lang tid har sluttet å formidle historie til barn, sluttet å vektlegge kunnskapen om historie i samfunnet vårt, at vi har blitt et arrogant folk som ikke har forståelse for hvilken historisk tradisjon vi faktisk står i. Vi kjenner ikke igjen det som er virkelig truende for vår sivilisasjon, fordi vi har laget et eller annet skremmebilde som ikke handler om oss. Vi skulle ha kjent igjen alle de små signalene som gjør at sånt hat kan skapes – og slått ned på det fra dag én. Vi skulle ha visst hva alle de små kommentarene kan føre til hvis vi ikke slår ned på det. Men det krever kunnskap. Over tid har vi svekket historiekunnskapen

og svekket respekten for at vi faktisk står i en historisk tradisjon. Vi har svekket kunnskapen om at sivilisasjonen vår bare er en bitte liten ferniss. Om vi ikke kjemper for den fernissen hver dag, som handler om sivilisasjon, bryter brutaliteten igjennom. Det er det som er kampen for oss som politikere, også når vi skal lage regler for hvordan skolen skal fungere, hva man lærer, og hvordan vi snakker til hverandre. Det er derfor det er viktig å kjempe mot all type rasisme, men antisemittismen har vi jo virkelig sett hva fører til når vi godtar alle de små dryppene. Rasismen og stigmatiseringen av grupper – og alt det som Håkon Haugli snakket om – er det viktig å angripe fra dag 1. Her har vi virkelig en historisk tradisjon som vi skulle ha lært av. Vi skulle ha lært av hva slike kommentarer fører til.

Det skal ikke kunne gå an for en norsk lærer å si at vi kan ikke besøke et jødisk museum som handler om jødisk kultur fordi det er krig i Gaza. Det skal det ikke gå an å si. Det er så kunnskapsløst at man skulle ha blitt fradømt jobben sin som lærer, for da har man virkelig ikke skjønnet det. Vi må formidle kultur- og historiekunnskapen vår sånn at vi skjønner i hvilken tradisjon vi står. Jeg tror vi har en kjempejobb å gjøre, for vi har en arroganse overfor vår egen kultur og vår egen historiske posisjons idealitet som gjør at vi ikke skjønner hvilken historie vi faktisk står i.

Statsråd Audun Lysbakken [17:17:05]: Avslutningsvis har jeg bare lyst si at jeg synes det er trist at denne debatten ble som den ble. Det er avgjørende, mener jeg, at vi noen ganger klarer å legge vekk partitaktiske hensyn – behovet for å markere det ene partiet framfor det andre – og vise at vi står sammen i møte med noen samfunnsproblemer, noen holdninger, som det faktisk er bred enighet om i denne sal at vi vil bekjempe. Det er ingen tvil om – hvis man leser komiteens innstilling – at det er sånn. Det er et samlet politisk miljø i Norge som ønsker å sende et signal både til den jødiske befolkningen i Norge og til alle andre deler av vår befolkning om at vi aldri vil akseptere antisemittisme. Det er ikke noe problem, hvis man leser innstillingen, å lese det ut av den.

Kristelig Folkeparti og Fremskrittspartiet velger å bruke denne debatten til å presentere et annet bilde. Man velger å lese de andre partiene på verst mulig måte. Jeg vil oppfordre representantene fra de to partiene til å tenke seg litt om. Jeg tror det ville vært langt mer verdifullt for de menneskene det gjelder, at vi sammen klarte å sende et signal som vi faktisk er enige om, enn at noen skal bruke alle sine krefter i denne sal til å få det til å se ut som om resten av oss egentlig ikke er opptatt av dette. Det synes jeg var skuffende.

Jeg er fast bestemt på at vi skal fortsette arbeidet med tiltak som kan stoppe både antisemittisme og andre former for rasisme i Norge. Det mener jeg denne debatten gir oss et godt grunnlag for, og jeg har redegjort for en del av de tingene vi gjør. Det er ikke sånn at regjeringspartiene stemmer imot dette fordi det er et Dokument 8-forslag. Vi er i stor grad allerede i gang med å gjennomføre, eller vil gjennomføre, en rekke av de forslagene som er i det private forslaget. Så er det i tillegg noe som vi er saklig uenig i. Men målet er vi enige om, og Stortinget burde klare å

sende et signal om at vi tar den målsettingen på alvor – og tror hverandre på det.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:19:23]: Jeg hadde egentlig ikke tenkt å tegne meg på nytt, men jeg ble tvunget til det, fordi representanten Holmås klarte å gjøre også denne debatten til en debatt om islam og en debatt om muslimer.

Som saksordfører var jeg veldig klar på at det var ikke min intensjon. Tvert imot: Alvoret i jødehatet burde være nok til at vi kunne diskutere dette som den viktige saken det er. I stedet klarer altså representanten Holmås å lage konkurranse mellom gruppene om hvilken av dem som er mest diskriminert. Da legger han seg for så vidt på samme linje som generalsekretæren i Islamsk Råd Norge, Mehtab Afsar, som sa til Vårt Land at muslimske barn har det mye verre enn jødiske barn i Oslo-skolene. Man gjør det til en konkurranse mellom minoriteter. Det var ikke min intensjon som saksordfører, men det er tydelig at representanten Holmås ikke klarer å holde seg for god til å gjøre dette til en konkurranse mellom minoriteter. Det er jo ikke riktig. Hvis man skal ta på alvor det som fremkommer i undersøkelsen til Oslo kommune, er buddhister mer utsatt for trakassering enn det muslimer er.

Jeg synes det er veldig spesielt – når vi i Stortinget er invitert til å debattere jødehat – at man klarer å få dette til å handle om alt mulig annet enn det det skal handle om. Men det er kanskje sånn at det handler litt om dårlig samvittighet fra SV og representanten Holmås' side, når man må trekke inn alle andre eksterne forhold i stedet for å diskutere den saken som er viktig, og som vi burde diskutere i dag.

Hans Olav Syversen (KrF) [17:22:09]: For det første vet jeg ikke i hvilken grad det er rimelig at statsråder skal stå her og evaluere stortingsdebatter og gjøre seg til en slags overdommer over hvordan de bør være og ikke bør være. Forholdet er at vi i oppriktig mening har lagt fram ti forslag for Stortinget.

Innstillingen viser at det er mye verbal velvilje. Innstillingen viser også at det ikke – foreløpig – er særlig vilje til å vedta det som praktisk må til. Og det er faktisk ikke slik at vi står her og debatterer for å tilfredsstille statsråders ønske om at det skal være et samlet storting som uttaler det ene eller det andre. Denne regjeringen får vær så god finne seg i å bli målt på det den gjør, det den uttaler, og ikke minst det den ikke uttaler.

Jeg må si jeg var veldig spent på å høre hvordan regjeringspartiene ville legge an denne debatten. Jeg ga ros til representanten Haugli, og jeg gjør det fordi jeg mener det, men jeg kan ikke stå her og si meg fornøyd med den passivitet som regjeringen har utvist. Og regjeringen selv har i stor grad vist at den føler at dette er noe den ikke har tatt tak i. Hvorfor kommer plutselig i dag statsråd Kristin Halvorsen med sine forslag? De er ikke nevnt i svaret til komiteen, men de er nevnt i forbindelse med at det nå er en stor jødisk delegasjon her i landet som også spør seg hvordan norske myndigheter adresserer dette viktige spørsmålet. Jeg ville vært mer opptatt av det enn av å evaluere Stortingets debatt.

Heikki Holmås (SV) [17:24:38]: Bare et kort svar til Per-Willy Amundsen. Det at man også diskuterer spørsmålet om islam i denne debatten, er det jo faktisk forslagsstillerne som selv har lagt opp til, og også saksordføreren, som har merknader knyttet opp mot dette i selve saksinnstillingen. Men det antar jeg at saksordføreren selv reflekterte over da dette ble en del av saken.

Til det som ble sagt av Hans Olav Syversen: Jeg skjønner at det Kristelig Folkeparti sier, er at man godt kunne tenke seg at regjeringen sluttet opp om forslagene. Det har jeg forståelse for; det er jo derfor man fremmer forslag. Men jeg synes jo også, når debatten går som den går, at det ville være positivt om man sa at de grepene som regjeringen gjør, faktisk er skritt i riktig retning. For det kan det ikke være uenighet om at de er. Og når vi da i merknader i hele denne innstillingen er dønn enige om at anti-semittisme ikke er akseptabelt og er noe vi må slå ned på, skjønner jeg ikke hvorfor dette ikke blir tatt imot på en mer all right måte.

Til slutt vil jeg bare som et slags apropos lese et dikt som har blitt lest her tidligere, som viser hvor viktig det er det Michael Tetzschner var inne på, nemlig å si noe om at her handler det om å sørge for at enkeltmennesker ikke blir krenket, det handler om det universelle ved menneskeverdet, som vi er nødt til å stå opp for. Det er skrevet av teologen og presten Martin Niemöller. Han sier i diktet «Likegyldighet»:

«Først tok de kommunistene
men jeg brydde meg ikke
for jeg var ikke kommunist.

Deretter tok de fagforeningsfolkene
men jeg brydde meg ikke
for jeg var ikke fagforeningsmann.

Så tok de jødene
men jeg brydde meg ikke
for jeg var ikke jøde.

Til slutt tok de meg. Men da var det ingen igjen til å bry seg.»

Jeg synes at det er en helt grei oppsummering av debatten.

Per-Willy Amundsen (FrP) [17:27:00]: Det som blir hengende igjen etter denne debatten, er at flere representanter har sådd tvil om hvorvidt det er et økende problem det vi ser, nemlig at jødehatet vokser frem i Norge. Statsråden har imidlertid korrigert sitt eget brev, og det synes jeg er bra. Det burde kanskje også de representantene som har uttalt det samme fra denne talerstol i løpet av debatten, gjøre, men det får de svare for selv.

Det som i hvert fall jeg synes blir litt underlig – og det er også litt derfor jeg tegnet meg – er at man benytter såkalte sitater som man tillegger andre representanter, og som er direkte feil – og tilbakevist. Igjen: Representanten Holmås klarte å servere en påstand som er fullstendig feilaktig i forhold til det undertegnede skulle ha kommet med av uttalelser i en eller annen sammenheng. Det burde han holde

seg for god til, for det var overhodet ikke riktig i forhold til det jeg har sagt. Det jeg har sagt, er at innvandrere fra muslimske land har en lavere arbeidsdeltakelse enn andre ikke-vestlige innvandrere. Og det er altså i referanse til en NOU, fra Brochmann-utvalget, hvor dette er et statistisk faktum. Det er for øvrig heller ikke noe nytt; det har vært kjent lenge. Likevel klarer man å vri det sånn som representanten Holmås gjør, for å stille medrepresentanter i et så dårlig lys som man søker og kan. Det synes jeg i hvert fall at man burde holde seg for god til.

Men igjen: Jeg registrerer at i denne debatten er man mer opptatt av å trekke inn eksterne ting, andre minoritetsgrupper, og gjøre dette om til en debatt om alt mulig annet enn det burde være fra regjeringspartienes side. Man er ikke engang sikker på, i hvert fall gjelder det flere av representantene fra regjeringspartiene, hvorvidt man observerer et økende problem i Norge med hensyn til jødehat. Det står igjen etter denne debatten.

Presidenten: Representanten Heikki Holmås har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Heikki Holmås (SV) [17:29:45]: Jeg hadde håpet at innlegget mitt i stad skulle vært mitt siste, men jeg synes det er vanskelig å la det stå igjen et slikt inntrykk som det Per-Willy Amundsen etterlater. Jeg tar til meg akkurat presiseringen av uttalelsen hans, men jeg mener at det jeg sier, står ved lag, nemlig at når representanten Amundsen bruker det at noen er fra muslimske land, som et argument i en debatt, så er det et grunnleggende faktum at han begynner å røre opp i ting som ikke er bra. Det er det som er hele poenget mitt, og det er det som er hele poenget med det diktet jeg leste opp i stad. En hvilken som helst slags form for sammenrøring av etnisitet og religion – å akseptere at du kan bruke det som et argument i sammenhenger som handler om dette – hører ingen steder hjemme. Vi skal være klinkende klare mot all form for rasisme, så skal vi sette inn trykket der behovet er størst, og det oppfatter jeg at statsråden har sagt han vil.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 12.

(Votering, se side 5001)

Sak nr. 13 [17:30:55]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Jæger Gåsvatn, Per Arne Olsen, Kari Kjønås Kjos, Bente Thorsen og Gjermund Hagesæter om å sikre økt lønn i lavlønnsyrker med hovedfokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor (Innst. 432 S (2010–2011), jf. Dokument 8:116 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begren-

ses til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Eirik Sivertsen (A) [17:31:51] (ordfører for saken): Kravet om likeverdig lønn for kvinner og menn har lange tradisjoner. De første kravene om likelønn i industrien ble framsatt av kvinnelige arbeidere i 1880- og 1890-årene. Det skulle gå 80 år for LO og Norsk Arbeidsgiverforening inngikk rammeavtale om likelønn mellom kvinner og menn i 1961. I 1947 tok Sosialdepartementet initiativet til en kartlegging av kvinners og menns lønn, og den viste bl.a. at det var vanskelig å forsvare lønnsgapet på mellom 20 og 40 pst. ut fra familieforhold og forsørgelsesbyrde. I 1949 ble Likelønnskommisjonen nedsatt, med mandat til både å gi oversikt over kvinners lønnsforhold i arbeidslivet og drøfte hvordan ulikheter kunne rettes opp. I 1951 ble ILOs konvensjon om lik lønn for kvinnelige og mannlige arbeidere for arbeid av lik verdi vedtatt, og flertallet i komiteen gikk i sin innstilling fra 1958 inn for ratifisering. Og endelig: I EU ble prinsippet om likelønn tatt inn i Romtraktatens artikkel 119. Begrunnelsen var å hindre konkurransevridning.

Med den lange historien, og tradisjonen det er å kjempe for likelønn, er jeg glad for at forslagsstillerne er opptatt av det som er en kampsak for arbeiderbevegelsen, men vi er uenig i den medisinen de foreskriver.

Likestillingsloven har en bestemmelse i § 5 om at kvinner og menn i samme virksomhet skal ha lik lønn for likt arbeid, og arbeid av lik verdi. Lønnen skal fastsettes på samme måte for både kvinner og menn, og gjelder uavhengig av om arbeidet tilhører ulike fag eller om lønnen reguleres i ulike tariffavtaler. Arbeidets verdi skal avgjøres etter en helhetsvurdering der det legges vekt på den kompetansen som er nødvendig for å utføre arbeidet og andre relevante faktorer, som f.eks. anstrengelse, ansvar og arbeidsforhold. Lønn er altså ikke en relevant faktor.

Når Fremskrittspartiet vil gripe politisk inn i lønnsfastsettelsen, er det angrep på et av fundamentene i den norske samfunnsmodellen. Et organisert arbeidsliv med stort innslag av sentrale forhandlinger er et av de aller viktigste bidragene til et lavt konfliktnivå, høy sysselsetting og relativt små inntektsforskjeller.

Lønnsoppgjøret er, som det også innledningsvis framgår som bakgrunn for forslaget, partenes ansvar.

I det statlige tariffområdet har kvinner i gjennomsnitt 94 pst. av menns regulativlønn. Korrigert for alder, utdanning, yrkeserfaring, ansiennitet og arbeidstid har kvinner 98–99 pst. av menns regulativlønn.

Partene i det statlige tariffområdet har gode prosesser for å komme til enighet om tiltak som skal utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn, og vi legger til grunn at det samme skjer i de øvrige forhandlingsom-

rådene i offentlig sektor. Vi forventer selvfølgelig også at privat sektor følger opp for sin del.

Det er en samlet komité, med unntak av Fremskrittspartiet, som står bak innstillingen i denne saken.

Gjermund Hagesæter (FrP) [17:34:58]: Som sagt er dette eit forslag som er fremja av Framstegspartiet for å sikre eit lønnslyft i låglønnsyrke, med fokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor.

Vi meiner at dette er ei veldig viktig sak. Eg konstaterer her at saksordføraren, som går igjennom dette, er uenig i medisinen, men eg kan ikkje sjå at resten – berre Framstegspartiet – har fremja noko forslag og kome med nokon alternativ medisin for korleis ein skal løyse dette.

Dette er ei sak som vi meiner er viktig, og som vi meiner bør debatterast. Det er sjølvsagt heilt riktig at lønnsoppgjøret i utgangspunktet er partane sitt ansvar, men her meiner vi at det går an at staten kjem og hjelper partane slik at ein kjem nokon veg i denne saka.

Vi meiner også at regjeringspartia skapte store forventingar i forkant av valet i 2009, før lønnsoppgjøret våren 2010, om at det skulle skje noko – utan at det blei følgt opp av konkret handling. Men i 2009 var det altså valkamp, og då skapte ein eit inntrykk av at det skulle skje noko, utan at det gjorde det.

Som saksordføraren også sa, så står Framstegspartiet aleine med eit forslag, men i merknadane står vi ikkje aleine. Der står vi i lag med Kristeleg Folkeparti. Vi har sagt at eit av tiltaka for effektiv oppfølging av retten til likelønn er ein likelønnsnett. Men vi innser at ved denne korsvegen får vi ikkje fleirtal for det forslaget vi kjem til å fremje. Vi synest likevel det er viktig at vi har teke opp denne saka, og vi vil fortløpande vurdere å ta denne saka opp til ny debatt.

Til slutt vil eg fremje det forslaget som er vedlagt her, og eg vil også lese opp forslaget:

«Stortinget ber regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret 2011 å iverksette tiltak som sikrer et lønnsloft for lavlønnsyrkene med fokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor, og som følge av det sikre at kommunene blir fullt ut økonomisk kompensert for et slikt lønnsloft.»

Presidenten: Representanten Gjermund Hagesæter har tatt opp det forslaget han omtalte og refererte.

Trond Helleland (H) [17:37:56]: Høyre anser lønnsoppgjøret for å være partenes ansvar, og at aktørene på de ulike tariffområdene selv må få anledning til å finne løsninger på lønsspørsmål. Vi har tidligere foreslått en kompetansenett for utdanningsgruppene i offentlig sektor, men vi viser samtidig til «partenes tradisjon for gode prosesser for å komme til enighet, både på området som gjelder utjevning av lønnsforskjeller så vel som andre områder».

Det betyr med andre ord at vi er enig i det statsråden skriver i sitt svarbrev til komiteen, at vi ikke ønsker lønnsfastsettelse gjennom representantforslag i Stortinget. Det kunne vært interessant å få prislappen på dette også, men da skulle vi kanskje holdt på en stund før vi fikk den en-

delige konklusjonen. Så her tror jeg dessverre jeg må si at vi ikke kan støtte den linjen som Fremskrittspartiet har lagt seg på. Vi mener helt og fullt at partene må ta dette ansvaret. Svarbrevet til statsråden viser jo også at hvis en tar hensyn til ansiennitet, alder osv. i offentlig sektor, er forskjellen mellom mannlønn og kvinnelønn ca. 1–2 pst., og partene jobber videre med dette.

Heikki Holmås (SV) [17:39:29] (komiteens leder): Det er jo feiende flott at Fremskrittspartiet plutselig har blitt voldsomt opptatt av likestilling og likelønn. Det er jo veldig interessant hvis du ser på begreper som «likestilling» og «likelønn» i Fremskrittspartiets program for denne stortingsperioden. Da finner du at ordet «likelønn» ikke finnes, og at ordet «likestilling» finnes ett sted i programmet, og det handler om likestilling i støtte til offentlige og private barnehager.

Sånn sett får vi håpe at dette er en slags form for ny begynnelse for Fremskrittspartiet. Men jeg ser at de har et stykke å gå, for de har ikke helt skjønt hvordan tingene funker.

Det er altså sånn at når vi har gått til valg og sagt at vi ønsker å kjempe for likelønn mellom kvinner og menn i Norge, handler jo det nettopp om å få til et lønnsløft i offentlig sektor og om lønnsnivåene i det offentlige. Skal vi få til det, er vi avhengig av at partene blir enige seg imellom. Særlig viktig er det jo at fagbevegelsen og fagforeningene blir enige seg imellom om at dette er noe man er nødt til å gjøre i løpet av årene som kommer, ellers kommer man ingen vei.

Hvordan tror ellers Gjermund Hagesæter at det ville bli, hvis man innenfor industrisektoren sier at man har fått en økning i det kommunale som er høyere enn det vi har fått i industrien? Dette vil vi ha kompensert året etter, sier de. Sånn er det partene i arbeidslivet forhandler, og sånn er det det fungerer.

Skal vi gjøre noe med dette, er vi nødt til å få en enighet mellom partene. Får vi til en enighet mellom partene, har regjeringen sagt at den er villig til å være med og sørge for å få til et slikt lønnsløft.

Den ene biten av likelønnsarbeidet har vi oppfattet handler om forskjellen på lønnsnivået mellom det offentlige og det private. Den andre delen av arbeidet for likelønn, sa Likelønnskommisjonen, med Anne Enger i spissen, handler om den forskjellsbehandling som skjer hver gang en kvinne får barn. Da sakter kvinner akterut.

Der har også regjeringen levert. Stikk i strid med det som Høyre og Fremskrittspartiet ønsket, har vi altså levert i forhold til det som handler om å likestille kvinner og menn i foreldreskap. Vi har klokkertro på at mer likestilling når det gjelder ansvaret for barn, over tid vil føre til mer likestilling i husarbeid, mer likestilling i fordelingen av innsatsen mellom kvinner og menn, mer anerkjennelse av at det å ansette en ung kvinne eller en ung mann vil føre til like mye fravær og like mye omsorg for barna, og de samme menn og kvinner vil bli mer likestilt med hensyn til hvordan de ses på på den enkelte arbeidsplass.

Dette har jo Høyre og Fremskrittspartiet vært dønn imot. De har sagt at denne delen av likelønnskampen er

vi ikke opptatt av i det hele tatt. Her står heldigvis resten av Stortinget, fra Kristelig Folkeparti til SV, samlet om en fornuftig og riktig politikk, og så får vi håpe at Høyre og Fremskrittspartiet aldri får gjennomslag for den delen av sin politikk.

Den andre delen av det som handler om ulik lønn mellom kvinner og menn, er en del av de andre tingene som er viktig å gripe fatt i, nemlig det at kvinner i mye større grad jobber i deltidsstillinger; de får ikke heltidsstillinger. Det dreier seg om mye mer midler, ikke sant? Noe av det fører til at kvinner, for å ha full stilling, i mye større grad jobber i midlertidige kontrakter.

Dette er jo per dags dato sånn det funker i det offentlige. Vi har fra regjeringens side sagt at vi ønsker et skikkelig krafttak for at folk isteden skal ha heltidsstillinger. Vi ønsker å sørge for at lønningene i det offentlige er gode, og sørge for at folk som jobber i det offentlige, har skikkelige jobber. Her kreves det en felles innsats fra vår side.

Hadde det vært opp til høyresiden, hadde det blitt mye mer midlertidig arbeid. Da hadde det blitt mer midlertidig arbeid både i det offentlige og andre steder både for kvinner og for menn, men vi ser at det er en mye større andel av kvinnene som jobber i den type midlertidige stillinger i det offentlige.

Her går vi til valg med en arbeidsgivergaranti i treten punkter – sier veldig klart fra: Vi vil jobbe; der det velges SV-ere inn og SV-ere får makten i kommunene, vil vi jobbe for at vi skal ha større grad av heltidsstillinger. Vi skal jobbe for turnuser som sikrer at folk får muligheten til å stå i heltidsstillinger. Vi vil jobbe mot midlertidig ansettelse, mot sosial dumping og for et skikkelig arbeid for likelønn. Jeg tror at et systematisk arbeid på den måten, både i forhold til familiepolitikken, i forhold til arbeidsgiverpolitikken i det offentlige og et samarbeid med fagbevegelsen og partene i arbeidslivet om et likelønnsløft, er det som skal til – ikke dette forslaget fra Fremskrittspartiet.

Marit Nybakk hadde her overtatt presidentplassen.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [17:44:44]: Denne saken handler i bunn og grunn om likelønn. Det er en kamp som er blitt kjempet i over 100 år. I like lang tid har saken blitt forsket på, utredet, diskutert og debattert. Fremdeles er det et stykke vei å gå for å få til lik lønn for lik utdannelse og likt arbeid.

Denne saken handler om at alle skal få uttelling for den utdanningen de har tatt. Det handler om at alle skal få mulighet til å forsørge seg selv og sikre en økonomisk trygghet for seg selv. Likelønn handler om rekruttering til yrker som er viktige for velferden i Norge. Men mest av alt handler likelønn om rettferdighet.

Når det gjelder lønnsforhandlinger og likelønnsnett, preges regjeringens politikk av gode intensjoner. Det er flott med gode intensjoner og god vilje. Regjeringen skal ha ros for at det er fremmet en likelønnsmelding for Stortinget, men det er faktisk kun konkret handling som fører oss til målet. Derfor savner jeg handlekraft til å gjøre noe

konkret som faktisk fører oss nærmere målene om lik lønn og like muligheter.

Som vi viser til i innstillingen, uttalte likestillings- og diskrimineringsombudet i høringen som ble arrangert i forbindelse med Stortingets behandling av likelønnsmeldingen, at regjeringen må bidra med friske midler til kvinnedominerte yrker i offentlig sektor, og at partene må forplikte seg til å prioritere denne gruppen framover. Kristelig Folkeparti er helt enig i dette.

I vårt samfunn er det i stor grad familien som er grunnsteinen. Derfor er det helt avgjørende at arbeidslivet tilpasses familielivet, og ikke omvendt. Familien må stå i sentrum for å kunne sikre en trygg oppvekst for de minste og mest sårbare. Det må ikke komme dit hen at ungene, tid med unger og permisjoner er noe som framstilles som et hinder for likelønn og et godt arbeidsliv.

Vi vet at mange kvinner blir hengende etter inntektsmessig som en konsekvens av fødsler og permisjoner. Det er et problem. Dette problemet finner ikke sin løsning i at kvinner slutter å føde eller slutter å ta ut permisjoner. Nei, løsningen må ligge i arbeidslivet. En del av løsningen kan finnes i Likelønnskomisjonens flertallsforslag om at arbeidstakere i foreldrepermisjon skal ha rett til gjennomsnittlig lønnsvekst.

Kristelig Folkeparti mener det rettfærdige ville være at alle fikk ta del i lønnsutviklingen som skjer på deres arbeidsplass mens de er i permisjon. En slik automatisk rett til lønnsjustering kan være et viktig virkemiddel for å jevne ut de negative lønnseffektene av foreldrepermisjoner. Derksom vi får til at arbeidstakere ikke får svekkede lønns- og arbeidsvilkår som følge av at de tar foreldrepermisjon, er vi kommet enda et stykke på veien mot likelønn.

I St.meld. nr. 70 for 1991–1992 skrev regjeringen Harlem Brundtland at de viktigste uløste problemene var likelønn og likestilt omsorg. Det ble i meldingen slått fast at det vesentligste arbeidet må utføres på arbeidsplassene og gjennom partene i arbeidslivet og deres organisasjoner.

Grunnen til at jeg nevner dette, er at det støtter opp om det Kristelig Folkeparti er så opptatt av på dette området. Det er ikke med endringer i familielivet at likelønnsutfordringene skal løses. Det er først og fremst med endringer i arbeidslivet. Det er strukturer i samfunnet som hindrer likelønn mellom kjønnene. Det er helt avgjørende for norske familier at arbeidsgivere og samfunnet for øvrig legger til rette for et godt familieliv, og for at det skal være mulig å kombinere karriere, barn og familie på en god måte.

På tross av stor grad av oppmerksomhet over tid er dessverre likelønnsutfordringene fortsatt store, og vi har fortsatt en jobb å gjøre.

Statsråd Rigmor Aasrud [17:49:06]: Likelønn er viktig for regjeringen, men lønnsoppgjørene er partenes ansvar. Dette presiseres også når regjeringen møter partene i arbeidslivet. Jeg er glad for at flertallet i denne salen slår fast det i innstillingen.

Det er også viktig i lønnsoppgjør at konkurranseutsatt industri legger rammene for lønnsoppgjøret. I hovedtariffoppgjøret for 2010 så vi at ulike tariffområder fant

rom til likelønnsavsetninger. Avsetningene var innenfor forsvarlige økonomiske rammer.

Også i statlig sektor, der jeg har et ansvar, prioriterte vi likelønn. Selv om det i staten, i motsetning til i andre tariffområder, ikke er store kvinnedominerte stillingskategorier, klarte vi å finne løsninger og å prioritere likelønn. I staten jobber kvinner og menn i de samme stillingskategoriene. Det gir utfordringer når vi skal utforme likelønns tiltak i arbeidsgiverpolitikken.

En annen utfordring er at ikke nok kvinner søker seg til høyere saksbehandlerstillinger eller til lederstillinger. I lederstillinger i staten er det ca. en tredjedel kvinner og to tredjedeler menn. Når en måler kvinners andel av menns lønn, påvirkes statistikken av disse strukturelle forholdene.

I det statlige tariffområdet har vi flere virkemidler vi kan bruke. I 2010 ga vi likelønns- og lavlønnstillegg på de generelle tilleggene. Vi hadde sentrale justeringer, hvor de kvinnedominerte utdanningsgruppene ble prioritert, og i de lokale forhandlingene ble partene enige om strenge føringer på hva de lokale forhandlingene skulle brukes til for å treffe nettopp kvinnegruppene. Resultatet fra hovedtariffoppgjøret i staten i 2010 viser seg i statistikk innhentet 1. oktober 2010. Den viser at kvinner mottar gjennomsnittlig 94 pst. av menns regulativlønn. Korrigerer man for kjente variabler, som alder, utdanning, yrkeserfaring, ansiennitet og arbeidstid, har kvinner opp mot 99 pst. av menns regulativlønn. Vi ser at fra 1. oktober 2009 til 1. oktober 2010 er lønnsforskjellen mellom kvinner og menn redusert med hele 16 pst. Så det har altså skjedd noe.

Lønnsoppgjøret i 2010 bidro til å omfordele i overkant av 200 mill. kr til kvinner. Dette har bidratt til å redusere likelønns-gapet i det statlige tariffområdet. Da hovedtariffoppgjøret i 2010 ble sendt til uravstemning hos hovedsammenslutningene, sa om lag 90 pst. av medlemmene ja til det framforhandlede resultatet. Det viser at vi lykkes.

Tiltakene i hovedtariffoppgjøret bidro til å utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn. I mellomoppgjøret i 2011 ble partene enige om å videreføre de generelle tilleggene og de lokale forhandlingene. De generelle tilleggene i år har også hatt en likelønns- og lavlønsprofil, og likelønnsføringene som ble avtalt i 2010, gjelder også for de lokale forhandlingene som skal føres i 2011. Også i KS, Spekter og Oslo kommune var det et spesielt fokus på likelønn i hovedtariffoppgjøret i 2010.

Partene har vist at de klarer å finne løsninger på lønnsforskjellene mellom kvinner og menn innenfor forsvarlige økonomiske rammer. Det dreier seg om å prioritere. Når forslagsstillerne viser til de såkalte kvinnedominerte lavlønsyrkene, er dette primært grupper som hører innunder kommunesektoren, hvor arbeidsgiver er representert enten av KS eller Oslo kommune. Men det er mitt og regjeringens syn at partene i de ulike tariffområdene selv må finne løsninger på alle lønsspørsmål.

Vi legger derfor til grunn at partene vil fortsette å finne løsninger på bl.a. likelønsspørsmål også i kommende statsoppgjør. Men det er viktig å ha fokus på at likelønsspørsmålene også dreier seg om heltids- og deltidsproblematikk, det dreier seg om å ha gode velferdsordninger, og ikke minst dreier det seg om å ha fokus på utdanning og

yrkesvalg. Det at vi har et så kjønnssegregert arbeidsmarked i Norge, er jo med på å skape de likelønnsutfordringene vi har, og det er derfor viktig at vi oppfordrer jenter til å gjøre utradisjonelle yrkesvalg. Det vil bidra til å utjevne lønnsforskjeller.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Gjermund Hagesæter (FrP) [17:54:22]: Statsråden uttaler at likelønn er viktig for regjeringa, men at lønn er partane sitt ansvar. No er det slik at framfor valkampen i 2009 var ikkje regjeringspartia så veldig tydelege på å skyve dette ansvaret over på partane, då greidde man å skape eit inntrykk av – og store forventningar om – at dette var noko som regjeringa skulle ordne opp i, ein skulle sikre likelønn i Noreg. Dersom regjeringa altså er veldig oppteken av dette, så er mitt spørsmål: Kva vil statsråden og regjeringa gjere konkret – kva for initiativ vil ein ta – for å sikre likelønn for framtida?

Statsråd Rigmor Aasrud [17:55:10]: Regjeringen er opptatt av likelønn, men vi mener at partene er de beste til å finne gode løsninger på det, og det har partene faktisk bevist at de klarer gjennom de siste tariffoppgjørene. Bare i statlig sektor klarte vi å omfordele over 200 mill. kr, der vi prioriterte kvinnedominerte grupper.

Så er det viktig for regjeringen å holde fast ved at likelønn ikke bare løses gjennom tarifforhandlingene. Det er viktig at vi har gode velferdsordninger. Det er viktig at vi motiverer flere menn til å ta omsorgspermisjon, som vi nettopp har gjort gjennom å legge fram et forslag i Stortinget der vi utvider foreldrepermisjonen og bidrar til at flere fedre tar permisjon. Og, som jeg sa i mitt innlegg, jeg tror det er særdeles viktig at vi fortsatt har fokus på at flere kvinner kommer inn i mer mannsdominerte yrker. Det vil være viktige bidrag til å utjevne lønnsforskjellene mellom kvinner og menn i hele det norske samfunnet.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [17:56:18]: Jeg sa i mitt innlegg at vi vet at mange kvinner blir hengende etter inntektsmessig som en konsekvens av fødsler og permisjoner, og løsningen er jo ikke at kvinner slutter å føde eller slutter å ta ut permisjon. Løsningen ligger i arbeidslivet, og en del av løsningen kan altså finnes i Likelønnskomisjonens flertallsforslag om at arbeidstakere i foreldrepermisjon skal ha rett til gjennomsnittlig lønnsvekst. Er statsråden enig i dette flertallsforslaget, og hva kan regjeringen bidra med for at arbeidstakere i foreldrepermisjon kan få rett til gjennomsnittlig lønnsvekst?

Statsråd Rigmor Aasrud [17:57:00]: Jeg er skeptisk til at det skal være en automatikk i at man får lønnspålegg; det må være en del av det ordinære forhandlingsløpet. Når man kommer tilbake, vil det være naturlig at man får vurdert den stillingen man har, ut fra de ordinære lønnsforhandlingene som har vært i bedriftens tariffområde innenfor den aktuelle sektoren der arbeidstakeren er ansatt.

Men det vi ser – og som er viktig når det gjelder li-

kelønn – er at det er en god del strukturelle endringer nå som er veldig positive for kvinner. I staten slutter 10 pst. av alle arbeidstakere i løpet av ett år. De mennene som begynner, begynner i samme lønnskategori som de mennene som slutter, mens kvinnene begynner i langt høyere lønnskategorier. Det er med på å redusere gapet mellom kvinnelønn og mannlønn betydelig, og jeg tror det er viktig at vi har fokus på den type tiltak også i tiden framover.

Presidenten: Replikkordskiftet er omme.
Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 13.
(Votering, se side 5002)

Sak nr. 14 [17:58:15]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Ingjerd Schou, Arve Kambe, Torbjørn Røe Isaksen, Michael Tetzschner og Erna Solberg om styrking av personvernet (Innst. 369 S (2010–2011), jf. Dokument 8:56 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra kommunal- og forvaltningskomiteen vil presidenten foreslå at debatten blir begrenset til 40 minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Heikki Holmås (SV) [17:59:28] (komiteens leder og ordfører for saken): Vi har i kommunalkomiteen behandlet dette forslaget på en relativt «kort» måte. Bakgrunnen er enkel: Dette var et forslag som ble fremmet av representantene i forbindelse med debatten knyttet til datalagringsdirektivet. I merknadene som ligger fra komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet og Høyre, vises det innledningsvis til den avtalen som er inngått mellom Arbeiderpartiet og Høyre om hvordan datalagringsdirektivet og en del personvernspørsmål i den anledning vil bli behandlet videre.

Vi i de andre partiene tok i hovedsak utgangspunkt i to ting. Det ene var at mye av det som kom fram i forslaget og debatten knyttet til det, ble tatt i forbindelse med debatten om datalagringsdirektivet. Det andre var at vi så på de av forslagene som ble fremmet – som ikke inngikk som en del av avtalen mellom Arbeiderpartiet og Høyre, som vi fullt ut kommer til å behandle i Stortinget på et senere tidspunkt – som gode innspill til debatten som kommer, innspill fra opposisjonen til det arbeidet som nå gjøres fra regjeringens side om en stortingsmelding om personvernet.

En god del av forslagene som ligger her, blir fremmet av mindretallet, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Fra resten av partienes side har vi valgt å se på debatten i denne saken og de konkrete innspillene og forslagene som kommer, som innspill til stortingsmeldingen som vi senere skal behandle. Vi kommer i løpet av denne debatten til å lytte til de innspillene som Høyre og Fremskrittspartiet tar opp i forslagene, lytte til argumentasjonen i den forbindelse, og viser for øvrig til at vi skal ha en bred debatt om dette senere i forbindelse med den varslede personvernmeldingen.

Håkon Haugli (A) [18:01:59]: Gjennom de siste årene har personvern vært grundig debattert i Norge. 4. april hadde Stortinget en bred debatt om innføring av EUs datalagringsdirektiv, der både mindretallet og flertallet la vekt på å ivareta personvernet på en best mulig måte. Saksordføreren holdt et godt innlegg, jeg kan slutte meg til alt han sa.

Forslaget som vi behandler i dag, peker på en rekke samfunnsområder der det er grunn til å være opptatt av folks rett til privatliv, til innsyn i og eierskap til egne personopplysninger. Forslaget ble fremmet før Stortinget behandlet datalagringsdirektivet, og mange av de temaene som tas opp, ble derfor berørt i de forhandlingene og den avtalen som ble inngått mellom Arbeiderpartiet og Høyre. I avtalen la vi vekt på en helhetlig tilnærming til personvernområdet, og på å finne fram til balanserte løsninger, løsninger som avveier prinsippet om retten til et privatliv med samfunnets behov for regulering.

Regjeringen har varslet en stortingsmelding om personvern. Det er jeg glad for. Det er viktig at Stortinget får anledning til å drøfte personvern i bredden. Ulike faktorer, særlig den teknologiske utviklingen, utfordrer personvernet. Det blir stadig enklere, både for private aktører og for det offentlige, å lagre personopplysninger – store mengder opplysninger kan lagres, og det er ofte både billigere og enklere å la opplysningene forbli lagret enn å slette dem. Det kan også være nærliggende å benytte opplysninger lagret for et formål til et annet.

Det er et myndighetsansvar å sikre en nødvendig motvekt til denne utviklingen gjennom lovgivning som pålegger sletting, og som krever en solid begrunnelse for all lagring av personopplysninger ved å sikre den enkelte rett til å vite hva som er lagret, gjennom tilsyn. Skal vi sikre folks personvern, må det offentlige ta et aktivt ansvar. Samtidig er staten også en aktør. Det sier seg selv at staten også selv må være varsom med å samle inn, lagre og sammenstille personopplysninger.

Når det gjelder det konkrete innholdet i de opprinnelige forslagene fra enkeltrepresentantene fra Høyre, er noe allerede en del av dagens lovverk, annet er gjeldende praksis. I tillegg er det varslet at flere av forslagene vil bli drøftet i stortingsmeldingen. Jeg vil derfor nøye meg med å kommentere et par av forslagene som fremmes av Fremskrittspartiet og Høyre, og som det vil bli votert over her i dag.

Når det gjelder skattelister, er det noe Stortinget har diskutert flere ganger. Finansdepartementet sendte i januar ut på høring et forslag om innstramming av måten

skattelister offentliggjøres på. Forslaget vil begrense den kommersielle bruken av skattelister. Det vil være et viktig bidrag til å styrke personvernet.

Forslag nr. 2 er i samsvar med dagens praksis. Det framgår av statsrådets svarbrev til komiteen at bompengeselskapene ikke utleverer passeringsopplysninger til likningsmyndighetene, og at regjeringen vil vurdere å begrense mulighetene for slikt innsyn. Jeg ønsker en slik vurdering velkommen, men vil samtidig understreke at organisert kriminalitet og en betydelig svart økonomi er et stort problem i hele Europa.

Til slutt vil jeg kommentere en generell problemstilling som jeg mener vi er nødt til å komme tilbake til. Ved første øyekast virker det fornuftig å logge eller loggføre hvem som henter ut opplysninger fra offentlige registre. Men er det ikke et paradoks at man i ønsket om å styrke personvernet tar til orde for å etablere en rekke nye registre med personopplysninger?

For å ta et eksempel: Dersom det offentlige skal registrere alle som søker på Kjell Inge Røkkes og Jens Stoltenbergs skatteopplysninger, slik Høyre og Fremskrittspartiet ønsker, etableres det samtidig et nytt register med personopplysninger – en liste med hvem og når og hvorfor. Det er ikke uproblematisk.

Kan det ikke tenkes at opplysningene i denne nye loggen er like følsomme som de som inngikk i de opprinnelige skattemeldingene? Og er det ikke slik at to offentlige registre dobler risikoen for at opplysninger kommer på avveier? Og hvordan skal det logges hvem som leser loggen – ser man for seg et tredje register, loggen over loggen?

Det virker som en besnærende løsning å sørge for at alle som henter ut personopplysninger fra offentlige registre, registreres. Det er et lite gjennomtenkt forslag. Etter mitt syn risikerer man det stikk motsatte av det som er intensjonen, en svekkelse av personvernet.

Åge Starheim (FrP) [18:06:26]: Eg viser til at komiteen har merka seg statsråden si vurdering, og ein samla komité er glad for at det vil kome ei melding til Stortinget om personvern. Ein samla komité ber statsråden om å sjå på dei tiltaka som er lagde fram i dette forslaget, som innspel på område som ein ønskjer belyst i meldinga.

Eg vil avvente debatten til vi får meldinga, og ser ingen grunn til å seie så veldig mykje meir no, anna enn at eg tek opp forslaga som Framstegspartiet har saman med Høgre.

Presidenten: Representanten Åge Starheim har tatt opp de forslag han refererte til.

Michael Tetzschner (H) [18:07:25]: Det er riktig, som påpekt av tidligere talere, at vi har en levende debatt rundt personvernsspørsmål. Særlig hadde vi en stor og omfattende debatt i forbindelse med implementeringen av EUs datalagringsdirektiv. Problemet med disse debattene er jo at de alltid kommer i forkant av at vi er i ferd med å bryte en ny barriere. Også hvis man ser seg bakover, vil man kunne oppsummere med å si at det som kom ut av debattene, er at man lover seg selv at dette er omtrent siste gangen man skal bevege seg i ytterkant av det som kan

være betenkelig ut fra et personvernspørsmål, for så å gå inn i den nye løsningen. Slikt sett kan man si at debattene hele tiden ligger etter den teknologiske utvikling, og at debattene i deres konklusjon ofte går ut på å strø sand på en villet teknologisk utvikling – og dette at vi har sterke drivere som vil ta i bruk i og for seg effektive systemer, men som altså har den haken ved seg, at det utsetter den enkelte for risiko for at opplysninger kommer på avveier.

Det er den enkelte som må bære belastningen ved systemsvikt, og når systemene svikter, hører vi at det egentlig ikke er det tekniske ved dem som har sviktet, men det menneskelige ved dem, og at det var mennesker som slumset og glemte minnepinner eller andre lagringsmedier, i vanvare eller ved direkte illojalitet. Man kan vel kanskje også si at hvis det er menneskelig svikt, så er det jo faktisk også en systemsvikt, for det er jo systemet som tillater at opplysningene er blitt samlet.

Jeg skal bare redegjøre for forslagsstillernes initiativ litt summarisk, tatt i betraktning hvor langt vi har kommet i debatten i dag. Men grunnpilaren er at den som blir omtalt, og som blir registrert, skal ha maksimal kontroll og eierskap til egne opplysninger. Det står i Grunnloven om personvern. Så skal opplysningene begrenses til det formålet de er innhentet for, og de opplysningene det dreier seg om, skal være minimale når det gjelder å tjene sitt formål. Så skal det være sikkerhet rundt oppbevaringen av opplysningene.

Vi har også vært inne på forslag som ble problematisert av representanten Haugli, forslag som jeg innrømmer absolutt kan og bør problematiseres, om vi ikke da velger virkemidler som gjør at man får paradokser av den typen som representanten var inne på, hvilket kanskje tilsier at man klarer seg uten offentliggjøring i mediene i det hele tatt, altså i elektroniske medier. Men det er en diskusjon vi får komme tilbake til.

Dessuten har jeg også merket meg at mange nå ser frem til den bebudede stortingsmelding om personvern, som etter hva jeg forstår i stor grad vil basere seg på Personvernkomisjonens innstilling som la etter seg et godt arbeid, og som i hvert fall var i stand til å vitalisere debatten.

Jeg vil på tampen gjøre oppmerksom på at mens vi diskuterer, går den teknologiske utvikling videre. Når det gjelder disse forslagene, kan jeg da varsle en dagfersk problemstilling, og den er knyttet til det såkalte EDAG-prosjektet, altså Elektronisk Dialog med Arbeidsgivere, som er et felles prosjekt igangsatt av landets fire største sanke- og brukere av informasjon, om individene i samfunnet og bedriftene. Det dreier seg om SSB, Nav, Brønnøysundregistrene og med Skatteetaten i førerretet. Verktøyet de bruker, er «the uploading» til Altinn. De jobber etter tre formål: for det første at man skal forenkle og bespare, man skal ha bedre tjenester – altså bedre oppgaveløsning – og redusert ressursbruk.

Tiden tillater ikke å presentere problemstillingene mer utførlig enn dette, men jeg tror kanskje statsråden skal ta med seg at mens vi folkevalgte debatterer, har vi altså et ganske kraftfullt teknokratisk byråkrati som ikke tar det

så nøye med personvern hensynene – og så flommer disse forslagene innover oss. Det hadde vært utmerket hvis statsråden hadde tatt det med i sin vurdering når hun fremmer personvernmeldingen.

Heidi Greni (Sp) [18:12:49]: Når vår rett til privatliv utfordres, er hvert enkelt inngrep og tiltak ofte begrunnet i ønsket om noe godt, enten det er å bekjempe og oppklare kriminalitet, gi oss større trygghet i hverdagen eller å sørge for at vi får de rettighetene vi har krav på. Men i sum vil disse inngrepene kunne true vår frihet.

Denne debatten har i likhet med det som Fremskrittspartiet, SV, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti har sagt i sin felles merknad, et preg av avlatspolitikk. Senterpartiet sa da vi behandlet datalagringsdirektivet, at det var norgeshistoriens største overvåkingsinngrep. Vi holder fast på det.

Det er viktig å presisere at en egen melding om personvernet ikke er noe Høyre har oppnådd gjennom forhandlingene med Arbeiderpartiet om datalagrings-saken, men det er en melding som regjeringen ville lagt fram uavhengig av den debatten, fordi det er behov for en samlet gjennomgang av personvernet.

Senterpartiet ser fram til å få stortingsmeldingen om personvern til Stortinget, og mener det er viktig at man har Benjamin Franklins ord i tankene når man utarbeider meldingen:

«Den som er villig til å ofre sin frihet for en stund i trygghet, fortjener verken frihet eller trygghet.»

Frihet og retten til privatliv blir litt for ofte glemt når man ser muligheter til å skape ordnede og trygge samfunn ved hjelp av teknologi. Teknologien må brukes på en måte som løfter fram friheten – ikke på en måte som begrenser den.

Geir Jørgen Bekkevold (KrF) [18:14:53]: Personvernet er under press, og ny teknologi muliggjør økt kontroll, registrering og overvåking. Ny teknologi innebærer alltid nye muligheter, men det er politikkenes rolle å sette grenser for teknologien når det finnes interessekonflikter som her, opp mot personvernet.

Jeg er skeptisk og kritisk til den stadig mer omfattende overvåkingen, registreringen og kontrollen. Jo mer informasjon som lagres, jo større muligheter gir det for misbruk og informasjonslekkasjer. Hvilke garantier har vi for at informasjon ikke misbrukes?

Framveksten av informasjonssamfunnet krever at vi har en tydelig og prinsipiell holdning til dette. Hva er menneskeverd? Hva er den enkelte borgers rettigheter? Hvordan forholder vi oss til en informasjonsflyt som mer og mer utfordrer enkeltindividets rett til privatliv?

Denne våren har personvernet blitt presset flere ganger. Datalagringsdirektivet er ett eksempel som kan trekkes fram, og de lovendringene som store deler av Høyre og hele Arbeiderpartiet støttet, rokker ved noen av våre grunnleggende personvernprinsipper. Vi blir stadig møtt med liknende problemstillinger. Nye saker vil dukke opp, og i mange saker vil det være gode grunner for å innføre strengere kontroll. Hensyn må alltid avveies, men der-

som vi ikke har et bevisst forhold til personvernprinsipper, vil vi nesten umerkelig fortsette å skli bort fra det grunnleggende vernet om personvernet.

Motstand mot enkeltsaker kan av noen tolkes som flisepikkeri. Det er det ikke. Det er summen av enkeltsaker som gjør at vi gradvis og nesten umerkelig sklir i feil retning. Summen av gode hensikter kan gjøre at en går i en retning ingen egentlig ønsker og til et samfunn der menneskeverdet krenkes.

Til Høyres forslag har jeg lyst til å si at jeg synes mange av dem er gode og helt klart forslag som Kristelig Folkeparti vil støtte opp om – spesielt forslagene som går på styrking av vernet av personsensitive opplysninger, bedre logging av den som innhenter personopplysninger, styrking av den enkeltes rett til innsyn i loggen knyttet til sin person. Jeg har merket meg at regjeringen ønsker å invitere Stortinget til en helhetlig og samlet drøfting av personvernspørsmål, og at det samtidig varsles at det vil komme en egen melding til Stortinget om personvern. En slik melding er spesielt viktig nå som flere store saker som har svekket personvernet, har blitt vedtatt i Stortinget. Jeg ønsker derfor både drøftingen og meldingen velkommen, og forventer også at de forslagene som debatteres nå, blir belyst i denne meldingen.

Statsråd Rigmor Aasrud [18:18:40]: Denne saken viser med all tydelighet hvor omfattende personvern er. Personvern er sektorovergripende, og forslaget spenner fra personverntiltak i helsesektoren via offentliggjøring av ligningsopplysninger til personvern i arbeidslivet.

Nesten uansett hva vi gjør, etterlater vi oss personopplysninger som blir behandlet i ulike sammenhenger. Vi betaler med ulike elektroniske betalingsmidler i kollektivtrafikken, i bomringen og i butikken. Vi bruker mobiltelefon og pc mange ganger, på ulike steder, i løpet av en dag. Vi besøker lege og tannlege, vi låner bøker på biblioteket, og vi benytter offentlige tjenester. Og ikke minst er vi storforbrukere av sosiale medier, vi oppdaterer status og sjekker inn oppholdsstedet vårt på Facebook, vi twitrer og blogger om de mest intime detaljer i livet vårt. Overalt legger vi igjen spor som viser hvor vi var, når vi var der, og hva vi gjorde.

Som forslagsstillerne er jeg også opptatt av det ikke skal samles inn og lagres flere opplysninger enn det som faktisk er nødvendig, at opplysningene blir tilstrekkelig sikret, og at de ikke blir misbrukt eller gjort tilgjengelig for utenforstående. Jeg er glad for initiativet fra forslagsstillerne, slik at vi får denne anledningen til en bred debatt om personvern.

Som ytringsfrihet og rettssikkerhet er personvern en ideell interesse – vanskelig å måle i kroner og øre. De fleste er likevel enige om at personvern er viktig i en rettsstat, og at det må være grenser for hvor langt inn i den enkeltes private sfære både offentlige myndigheter og private virksomheter kan gå. Likevel må personvern veies mot andre interesser. Hensynet til effektivitet, trafikkikkerhet, god helse og kriminalitetsforebygging, for å nevne noe, må veies mot hensynet til borgernes personvern og privatlivets fred så vel som samfunnets ønske om et be-

grenset kontroll- og overvåkingsnivå. Ved ivaretagelse av ulike samfunnshensyn gjelder det å finne løsninger som i minst mulig grad griper inn i borgernes personlige interessesfære. Vi må ivareta én samfunnsinteresse uten å ofre en annen.

Samtidig og stadig oftere framsettes forslag om logging av innsyn og uthenting av personopplysninger i forskjellige personregistre. Loggen skal avdekke uønsket eller uautorisert tilgang til opplysninger og framheves som et personvernforebyggende tiltak. Logging av hendelser i personregisteret er ikke først og fremst et personverntiltak, men et sikkerhetstiltak. Det er et kompenserende tiltak i situasjoner der tilgangskontroll ikke har fungert tilfredsstillende.

Personvern er en viktig rettsstatsverdi. Vi må arbeide for godt personvern og personvernvennlige løsninger i både privat og offentlig virksomhet. I relasjon til logging betyr dette at førsteprioritet må være å utvikle gode systemer som forhindrer at uønskede får tilgang til personopplysninger. Vi må erkjenne at feil kan skje, og at noen kan misbruke sin rettmessige tilgang til opplysninger til å snoke i informasjon de ikke har tjenestlig behov for. Da er logg et verktøy som kan bidra til å ivareta de registrertes interesser når feil skal rettes.

En annen personvernvennlig løsning kan være at det til den registrerte sendes gjenpart av personopplysninger, som utleveres til de eksterne. Dette har vært gjeldende rett i kredittopplysningssammenheng i mange år. Samtidig må vi tenke oss godt om før vi pålegger gjenpartsplikt ved utlevering av opplysninger fra alle offentlige registre, for det kan fort bli en stor mengde informasjon for de registrerte å forholde seg til.

Når det gjelder konkret gjenpartsplikt ved innsyn i skattelistene, er dette nylig vurdert i forbindelse med en lovsak som jeg forsto ble behandlet i denne salen bare for noen dager siden. Konklusjonen er at det ikke bør knyttes varslingsplikt til bruk av offentlig innsynsrett.

Jeg registrerer at forslagsstillerne er opptatt av personvern for barn og unge. Det er bra. Forslagsstillerne ønsker at utveksling av opplysninger mellom institusjoner som har ansvar for barn, som barnehage og skole, skal skje etter de foresattes samtykke. Det er heldigvis hovedregelen allerede. Opplysninger om barn i barnehage kan ikke overføres til skolen uten at de ansattes taushetsplikt er opphevet.

Regjeringen arbeider med en melding til Stortinget om personvern. Meldingen skal være en bred oppfølging av Personvernkommisjonens rapport og vil gi uttrykk for regjeringens valg og prioriteringer på personvernområdet i form av felles føringer for personvernarbeid i ulike sektorer. Jeg gleder meg til vi skal legge fram denne meldingen til neste år, og skal ta med meg de innspillene som har kommet i forbindelse med forslaget, og grundig vurdere dem i vårt videre arbeid.

Presidenten: Ingen har bedt om ordet til replikk. Flere har heller ikke bedt om ordet til sak nr. 14. (Votering, se side 5002)

Sak nr. 15 [18:23:56]

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet 2011 mv. (Innst. 408 S (2010–2011), jf. Prop. 121 S (2010–2011))

Presidenten: Ingen har bedt om ordet.
(Votering, se side 5003)

Sak nr. 16 [18:24:16]

Innstilling fra næringskomiteen om jordbruksoppgjøret 2011 – endringer i statsbudsjettet for 2011 m.m. (Innst. 444 S (2010–2011), jf. Prop. 126 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra næringskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 20 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Det foreslås videre inntil 10 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil tre replikker med svar etter hovedtalerne fra hver partigruppe og inntil fem replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Arne L. Haugen (A) [18:25:34] (ordfører for saken): Det er en glede for meg å legge fram næringskomiteens innstilling til årets jordbruksoppgjør. Jeg vil takke komiteens medlemmer for godt samarbeid, slik at vi fikk gjennomført behandlingen av oppgjøret her i Stortinget på en forsvarlig måte.

Oppgjørets ramme er på 1 420 mill. kr, som finansieres med 860 mill. kr i økt målpris og 365 mill. kr i tilskudd over statsbudsjettet. Resten av inndekningen er overførte midler fra 2010 og økt verdi av jordbruksfradraget.

Et viktig element i årets oppgjør er at regjeringen foreslår å fjerne matproduksjonsavgiften i statsbudsjettet for 2012. Det vil gi en avgiftslette i størrelsesordenen 280 mill. kr for norskproduserte jordbruksvarer med virkning fra 1. januar, og det er dette som skaper grunnlaget for at partene er enige om målprisøkninger fra samme dato. Men for industrien betyr dette totalt sett en avgiftslette på over 600 mill. kr. Og jeg må si at jeg undrer meg litt over at vi ikke har hørt mer jubelrop fra verken industrien eller opposisjonen over at denne særnorske avgiften på matproduksjon nå faller bort.

Avtalen forutsetter videre at landbruket nå må betale full medlemsavgift til folketrygden, dvs. at medfinansie-

ringen gjennom avtalen bortfaller. Det kompenseres ved tilsvarende inntektsgivende tiltak innenfor avtalen og ved at jordbruksfradraget økes innenfor en provenyramme på om lag 120 mill. kr. Det er verdt å merke seg at skogbrukere som ikke driver i kombinasjon med jordbruk, ikke får nytte godt av dette, og det er derfor enighet om å øke avsetningen til skogbruk og bioenergi over Landbrukets utbyggingsfond som en delvis kompensasjon.

Denne avtalen viderefører den opptrappingen av muligheter for økt lønnsomhet i jordbruket som startet i 2006. Den sterke distriktsprofilen fra fjorårets oppgjør blir videreført, men ikke ytterligere forsterket. Kornproduksjon er prioritert i dette oppgjøret, dette for å underbygge behovet for at det blir produsert mat- og førkorn på de beste arealene – «et historisk godt kornoppgjør», som lederen i Østfold Bondelag uttalte da avtalen forelå. Ja, det er verdt å merke seg at det stimuleres til økt kornproduksjon ved at arealtilskuddet økes, det kompenseres for økning i gjødselprisene, målprisen for mat- og førkorn er økt, prisnedskrivningstilskuddet er økt, og bevilgningen til stedsfrakttilskudd for kraftfôr er styrket. Det er også enighet om å innføre et tilskudd for beredskapslagring av såkorn. Det er meget bra.

Kanaliseringspolitikken er en viktig mekanisme som sikrer at det blir produsert mat- og førkorn på de beste arealene, og melk og kjøtt ute i distriktene. Da får vi mest mulig ut av våre samlede ressurser. Og når beitenæringen blir prioritert, slik vi har gjort siden 2006, får vi også opprettholdt kulturlandskapet som en effekt av matproduksjonen.

Jeg synes dette er et meget klokt grep i landbrukspolitikken vår for å sikre at vi har produksjon og bosetting over hele landet. Med grunnlag i landbruket har vi en desentralisert bosettings- og sysselsettingsstruktur, og jeg mener at vi i Norge har lyktes bra med det. Så er det likevel slik at altfor mange bruk står tomme, og vi har etter mitt syn for lav arealproduktivitet på en del av arealet vårt. Her er det mye å ta tak i. Så er det selvfølgelig slik at skal vi opprettholde et landbruk over hele landet, må vi innse at vi må ha en variert bruksstruktur, tilpasset de ulike rammebetingelsene som naturen og geografien gir. Vi vil heller ikke lykkes uten at det er vilje til også å bruke budsjettmidler, i tillegg til at landbruket må ta en betydelig andel av inntekten fra markedet.

Skal vi lykkes med å opprettholde selvforsyningsgraden i takt med en stadig voksende befolkning, må vi utnytte alle de mulighetene vi har, og vi må ha et robust tollvern. Her er vi kanskje ved en av de mest krevende avveininger i landbrukspolitikken. Bøndene skal ha en forsvarlig lønnsomhet i sine produksjoner, samtidig som råvareprisene må holdes på et nivå som næringsmiddelindustrien kan forsvare, og vi er avhengige av å importere en rekke innsatsvarer. Det påhviler oss også en forpliktelse til toll- og kvotefri adgang til det norske markedet for alle produkter fra land som står på FNs MUL-liste, som ble iverksatt fra 1. juli 2002. Det er nå 64 land som kan eksportere alle sine jordbruksprodukter til Norge uten toll. Denne importen har vært svakt økende de senere årene. Som eksempel er det interessant å nevne vår import av storfekjøtt fra

Swaziland. Regjeringen åpnet der for en importkvote på 500 tonn storfekjøtt for noen år siden. Her er det nå en positiv utvikling på gang, som har meget stor betydning for småbønder i Swaziland, noe jeg selv har registrert ved et besøk.

Når det gjelder økonomien i landbruket, mener vi i Arbeiderpartiet at det er i melkeproduksjonen at utfordringene er størst. Her kommer også de tyngste investeringsbehovene. Måten å organisere produksjonen på vil variere fra bruk til bruk og fra område til område. Samdrifter kan være en glimrende måte å organisere produksjonen på for mange, først og fremst kanskje der det er små bruk, mens det i andre områder er å foretrekke å bygge ut på basis av tilleggs kjøp og leie av melkekvoter. Men dette vil variere mye. Det er viktig at brukeren selv gjør disse avveiningene på basis av egen kompetanse, økonomi og lokale muligheter. Jeg er ikke tilhenger av at vi som politikere skal drive og misjonere for den ene eller andre måten å organisere produksjonen på, men det er viktig at vi som politikere legger forholdene til rette, slik at bonden kan ta de valgene som er riktige ut fra eget ståsted.

Komiteen har samlet seg om en merknad om situasjonen i storfekjøttproduksjonen og understreker behovet for at det fortsatt blir stimulert til hold av ammeku. Ammeku har blitt et viktig innslag i det norske husdyrbruket og imøtekommer behovet for bruk av beiter. Den er et godt alternativ til sau i rovdyrutsatte områder, samtidig som det åpne kulturlandskapet også er positivt for å opprettholde det biologiske mangfoldet.

Ellers er det vanskelig å snakke om beitenæringen uten å komme inn på de utfordringene vi har med rovdyr i noen av beiteområdene. Selv om dette er et sakfelt som ligger til en annen komité, har det så absolutt med mulighetene for å drive næring i enkelte distrikter å gjøre. Jeg håper inderlig at de forsøk som nå gjøres på parlamentarisk ledelsesnivå, må føre fram til et bredt forlik, et forlik som, etter mitt skjønn, bør føre til at det blir etablert en mer effektiv rovdyrforvaltning. Så må selvsagt beitenæringen gjøre sitt for å unngå at beitende husdyr blir eksponert for rovdyr i større grad enn nødvendig. Tilskuddet til organisert beitebruk er da også økt i denne avtalen.

Når det gjelder selve jordbruksforhandlingene som forhandlingsinstitutt, registrerer jeg med tilfredshet at det nå er et bredt flertall her i huset som slår ring om dette, og at det nå bare er Fremskrittspartiet som er imot at landbruket skal ha en slik avtale.

Høyre og Fremskrittspartiet har i en felles merknad manet til forsiktighet ved at for stor del av kostnadene ved jordbruksoppkjøret blir tatt ut i pris. Dette er det grunn til å merke seg. Det er interessant at de to partiene som har arbeidet for en sterkere markedsorientering av økonomien, plutselig er så skeptiske til at markedet skal fungere. Men jeg regner med at det er her de to partiene flagger det som måtte komme ved en eventuell regjeringsovertakelse, nemlig betydelige kutt i avtalen, for jeg tror ikke bonden skal ta for gitt at de to partienes forsiktighet når det gjelder pris, blir kompensert med tilsvarende økning i budsjettstøtten. Det vitner ikke de to partienes budsjettforslag om. Jeg tror derfor det er avgjørende viktig for land-

bruket og for bosettingen i dette landet at den rød-grønne regjeringen får en svært lang funksjonstid.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [18:35:15]: Arbeiderpartiet vedtok på sitt landsmøte at man skulle avvikle pelsdyroppdrett. Så mitt spørsmål til representanten blir: Vil Arbeiderpartiet legge inn et krav i landbruksmeldingen om at pelsdyrnæringen avvikles, og hvilken pris har man satt på omstillingen for næringen, hvis man legger den ned?

Arne L. Haugen (A) [18:35:37]: Arbeiderpartiet har ikke satt noen pris på den jobben som skal gjøres. Forholdet til pelsdyr forutsetter vi blir avvleid når landbruksmeldingen blir lagt fram. Da vil representanten se hvilken posisjon Arbeiderpartiet har inntatt.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [18:36:19]: Media gjengir daglig uttalelser fra regjeringens indre liv. Senterpartiets leder, Liv Signe Navarsete, krever vetorett om landbruksmeldingen. Arbeiderpartirepresentant og leder i næringskomiteen, Terje Lien Aasland, er i dag sitert i Nationen på at det er «komplisert».

Mitt spørsmål er: Kan Arbeiderpartiet nå garantere at landbruksmeldingen kommer til Stortinget til høsten, som lovet?

Arne L. Haugen (A) [18:36:56]: Arbeiderpartiet legger til grunn at meldingen blir lagt fram til høsten, slik det er kunngjort. Noe annet har ikke jeg å kommentere til dette.

Harald T. Nesvik (FrP) [18:37:28]: Jeg vil gå litt tilbake til avslutningen i representantens innlegg. Han henviste til en merknad fra Fremskrittspartiet og Høyre og stiller spørsmål ved hvordan to partier som er tilhengere av markedsøkonomi, kan være negative til å ta ut en del av jordbruksavtalen i økte priser.

Da jeg i sin tid gikk på skolen, lærte vi at ved markedsøkonomi fikk en fastsatt en pris mellom tilbud og etterspørsel. I jordbruksforhandlingene sitter det to parter og forhandler om målpriser. Det betyr at en tar det ut i pris.

Er representanten enig i at dette ikke er markedsøkonomi, men så nært planøkonomi en faktisk kan komme?

Arne L. Haugen (A) [18:38:18]: Det partene i jordbruksforhandlingene avtaler, er målpris, og den oppnår man hvis næringen oppnår de prisene i markedet som de har forutsatt i avtalen. Det er konsekvensen av målprisfastsettelsen. Det er, som representanten kanskje vet, ikke alltid at man oppnår den målprisen i markedet som man har avtalt i avtalen.

Presidenten: Replikkordskiftet er dermed omme.

Torgeir Trældal (FrP) [18:39:16]: Fremskrittspartiet regner selvstendig næringsdrivende bønder som en bærebjelke for verdiskaping og næringsutøvelse mange steder

i landet. Vi vil arbeide for at bonden skal få utviklingsmuligheter framover. En robust landbruksnæring bidrar til å nå viktige mål om en fortsatt betydelig norsk matvareproduksjon, differensiert bosetting og vakkert kulturlandskap. Vi mener at landbruket, i likhet med f.eks. reiselivsnæringen og fiskerinæringen, har stor betydning for å sikre en positiv utvikling i mange lokalsamfunn.

Vi registrerer at omstillingen i landbruket fortsetter. Det er anslått at 36 000 gårdsbruk med bolig står tomme, mange står til forfalls. Det er viktig og nødvendig med omstilling til større og mer effektive enheter for å sikre at jordbruksnæringen blir mer framtidsrettet og mindre avhengig av overføringer, og vi mener at jordbrukspolitikken bør legge bedre til rette for dette.

Det er prinsipielt betenkelig at enkelt næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom den ordinære budsjettbehandlingen. De årlige vedtak om jordbrukets rammebetingelser er ikke et lønnsoppgjør, men en fastsettelse av muligheter for å skape inntekter. De betydelige avvik som er mellom lovet inntektsutvikling i jordbruket i de enkelte oppgjør og oppnådd utvikling, viser at berogningsgrunnlaget som legges til grunn for oppgjøret, er heller tynt.

Fremskrittspartiet vil at bønder, som andre næringsdrivende, skal ha ansvar for egen verdiskaping ut fra de rammebetingelser samfunnet setter, og det er viktig å gi landbruket nye muligheter til å utvikle seg og redusere avhengigheten av offentlig støtte. For at behandlingen av oppgjøret skal kunne ses i sammenheng med andre politiske prioriteringer, synes jeg det er ryddig at oppgjøret behandles i forbindelse med statsbudsjettet og følger kalenderåret. Staten skal fortsatt gi økonomisk tilskudd til landbruket, men slike tilskudd må være mer målrettede og mindre byråkratiske enn i dag.

Fremskrittspartiet ser det som sentralt å styrke bondens eiendomsrett til eget bruk, ved bl.a. å fremme forslag om å oppheve boplikt. Boplikten er til hinder for framtidrettet utvikling av jord- og skogbruk i Norge, og det er ikke dokumentert at den bidrar til bosetting. Prisreguleringen gir i mange tilfeller kunstig lave priser og er til hinder for omsetning og øker risikoen knyttet til investeringer på gården. Stor avstand mellom markedspris og regulert pris skaper også et grunnlag for tilfeller der deler av kjøpsvederlaget holdes skjult for myndighetene. Vi mener det er et grovt inngrep i eiendomsretten at staten tvinger folk som vil selge gården, til å ta en lavere pris enn det kjøper er villig til å betale.

Fremskrittspartiet stiller seg sterkt kritisk til den landbrukspolitikken som den rød-grønne regjeringen fører, og kan derfor ikke på noen måte stille seg bak den framforhandlede jordbruksavtalen. Den nye avtalen legger ikke opp til ny retning i landbrukspolitikken – dette til tross for at det er et stort behov for en kursomlegging av landbrukspolitikken. Til tross for at den rød-grønne regjeringen varslet en kraftig omlegging av landbrukspolitikken da den kom til makten, har ikke dette skjedd. Også i år var det et stort sprik mellom det kravet som ble framlagt av bondeorganisasjonene, og det tilbudet som kom fra staten.

Den framforhandlede avtalen ligger på ca. halvparten av det opprinnelige kravet fra organisasjonene.

Det må innføres et normalt markedsbasert system for landbruksprodukter som styres av tilbud og etterspørsel. Ved underdekning i markedet vil produsenten kunne ta en høyere pris, mens forbruker kan velge andre produkter dersom prisen på et produkt er for høy. Da vil prisene på produktene variere i takt med markedet, og produsentene må være markedsorientert i sin produksjon. I en situasjon som i dag, hvor forbrukerne etterspør mer enn det norske bønder kan produsere, vil et markedsbasert system bidra til en høyere produksjon. I et markedsbasert system vil det oppstå konkurranse mellom produsentene, noe som fører til bedre produkter, innovasjon og mer kostnadseffektiv produksjon. Dette vil bidra til bedre inntektsmuligheter for produsenter som er dyktige, som er innovative, og som er gode forretningsmenn.

Fremskrittspartiet vil påpeke at markedsbaserte systemer fungerer i alle andre markeder, og at det derfor ikke er noen grunn til å unnta landbruket fra dette. Den kraftige nedgangen i antallet bønder og bruk vil fortsette i de kommende årene og antakeligvis med økt kraft. Aktørene i landbruket har liten framtidstro, og tilliten til regjeringens landbrukspolitikk er på et lavmål. Den landbrukspolitikken som har vært ført gjennom mange år, er et sosialistisk eksperiment som har bidratt til at den norske bonden er blitt fanget inn i et nett og et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av. Landbrukspolitikken er preget av en sterk iver etter å regulere næringen helt ned til den minste detalj, og hvor offentlige byråkrater og et særdeles detaljert regelverk har tatt over styringen av hvordan utviklingen i landbruket skal skje. Den styringen som den enkelte bonde skal ha over egen eiendom og arbeidsplass, er blitt borte, og bøndene er i dag mer å anse som offentlig ansatte og utøvere av en offentlig politikk enn som selvstendig næringsdrivende. Dette har ført til at kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest er blitt fraværende i store deler av landbruket.

Jeg finner det merkelig at både landbrukets organisasjoner og Senterpartiet støtter opp om en politikk som fører til stadig færre bønder og stor misnøye rundt inntektsituasjonen og utviklingsmulighetene blant aktørene i næringen. Det blir derfor viktig å påpeke at jordbruksavtalesystemet har blitt så innviklet og komplisert at det er få utenom det sentrale byråkratiet i Landbruks- og matdepartementet som har mulighet til å sette seg inn i alle systemets sider og forstå det fullt ut. Det er heller ikke noen andre land innenfor OECD-området som har funnet dette formålstjenlig.

Det kan være skadelig for annen eksportindustri, bl.a. fisk, når man setter en melketoll på svimlende 436 pst.

Norge må belage seg på at det vil bli redusert importvern i kjølvannet av den internasjonale utviklingen gjennom WTO-forhandlingene. Utviklingen bærer bud om gradvis økt konkurranse for norske landbruksprodukter. Til tross for et høyt tollvern har ikke norske myndigheter lagt noen plan for hvordan det norske landbruket skal møte en slik utvikling. Dette er svært kritisk. Resultatet kan bli at det norske landbruket får seg en blåman-

dag når resultatet fra WTO-forhandlingene blir kjent. Vi må få en ny utvikling av en robust produksjon, basert på markedsøkonomi.

Matkjedeutvalget la for en liten stund siden fram analysen «Mat, makt og avmakt», som skulle si noe om styrkeforholdene i verdikjeden for mat. Dette ble dessverre et politisk bestillingsverk der man ikke tok med dem som virkelig styrer matprisene i landet, nemlig monopolistene og markedsregulatorene Tine og Nortura.

Nesten ingenting fungerer i den norske vanstyrte, sosialistiske landbrukspolitikken. Vi har verdens dyreste mat, med verdens dårligste utvalg, noe landbruksminister Lars Peder Brekk er strålende fornøyd med.

Effektivitet kan det ikke bli når markedet er styrt av en regulator og monopolist som styrer alt, som f.eks. i kyllingbransjen. Rigide regler gjør bl.a. at man må stenge ned kyllingproduksjonen i store deler av året.

Ole Robert Reitan fortalte følgende historie på et frokostmøte, arrangert av Civita, om et møte med monopolisten og regulatoren Nortura: Han hadde først hatt møte med kyllingprodusenter, som var fornøyde med at de hadde økt klekkeprosenten slik at lønnsomheten gikk opp. Det er selvfølgelig viktig for en bonde å få opp klekkeprosenten, for det er der inntekten kommer, og det er da han får mer kjøtt å selge. Dette fortalte han til Nortura på et møte, som kommenterte at det ikke var ønskelig for Nortura, for da ble det produsert mer egg, og prisen ville bli lavere.

Hvis vi går tilbake til november i fjor, hadde Nortura et stort overskudd på svinekjøtt. Men så startet kjedene priskrig på ribbe. Hva skjedde? På to uker var vi fri for ribbe i Norge og måtte redusere tollvernet for å importere ribbe fra andre land, samtidig som regjeringen tillot at det ble dumpet norsk ribbe i Ukraina til under 10 kr per kg. Markedsregulator Nortura hadde eksportert – eller på godt norsk dumpet – nær 2 000 tonn svinekjøtt. Landbruksministerens reaksjon på at folk flest kunne unne seg litt billig ribbe, var at han på spørsmål fra undertegnede fra Stortingets talerstol uttalte at han mente det var «uetisk» å betale under 14 kr kilo for svinekjøttet. Hvor er etikken når landbruksministerens politikk fører til at man dumper kjøttet i Ukraina for godt under 10 kr kilo og ikke 14 kr?

Regjeringen Stoltenberg er tydeligvis mer opptatt av å subsidiere billig mat i Ukraina enn å føre en riktig, god landbrukspolitikk. Det er ikke akkurat en forbrukervennlig politikk vi ser fra regjeringen i dag. Dette er sosialistisk politikk på sitt beste – å gi verden billig kjøtt og la Ola og Kari Nordmann betale regningen. Det hører vi også fra representanten fra Arbeiderpartiet her, som forteller om hvor flott det er å importere fra Swaziland.

Maten i Norge er 30–40 pst. dyrere enn i Sverige og Danmark. Tollvernet er skyld i mye av dette. Det gir oss dårlig utvalg, og det gir oss også verdens dyreste mat. Vi har en grensehandel som ifølge SSB er på 10,5 mrd. kr, og som ifølge Svenska Handelsinstituttet har nådd svimlende 20 mrd. kr. Så hva er rett, og hva er galt? Jeg tror vi må ta inn over oss at kanskje SSB har et litt for lavt tall når man ser hva andre kommer med. Her har vi store tap av industriarbeidsplasser – i størrelsesorden 10 000–15 000 arbeidsplasser som går bort.

Den nye landbruksmeldingen viser seg å være et stort problem for regjeringen Stoltenberg. Liv Signe Navarsete uttalte i Nationen i går at landbruksmeldingen ikke bare er viktig for Senterpartiet – den er viktigst. Intern krangling om man skal avvikle pelsdyrnæringen, og rovdyrforlik er noen av temaene. Regjeringen viser politisk feighet ved å utsette meldingen til etter valget i 2011.

Jeg tar med dette opp Fremskrittspartiets forslag.

Presidenten: Representanten Torgeir Trældal har tatt opp de forslag han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Arne L. Haugen (A) [18:49:36]: I en merknad argumenterer Fremskrittspartiet med at det er viktig å få ned de skyhøye avgiftene på mat i Norge, og ber regjeringen intensivere arbeidet med å redusere dem betraktelig.

Har ikke Fremskrittspartiet fått med seg at regjeringen har lagt inn som en forutsetning at matproduksjonsavgiften fjernes i sin helhet fra 1. januar 2012, og at det betyr en avgiftslette i størrelsesorden 600 mill. kr – noe som betyr enormt mye for industrien vår? Har ikke Fremskrittspartiet fått med seg dette?

Torgeir Trældal (FrP) [18:50:21]: Jo, Fremskrittspartiet har fått med seg det.

Men det man også må ta inn over seg, er at på grunn av importvern og alt annet gjør man mye av dette. Det er jo målprisene som det henvises til, som er lagt på, så det er forbrukerne som til sjuende og sist må betale for det regjeringen har gjort her. Hadde regjeringen fulgt Fremskrittspartiets politikk, hadde det ikke vært nødvendig å gjøre dette, og man ville ha fått mindre utgifter for forbrukerne. Fremskrittspartiet fokuserer, i motsetning til regjeringspartiene, på forbrukerperspektivet og ikke bare på overføringene.

Alf Egil Holmelid (SV) [18:51:07]: Framstegspartiet skriv i ein merknad at landbrukspolitikken ikkje lenger skal vere ein del av distriktspolitikken. Det skjønner eg jo godt. Med dei dramatiske kutta som dei gjer, er det ikkje noko igjen til distriktspolitik.

Mitt spørsmål til representanten Trældal er: Reknar han med å få dei andre borgarlege partia med på ei slik rasering av landbruket og landbrukets distriktspolitiske verkknad?

Torgeir Trældal (FrP) [18:51:31]: Når det gjelder rasering av landbruket, har ikke Fremskrittspartiet vært i regjering. Derimot har SV vært i regjering, og vi ser at det har blitt 36 000 færre bruk. Vi ser at bøndene taper inntektsmuligheter, vi ser at fraflyttingen aldri har vært så stor, og vi ser at matprisene aldri har steget så mye. Så den eneste muligheten for den norske bonden er faktisk å få et snarlig regjeringsskifte, slik at man får de rammebetingelsene og den forutsigbarheten som man trenger. Regjeringen Stoltenberg har tatt fra bonden muligheten til å være forutsigbar. Det finnes ikke forutsigbarhet. Det kan vi gi mange eksempler på. Man starter opp én støtteordning ett år – borte neste år. Det er ikke noen langsiktighet i dette.

Det jeg kan love representanten, er at når vi kommer i regjering i 2013, vil bonden få bedre inntekt og mer forutsigbarhet.

Irene Lange Nordahl (Sp) [18:52:39]: På sidene 22 og 23 i merknadene til saken står det at Fremskrittspartiet vil arbeide for «en fortsatt betydelig norsk matproduksjon, differensiert bosetting og vakkert kulturlandskap». Fremskrittspartiet foreslår imidlertid å kutte budsjettstøtten til landbruket med 7,7 mrd. kr. Dette svarer til en inntektsnedgang på 140 000 kr per årsverk. Veldig mange av de landbrukspolitiske ordningene vi har, er innrettet mot å styrke konkurransekraften til distriktsjordbruket og utjevne de produksjons- og markedsulempene de har.

Mitt spørsmål til Fremskrittspartiet er derfor: Hvordan skal Fremskrittspartiet opprettholde landbruket i distriktene, når de tar bort alle virkemidlene for nettopp å sikre denne delen av landbruket?

Torgeir Trældal (FrP) [18:53:26]: Hvis representanten har lest merknadene – hun bør ha lest merknadene og sett helheten i dem, for skal en se på Fremskrittspartiets merknader, må en se på helheten – ville hun sett at vi har en annen måte å styre landbruket på.

Regjeringen bruker et system som ingen i verden, heller ikke i OECD-systemet, driver jordbruk etter. Det er ingen plasser maten er dyrere, det er ingen plasser vi har mer fraflytting, og det er ingen plasser det går dårligere når det gjelder den politikken som drives i dag. Med vår politikk ville vi komme til å deregulere. Vi kommer til å slippe bonden fri, vi skal faktisk la bonden være en selvstendig næringsdrivende, ikke slik som regjeringen gjør i budsjettet – å gjøre ham til en statsansatt og til en person som ikke får lov til å bestemme over egen jord, ikke får bestemme over egen avling, og for den saks skyld ikke får bestemme når han skal gå på jobb.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Svein Flåtten (H) [18:54:38]: Komiteens behandling av årets jordbruksoppgjør viser at det er en grunnleggende enighet om betydningen av den viktige rollen landbruket spiller i det norske samfunnet.

Høyre stiller seg bak målsettingene for jordbrukspolitikken. Vi ønsker et lønnsomt jordbruk over hele landet. Ikke minst ønsker vi et jordbruk som kan produsere kvalitetsråvarer til matproduksjon, og et jordbruk som på sikt kan være mer konkurransedyktig og mer robust i forhold til den globalisering og internasjonalisering som uvegerlig vil følge, både av fremtidige WTO-avtaler – når de måtte komme – og en etter hvert nedbygging av internasjonale tollmurer. Vi ønsker også en lønnsom norsk foredlingsproduksjon, også basert på norske råvarer.

Alle disse gode målsettingene betinger at vi fører en god næringspolitikk. Vi trenger folk som forblir i jordbruksnæringen, og nye som satser. Men da trenger de politisk optimisme. Jeg synes at vårens diskusjoner rundt jordbruksoppgjør og landbruksmelding har satt næringen nærmest i en offentlig miskreditt.

Jeg har jo diskutert dette med statsråd Brekk i salen her tidligere, og det var derfor gledelig å lese i Bondebladet at Brekk sier at man ikke må snakke næringen ned. Det er jeg helt enig med ham i. Overskriften om surmuling står sikkert for Bondebladets regning. Men jeg tror han må være klar over at noe av nedstemtheten skyldes den oppstemthet som de rød-grønne partier tidligere hadde lagt opp til gjennom sine festresolusjoner, som har vist seg ikke å være helt gjennomførbare når de skulle ut i praktisk politikk. Vi har i hvert fall til gode å se dette i meldingen foreløpig.

Høyre mener at det viktigste er å peke på næringens muligheter – de mulighetene som finnes, og de som er politisk mulige å skape. Derfor er det gledelig at en samlet komité peker på at dette er en næringsavtale som angir inntektsmuligheter for bønder som selvstendig næringsdrivende. Jeg vil rose saksordføreren for de formuleringene og ikke minst for at han har fått med seg hele regjeringsfraksjonen på den typen formuleringer – meget gledelig.

Men det er desto mer overraskende å lese at Senterpartiets leder i Nationen i går sier om den forsinkede landbruksmeldingen at det er inntektsnivået i kroner og øre som nærmest er vetopunktet. Da er dette med selvstendig næringsdrivende og mulighetene fullstendig borte.

Dette må ikke bare bli en lønnskamp. Det må bli en kamp om mulighetene. Vi har i våre merknader i innstillingen lagt vekt på mulighetene. Vi mener at det trengs en endring i systemene – ingen revolusjon, men en villet endring som over tid øker lønnsomheten, rekrutteringen, stoltheten over yrket og ikke minst respekten i samfunnet. I enhver næring er det bare hardt arbeid og vilje til å investere i egenkapital og ikke minst i arbeidstid som gir resultater på sikt.

Så er det viktig med verdiene som ligger i en næringseiendom, som det også er i jordbruket. Der er det jo både boligeiendom og næringseiendom. Det må dereguleres. Boplikt, delingsforbud og prisreguleringer er systemer som har bremsende effekt på utviklingen i et moderne samfunn, også på verdiene.

Så til produktiviteten: Som saksordføreren også trekker frem, og som faktisk en samlet komité er enig om, er at det er strukturendringene i norsk jordbruk, ved at mange bruk legges ned, som ligger til grunn for produktiviteten. Men da er det underlig at flertallet sier at man skal hindre denne utviklingen i den fremtidige landbruksmeldingen. Hvis det er slik at økt produktivitet skyldes denne nedleggingen, og man roser produktiviteten, går jeg ut fra at man egentlig må kunne ønske at man får strukturendringer. Jeg tror vi må akseptere strukturendringene. Det kommer vi ikke bort fra. Derfor må vi ha systemer som belønner, stimulerer og sørger for at det blir planlagt strukturendringer. Vi må bruke de offentlige tilskuddene på en måte som honorerer produktivitet, investeringslyst og pågangsmot, og det betyr at vi kanskje må se på fordelingen av offentlig støtte mellom heltidsbønder og kombinasjonsbønder, mellom produkter og mellom geografiske regioner.

Høyre mener at vi fortsatt skal ha en jordbruksavtale. Vi ønsker en annen innretning. Vi ønsker en annen perio-

disering som skal følge kalenderår og budsjettår. Det har vi fremmet forslag om i innstillingen.

For øvrig kommer vi til å gå imot I og II i innstillingen. Vi kommer til å støtte forslag nr. 19, fra Venstre, og i all beskjedenhet tar jeg også opp våre egne forslag.

Presidenten: Representanten Svein Flåtten har tatt opp de forslagene han refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Arne L. Haugen (A) [19:00:04]: Både Høyre og Fremskrittspartiet hevder at landbrukspolitikken er mislykket, bl.a. viser de til at en del gårdsbruk rasjonaliseres bort. De har selv alternativer som kutter vesentlig i overføringer og inntektsmuligheter, og de løfter fram en mer rendyrket markedsløsning som sine alternativer. Det å hente ut skalafordeler ved å vokse er jo selve grunnlaget for at et slikt jordbruk skal bli billigere, og det er bare større bruksavgang som kan gjøre det mulig. Så jeg synes ikke at argumentasjonen henger sammen. Eller er det slik at Høyre er stilltiende enig med Fremskrittspartiet, som i innstillingen sier at «et ledd i en modernisering vil være at landbrukspolitikken ikke lenger skal være et ledd i distriktspolitikken»?

Svein Flåtten (H) [19:01:01]: Vi er aldri stilltiende enig med noen partier i innstillingene. Enten er vi enig og står der, eller så står vi ikke der.

Når det gjelder det at det er dårlig tilstand i norsk landbruk, er ikke det noe vi suger av eget bryst. Det er det landbruket forteller oss. De diskusjonene som nå har gått over lang tid i forkant av landbruksmeldingen i det offentlige rom, bygger jo på at det er misstemning. Det er mange som klager på de premissene de jobber under, og som ønsker endringer. Det er det våre alternative forslag går på – ikke å rive ned eller rasere, men tvert imot prøve å få til systemendringer over tid som gir positivitet og optimisme for dem som er i næringen.

Alf Egil Holmelid (SV) [19:02:11]: Framstegspartiet har vore ærleg nok til å seie at når dei kuttar i budsjetta til landbruket, så går det ut over distriktseffekten til landbruket. Då har eg følgjande spørsmål til representanten Flåtten: Har Flåtten rekna på kor mykje kutta i deira landbruksbudsjett vil gå ut over den distriktpolitiske effekten?

Svein Flåtten (H) [19:02:39]: Nei, det har vi ikke regnet på, men det tror jeg ville bli veldig beskjedent. For representanten Holmelid ser helt spesielt på enkelte kutt, han ser ikke på hva vi gjør f.eks. på andre områder.

I mitt innlegg hoppet jeg over f.eks. hva vi gjør på investeringsiden, og hvordan vi vil stimulere investeringer. Landbruket har bedt om en investeringspakke på i størrelsesorden 15–18 mrd. kr over ti år, tror jeg det er. De er blitt møtt i jordbruksoppgjøret med en investeringsstøtte på 28,5 mill. kr. Vi sier at over ti år vil bare fjerningen av formuesskatten, sammen med våre forslag til avskrivninger og andre måter å innrette de personlige næ-

ringsdrivendes selskaper på, faktisk gi en investeringsevne på rundt 15 mrd. kr, hvorav svært mye skriver seg fra formuesskatten. Den er på 1,3 mrd. kr i året på landbruket.

Irene Lange Nordahl (Sp) [19:03:58]: I merknadene står det at også Høyre vil arbeide for «en fortsatt betydelig norsk matvareproduksjon, differensiert bosetting og vakkert kulturlandskap». Det samme ga Høyre-representanten Lars Myraune uttrykk for da han møtte på årsmøtet til Norges Bondelag i forrige uke.

Høyre foreslår imidlertid å kutte budsjettstøtten med 2 mrd. kr, og dette tilsvarer en inntektsnedgang på 36 000 kr per årsverk. Mitt spørsmål blir da til Høyre: Hvordan skal Høyre opprettholde landbruket i distriktene, som bl.a. Myraune tar til orde for, når dere skal ta bort alle virkemidlene for nettopp å sikre denne delen av landbruket?

Svein Flåtten (H) [19:04:38]: Lars Myraune er en meget solid og traust kar som man kan stole på når han sier noe. I tillegg er han gårdbruker fra Trøndelag.

Våre foreslåtte kutt ville ikke rasere norsk landbruk. Hver eneste gang vi står i denne debatten og i andre landbruksdebatter, høres det ut fra Senterpartiet som enhver endring av det systemet vi nå har, vil rasere landbruket. Jeg tror at hvis Senterpartiet skal få til noe på dette området, inklusiv det som kommer i den kommende meldingen, må de være åpne for å lytte også til andre alternativer og hva andre partier mener, og jeg tror først og fremst på sine samarbeidskompiser i den rød-grønne regjeringen.

Dag Terje Andersen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Replikordskiftet er dermed omme.

Alf Egil Holmelid (SV) [19:05:52]: Når vi skal diskutere landbruket, kan det vere eit poeng å lyfte blikket litt. Vi veit at i 2050 vil befolkninga i verda vere på 8 milliardar menneske. FN sin organisasjon for landbruk og mat har rekna ut at i perioden fram til 2050 må matvareproduksjonen i verda auke med 70 pst. Samtidig veit vi at klimaendringar og ekstremvêr gjer matproduksjonen vanskelegare i store delar av verda. I 2008 hadde vi ei matvarekrise som førte til sterk prisauke på matvarer, og det gjekk ekstremt hardt ut over dei fattigaste i verda. Desse eksempla viser at det å satse på matproduksjon, oppretthalde ein matproduksjon og auke matproduksjonen i Noreg både er global solidaritet med dei svakaste i verda og ein tryggleik for vår eiga befolkning.

Det andre perspektivet som eg har lyst til å ta opp, er dei fellesgoda som landbruket produserer. Landbruket er veldig ofte ryggraden i busetnaden rundt om i Distrikts-Noreg. Samtidig som dei er ryggraden i busetnaden rundt om i Distrikts-Noreg, er dei òg fundamentet for andre næringar, som f.eks. næringsmiddelindustrien og reiselivet. Ein reduksjon eller ei sentralisering av landbruket sin aktivitet vil føre til avfolking av bygder og nedgroing av landskapet.

Det tredje perspektivet er at Noreg er eit krevjande land å drive landbruk i. Når vi ser på topografien og klimaet i Noreg, ser vi at vi ikkje kan konkurrere på like vilkår med andre land. Når vi ser på den innbyrdes forskjellen i topografi og klima, ser vi også at vi ikkje kan konkurrere på like vilkår eingong internt i Noreg. Difor er det veldig viktig at vi har ein differensiert landbrukspolitikk. Vi har ein differensiert stønadsordning som varierer sterkt frå distrikt til distrikt. Det er eit fundament i den norske landbrukspolitikken, og det er det som gjer at vi kan klare å ha landbruk og busetnad over heile landet, og det er det som gjer at vi kan oppretthalde ein matproduksjon som vi kan stå for i den internasjonale solidariteten.

Ein viktig del for å oppretthalde landbruket i heile landet er å styrkje økonomien i mjølkeproduksjonen. Grunnen til at mjølkeproduksjonen er så viktig, er for det første at mjølkeproduksjon er det som opprettheld landbruket i veldig mange utsette delar av landet. I dei delane av landet som eg kjenner godt, som Vestlandet og Sørlandet, er mjølkeproduksjon veldig viktig. I tillegg er det sånn at mjølkeproduksjonen er ei form for produksjon som tek godt vare på den målsetjinga som seier at vi skal produsere mest mogleg mat på nasjonale ressursar. Mjølkeproduksjonen baserer seg på grovfôr og til dels beite, og då bruker vi nasjonale ressursar til å produsere mat.

Landbruket er også ein viktig del i ei større verdikjede, og vi har faktisk 100 000 tilsette i landbruket og den landbruksbaserte næringsmiddelindustrien. Difor er, som fleire har vore inne på før i dag, det å redusere matproduksjonsavgifta ein veldig viktig del av den heilskapen som skal til for å få eit sunt landbruk i Noreg.

Så til slutt vil eg seie litt om den norske modellen for landbrukspolitikk. Eg har tidlegare vore inne på at vi har spesielle utfordringar i norsk landbruk. Vi har eit mål om å produsere mat og utnytte nasjonale ressursar. Vi har eit distriktpolitisk mål, og vi har eit mål om å produsere samfunns gode, og i tillegg veit vi, som sagt, at vi har store variasjonar i moglegheita for å drive landbruk. Det fører til at vi har eit land der vi ikkje kan stole på marknadskrefte åleine dersom vi skal oppnå dei målsetjingane vi vil. Det er heilt nødvendig å ha ei blanding av støtteordningar, av reguleringar og av marknaden der marknaden fungerer, dersom vi i det heile skal vere i nærleiken av å oppnå dei måla som vi har vore inne på her, som går på matproduksjon, som går på distriktpolitikk, og som går på andre velferdsgode. Då er det kanskje greitt å peike på at det faktisk er andre land i Europa som begynner å sjå til den norske modellen, fordi dei ser at deira modell ikkje fungerer.

Så har eg lyst til å avslutte med ein kommentar til Framstegspartiet, for Framstegspartiet er så veldig oppteke av å snakke om at dei skal setje bonden fri. Men når Framstegspartiet snakkar om å setje bonden fri, får eg tankar om Janis Joplin som song: «Freedom's just another word for nothing left to lose.»

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Harald T. Nesvik (FrP) [19:11:15]: Janis Joplin hadde litt bedre tonesetting til sitt utsagn enn representanten hadde.

Men mitt spørsmål til representanten Holmelid har med rovdyr å gjøere. For ca. 10 minutter siden trådte de parlamentariske lederne sammen igjen for å prøve å komme fram til et rovdyrforlik. For enkelte deler av landet, særlig oppe i Lierne og i enkelte grenseområder, er rovdyr, og særlig bjørn, et stort problem. Mitt spørsmål til representanten Holmelid er følgende: Er representanten Holmelid enig i at det er viktig at vi får til en mest mulig lokal forvaltning av rovdynene, og at vi får en reduksjon i bjørnestammen? Det er mitt første spørsmål.

Mitt spørsmål nummer to til representanten Holmelid går på følgende: Landbruket skriker etter investeringsmidler, og det er investeringsmidler som man har behov for både for å kunne endre produksjonen og for å bli mer tidsriktig i produksjonen. Mitt spørsmål til representanten Holmelid er følgende: Hvor mye i dette jordbruksoppgjøret er lagt til rette for økt investering i landbruket?

Alf Egil Holmelid (SV) [19:12:23]: Til det med rovdyrpolitikken vil eg seie at Noreg har inngått internasjonale forpliktingar når det gjeld rovdyr, og SV er oppteke av at vi skal finne ein god balanse mellom våre internasjonale forpliktingar og det at vi skal også ha beitedyr i Noreg. Det er det no fleire som sit saman og prøver å finne den riktige balansen på. Når det gjeld rovdyrforvaltninga, er eg einig i at vi må finne ei rovdyrforvaltning som kanskje er meir effektiv f.eks. når det gjeld å ta ut spesielle enkelt dyr enn det vi har gjort til i dag.

Så har eg sett i høve til media at det har ikkje nettopp vore SV som har vore dei som har lagt kjeppar i vegen for å koma fram til eit godt forlik. Så no får vi sjå kva dei parlamentariske leiarane kjem fram til.

Når det gjeld investeringar, er eg heilt einig i at landbruket treng investeringar, og det reknar eg med at vi skal kome tilbake igjen til i samband med landbruksmeldinga.

Frank Bakke-Jensen (H) [19:13:30]: Representanten Holmelid hadde en rørende omtanke for distriktene. Det var nesten så ikke et sete var tørt i denne salen i tidligere replikkordskifter.

Nå er det sånn at i enkelte deler av landet opplever sauebøndene at de ikke får lov til å slippe dyr på utmarksbeite til neste år, da Mattilsynet har vært inne og sagt at her er rovdyrforholdene så problematiske at det går på dyrevelferden løs, og det bryter de dyrevelferdslovene vi har. Synes representanten Holmelid at det er en passende balanse mellom våre internasjonale forpliktelser og den landbrukspolitikken vi skal føre i Norge, når det er sånn at bønder er nødt til å holde sauene sine inne i hus hele året?

Alf Egil Holmelid (SV) [19:14:18]: Eg må jo oppfatte det som ein kompliment at det ikkje er andre spørsmål til SVs landbrukspolitikk enn om rovdyrpolitikken. Men eg skal gå over til å svare på det som er spørsmålet om rovdyrpolitikken. Då vil eg seie at det er ei forhandling på gang som skal finne den balansen, og det som eg har oppfatta ifølgje media, er at ein av grunnane til at dei ikkje har kome i mål allereie, er at det har vore vanskeleg

å komme fram til gode forhandlinger med det partiet som representanten representerer.

Torgeir Trældal (FrP) [19:14:57]: For en tid tilbake var jeg i en debatt med din partileder, Kristin Halvorsen, om pelsdyr. Hun påpekte flere ganger i debatten at det var om å gjøre legge ned pelsdyrfarmene så fort det lot seg gjøre, gjerne om noen få uker nesten.

Mitt spørsmål til representanten blir: Vi ser jo at dere krangler og diskuterer så fillene fyker av gårde når det gjelder den nye landbruksmeldingen, og vi ser også at den er forsinket fordi dere har interne diskusjoner. Vil det være et krav fra bl.a. SV at pelsdyrnæringen blir nedlagt i forbindelse med den meldingen, eller vil dere gjøre som dere gjør i de fleste andre saker, å legge dere på rygg for Arbeiderpartiet og de andre?

Alf Egil Holmelid (SV) [19:15:49]: Når eg hører spørsmålet, kjem eg til å tenkje på ein stor amerikanar som ein gong har sagt at der alle tenkjer likt, er det ingen som tenkjer nytt. Så det at det er diskusjon i ei regjering, er sunt for at vi skal få innovasjon, som representanten veldig ofte snakkar mykje om.

Når det gjeld pelsdyr, er vårt standpunkt veldig kjent, og kva som kjem i meldinga, vil tida vise.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Irene Lange Nordahl (Sp) [19:16:37]: Fokus på mat, matsikkerhet og matmakt fører til et stort engasjement for landbruket. Kampen for det daglige brødet blir derfor stadig viktigere sett i et globalt perspektiv, og landbruket er helt klart en framtidsnæring.

La meg starte med å slå fast at Senterpartiet prioriterer landbruket høyt. Det skal det ikke være noen tvil om. Avtalen om rammen som er inngått mellom Norges Bondelag og staten, gir et grunnlag for en inntektsvekst på vel 10 pst., eller om lag 25 000 kr per årsverk i 2012 i forhold til 2011 når verdien av jordbruksfradraget er medregnet.

Årets avtale innebærer en tilnærmet kronemessig lik utvikling for landbruket sammenlignet med andre grupper. Jordbruksavtalen har en klar distriktsprofil med satsing på det grasbaserte husdyrholdet og beitebruk. Her er satsingen på melk svært viktig, og dette fokuset må fortsette. Melkeproduksjon er en viktig bærebjelke i landbruket, og det er nødvendig med fortsatt styrking av dette området, og denne satsingen må også tas over flere år.

I løpet av de seks årene med rød-grønn regjering og med senterpartistatsråder som landbruksministre, har prisen på melk til produsent økt med ca. 1 kr per liter. Dette er det verdt å merke seg.

Det er også viktig å finne den rette balansen som sikrer at vi bruker de beste arealene til kornproduksjon. Dette er en vesentlig del av kanaliseringspolitikken som sikrer et aktivt landbruk og en variert bruksstruktur over hele landet, og som også er viktig for å opprettholde innenlands produksjon av korn.

Under den rød-grønne regjeringen har jordbruket hatt en god inntektsutvikling. Norges Bondelag har ved flere

anledninger vist til at det har vært en langt mer positiv inntektsutvikling for bøndene under den rød-grønne regjeringen enn under forrige regjering. Dette har hatt stor betydning for bøndene de senere årene.

Årets avtale fører videre denne politikken. Medregnet de 25 000 kr som årets avtale gir, er inntektsmulighetene i jordbruket økt med 110 000 kr per årsverk, eller 70 pst., i perioden 2006–2012.

Jeg vil også benytte anledningen til å gi ros til Bondelaget, som sto løpet ut i årets forhandlinger, og dermed bidro til å få i land avtalen, som er svært viktig for bøndene.

Vi hører også at det er utålmodighet etter å komme videre i satsingen på landbruket, og Senterpartiet har like interesser her. Vi vil fortsette kampen for et levende landbruk i hele landet.

Det er viktig å understreke forskjellene langs de politiske skillelinjene, mellom de rød-grønne og Høyre og Fremskrittspartiet.

La meg minne om at Høyre har foreslått et kutt i jordbruksavtalen på om lag 2 mrd. kr, og Fremskrittspartiet har foreslått kutt på 7,7 mrd. kr og redusert importvern. Dette utgjør en inntektsnedgang på henholdsvis 36 000 kr per årsverk og 140 000 kr per årsverk. For næringen ville det ha ført til dramatiske konsekvenser om dette skulle bli satt ut i livet, og med denne omleggingen ville det ikke ha vært mulig å ha et landbruk i hele landet.

Landbruket der det ligger i dag, er etablert der det var mulig å drive landbruk. Dette tilsier at vi har fått en differensiert landbruksmodell som utligner geografiske og topografiske forskjeller.

Senterpartiet har ingen tro på at det å fjerne reguleringen og redusere overføringene, slik Høyre og Fremskrittspartiet går inn for, vil føre til økte inntekter for matprodusenten. En slik politikk vil svekke bondens mulighet til inntekt, og dermed også svekke landbruket.

Å sikre trygg mat for egen befolkning er svært viktig i en verden der en milliard sulter. Befolkningsøkningen gjør at verdens matvareproduksjon må økes med 70 pst. innen 2050. I Norge må matproduksjonen økes med 20 pst. innen 2030 for å brødfø en million flere nordmenn. Vi som politikere må ta det ansvaret internasjonalt gjennom å sikre større grad av selvforsyning av norsk mat basert på norske råvarer. Da er det viktig at vi gjennom jordbruksoppgjøret og generelle rammevilkår fastsetter betingelser som fordrer økt matproduksjon. Og som vi hører i denne salen, har vi politisk fremdeles en vei å gå før vi kan enes om disse utfordringene.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [19:21:16]: Kyllingprodusentene har uttalt at de er veldig fornøyd nå fordi de har fått opp klekkeprosenten. Klekkeprosenten er viktig for at de skal ha inntjening – for at de skal ha en inntekt som de kan leve av. Men så har Nortura uttalt følgende: Det var ikke ønskelig for Nortura, for da ville det bli produsert mer egg, og prisen ville da bli billigere. Så her var man veldig bekymret for at man skulle få en billigere pris blant for-

brukerne. I Norge har vi altså en pris som er 30–40 pst. høyere enn bl.a. i Sverige og Danmark.

Så mitt spørsmål til representanten blir: Er representanten enig i og fornøyd med monopolist og regulator Norturas redsel for at folk flest skal få billigere mat her i landet?

Irene Lange Nordahl (Sp) [19:22:08]: Senterpartiet er opptatt av at vi skal ha et levende landbruk i hele landet, og vi er opptatt av at norske forbrukere skal få tilgang på gode norske råvarer.

Jeg vil ikke kommentere enkeltsaken som Trældal her er inne på. Det får Trældal selv stå inne for. Vi er opptatt av at vi fremdeles skal ha viktige funksjoner i forhold til markedsregulatorer. Det er viktig for å sikre levering, og det er viktig for å sikre avsetning.

Så er det også viktig at vi legger til rette for gode rammebetingelser, slik at vi skal få til en positiv utvikling for landbruket, og også stimulerer til både kvalitet og til videre innsats på produktivitet.

Frank Bakke-Jensen (H) [19:23:03]: I Høyre er vi også ofte rundt og prater med representanter for landbruket. Vi har også tatt mål av oss til å lage en alternativ landbruksmelding, sånn at vi kan svare litt på en del av de spørsmålene vi får om hvordan landbruket vil bli hvis Høyre får styre politikken.

Vi opplever at det er store forventninger til landbruksmeldingen. Den skal på mange måter hjelpe til med å skape langsiktige rammevilkår for næringen. Nå registrerer vi at i siste liten kom ikke meldingen som lovet nå i vår. Senterpartiets leder har også vært ute og varslet at hvis ikke meldingen blir som Senterpartiet vil, kommer den ikke i det hele tatt i denne perioden.

Synes representanten at det kaoset man skaper rundt forventningene, og det kaoset man skaper ved at man ikke leverer landbruksmeldingen, skaper langsiktighet, forutsigbarhet og gode rammevilkår for bondene og aktørene innenfor landbruket?

Irene Lange Nordahl (Sp) [19:24:08]: Senterpartiet er opptatt av å legge til rette for gode rammevilkår for landbruket. Det skal det ikke være noen tvil om. Jeg legger til grunn at vi skal få lagt fram en landbruksmelding som er god, framtidsrettet og skaper optimisme for landbruket i hele landet.

Harald T. Nesvik (FrP) [19:24:34]: Jeg er glad for at representanten er tindrende klar i sitt innlegg om hva man ønsker, og hva man vil jobbe for. Derfor har jeg et spørsmål til representanten Lange Nordahl.

Arbeiderpartiets landsmøte bestemte å legge ned pelsdyrnæringen, riktignok etter gitte kriterier. Partileder Kristin Halvorsen og partiet Sosialistisk Venstreparti har tatt til orde for å legge ned pelsdyrnæringen. Kan representanten Lange Nordahl love i denne sal at Senterpartiet vil sørge for at man ikke går til det skritt å legge ned pelsdyrnæringen, slik at denne næringen har trygghet for de investeringene den skal gjøre i tiden som kommer, og at

det ikke er usikkerhet om det blir en videreføring av næringen eller ikke? Vil representanten garantere det, og at man eventuelt setter hardt mot hardt og i så fall går ut av regjeringen hvis så ikke skjer?

Irene Lange Nordahl (Sp) [19:25:34]: Senterpartiet legger til grunn at pelsdyrnæringen skal kunne ha en videre framtid i dette landet.

Presidenten: Replikskordskiftet er omme.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [19:26:00]: Det er positivt å konstatere at det er bred enighet om landbrukets rolle som produsent av trygg mat med høy kvalitet. Kristelig Folkeparti er også tilfreds med at det er bred politisk enighet om importvern og overføring til landbruket. Likevel ønsker vi en mer offensiv holdning til de store utfordringene landbruket nå står overfor. Vi håper at den varslede landbruksmeldingen – når den en gang måtte komme – tar opp disse problemstillingene i sin fulle bredde. Det ser vi fram til.

Årets jordbruksoppgjør er i havn, men Kristelig Folkeparti hadde ønsket seg en større ramme. På komitéhøringen sa Norsk Bonde- og Småbrukarlag at det var behov for 300 mill. kr i tillegg bare for å ta igjen inntektsetterlepet.

I proposisjonen sier regjeringen at bondene har hatt en inntektsvekst på 54 pst. under den rød-grønne regjeringen. Dette stemmer om man legger totalalkylen til grunn. Imidlertid er ikke totalalkylen sammenlignbar med regnskapet for den enkelte næringsutøver. Ser man på næringsinntekten fra jordbruket, er den gått ned fra 147 000 kr til 136 000 kr per årsverk i perioden 2005–2009. Dette viser at regjeringen ikke har lyktes, og at det er behov for et skikkelig inntektsløft.

Lave inntekter gjør rekrutteringen til næringen vanskelig. Enda vanskeligere blir det når bonden ikke har anledning til å ta ut ferie på lik linje med andre i samfunnet. En undersøkelse fra 2008 viste at halvparten av de spurte tok ut mindre enn tre ukers ferie. Hver tolvte bonde har ikke ferie i det hele tatt. Den viktigste forklaringen på dette er at det er vanskelig å få tak i avløser. I mange tilfeller har bonden heller ikke råd til å ta ut ferie. Derfor er det uforståelig at organisasjonene ikke nådde fram med sitt krav om 7 pst. økning i tilskuddsatsene til velferdsordningene, bl.a. til ferie. I den endelige avtalen ble økningen på 4 pst.

Kristelig Folkeparti er opptatt av at rammevilkårene for næringsdrivende skal være så gode som mulig. Landbruket er ikke et unntak. Derfor har Kristelig Folkeparti ved flere anledninger foreslått fjerning av formuesskatten på arbeidende kapital samt bedre avskrivningsordninger. Dette er tiltak som vil bedre økonomien i primærnæringene. På den bakgrunn er det bemerkelsesverdig at regjeringen velger å øke trygdeavgiften på jord- og skogbruk til ordinær sats for 2012. Denne økningen vil innebære en betydelig skatteskjerpelse for skogbruksnæringen. Når vi ser at det bare er en tredjedel av tilveksten som tas ut, indikerer dette at lønnsomheten er lav i skogbruket. Det skognæringen minst av alt trenger, er en økning i avgiftene. Vi håper at landbruksmeldingen ser jord- og skog-

bruk i sammenheng, slik at vi kan få en kraftfull satsing på primærnæringene.

Det er bare 3 pst. av Norges landareal som er dyrket mark. De områdene som er mest velegnet til dyrking, er under stadig press. Det er positivt at komiteens flertall erkjenner at dette er et stort problem. Det er langt igjen til regjeringens egen målsetting om en halvering. Regjeringen mener at utviklingen nå er snudd. Etter Kristelig Folkepartis syn er takten i omdisponeringen redusert, og det er for tidlig å si at trenden virkelig er snudd.

I innstillingen om jordbruksoppkjøret foreslo Kristelig Folkeparti at beredskapslagringen av korn skulle gjeninnføres. Det er gledelig at regjeringen er enig i Kristelig Folkepartis merknader om å innføre tilskudd for beredskapslagring av såkorn. Etter Kristelig Folkepartis syn er det et viktig tiltak for å sikre matforsyningen.

Til slutt tar jeg opp de forslagene Kristelig Folkeparti har i denne innstillingen.

Presidenten: Representanten Rigmor Andersen Eide har tatt opp de forslagene hun refererte til.

Det blir replikkordskifte.

Ingrid Heggø (A) [19:30:38]: Eg vil starta med å gje honnør til Kristeleg Folkeparti og representanten Andersen Eide for at dei til liks med Arbeidarpartiet er opptekne av dette med å gje gode velferdsordningar til landbruket. Velferdsordningane er auka med 4 pst. i årets oppgjer. Når det er sagt, skriv representanten Andersen Eide i komitémerknadene at

«det blir enda vanskeligere for bønder å ta ut ferie».

Kan representanten heilt konkret forklara korleis denne auken kan svekkja moglegheita til å ta ut ferie?

Rigmor Andersen Eide (KrF) [19:31:17]: Vi mener at velferdsordningene er ordninger som i flere år har vært lite i fokus. Når vi ser at det er så få bønder som tar ut ferie, at det er så mange som sier at de ikke har råd til å ta ferie, at det er så mange som ikke har anledning, eller at det ikke er avløsere nok til å ta ut ferie, så skjønner vi at når de ber om 7 pst., så er det et grunnlag som kan gjøre det bedre for dem. Selvfølgelig: 4 pst. gjør det litt bedre, men å gjøre som du og jeg kan, ta ut i hvert fall tre uker ferie hvert eneste år, det må være et mål for alle.

Harald T. Nesvik (FrP) [19:32:23]: Jeg skal ikke dvele mer ved feriediskusjoner, men jeg vil stille spørsmål til representanten Andersen Eide om følgende:

I sitt innlegg var representanten veldig glad for at det nå ser ut til at vi skal begynne med beredskapslager for såkorn. Det er svært spesielt. Norge er altså ett av verdens aller rikeste land. Man sier at på verdensplan begynner man nå å få problemer knyttet til leveranse av bl.a. korn. Hvis andre vestlige land skal følge Norge og begynne å opparbeide seg nye kornlagre, altså at land som har en langt framkommet økonomi, har god råd og gode velferdsordninger for sin egen befolkning, begynner å kjøpe opp såkorn i verdensmarkedet, som er helt naturlig, vil dette Kristelig Folkeparti-forslaget medføre at fattige land,

som land i Afrika, vil få enda dyrere mat, enda mer sult og enda større problemer med å produsere til eget forbruk. Er representanten fornøyd med den utviklingen?

Rigmor Andersen Eide (KrF) [19:33:29]: Det er ikke Kristelig Folkepartis utgangspunkt for å ønske beredskapslagre for korn i Norge. Vi ser på situasjonen slik den har vært de siste årene, at man i Russland og mange andre land har hatt svikt i avlingene. Vi ser at kornet er ganske dyrt, og vi ønsker å møte det med å produsere mer korn i Norge for å opparbeide våre egne lagre. Det er viktig for landet vårt.

Svein Flåtten (H) [19:34:18]: Kristelig Folkeparti står sammen med Fremskrittspartiet og Høyre i en merknad hvor man kritiserer regjeringen for å ha lagt en skatteøkning på 200 mill. kr på skogbruket. Representanten var også i sitt innlegg inne på at det ble en ren skatteøkning, mens jordbruket ble kompensert gjennom jordbruksavtalen. I tillegg skriver Kristelig Folkeparti i en merknad, som de har alene, at de «forutsetter at avskrivningsmuligheten bedres», altså at man ønsker en forbedring på skattesiden. Jeg må si, fra Høyres side, at vi er veldig glad for disse merknadene. Jeg har lyst til å spørre representanten: Betyr dette at vi kan forvente støtte fra Kristelig Folkeparti også ved senere anledninger når det gjelder skattelettelse for næringslivet generelt?

Rigmor Andersen Eide (KrF) [19:35:14]: Kristelig Folkeparti har i flere år sagt at vi ønsker skattelette på formuesskatten når det gjelder arbeidende kapital. Det har vi vært tydelige på, og det gjelder også landbruket.

Når det gjelder avskrivningssatsene, ønsker vi å heve dem fra 4 til 6 pst. Det står tindrende klart. Så om Høyre vil støtte Kristelig Folkeparti i den forbindelse, er jo vi takknemlige for det.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Borghild Tenden (V) [19:36:03]: Venstre ønsker at det skal være motiverte, dyktige, kreative og produktive bønder i hele landet. Det åpenbare spørsmålet er om årets jordbruksoppgjør bidrar til nettopp det.

Skal vi tro regjeringen generelt og Senterpartiet spesielt, er det nettopp det som skjer. Ikke minst i lys av Senterpartiets pressekonferanse skulle man tro at landet flommet over av glade og fornøyde bønder. Slik er det ikke.

Venstre har vært kritisk til måten jordbruksforhandlingene gjennomføres på, i flere år, men synes det er ekstra ille i år. Det er mange grunner til det. Jeg skal nevne noen:

Det blir mindre og mindre reelle forhandlinger. Statens tilbud kom svært, svært sent – helt unødvendig – og de fleste avklaringer har åpenbart skjedd på bakrommet. I så måte står det respekt av Bonde- og Småbrukarlagets brudd i forhandlingene.

De skattemessige føringene som ble lagt til grunn for oppkjøret, utgjør mer enn endringene på statsbudsjett-

tet – 415 mill. kr mot 365 mill. kr. Det er et stort demokratisk problem, ikke minst når vi vet at regjeringen vil holde det samlede skatte- og avgiftsnivået uendret. Regningen for jordbruksoppgjøret sendes videre til noe eller noen som i dag er ukjent, og som vi må vente til oktober med å finne ut av.

Det er problematisk at avtalen inngås fra 1. juli 2011, og gjelder til 1. juli 2012. Avtalen burde etter Venstres syn fulgt kalenderåret. Det ville gjort statsbudsjettprosessen mer reell. Nå budsjetteres det med bakgrunn i den inngåtte avtalen, og så lages det en tilleggsproposisjon hvert år om endringer i statsbudsjettet i forbindelse med behandlingen av jordbruksoppgjøret. Det mener Venstre er uryddig. Her er det grunn til å påpeke at regjeringspartiene stadig vekk argumenterer mot forslag fremmet av opposisjonen i ulike saker fordi det har provenyeffekt og dermed bare kan/bør behandles i forbindelse med ordinære budsjettbehandlinger.

En rekke ting som f.eks. utviklingsprogram for matspesialiteter fra norsk landbruk, fylkesvise bygdeutviklingsmidler, bioenergiprogram, landbruksforskning og diverse miljøtiltak er vel og bra, men har etter Venstres syn ingen ting i forhandlinger mellom staten og bøndene å gjøre. Likevel er det en del av den «pakken» som Stortinget er bedt om å ta stilling til i dag.

Venstre ønsker å gjøre om jordbruksforhandlingene og fremmer derfor forslag i salen i dag om at jordbruksforhandlingene i sin nåværende form oppheves. Det innføres nye avtaler som baseres på kalenderåret og som er kraftig forenklet i innhold. Kun saker som direkte berører bondens inntekt, skal være en del av avtaleverket. De øvrige områder som i dag omfattes av jordbruksavtalen, følger ordinær budsjettpraksis.

Venstre kommer til å stemme for årets jordbruksoppgjør og de endringer i statsbudsjettet for 2011 som dette medfører, men under sterk tvil. Tvilen er ikke begrunnet i at vi ikke vil overføre de nødvendige midlene til landets bønder. Venstre ønsker å opprettholde overføringene over statsbudsjettet om lag på dagens nivå, men vi ønsker en annen innretning. Tvilen er heller ikke begrunnet i mange og unødvendige reguleringer i og av yrkesutøvingen i landbruket. Disse er det opp til stortingsflertallet som lovgiver å endre. Forhåpentligvis skjer det etter neste valg. Tvilen er begrunnet i den udemokratiske form som årets jordbruksoppgjør har, hvor Stortinget i realiteten ikke har noe annet valg enn å stemme for eller imot en fremforhandlet avtale mellom staten og Norges Bondelag, og som inneholder en rekke demokratisk tvilsomme elementer, som jeg har redegjort for.

Venstre fremmer en rekke forslag i salen i dag som vil gjøre norsk landbruk mer robust til å møte fremtiden. I tillegg ønsker vi å støtte mindretallsforslagene 1–7, 15, 16 og 18.

Samlet ville disse endringene av landbrukspolitikken, kombinert med rimelig rause bevilgninger over statsbudsjettet, medføre nettopp det som jeg sa innledningsvis, at Venstre vil ha motiverte, dyktige, kreative og produktive bønder. På sett og vis er Venstres landbrukspolitikk, slik vi ser det, en kombinasjon av det mest fornuftige fra ven-

stresiden og det mest fornuftige fra høyresiden. For det er åpenbart at noe må gjøres. Den gjennomregulerte landbrukspolitikken som er ført i flere tiår, har ikke lyktes med å oppfylle verken de vedtatte eller de uttalte mål knyttet til bosetting, sysselsetting og inntektsnivå. Antall bruk i drift og antall aktive bønder synker raskt, og den utviklingen frykter Venstre vil fortsette.

Til slutt: Jeg tar opp Venstres forslag, som er omdelt.

Presidenten: Representanten Borghild Tenden har tatt opp de forslagene hun omtalte.

Det blir åpnet for replikkordskifte.

Lillian Hansen (A) [19:41:18]: I Bondevik-regjeringen hadde Venstre landbruksministeren. Jeg har et konkret spørsmål: Hvor mange ganger foreslo Venstre å endre måten jordbruksforhandlingene ble gjennomført på?

Borghild Tenden (V) [19:41:37]: Det er jo nesten litt tragisk å måtte gå over seks år tilbake i tid, og stille spørsmål med det som utgangspunkt. Jeg skulle ønske at representanten kunne stille et annet spørsmål med tanke på at vi nå legger fram forslag om mange endringer, forslag som er omdelt i salen. Dessverre er vi ikke representert i næringskomiteen, det beklager jeg veldig sterkt, men med all respekt å melde: Det blir veldig underlig.

Det vår landbruksminister fremmet forslag om, omhandlet noe av det som fremkommer i forslagene våre i salen i dag – det med Jarlsbergosten, som for øvrig landbruksministeren har sagt han skal ta bort eksportstøtten til, og så har vi pelsdyrnæringen, som vi heller ikke subsidierte. Og vår landbruksminister subsidierte heller ikke de miljøfiendtlige skogsbilveiene og granplantingen, som denne regjeringen gjør.

Alf Egil Holmelid (SV) [19:42:53]: Eg oppfatta at representanten var einig i rammene for landbruksoppgjøret, men at ho vil ha ei heilt anna innretning.

No har eg gått gjennom dei forslaga som er komne frå Venstre. Det er jo ein del justeringar på ting, men ikkje noko er i nærleiken av det ein kan kalla ei heilt anna innretning av den økonomiske verkemiddelbruken i landbruket. Kva for store endringar i verkemiddelbruken i landbruket er det Venstre legg opp til?

Borghild Tenden (V) [19:43:24]: Slik jeg ser det, har vi i Venstre det beste både fra høyresiden og venstresiden i landbrukspolitikken. Som jeg sa: Vi støtter inntektene til bøndene, og vi vil trygge rammene rundt bøndene. Der er vi helt enig med venstresiden. Men så må det en del strukturendringer til. Det har vi påpekt flere ganger. Én av de strukturendringene som må til, er i alle fall at man ha litt større åpenhet. Vi som sitter på utsiden av landbruksforhandlingene, aner nesten ikke hva som skjer. Folk vet ikke hva som skjer. Vi ønsker en større åpenhet under landbruksforhandlingene – at man ikke putter inn mange ting, som jeg nevnte fra talerstolen, som man ikke har oversikt over. Vi må få reelle forhandlinger og større åpenhet.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Statsråd Lars Peder Brekk [19:44:50]: Jordbruksavtalen som Stortinget behandler i dag, er etter min mening en god avtale. Også i år har regjeringen, gjennom forhandlinger, sikret en nødvendig vekst i inntektsmulighetene for landets matprodusenter. Dermed viderefører vi den viktige kursendringen regjeringen gjorde i landbrukspolitikken den dagen den rød-grønne regjeringen overtok i 2005.

Inntektsnivå og -utvikling er det viktigste grunnlaget for å sikre rekruttering og investeringer. Gjennom å la næringen, som består av selvstendig næringsdrivende, få muligheter til å øke sine inntekter, gjør vi også næringen enda bedre i stand til å levere det storsamfunnet bestiller: landbruk over hele landet, distriktsbosetting, kulturlandskap og trygg norsk mat.

Da den rød-grønne regjeringen overtok, var landbruket inne i en svært negativ utvikling. Svak inntektsutvikling og dermed også stor usikkerhet når det gjelder rekruttering, og også mangel på nødvendig investeringsvilje, førte næringen inn i en negativ spiral. Den rød-grønne regjeringen har snudd denne utviklingen. Det var helt nødvendig. Og vi har selvsagt på ingen måte sagt oss ferdig. Vi vil enda lenger.

En regjering som viser vilje til å satse på landbruket, møter store forventninger i næringen, av og til svært store forventninger. Dette ble særlig tydelig da Norsk Bonde- og Småbrukarlag også i år brøt forhandlingene. Jeg er glad for at Norges Bondelag valgte å inngå avtale og bruke den påvirkningsmuligheten forhandlingene gir næringen.

Årets avtale løfter nettoinntekten per årsverk i jordbruket med om lag 25 000 kr i 2012 i forhold til det nivået som var beregnet i 2011, før forhandlingene. Det er mer enn 10 pst. økning. Og jeg vil understreke at vi her snakker om nettoinntekt. De 25 000 kronene kommer etter at en prognosert kostnadsvekst på 735 mill. kr er dekket inn. Det betyr at det kompenseres for en kostnadsøkning på 3 pst., for totale kostnader i jordbruket er nesten 25 mrd. kr, inklusiv rentekostnader. Avtalen tar også hensyn til at inntektsutviklingen fra 2006 til 2011 var beregnet å være dårligere enn det partene la til grunn i fjor.

Denne jordbruksavtalen inneholder også et viktig nytt grep i landbruks- og matpolitikken. Når vi skal sikre en sterk og nyskapende matindustri i Norge, kan vi i lengden ikke utelukkende heve inntektsmulighetene for råvareledet i en verdikjede. Vi er i konkurranse med omverdenen. Importen øker, og hele sektoren trenger konkurransekraft. Derfor valgte regjeringen å legge en avvikling av matproduksjonsavgiften fra 2012 som premiss for forhandlingene. Med det har matindustrien fått et av sine viktigste krav overfor myndighetene oppfylt. Over 600 mill. kr i avgifter trenger ikke betales. De norskproduserte jordbruksvarene står for om lag 280 mill. kr av dette. Resten av avgiftsletten vil gjelde råstoff fra fiskerinæringen og nødvendige importerte råvarer som vi ikke produserer selv i Norge.

Det har vært en særegen norsk øvelse å skattlegge matproduksjon. Fra 2012 er det borte. Når vi samtidig øker råvareprisene, bidrar vi effektivt til at prisøkningen kan havne hos bonden og ikke i andre ledd. Det kan og bør

bidra til en bedre inntektsfordeling i verdikjeden. Og på den måten var det mulig å øke jordbrukets priser uten at det går ut over forbrukerne.

Prisøkningen til forbrukerne, som følge av årets avtale isolert, anslås til 0,7 pst. i gjennomsnitt. Derfor er det noe underlig når Fremskrittspartiet sier i innstillingen at igjen er det «forbrukeren som må ta regningen for regjeringens mislykkede landbrukspolitikk». Faktum er at prisene har steget mer i Sverige og Danmark enn i Norge de siste årene, og de siste tolv månedene sank forbrukerprisene på mat med 0,6 pst. i Norge. Så jeg ser ingen grunn til å dramatisere effekten av denne jordbruksavtalen for forbrukerne, selv om konkurranseutfordringen for den norske matsektoren alltid er et viktig hensyn i landbrukspolitikken.

Også denne jordbruksavtalen prioriterer distriktsjordbruket høyt, særlig melkeproduksjonen, som har et stort investeringsbehov og er en ryggrad i distriktsjordbruket. Samtidig får også kornproduksjonen klart bedre rammevilkår. Det er fornuftig for å sikre norsk produksjon av mat- og fôrkorn.

Høyre baserer sin kritikk delvis på det de kaller «full investeringsstørke». Jeg skulle gjerne hørt hva som er faktagrunnlaget for den påstanden. Investeringsene er på et høyere nivå nå enn tidlig på 2000-tallet. Men det er riktig at investeringsbehovet er svært høyt framover. Derfor er også forbedrede inntektsmuligheter avgjørende viktig. Og da er opposisjonens alternative budsjetter og alternative landbrukspolitikk ikke veien å gå. Det vil gi mindre investeringer, dårligere rekruttering og svakere grunnlag for et fortsatt landbruk over hele landet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Torgeir Trældal (FrP) [19:50:47]: I gårsdagens Nasionen står det:

«Vinn eller forsvinn for Sps bondemelding.»

Det står også:

«Enten får Sp gjennomslag i landbruksmeldingen, ellers kommer ingen landbruksmelding. – Den blir ikke lagt fram før den har et innhold vi kan stå for, sier Sp-leder Liv Signe Navarsete.»

Og videre spørsmål til statsråden:

«– Er det aktuelt å fortsette i regjeringen dersom dere ikke skulle bli enige om en landbruksmelding Sp ikke kan «stå oppreist på»?

– Det er uaktuelt å legge fram en landbruksmelding Sp ikke kan stå for.»

Mitt spørsmål til statsråden blir: Er det sånn at landbruksmeldingen er så lite viktig for Senterpartiet at interne diskusjoner og krangler gjør at man nå risikerer at meldingen ikke blir lagt fram? For statsråden sier jo at meldingen ikke blir lagt fram hvis ikke Senterpartiet får det som de vil. Så dersom Senterpartiet ikke får den gjennomslagskraften de skal ha, vil da statsråden nekte å legge fram meldingen?

Statsråd Lars Peder Brekk [19:51:46]: Det som er et faktum, er at vi har varslet Stortinget i brev av 10. juni at

vi kommer til å legge fram en landbruksmelding til høsten. Og min ambisjon er selvsagt å følge opp det som er meldt i det brevet.

Når det gjelder arbeidet med en landbruksmelding, som er en meget omfattende sak – det er en av de mest kompliserte meldinger man kan legge fram for Stortinget, det vises jo bl.a. ved at det er mange, mange år mellom hver gang det gjøres – så krever det mange nøye og grundige avveininger, mange diskusjoner mellom de ulike departementene og mange grundige runder i regjering.

Jeg er opptatt av at det arbeidet skal bli skikkelig og godt gjennomført, og jeg er opptatt av at det skal bli gjennomført slik at vi sikrer en melding som skaper framtidstro. Derfor trenger vi litt mer tid. Og det er ingen nyhet i seg selv at man en og annen gang er nødt til å gå til det skritt å bruke litt lengre tid på et slikt arbeid enn det man opprinnelig hadde planlagt.

Torgeir Trældal (FrP) [19:52:47]: Jeg registrerer at statsråden ikke svarte på spørsmålet om man ville legge fram en melding. Han svarte i hvert fall ikke på det jeg spurte om. Jeg kan prøve å utdype det på en annen måte, så kanskje statsråden klarer å svare.

Hvis det skjer at SV og Arbeiderpartiet vil legge ned pelsdyrnæringen og det går mot et dårlig rovdyrforlik – som kommer – og det ifølge din partileder, din nestleder og din andre nestleder – altså hele partiledelsen – ikke blir noen melding, blir mitt spørsmål til statsråden: Hvor går smertegrensen hos statsråden og Senterpartiet for når du har tenkt å sette vekk dine svarte statsrådsbiler? Er det om du taper på rovdyr, eller er det om du taper på pelsdyrnæringen? Hvis du ikke får gjennomslag for noe av dette, regner jeg med at da går du vel?

Presidenten: Kanskje det er på tide at presidenten minner om at all tale skal rettes til presidenten.

Da skal statsråd Brekk få svare.

Statsråd Lars Peder Brekk [19:53:53]: La meg først og fremst få lov til å si at det er litt komplisert å svare på saker som ligger til diskusjon i Stortinget. Rovdyrsaken ligger her akkurat nå, og jeg håper jo selvsagt at det blir gode løsninger – jeg forutsetter det – gjennom de diskusjonene som skjer blant partiene i Stortinget. Utover det vil jeg ikke kommentere rovdyrdebatten i dag.

Når det gjelder spørsmålet om pelsdyr, som har vært en veldig komplisert sak, så vil jeg understreke at min ambisjon under jobbingen med pelsdyrsaken har vært å sikre næringen en framtid, gjennom å stille strengere krav til drift, gjennom å ha tøffere forskrifter – for å bruke det begrepet – gjennom å sørge for strengere kontroll, og ikke minst gjennom å sørge for at næringen selv har bedre oppfølging av gode driftsrutiner gjennom sertifiseringsordninger. Det arbeidet ser ut til å gå veldig bra, og jeg regner med at det skal gi positive effekter.

Så er det slik at vi må ta den nødvendige diskusjonen etter vedtak i Arbeiderpartiets landsmøte. Det kommer et svar i stortingsmeldingen.

Svein Flåtten (H) [19:55:11]: Det gleder meg at statsråden har lest merknaden vår om investeringer. Vi har brukt sterke ord for å vekke hans oppmerksomhet, og det har vi da lyktes i.

Det vi foreslår når det gjelder investeringer, er en pakke som over ti år ville gi omtrent det samme som Bondelaget ønsker seg.

Er statsråden enig i at redusert formuesskatt, økte avskrivninger, bedre muligheter på skattesiden for personlige selskaper – altså ved at de bare betaler 28 pst. skatt – isolert sett er gode tiltak for landbruket med tanke på å bedre investeringsevnen?

Statsråd Lars Peder Brekk [19:56:07]: Jeg vil si det sånn at alt næringsliv, om det er landbruk eller andre deler av næringslivet, sikkert vil dra nytte av den type tiltak. Og det er diskusjoner som foregår i de ulike års budsjettendringer, så jeg skal ikke gå nærmere inn på det.

Det som var grunnen til at jeg stilte spørsmålet om grunnlaget for merknadene fra Høyre, var at investeringene har økt de siste årene, og de ligger nå 2 mrd. kr høyere enn i 2002. Jeg tror nok at det representantene fra Høyre har basert seg på, var en feilaktig framstilling i avisen Nationen av statistikk over igangsatte landbruksbruk fra Statistisk sentralbyrå. De tallene er etterpå rettet opp, og det viser seg at de har en mer positiv utvikling enn det som framkom der.

Når det gjelder pakken over ti år: Ja, vi jobber med investeringsrammevilkårene, og vi bruker ca. 450 mill. kr i året på det til landbruksbruk akkurat nå.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [19:57:21]: Dette fungerer ikke lenger, sa Samdriftenes Kontaktorgan BA under høringen i jordbruksoppgjøret.

I dag er det lagt lite til rette for samdrifter. Det som for få år siden var en fordel – å slå seg sammen og effektivisere driften – har blitt en ulempe. Jordbruksavtalen reduserer bl.a. kraftig støtten på produksjon per liter melk, ved høy produksjon får de altså mindre støtte.

Ønsker statsråden fortsatt samdriftsformer som en måte å drive landbruk på i fremtiden, og hvilke grep vil statsråden ta for å få dette til å fungere?

Statsråd Lars Peder Brekk [19:58:09]: La meg få si at jeg er helt enig med representanten Andersen Eide i at samdrifter for veldig mange er en god måte å organisere driften på. Det har jeg sagt mange ganger, også i denne sal. Og brukerne, bøndene, bør selv fritt få velge den organisasjonsformen som er best egnet, ut fra lokale forhold i det enkelte tilfellet.

Men det som er viktig, er at regelverk og tilskuddsutmåling ikke bør diskriminere mellom ulike organisasjonsformer. Derfor har det over flere år vært lagt stor vekt på å harmonisere regelverket, og jeg mener veldig klart at det fortsatt bør være et mål at andre forhold enn regelverkstilpasning avgjør valg av organisasjonsform.

Så med det har jeg lyst til å si: Ja, samdriften er viktig for mange, men den passer ikke for alle, og vi ser i dag at det etterspørres mer investeringer fra gårdsbruk med

familier. Det tror jeg er en positiv utvikling for landbruket som helhet.

Borghild Tenden (V) [19:59:17]: Jeg brukte store deler av mitt innlegg på jordbruksforhandlingene.

Synes statsråden at måten forhandlingene foregikk på nå i vår, styrker jordbruksforhandlingene som institutt?

Statsråd Lars Peder Brekk [19:59:34]: La meg få lov til å si at når jeg som ansvarlig minister for forhandlingene har et mandat, så er det min oppgave på vegne av regjeringen å sørge for å få til en avtale. Da legger vi også et arbeid i det. Vi kunne godt ha tenkt oss å ha avklart rammene for det litt tidligere, men utover det mener jeg det har vært reelle og skikkelige forhandlinger også i år.

Jeg har lyst til å si at jeg er litt overrasket over at representanten fra Venstre på en sånn måte kritiserer både landbruksforhandlingenes gjennomføring og det systemet vi har i dag. Jeg tror faktisk det var tidligere landbruksminister Sponheim som i sin tid endret systemet fra årlige oppgjør til det systemet vi har i dag. Så det systemet vi har nå, gir oss muligheter til å tilpasse oss til det budsjettet som kommer neste år, og så er det et system vi har gjennomført i de årlige forhandlingene de siste årene som er slik at dersom ikke forutsetningene slår til, har det vært mulighet til å kompensere for det gjennom neste års avtale.

Presidenten: Replikordskiftet er omme.

Terje Aasland (A) [20:00:46] (komiteens leder): Debatten viser med all tydelighet at i landbrukspolitikken er det et tydelig og klart politisk skille. I Arbeiderpartiet mener vi at det er en egenverdi i det å bruke folks arbeidskraft og kreativitet til å utnytte det hele landet kan by på av ressurser, til verdiskaping, til sysselsetting og til det beste for landet.

Matproduksjon er en stor og viktig oppgave nasjonalt og globalt. Jeg opplever det slik at de aller fleste bønder har stor tro på framtiden og ikke minst vektlegger betydningen av verdien av det de holder på med. Det er en yrkesgruppe med stor yrkesstolthet.

Vårt mål er at landbruket skal produsere trygg mat, sikre matforsyningen, gi mangfold i kulturlandskapet og bidra til sysselsetting og bosetting over hele landet. Vi ønsker å utnytte landets ressurser. Vi ser store kvaliteter i å ha en politikk som sikrer landbruk i hele landet, med en variert og mangfoldig bruksstruktur. Jordbruksavtalen, slik den har framkommet de siste årene, underbygger de politiske målsettingene.

I kontrast til disse målsettingene framstår Høyre og Fremskrittspartiet tilnærmet identiske i sin oppfatning av at slike målsettinger er underordnet i landbrukspolitikken. Ikke så undringsverdige – Høyre vil strukturrasjonalisere, mens Fremskrittspartiets politikk mest sannsynlig vil føre til en utsettelse av det norske jordbruket.

Dette er den markante politiske forskjellen mellom oss og høyresiden i norsk politikk. Vi vil bruke ressursene i hele landet, mens høyresiden vil foreta en sentralisering av norsk landbruk til flatbygdene på østlandsområdet, Jæren

og ved Trondheimsfjorden. En storstilt sentralisering av norsk landbruk ville etter vår oppfatning gjort landet vårt fattigere. Mulighetene og mangfoldet ville blitt redusert og gradvis borte.

Jeg har deltatt i svært mange landbrukspolitiske debatter i det siste året, og jeg har ikke registrert én eneste en i næringen som har ropt på Høyre og Fremskrittspartiets løsninger – ikke én eneste stemme. De eneste som ønsker den politikken, befinner seg på Stortinget og er mest sannsynlig medlemmer av Fremskrittspartiet eller Høyre.

Det stemmer nok veldig bra, det representanten Flåtten sa til avisen Nationen 7. mai i år: «Det står ikke en massiv kø av bønder utenfor her som sier at våre forslag er strålende.» Det har jeg stor forståelse for.

Når det gjelder Fremskrittspartiets politikk, tror jeg den vil medføre at ordet «bønder» i flertall kan utgå av det norske vokabularet.

Avtalen som staten har inngått med Norges Bondelag, med en ramme på 1 420 mill. kr, er grundig gjennomgått av saksordføreren, og jeg slutter meg uforbeholdent til de vurderingene som han foretok.

Under den rød-grønne regjeringen har jordbruket hatt en god inntektsutvikling. 110 000 kr per årsverk i perioden 2006–2012 er en god utvikling. I tillegg har vi i årets avtale fått inn at en skal avvikle matproduksjonsavgiften i statsbudsjettet for 2012. Totalt blir avgiftsletten på om lag 615 mill. kr. 280 mill. kr gjelder direkte norskproduserte jordbruksvarer.

Dette er en stor og betydelig avgiftslette som har betydning for hele verdikjeden. Avgiftsletten fører også til at det blir forholdsvis liten prisvekst for forbrukerne, om lag 0,7 pst. I sum er det en god avtale, som sikrer hensynet til en god utvikling i inntektsmulighetene i jordbruket, samt balanserer hensynet til forbrukerne.

Den isolerte priseffekten av jordbruksoppgjøret vil kunne bli at forbruksprisene på mat øker med i gjennomsnitt om lag 0,7 pst. Siden matvarer står for 10–11 pst. av totalt konsum, vil jordbruksoppgjøret og økning i målpriser, hvis det oppnås, gi en prisvekst på godt under 0,1 pst. Så Fremskrittspartiets framstilling av konsekvensene for jordbruksoppgjøret blir etter min vurdering totalt feil.

Men når Fremskrittspartiet og Høyre skriver at man må være forsiktig med å velte en for stor andel av kostnadene over på forbrukerne, er det noe jeg er enig i. Årets oppgjør er et bevis på at praktiseringen allerede er intakt når det gjelder denne forsiktigheten.

Det er en god avtale som Bondelaget har framforhandlet med staten. Jeg vil gi ros til Bondelagets ledelse for å ha forhandlet fram en avtale som sikrer jordbruket en inntektsvekst på om lag samme nivå som andre yrkesgrupper.

Harald T. Nesvik (FrP) [20:05:51]: Dette har vært en landbruksdebatt på det jevne. Ingen nye innspill har kommet. Vi har hørt regjeringens partier som sedvanlig fortelle om hvor fantastisk alt går, at man de siste årene har hatt en sånn og sånn inntektsutvikling. Vi har hørt senterpartister og SV-ere og andre her snakke om at vi må øke selvforsyningsgraden på mat, fordi befolkningen kommer til å øke.

Ja, helt åpenbart tror jo enkelte i denne sal at Norge ikke er selvforsynt med mat, noe som er spesielt all den tid vi hver eneste dag eksporterer 37 millioner måltider mat. At Stortinget ikke har fått med seg det, er bekymringsfullt, for man legger rett og slett hele fiskerinæringen til side, og så sier man at landbruk er mat, og fisk er noe annet. Det er veldig spesielt.

Det er ikke så spesielt at landbruksministeren ikke klarer å levere det han hadde lovt, nemlig en landbruksmelding i vår. Etter å ha hørt replikkordvekslingene her og innleggene til de enkelte må jeg bare si til landbruksministeren: Lykke til på ferden. Man skal nå bruke sommerferien og sommeren til å prøve å sy sammen en del av disse forskjellige innspillene og standpunktene man har. For det er klart at når representanten Lange Nordahl i et svar til meg i et replikkordskifte slår fast at pelsdyrnæringen skal opprettholdes, mens representanten Holmelid helt åpenbart har et klart krav på seg fra sine medlemmer om at pelsdyrnæringen skal bort, ja da har man en utfordring. Så jeg skjønner godt at landbruksmeldingen ikke kom på plass før sommeren.

Her er dog andre ting som bekymrer mer. Komiteens leder viste til at for gjennomsnittsnordmannen vil det kunne bli en økning i matvareprisen på 0,1 pst. Tenk hvor kjekt det hadde vært hvis vi var gjennomsnittsnordmenn. Problemet er jo bare at de som faktisk blir rammet av prisøkningene i denne sammenheng, er småbarnsfamiliene. Jeg skal bruke et eksempel. Først har vi alle lønnsoppgjørene i Norge. Vi begynner med privat sektor. Så går vi over på offentlige oppgjør, både i stat og kommune. Man fikk på plass de reallønnsøkningene som man skulle ha i de forhandlingene. Etter at dette var ferdig, kommer landbruksoppgjøret. For en familie med én forsørger, gjerne med to barn og to voksne, vil faktisk den økningen som vil komme i jordbruksoppgjøret, sammen med øvrige skatteøkninger og moms som kommer på toppen av det igjen, medføre at mye av den reallønnsøkningen som man trodde man fikk – det var ikke mange prosent man fikk – faktisk blir spist opp allerede på jordbruksoppgjøret. Dette er konsekvensen av målprisen.

Jeg må få si at det hele topper seg når man snakker om hvor viktig det er å få på plass disse beredskapslagrene med såkorn. Man tar ikke inn over seg hva slags virkninger det kan få for andre land, særlig de fattige landene. For hvis de rike landene, de vestlige landene, skulle begynne å bygge opp store beredskapslagre med korn – korn kjøpes som sagt i et verdensmarked i dag – ville jo prisene gå betydelig opp. Dette er korn som man i utgangspunktet ikke skal produsere, men som man skal ha som beredskap. Det ville faktisk kunne medføre – jeg skal ikke være konklusiv, som alle andre – det vil kunne medføre at de fattige landene ikke vil kunne klare å kjøpe inn korn til sin befolkning. Jeg håper ikke det er det som er intensjonen – at vi i verdens rikeste land, sammen med andre rike land, skal gjøre dette.

Til slutt må jeg bare få ta opp en annen utfordring knyttet til konsekvensen av jordbruksoppgjøret. Det er jo at i undersøkelser som forbrukerne har vært med på, er det nevnt én ting man er veldig opptatt av, og som man ikke

har klart å oppnå; nemlig økt tilgang på forskjellige produkter – vareutvalget i Norge. Matvarekjedeutvalget har også påpekt det. Ja, det stopper man jo ved importvernet. Men jeg vil takke statsråd Brekk for én ting. Det er at han denne gangen i hvert fall ikke gikk i fella med hensyn til å innføre prosenttoll på ost. Jeg håper han også snart fjerner det for melk.

Vi vil støtte Venstres forslag, nr. 19.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [20:11:53]: Det er godt at partene kom i mål om en jordbruksavtale. At bondeorganisasjonene hevder de er skuffet og at Norsk Bonde- og Småbrukarlag valgte å bryte forhandlingene, kan nok ses i lys av de store forventninger regjeringspartiene skapte på sine landsmøter.

Jordbruksavtalen er viktig. Avtalesystemet bør gi inntektsmuligheter for bøndene som selvstendig næringsdrivende, og legge til rette for at næringen skal kunne utvikle seg på en god måte og sikre langsiktig matforsyning. Sjølending næringsdrivende bønder bidrar til verdiskaping og næringsutøvelse.

I likhet med reiselivsnæringen og fiskerinæringen har landbruket stor betydning for å sikre en positiv utvikling i mange lokalsamfunn. I tillegg til produksjon av mat produserer landbruket også skogprodukter og fellesgoder som livskraftige og levende bygder og et bredt spekter av miljø- og kulturgoder.

For Høyre er det viktig at bonden har gode utviklingsmuligheter – gode verktøy til å bedre grunnlaget for et variert og aktivt jordbruk over hele landet. Det er uheldig at dagens strukturering ofte skjer ukontrollert og planløst.

Høyre mener det må stimuleres til at landbrukseiendommers totale ressurser kan utnyttes optimalt. De sterke eiendomsreguleringene som i dag hviler på norske landbrukseiendommer, demotiverer og virker mot sin hensikt.

Delingsforbudet – det at en ikke kan skille jord fra bygningsmasse – bidrar også til at kjøp av jord blir svært kostbart. Høyre mener at hensynet til økt omsetning, bedre hold av bygninger og kulturminner vil kreve en oppheving av boplikt og priskontroll.

Som svar på vanskelige spørsmål og utfordringer i landbruket har regjeringspartiene pekt på den varslede landbruksmeldingen. At meldingen som har vært under utarbeiding siden 2009, nok en gang er utsatt, betyr at landbruksnæringen fortsatt må sveve i uvisse om sine rammevilkår. Høyre forventer at regjeringen legger sine indre stridigheter til side, og leverer meldingen som lovet. At det er «komplisert», som næringskomiteens leder uttalte i Nationen i dag, er overhodet ikke noen unnskyldning.

Mens regjeringen krangler innbyrdes, går omstillingen i landbruket sin skjeve gang. Over 34 000 gårdsbruk med bolig står i dag tomme og til forfall. For å sikre en mer fremtidsrettet jordbruksnæring som er mindre avhengig av overføringer, må det tilrettelegges slik at flere får mulighet til å vokse seg større og mer robuste.

For Høyre står det sentralt å styrke bondens eiendomsrett til eget bruk. Staten skal fortsatt bidra med økonomisk tilskudd til landbruket. Men målet må være at tilskudde-

ne blir mer målrettede og mindre byråkratiske enn de er i dag.

Høyre har foreslått å oppheve boplikten – dette fordi vi mener den hindrer en fremtidsrettet utvikling av jord- og skogbruk i Norge. Det er heller ikke dokumentert at boplikt bidrar til økt bosetting. Vi mener også at prisregulering på eiendommene i mange tilfeller gir kunstig lave priser, hindrer omsetning og øker risikoen knyttet til det å investere på gården.

Det er også et alvorlig inngrep i eiendomsretten når den som selger en gård, tvinges av staten til å ta lavere pris for eiendommen enn det kjøper er villig til å betale. Stor avstand mellom markedspris og regulert pris kan også skape grunnlag for tilfeller der deler av kjøpsvederlag holdes skjult for myndighetene.

Høyre forventer at virkemidler som priskontroll og bo- og driveplikt blir tema for den kommende landbruksmeldingen. Dersom det ikke skal driftes mot nedlegging, og dersom viktige kulturminner ønskes ivaretatt, så må det andre og mer dyptgripende endringer til for å få fart på investeringene i næringen.

Fremtidige rammevilkår for landbruket må bli mer forutsigbare over år, slik at næringsaktører kan innrette investeringer og produksjonsplaner mer langsiktig enn det som gjøres i dag. Investeringsretterslepet i norsk landbruk er stort, spesielt innen modernisering av melkeproduksjon. Mye henger sammen med at en generasjon driftsbygninger fases ut eller gjennomgår restaureringstiltak, bl.a. på grunn av nye krav til dyrevelferd.

For at det skal bli mer lønnsomt og mindre byråkratisk å drifte i samdrift, vil Høyre fjerne geografiske begrensninger og antallsbegrensninger som i dag virker negativt for driftsformen.

Høyre forventer at regjeringen i forbindelse med landbruksmeldingen fokuserer på hvordan det bedre kan legges til rette for å stimulere til økte investeringer i landbruket. I alternativt statsbudsjett la vi stor vekt på etablering av et investeringsfond, bedre avskrivningsordninger og senking av formuesskatten.

Ingrid Heggø (A) [20:17:18]: Eg vil starta innlegget mitt med å gje honnør til Norges Bondelag, som tok ansvar og var med på å gje eit godt akseptabelt oppgjør til bøndene òg i år. Det er òg gledeleg at ein vidarefører den sterke distriktsprofilen frå fjorårets oppgjør, bl.a. ved å prioritera grasbasert drift.

Det er ein del stolpar som regjeringa sin jordbrukspolitikk er bygd på. Den eine stolpen er kanaliseringspolitikken. Den sikrar at det vert produsert mat og korn på dei beste areala og mjølk og kjøtt ute i distrikta.

Kulturlandskapspleie vert ein naturleg effekt av matproduksjonen, nettopp fordi beitenæringa vert prioritert i oppgjera. Ein annan effekt av norsk landbrukspolitikk er busetjing over heile landet. Vi må berre innsjå at vilkåra er forskjellige i det langstrakte landet vårt, og ynskjer vi busetjing og landbruk over heile landet, kan ikkje marknaden styra dette åleine.

Det er tydeleg og lett å sjå den raude tråden i denne regjeringa sin jordbrukspolitikk, med ein variert bruks-

struktur og eit aktivt landbruk over heile landet. Men eg må berre tilstå at eg ikkje greier å finna den raude tråden i høgresida sin jordbrukspolitikk. Korleis skal ein halda oppe landbruk i heile landet med færre dyr på beite, med ingen – eller i alle fall sterkt redusert – landbruksstøtte på den eine sida og billigare mat og sterkt fokus på kulturlandskapspleie på den andre sida? Og tollvernet, det skal ned, eller bort.

Vel, frå Høgre får vi nok svar i deira varsla jordbruksmelding. Når det gjeld Framstegspartiet, som korkje skal ha jordbruksavtale, tollvern eller overføringar, kan dette berre forståast som éin ting: Framstegspartiet er og blir det store importpartiet, og distriktspolitiske mål – det har ein ikkje.

Eg har prøvd å finna ut kva Høgre meiner om sentrale spørsmål som mjølkekvoter og mottaksplikt. I Nationen den 7. mai i år kunne vi lesa at representanten Flåtten sa ja til at mjølkekvotane forsvinn med Høgre, og ja til mottaksplikt. Representanten konkluderte likevel med:

«Hvorvidt det skal være en mottaksplikt eller ei (...), akkurat det har jeg ikke tenkt helt igjennom.»

Og i merknadene til jordbruksavtalen er Høgre, saman med Framstegspartiet, for å høgja taket på mjølkekvotane – det står ikkje lenger «ta bort». Det er jo sjølv sagt ein fair sak at ikkje alle har svar på alt, men eg går ut frå at dette temaet no er gjennomtenkt frå Høgre si side, og at det framkjem i deira varsla jordbruksmelding. Så mitt spørsmål er: Kor lenge må bøndene venta i spenning på denne varsla jordbruksmeldinga for å få greie på kva Høgre vil i jordbrukspolitikken sin? Ikkje veit eg grunnen til at det tek såpass lang tid i Høgre, men sett i lys av sterke utsegner om at regjeringa si jordbruksmelding tek altfor – eg gjentek altfor – lang tid, ja så må det vera lov å forventa at Høgre snart er ferdig med den interne kjeklinga i partiet og kjem med denne meldinga. Eller er det slik at kritikk av at regjeringa brukar lang tid, er vorte ein vane? Eller kan hende var området litt meir komplekst enn ein fyrst trudde? Eller er det det at Høgre viser seg lite dyktig til å trekkje konklusjonar og lite leveringsdyktige når alt kjem til alt?

Vi ser også her i dag tydelege skilje i norsk politikk mellom oss raud-grøne, som ynskjer eit aktivt og variert landbruk og busetjing over heile landet, og Høgre og Framstegspartiet, som når alt kjem til alt, er mest opptekne av at marknaden skal rå åleine.

Lillian Hansen (A) [20:21:58]: La det ikke være noen tvil: Årets jordbruksoppgjør er i tråd med Arbeiderpartiets politiske målsettinger i landsbrukspolitikken, og føyer seg inn i rekken av gode jordbruksoppgjør fra denne regjeringen, som igjen gir grunnlag for å øke inntektene i norsk landbruk.

Når man inkluderer årets avtale, er inntektene i jordbruket økt med om lag 110 000 kr per årsverk, eller om lag 70 pst. i perioden 2006–2012.

Dette står i sterk kontrast til Fremskrittspartiets beskrivelse av norsk landbrukspolitikk. I en av merknadene mener Fremskrittspartiet at aktørene i landbruket har liten framtidstro, at tilliten til regjeringens landbrukspolitikk er

på et lavmål, og at den politikken som har vært ført mot landbruket gjennom mange år, er et sosialistisk eksperiment som har bidratt til at den norske bonden er fanget i et nett, et system som det nå er tilnærmet umulig å komme ut av.

Da blir det underlig og veldig inkonsekvent at Fremskrittspartiet i samme merknad sier at det er merkelig at landbruksorganisasjonene støtter opp om en slik politikk. Her kan man virkelig si at det snakkes med to tunger. Det er også trist å lese i samme merknad at Fremskrittspartiet definerer bøndene som offentlig ansatte, der kreativitet, satsingsevne og ønske om å ta risiko nærmest er fraværende.

Dette er en trasig beskrivelse av norske bønder, og i tillegg vil jeg også si at det er en direkte oppsiktsvekkende beskrivelse av offentlig ansatte. Slik jeg kjenner norske bønder, er det hardt arbeidende og kreative mennesker som er opptatt av å utnytte eiendommene sine på en god måte. I tillegg er norske bønder faktisk ettertraktet som arbeidskraft på grunn av sin allsidige bakgrunn, bl.a. i oljeindustrien. Dette blir bare trist, og jeg håper mange bønder og offentlig ansatte merker seg dette.

Samtidig gir man inntrykk av at Fremskrittspartiets landbrukspolitikk er en ønsket politikk hos bøndene. Jeg vet ikke om jeg kan ta det seriøst. Jeg kjenner ingen som ønsker landbruk der markedsbasert konkurranse settes i høysetet. Jeg kjenner bare bønder som grusser ved tanken.

Det har vært fokus på at Norge har dyr mat. Denne avtalen gir en anslått prisøkning på mat i størrelsesorden 0,7 pst. De siste tolv månedene er forbrukerprisene redusert med 0,3 pst., mens de har økt med 1,3 pst. i Sverige og 2,8 pst. i Danmark. Siden starten på den internasjonale råvarekrisen i 2007, har prisveksten i Sverige og Danmark vært nesten dobbelt så høy som i Norge, målt i nasjonal valuta, vel å merke. Og som vi har hørt her i dag, liker vi å sammenlikne oss med disse landene.

Jeg skal avslutte som jeg startet. I de siste års jordbruksavtaler har det vært lagt til rette for et inntektsløft for jordbruksbedriftene. Distriktsprofil og strukturprofilen i budsjettstøtten og investeringsvirkemidlene er styrket for å bidra til å nå de målene om et landbruk som vi vil ha over hele landet. Så er det slik at mange av de jordbrukspolitiske virkemidlene har en sterk strukturprofil, til fordel for mindre gårdsbruk.

Landbruket spiller en viktig rolle for bosetting og sysselsetting i store deler av dette flotte landet. Målet for denne regjeringen er å opprettholde et levende og mangfoldig landbruk og bærekraftig skogbruk over hele landet. Mange bruk er lagt ned, selv om det har flatet litt ut. Det er det faktisk mange grunner til, og det er bekymringsfullt, men denne regjeringen skal ha og har hatt stort fokus på denne utfordringen. Det vil bli svært krevende framover, det er det ingen som legger skjul på, men jeg er helt sikker på at det er denne regjeringens politikk som skal sikre et landbruk som produserer mat i hele landet.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Susanne Bratli (A) [20:26:41]: Det er viktig å ha en aktiv landbrukspolitikk som bidrar til å opprettholde landbruk over hele landet. Det er viktig av mange grunner. Det er selvfølgelig viktig på grunn av matproduksjonen, vi må sikre tilgang til mat for oss selv, og i et globalt perspektiv vet vi at det er en kjempeutfordring. Det er viktig med henblikk på sysselsetting, på arbeidsplasser, på verdiskaping over hele landet. Det er viktig av hensyn til bosetting, det er viktig av hensyn til distriktspolitikk. Det er viktig for å ta vare på kulturlandskapet, for å skape trivsel for oss som bor der, men også i forhold til reiseliv. Det hadde ikke vært noen vits i å ha en gyllen omvei på Inderøy i Nord-Trøndelag dersom de ikke hadde hatt landbruk og kulturlandskap.

Fylket jeg kommer fra, Nord-Trøndelag, er et veldig jordbruksavhengig fylke. Vi er 3 pst. av landets befolkning, men produserer 11 pst. av jordbruksvarene. Cirka 20 pst. av sysselsettingen i Nord-Trøndelag er jordbruksavhengig, enten i primærproduksjonen eller i næringsmiddelindustrien. Derfor er det klart at jordbruksoppgjøret er viktig også for oss i Nord-Trøndelag. Det er heller ikke tilfeldig og unaturlig at det var Nord-Trøndelag Arbeiderparti som jobbet fram den mer offensive, landbrukspolitiske uttalelsen som ble vedtatt på landsmøtet til Arbeiderpartiet for ikke så lenge siden.

Vi har sett en styrking av landbruket de senere årene. Dette er en villet rød-grønn politikk, og det har vært gode oppgjør. Denne gangen registrerer jeg at det er delte meninger i næringen om hvorvidt årets oppgjør er godt eller ikke. Selv har jeg mottatt tilbakemeldinger som går i begge retningene, og til det vil jeg si to ting: Vi hadde nok gjennom landsmøtevedtakene til både Arbeiderpartiet og andre partier skapt store forventninger, større enn det som var mulig å innfri på enkelte områder. Likevel må det være lov til å peke på at oppgjøret med den rød-grønne regjeringen uansett er bedre enn det ville vært hvis vi hadde hatt en Høyre- og Fremskrittsparti-regjering. Når jeg hører Fremskrittspartiet snakke om å slippe bøndene fri, slår det meg at realiteten med Fremskrittspartiets landbrukspolitikk vil være at vi blir fri fra bonden i store deler av Distrikts-Norge.

Vi som kommer fra deler av landet der rovdyr er en stor utfordring for beitenæringen, merker et stort trykk hjemmefra, spesielt i disse dager. Forventningen til at det skal komme på plass et nytt rovdyrforlik, er stor, og vi sitter nok alle her i salen fremdeles og er spente på hva resultatet blir. Det er nesten så jeg har lyst til å si det fylkesordføreren i Nord-Trøndelag sa på fylkestinget i Nord-Trøndelag i går. Han ville låse inn de parlamentariske lederne til de ble enige om et nytt rovdyrforlik. Kanskje vi skal gjøre det – dette er utrolig viktig for beitenæringen i distriktene.

Steinar Gullvåg (A) [20:29:54]: Jeg har merket meg at ledelsen i Norges Bondelag nylig ble gjenvalgt uten motkandidater, med nærmest full støtte fra Bondelaget. Jeg tar det som et uttrykk for at Bondelagets medlemmer og tillitsvalgte verdsetter ledelsens innsats i årets jordbruksforhandlinger, selv om det altså er en viss avstand mellom

krav og forhandlingsresultat, og selv om noen altså mente at Bondelaget burde marsjert ut av forhandlingsrommet i lag med Norsk Bonde- og Småbrukarlag. I så fall ville vi ha drøftet et helt annet oppgjør her i dag.

Til forskjell fra ledelsen i Småbrukarlaget har ledelsen i Bondelaget skjont at det lønner seg å forhandle, fordi det gir resultater, og det gir innflytelse. Når bølgen etter årets oppgjør etter hvert har lagt seg, tror jeg at bønder flest faktisk ser at årets jordbruksoppgjør er et ytterligere skritt i retning av å bedre rammebetingelsene for norsk jordbruk, og at bøndene sikrer seg inntektsutvikling på linje med andre yrkesgrupper i samfunnet.

Småbrukarlaget har etter min oppfatning satt seg i en ganske umulig situasjon uten innflytelse og påvirkningskraft. I perioden 2006–2011 har bondens inntekt økt med hele 53,8 pst. – altså mer enn dobbelt så mye som andre grupper i samfunnet. I samme periode har Småbrukarlaget nærmest gjort det til vane å forlate forhandlingsbordet lenge før et forhandlingsresultat ligger på bordet. Det er naturligvis deres eget valg, uten at jeg helt vet om de skjønner at dette dermed bidrar til å bryte ned respekten både for dem selv og for jordbruksoppgjøret. Men samtidig går de ærend for Fremskrittspartiet og til dels også for Høyre, som vil hele oppgjøret til livs. For hvis styrkeforholdet mellom partiene ved valget i 2013 blir omtrent som i dag, så vil jordbruksoppgjøret faktisk være en saga blott i 2014. Da vil de to partiene overlate til Stortinget å fastsette bondens inntekt.

Høyre og Fremskrittspartiet vil ikke bare avvike forhandlingene. Det er bare en naturlig konsekvens av at vi avviker det meste av jordbruket og kaster bonden ut på markedet. Det blir i så fall et ganske fritt fall.

Jeg synes det er ganske oppsiktsvekkende at de to partiene sier at de finner det prinsipielt betenkelig at enkelt-næringer forhandler egne rammevilkår direkte med staten og inngår avtaler med store økonomiske konsekvenser utenom det ordinære statsbudsjettet. Jeg hadde nær sagt: Hvem ellers er det som skulle forhandlet om næringens rammevilkår, om ikke næringsutøvernes egne organisasjoner?

Line Henriette Hjemdal hadde her overtatt presidentplassen.

Bendiks H. Arnesen (A) [20:33:17]: Landbruket er avgjørende viktig både for trygg matproduksjon, levende bygder, kulturlandskapet og for andre næringers eksistens, ikke minst reiseliv og industri.

Jeg har registrert signalene fra næringen om årets jordbruksoppgjør, og jeg er glad for at det også i år ble forhandlet fram en avtale, og at dialogen med næringen fortsatt er god.

Jeg synes imidlertid vi skal legge oss på minne de signalene vi nå har fått fra næringen i årets forhandlinger, fordi dette henger nøye sammen med den rekrutteringen vi er avhengige av å ha til denne viktige næringen.

I Soria Moria-erklæringen er det klart slått fast at vi skal ha et variert landbruk og en matproduksjon over hele landet. Dette kan vi ikke makte uten at vi her i Stortinget

og i næringen over hele landet har en felles forståelse av hvordan virkeligheten er i næringen. Jeg ser derfor fram til stortingsmeldingen som skal komme, om en framtidrettet landbruks- og matpolitikk. Framfor alt trenger næringen over hele landet langsiktighet for å kunne levere det vi forventer. Dette tror jeg det bare er en rød-grønn regjering og et rød-grønt stortingsflertall som kan få til.

Dette sier jeg fordi jeg også i dag ser at det foreligger flere forslag fra deler av opposisjonen som er helt uforenlig med målsettingen om å opprettholde et landbruk over hele landet, og dermed levende bygder. Jeg tenker her på de to høyrepartiene. Et eksempel er Fremskrittspartiets forslag om ikke å bifalle den framforhandlede avtalen, og om å frata næringen forhandlingsretten og isteden betrakte midlene til landbruket på samme måte som andre utgifter i statsbudsjettet. Er det dette Fremskrittspartiet mener med å slippe bonden fri? Og er det dette de mener skal utvikle en god næring over hele landet?

Fremskrittspartiets forslag om dramatiske forandringer og kutt i landbrukets rammebetingelser har de gjentatt i alle år siden jeg kom på Stortinget for 14 år siden. Jeg er veldig glad for at de ikke har nådd fram med sin politikk, og jeg håper at velgerne holder høyrepartiene unna regjeringskontorene i tiden som kommer. Alle forstår at dersom vi skal ha et landbruk over hele Norge, så kan det ikke styres av markedet alene, slik Fremskrittspartiet mener. Dette er bedrifter som er stedsbundne, og som påvirkes både av topografi og av klima. Dette mener jeg at folk flest ute i landet forstår, men Fremskrittspartiet og noen til ikke vil ta inn over seg, slik representanten Trældal har bekreftet her i dag.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:36:33]: Ifølge Eidsvoll Blad den 28. mars i år er Vaaler Samdrift i Eidsvoll den gårdsdriften i landet som topper listen over produksjonstillegg i fjor, med 1,6 mill. kr. Virksomheten driver økologisk melkeproduksjon med et arealgrunnlag på 2 800 dekar, fordelt på fem gårdsbruk. Samdriften har topp moderne fjøs med 110 kuer og en melkekvote på 750 000 liter per år. Driftsresultatet i fjor var et underskudd på 113 000 kr, og på grunn av stor gjeld endte årsresultatet, før skatt, med et minus på 883 000 kr.

Vaaler Samdrift har flinke folk som vil være gårdbrukere. Uten investeringsstøtte fra staten ville ikke private banker lånefinansiert det nye fjøset. Det drives økologisk, som er en statlig målsetting, fjøset presenteres utad gjennom åpen gård, driften presenteres som en stolthet og er et forbilde i kommunen – de økonomiske resultatene er helt annerledes.

Det er et åpenbart behov for myndighetene, representert i denne salen, å tenke nytt og grundig før en går videre og forleder enda flere ungdommer inn i slike kapitalkrevende selskapsjordbruk som heter samdrift.

Det er lite å hente av stordriftsfordeler i dagens jordbruk. Tvert imot, i de største delene av landet er det stordriftsulemper på grunn av jordas beliggenhet. Det er den familieeide gårdsdrifta som har best samfunnsøkonomisk lønnsomhet, men økonomien er svak for alle. Ifølge total-kalkylen for jordbruket er vederlaget til arbeid og egenka-

pital per årsverk for siste regnskapsår, 2009, 178 521 kr. De ekspansive gårdbrukerne tør sjelden fortelle om sin økonomiske situasjon. De vanlige, store familieeide gårdsbrukene med melk er på vei ut, og det er dårlig framtid i å ta stor risiko for å bli gjeldsslave med dårlig sikkerhet ved sjukdom og lav pensjon når en kan tjene penger lett ellers. Gårdbrukerfamiliers samlede inntekter stiger når lønnsomheten i jordbruket går ned, fordi folk tvinges til å ta jobb utenfor gården for å betale bl.a. gjeld i gårdsdrifta.

Totalkapitalen i jordbruket er budsjettert til mellom 95 mrd. kr og 132,4 mrd. kr for 2011. Av dette er gjelda 46,2 mrd. kr. Når det i jordbruket opereres med begrepet «vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk», som sammenliknes med lønsmottakernes inntekt per årsverk, vil egenkapitalen i størrelsesorden 48,8 mrd. kr–86,2 mrd. kr, avhengig av beregningsmetode, ikke ha noe vederlag. Slik er systemet nå.

Arbeidsproduktiviteten ble fordoblet mellom 1990 og 2009, mens realinntektene for gårdbrukernes jordbruksarbeid samlet i samme periode ble redusert med 7 pst. Slik sterk produktivitetsvekst sikrer bedre og godt betalte trygge arbeidsplasser i andre yrker.

Jordbruket har gjennom hovedavtalen fra 1950 forhandlingsrett med staten. De økonomiske inntektsmulighetene for selvstendig næringsdrivende gårdbrukere gir i avtalefestede forhandlinger med staten de enestående svake økonomiske tallene i jordbruket, og viser myndighetenes langvarige manglende respekt for jordbruksarbeid. Rekrutteringa svikter, og arealet i drift reduseres. Hele jordbruksavtalesystemet må gjennomgås på nytt, og det må gis et realistisk bilde av inntekten i jordbruket – absolutt og i forhold til lønsmottakere. Derved kan det etableres en felles virkelighetsforståelse, noe som er en forutsetning for en saklig drøfting av mål og virkemidler for den nye jordbrukspolitikken.

Johannes Rindal (Sp) [20:40:09]: Å produsere mat er verdens viktigste jobb. Økende matvarepriser globalt, e.coli-skandale og uro i mange land viser at mat ikke er en selvfølge. Derfor står matsikkerhet høyt på dagsordenen internasjonalt. Etter Senterpartiets syn har vi som land en solidarisk forpliktelse til å produsere mer mat til egen befolkning. Å sikre ren og trygg mat til egen befolkning må være landbrukets viktigste mål. Selvforsyningsgraden må derfor opp, og med den befolkningsøkningen vi vet kommer, må vi føre en politikk som sikrer en betydelig økt matproduksjon her hjemme basert på lokale ressurser.

En forutsetning for økt matproduksjon og rekruttering til næringa er bedre inntektsmuligheter og økt lønnsomhet. Årets jordbruksoppgjør med en ramme på 1,42 mrd. kr legger til rette for det.

Som representant fra Oppland er jeg spesielt glad for fokuset på det grasbaserte landbruket. Samtidig er det åpenbart at Senterpartiet har ambisjoner på landbrukets vegne. Vi ønsker en inntektsutvikling som tetter gapet til andre grupper målt i kroner.

Det har vært en enorm strukturrasjonalisering i landbruket de siste årene. Ut fra de målene vi har for landbruket og den globale situasjonen, mener jeg det er utfordrende

om dette fortsetter med samme kraft. Økt matproduksjon basert på lokale ressurser vil innebære behov for både økt areal og flere hender i arbeid. Vi må være villige til å tenke nytt, slik at vi når de målene vi har for landbrukspolitikken.

Jeg har besøkt en del naturbruksskoler den siste tida, og jeg blir imponert over reflekterte og offensive elever med klare planer for framtida og ønske om et liv i landbruket. De utdanner seg til matprodusenter, men likevel tror jeg det ligger noe i at bonde er ikke noe du blir, det er noe du er. Skal vi sikre en offensiv og slagkraftig landbruksnæring i framtida, må vi føre en politikk som gir flere unge lyst til å satse. Årets jordbruksoppgjør bidrar til det, og gjennom den kommende jordbruksmeldinga skal vi levere en offensiv, framtidsrettet og forutsigbar landbrukspolitikk.

Jon Georg Dale (FrP) [20:42:46]: Eg er oppvaksen bak ei lødør, og enkelte meiner nok eg burde vore der enno. Eg har hatt heile oppveksten min i landbruket. Eg jobba i kjøttsamvirket i fleire år, og har sett og opplevd heile landbruket på innsida. Derfor er det ei lise å høyre at representanten Lundteigen, i motsetnad til alle andre, faktisk fortel korleis den situasjonen ein har i norsk landbruk i dag, vert opplevd.

Det er urovekkjande for meg å høyre at dei raud-grøne partia her skamrosar den situasjonen ein har i norsk landbruk. Det vi veit, er at talet på aktive bruk går ned, talet på heiltidsbønder går ned, mens talet på byråkratar i landbruket går opp. Likevel er regjeringspartia kjempefornøgde med den situasjonen ein ser!

Landbruket har gitt meg mange gleder, og så har det ført til at eg har stilt meg utruleg mange spørsmål om korleis vi faktisk organiserer oss. Heime i Møre og Romsdal hadde vi f.eks. eit tilfelle der fem bønder ville gå i lag og utvikle ei felles samdrift for hønse- og eggproduksjon. Dei ville samle gjødselhandteringsanlegget og eggproduksjonsutstyret, slik at dei fekk ei mest mogleg effektiv drift. Svaret var at konsesjonslova nektar det, dei måtte byggje fem separate driftseiningar i staden. Så no står det altså på eit stort landbruksareal fem separate bygg der ein driv med 7 500 høner i kvart. Det er det glade vanvit! Alle synest at det er vanvitig.

Likevel bruker regjeringspartia ikkje moglegheita dei faktisk har, gjennom landbruksoppgjøret – når ein vel å behalde det – til å påverke dette i ei retning som gjer at det er mogleg å satse for framtida.

Dei av mine jamaldringar som i dag held fram med å satse i landbruket, er nøydd til å sluke noko mindre – om ikkje, har dei ikkje grunnlag for å satse. Det er det som er tilstanden ute i Distrikts-Noreg. Poenget er at når ein først og fremst er oppteken av å subsidiere dei minste produsentane og ikkje leggje til rette for at dei bøndene som ønskjer å satse, faktisk har grunnlag nokre år fram i tid for å vite kva slags grunnlag dei har å investere på, oppnår ein ikkje det som trengst for å omstille landbruket. Det trengst å omstille landbruket. Derfor håpar eg at regjeringspartia i alle fall i framtida begynner å lytte meir til det som Per Olaf Lundteigen sa til slutt no, i staden for å fortsetje å teikne eit glansbilete av landbruket som ikkje i det heile finst der ute.

Borghild Tenden (V) [20:45:57]: Venstre sitter dessverre ikke i næringskomiteen, så vi må forholde oss til de allerede innleverte forslagene, og vi støtter de mindretallsforslagene som ligger i innstillingen – som jeg redegjorde for fra talerstolen i sted – og som vil føre til nødvendige strukturendringer, slik Venstre ser det.

Jeg skal ikke forlenge debatten – det blir en sen kveld. Men grunnen til at jeg tok ordet, er at det faktisk er feil det statsråd Brekk sa om at det var tidligere landbruksminister Lars Sponheim som innførte forhandlingene slik de er nå. Forhandlingene ble innført lenge før han ble landbruksminister, har jeg fått opplyst. Men når det er sagt, vil jeg si at det må ikke være slik at nye krefter på Stortinget ikke kan komme med ny politikk – dersom det er klokt. Mange reagerte på den måten jordbruksforhandlingene ble gjennomført på i år. Jeg har fått mange tilbakemeldinger på det at det ikke føltes som reelle forhandlinger, bare korrespondanse og så plutselig avtale. Det er signaler jeg har fått, og som jeg ønsket å formidle til statsråden.

Svein Flåtten (H) [20:47:03]: Næringskomiteens leder sier i sitt innlegg at han hører bare vellyd når han er ute og reiser og snakker med landbruket. Det er ingen som har noen innvendinger mot den politikken som føres, ingen ønsker endringer. Jeg anbefaler komiteens leder å snakke med Per Olaf Lundteigen – han sitter der borte, det er ikke lange veien, og vi har nettopp hørt innlegget hans – da får han høre om en annen virkelighet.

Jeg tror ikke noen har patent på sannheten i en komplisert landbrukspolitikk. Det ligger antakelig litt midt imellom. Nettopp derfor tror jeg på Høyres politikk med å ta utgangspunkt i det bestående. Vi står også på målsettingene som komiteen har i sine innledningsmerknader, men vi ønsker endringer, for vi har oppfattet noe av det samme som Per Olaf Lundteigen hører enda sterkere, nemlig at det er veldig mye som ikke fungerer, og at det er politikernes oppgave å ta tak i dette.

Nei, det er riktig, det står ingen i kø utenfor min kontordør for å melde seg inn i Høyre på grunn av landbrukspolitikken. Men jeg tror heller ikke det er noen kø hos komitélederen i næringskomiteen. Jeg tror vi kan snakke med dem som finnes på huset her, og nok en gang anbefaler jeg da Lundteigen. Jeg tror representanten Aasland gjør klokt i ikke å gjemme seg for virkeligheten, for det finnes en virkelighet der ute som vi må ta inn over oss.

Så er jeg også nødt til å avlegge en visitt til representanten Heggø, som tydelig har irritert seg over at opposisjonen etterlyser den lenge bebudede landbruksmeldingen. Hennes forsvar er å angripe Høyre for ikke å ha levert sin alternative landbruksmelding – alternativ til hva? Til en melding som ikke er kommet, som vi ikke vet når kommer, som vi ikke vet hva inneholder, som man er rykende uenig om grunnlaget for. Det er bare å høre på skjønningene til representanten Aasland, og jeg vil ikke si svartmalingen til Per Olaf Lundteigen, men jeg vil si det realistiske innlegget som han holdt om hvordan tilstanden er.

La oss være realister. Det er behov for endringer. Jeg tror statsråden fortsatt bør – det virker som om han har god tid med meldingen – motta alle gode råd med takk.

Lillian Hansen (A) [20:50:28]: Jeg er glad for at representanten Svein Flåtten i sitt hovedinnlegg sa at det er viktig å ikke snakke næringen ned – det skal han ha. Det står i grell kontrast til representanten Torgeir Trældals innlegg.

Så har jeg lyst til å si til representanten Jon Georg Dale – jeg sa det faktisk i mitt innlegg – at det er krevende utfordringer i landbruket.

Videre har jeg lyst til å påpeke at Fremskrittspartiet i en av merknadene sine viser til Fiskeri- og havbruksnæringens uttalelse til NRK 7. juni 2010 om at markedsadgangen for norsk fisk til EU vil bli vesentlig dårligere etter at det ble innført prosenttoll på drickemelk.

Nå har vi fakta, og det er at prosenttoll på melk – slik vi har full anledning til etter WTO-avtalen – ikke har medført noen som helst negative virkninger for norsk fiskeeksport eller andre bransjer. Dette er derfor et meget godt eksempel på propaganda uten rot i virkeligheten, som Fremskrittspartiet og en del andre samfunnsaktører ofte står for i landbruksdebatten.

Så til importvernet. Importvernet er, og vil fortsatt komme til å være, en bærebjelke i norsk landbrukspolitikk. Importvernet er en forutsetning for

- å opprettholde produksjonen og sikre avsetningen av norske landbruksvarer
- å sikre inntektsnivået for landbruket

Det kan illustreres gjennom melkeprisene i noen utvalgte land, f.eks. Tyskland kr 2,55 per kg, Danmark kr 2,66 per kg, Storbritannia kr 2,17 per kg.

Dersom toll på melk fjernes, vil det skje en stor import av melk fra våre naboland, med mindre de norske prisene reduseres dramatisk. En prisreduksjon vil igjen direkte påvirke inntektene til norske melkebruk og føre til dramatiske bruksnedleggelse.

Tilsvarende vil skje i hele kjøttsektoren dersom tollene på kjøttvarer fjernes. Norske bønders kjøttpriser er langt høyere enn i EU og på verdensmarkedet, og bortfall av toll vil føre til en dramatisk importøkning og tilsvarende redusert norsk produksjon.

Bortfall av toll vil ramme både bonden som råvareproduzent og matindustrien.

Bortfall av importvern vil føre til en dramatisk reduksjon i norsk landbruk og matindustri, særlig i distriktene.

Lars Myraune (H) [20:53:31]: Jeg har sittet og fulgt med i debatten i dag – som har dratt ut litt lenger enn jeg egentlig trodde den skulle gjøre – og opplever at i prinsippet er det rimelig stor enighet om at matproduksjon er viktig, at vi skal ha landbruk over hele landet, og at det skal være lønnsomt å drive landbruk.

Men så begynner enigheten å skranke. Det har vært brukt mye energi på å snakke om hvor dårlig motpartens landbrukspolitikk er. De rød-grønne gjør et kraftig poeng av at de har snudd utviklingen. Det er jeg ikke helt sikker på. Noe er nok snudd, men noe går i samme bane som det har gjort i lange, lange tider i Norge.

Det er en skremselspropaganda om hva som skjer om Høyre – og kanskje i særdeleshet Fremskrittspartiet – skulle komme til makten en gang. Det er ikke helt usannsyn-

lig, så det kan godt hende at det er verdt å tenke grundig igjennom den situasjonen.

Nå skal det innrømmes at heller ikke for Høyre er det enkelt å finne den helt optimale løsningen for landbruket i Norge, det skal vi si. I en almanakk av 1898 skrev de at det er vanskelig å oppnå lønnsomhet i landbruket i Norge, da det er et langstrakt land, med en lang vinter og spredt bosetting. Ja, intet er nytt under solen – det er vel det vi har i dag også.

Når Terje Aasland sier at han aldri har møtt noen som har sagt noe positivt om Høyres landbrukspolitikk, må jeg si at det er i motstrid til hva jeg har hørt. Men nå kan det hende at jeg har litt mer omgang med denne næringen enn det Aasland har, for jeg bor midt i et landbruksdistrikt og driver selv med landbruk.

Svein Flåtten ga sterkt uttrykk for hva vi i Høyre eventuelt vil gå for i landbrukspolitikken. Han sa at ingen som driver med landbruk, banker på hans dør for å bli medlem av Høyre. Da kan jeg bekrefte det motsatte. Det er mange bønder som har kommet til meg og sagt at nå vil vi være med i Høyre, for det gjør det mulig å leve av landbruket.

Lundteigen har vært frampå i dag og sagt at det er ikke så bra. Nei, det er ikke det, det er helt korrekt. Han tok utgangspunkt i et melkebruk som ikke gikk med lønnsomhet. Det er mange av dem som ikke går med lønnsomhet, men det er fordi staten tar rasjonaliseringsgevinsten. Og så blir det produsert av bruk som har noe mindre, og som faller bort om noen år i alle fall.

Det jeg fikk høre da jeg var på tur i Lierne og Røyrvik for ikke lenge siden – det er store landbruksbygder begge to – var for det første at rovdyrproblematikken er det verste de rår med, og for det andre var det byråkratiet, som er fryktelig vanskelig og gjør landbruket tungrodd.

Jeg har tatt til orde for at vi kanskje skulle tenke på andre arbeidsplasser, i tillegg til landbruket, på landsbygda, nettopp for å få et levende landbruk. Så lykke til med landbrukspolitikken i framtiden!

Per Olaf Lundteigen (Sp) [20:56:51]: Jeg er glad for viljen til å tenke nytt, etablere en felles virkelighetsforståelse, som sjølsagt er det første grunnlaget for å kunne drøfte mål og midler for en ny landbrukspolitikk.

Jeg er glad for det som sies om realisme, glad for det som vises, at en ønsker å ha økt kunnskap. Og jeg vil si at det er en endret atmosfære i denne salen i diskusjonen om jordbrukspolitikken. Det setter jeg pris på – i hvert fall en viss endret atmosfære.

Partiene Høyre og Fremskrittspartiet har liten tillit blant gårdbrukerne. Det er en dårlig merkevare, det har en vel erkjent også sjøl. Og jeg må si at hvis en skal gå inn på realisme når en har en egen merknad hvor en sier at en skal stimulere til ytterligere samdrift av mjølkeproduksjon, ber jeg om at en tenker nøye igjennom det, for hele samdriftskonstruksjonen er en konstruksjon som viser seg å fungere dårlig økonomisk. Jeg vil si det sånn at det er en egen debatt om vi framover skal ha familieeid jordbruk, eller om vi skal ha samdriftsjordbruk som baserer seg på selskapsjordbruk. Jeg gleder meg til debatten om innholdet i dette, for den vil vise at det familieeide jordbruket

på alle vis er fullstendig overlegent når det gjelder å sikre sosial, økologisk og økonomisk bærekraft.

Det som er en av de store utfordringene, er sjølsagt å bedre matvaresikkerheten og sjølforsyningsevnen i jordbruksproduksjonen. Jordbruk er bruk av jord. Vi må altså bruke mer jord i Norge for å sikre sjølforsyningsgraden.

I vår blandingsøkonomi bør vi framover legge til rette for at det er prisene som skal sikre kvantaene. Dermed får vi ikke sånne historier som Vaaler Samdrift, som får enorme bevilgninger over statsbudsjettet. Dermed kan de i langt større grad få sine inntekter i markedet, og de enorme bevilgningene over statsbudsjettet kan gå til de bruksgrupper som ikke har stor produksjon, og som har vanskeligere forhold.

Videre nytter det ikke framover å snakke om at vi skal sikre kulturlandskap og drift av hele landet, hvis det er sånn at det til og med på Jæren er dyrere å produsere gras for å produsere mjølk enn å kjøpe importert kraftfôr. Når prisen på kraftfôr er slik at det billigste en kan bruke, er kraftfôr, bruker en mye av det. Dermed bruker en mindre gras – og landet gror igjen. Det er enkle fagøkonomiske sammenhenger som gjelder.

Når det gjelder investeringer framover, må vi vekk fra at det er store statssubsidierte investeringer som må til for at det skal være økonomisk lønnsomt på kort sikt. Det må være en driftsøkonomi som sikrer investeringer i jordbruket, slik det er i andre næringer. Det er kjernen i noen av framtidens prinsipper.

Alf Egil Holmelid (SV) [21:00:17]: Det har vore ein del av det som eg vil tillate meg å kalle dobbeltkommunikasjon, i debatten her i dag. Eg vil ta opp eitt av dei punkta, som eg synest veldig dårleg avklarar kor dei borgarlege partia står. Alle opposisjonspartia har på ein eller annan måte skrive eller sagt at dei er mot den ukontrollerte strukturutviklinga, men der stoppar det. Vi får ikkje vite, verken frå Kristeleg Folkeparti, frå Venstre eller frå Høgre, kva slags kontrollert strukturutvikling dei ønskjer. Ønskjer dei ei strukturutvikling på same nivå som det Framstegspartiet ønskjer, som i realiteten betyr ei avfolking av distrikta? Kva slags strukturutvikling er det dei ønskjer? Ønskjer dei ei sentralisering som gjer at det er ein gard igjen i bygda, og då blir det så einsamt at òg han eller ho må flytte?

Eg synest at det med å kritisere den ukontrollerte strukturutviklinga utan å tore å seie kva slags strukturutvikling ein sjølv ønskjer, er ein feigskap som nok er bevisst, for å tildekkje det store spriket som er på opposisjonen si side.

Når det gjeld dobbeltkommunikasjon, kan eg heller ikkje la vere å nemne innlegget frå representanten Dale. På den eine sida hadde han eit sterkt argument *for* samdrift. På den andre sida hylla han representanten Lundteigen, som til dei gradar argumenterte *mot* samdrift. Så når Framstegspartiet klarer å ha ein så tydeleg dobbeltkommunikasjon i eitt og same innlegg, ser eg fram til den landbrukspolitikken dei skal ha.

Irene Lange Nordahl (Sp) [21:02:30]: Senterpartiet er oppatt av å ha et levende landbruk i hele landet, og vi

vil satse videre på landbruket. Vi vil videre i den satsingen som vi gjør nå, og vi vil styrke den. Det skal det ikke være noen tvil om. Det betyr at vi må bruke de mulighetene vi har, til å produsere mat på de arealene vi disponerer.

Fremskrittspartiet fremmer igjen forslag om å gi produsenten såkalt næringsfrihet. Vekk med politikerinnblanding, la markedet ordne opp, og la bonden få frihet til å produsere og være selvstendig næringsdrivende som andre næringsdrivende, sier Fremskrittspartiet. Ja, da er det virkelig grunn til å stille noen grunnleggende spørsmål. Hvem er det som skal gis næringsfrihet ved å fjerne avtaleverket? Hvilke norske bønder er det som tjener på at det ikke er en avtale som forplikter bøndene? Skal vi ha gartnere som slår gress på Vestlandet, i fjellbygdene og i Nord-Norge, eller skal vi ha produksjon med beitedyr?

Flere steder på Vestlandet lønner det seg ikke å drive med beitedyr dersom det ikke kompenseres for ulempen ved å produsere der arealet er mer utilgjengelig. Derfor må vi ta høyde for disse utfordringene i utformingen av landbrukspolitikken, og huske at Norge produserer mat på et svært marginalt areal sammenlignet med andre land.

Når Fremskrittspartiet i sine forslag vil si opp jordbruksforhandlingene og dermed slippe markedet fritt, betyr det at det kun vil være de store produsentene på Østlandet, på Jæren og muligens i Trøndelag som vil kunne ha en produksjon som kan overleve – vel å merke på langt større arealer enn dagens bruk, selv om det også her vil være begrensninger med hensyn til geografi. Dette er en politikk Senterpartiet og de rød-grønne ikke er enig i, og sterkt tar avstand fra.

Dagens markedsordninger bidrar til å gi stabile, forutsigbare priser for både bonde og forbruker. Uten regulering vil prisene variere betydelig. Det er verken produsent eller forbruker tjent med. Ustabile priser og dermed inntekter vil påvirke risikovurderinger og investeringslyst i landbruket.

Industri kan flytte produksjonssted, og det gjør de til tider også. Det kan ikke landbruket. Jorda ligger der den ligger, og den må utnyttes til å skaffe mat til egen befolkning. Dette handler om matsikkerhet, og det er en rett og en plikt for en nasjon å sørge for mat til egen befolkning. Derfor mener vi i Senterpartiet at vi må være mest mulig selvforsynt med landbruksvarer som kan produseres her til lands, basert på norske ressurser.

Landbruk og matproduksjon er ikke en næring som kan sammenlignes med andre næringer her i landet. Det er så enkelt, men også så vanskelig.

Torgeir Trældal (FrP) [21:05:29]: Jeg ønsker å kommentere noen påstander som er kommet fram her.

Landbruksminister Brekk sa at når vi sa at det er forbrukeren som må ta regningen, var ikke det rett. Da vil jeg henstille – hadde jeg nær sagt – om å lese det som sto i VG tirsdag den 17. mai:

«Du må betale 3 200 kr mer»

Det gjelder hver familie. Og det står:

Entrecôte: «Var 80 pst. dyrere enn i Europa. Nå blir det enda dyrere.»

Pølse: «Var 80 pst. dyrere enn i Europa. Nå blir det enda dyrere.»

Brød: «Var 60 pst. dyrere enn i Europa. Nå blir det enda dyrere.»

Melk: «Var 54 pst. dyrere enn i Europa. Nå blir det enda dyrere.»

Ost: «Var 54 pst. dyrere enn i Europa. Nå blir det enda dyrere.»

Is: «Var 54 pst. dyrere enn i Europa. Nå blir det enda dyrere.»

Slik kan vi holde på.

Når statsråd Brekk og komitélederen, Terje Aasland, sier at det ikke er blitt en økning, burde man kanskje ta virkeligheten litt inn over seg. Når man også ser på Rema 1000 i Danmark, er prisene 40 pst. lavere der. Det er de samme varene som selges, men varene er dyrere i Norge, der de kommer fra, bl.a. på grunn av den politikken som er.

Noen er også veldig opptatt av rovdyrforliket. Jeg forstår ikke hva som er problemet med rovdyr. Regjeringen har jo flertall, så hvorfor vedtar man det ikke med en gang? Det strides så mye innad i regjeringen. Man klarer ikke å samarbeide; man har store samarbeidsproblemer. Det ser man også i forbindelse med landbruksmeldingen.

Terje Aasland kom med den påstand at Fremskrittspartiets politikk ville utsette norsk landbruk. Da må jeg si til Terje Aasland: Norge er det eneste landet i hele EØS-området som har denne type landbruk. Europa har gjort dereguleringer. Går man til New Zealand, har de dereguleringer. De har også en støtteordning på 2 pst. fra det offentlige, mens Norge har 66 pst. Der har de økt eksporten, slik at den er på over 60 pst.

Jeg vil også gi honnør til Lundteigen. Når vi ikke sitter i regjering og kan ha landbruksministeren, synes jeg at det hadde være flott hvis Lundteigen kunne ha blitt det, for Lundteigen har sagt det som det er. Han sier rett ut at man «forleder» unge inn i samdrift. Han bekrefter også at lønnsomheten går ned. Med andre ord: Han bekrefter at politikken er feilslått. Lundteigen har forstått det. Jeg vil også henvise til at den er det.

Så er det litt morsomt med Lillian Hansen. Hun sa at melken blir billigere, og at maten blir «dramatisk» billigere. Ja, det er flott! Forbrukerne blir glade, og det blir mindre grensehandel. Det er slik vi vil ha det.

Så sier man at det ikke er bønder i Fremskrittspartiet. Jo, vi har faktisk tre bønder i stortingsgruppen, så vi er kanskje det største bondepartiet inne på tinget.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:08:48]: Jeg vil gjerne få kommentere noen av de innspillene som har kommet.

Til Holmelid og strukturering: Når man beskriver en virkelighet og det så skjer noe helt annet, må man jo som politiker i utgangspunktet spørre seg om man er fornøyd med hvordan tilstanden er. Høyre synes faktisk ikke det kan være slik at man driver og rosemalar et bilde som ikke er der, og så skjer det noe helt annet ute. Det er det vi gjerne vil ta tak i.

Så var det representanten Bratli fra Nord-Trøndelag som var forbilledlig nyansert da hun omtalte sitt møte

med bønder, for hun hadde altså møtt næringsutøvere innenfor landbruket som hadde forskjellige oppfatninger av den rød-grønne landbrukspolitikken. Det står i skarp kontrast til den ørkenvandringen representanten Aasland må ha vært ute på. Det må ha vært en ensom tur. Hvis det er slik at man bare har truffet bønder som er fornøyd med den rød-grønne landbrukspolitikken, har han ikke truffet mange.

Vi har også vært ute på tur, og vi har truffet veldig mange som ikke er så religiøst overbevist om at den er riktig.

Det har vært noen innspill som går på kombinasjonen landbruk og reiseliv. Da skal vi huske på at en del av den skattepolitikken som føres i dag, faktisk ikke er til beste for den kombinasjonen. Både formuesskatt, arveavgift og eiendomsskatt er en type beskatning som ikke tar hensyn til resultat. De reiselivsprosjektene i kombinasjon med landbruk som vi har i landet, er veldig ofte store dognadsprosjekt der det ikke er veldig stor lønnsomhet, så denne type beskatning er direkte skadelig for den satsingen som de rød-grønne løfter fram som veldig forbilledlig, og som det som skal berge distriktene. Den vil mest sannsynlig være med på å legge ned arbeidsplasser i distriktene også.

Avslutningsvis vil jeg si litt om landbruk. Hvis en næring skal være attraktiv, må det være slik at unge mennesker ser en vei inn i en næring, men samtidig er det slik at unge mennesker er avhengig av å se en vei ut av næringen også, for ting kan endre seg underveis. Slik landbrukspolitikken presenteres i dag, framstår landbruket faktisk ikke som en næring som det går an å gå inn i, og gå hel ut av. Det er litt av problemet. Derfor rekrutterer man dårlig til landbruket i år. Derfor rekrutterer man dårlig til landbruket i Norge. Derfor får vi ikke unge mennesker inn i landbruket. Det må landbrukspolitikken gjøre noe med. Jeg registrerer ingenting hos de rød-grønne foreløpig som tilsier at vi er på rett vei. Det blir spennende med en landbruksmelding, hvis den en gang kommer. Jeg tror grepene må komme der, men foreløpig har vi ikke sett noe til det.

Aksel Hagen (SV) [21:11:49]: Jeg har fra kontorpulsten med stadig sterkere interesse fulgt med på denne debatten. Den er ikke så lett å forholde seg til for folk som er utenfor landbruksfamilien, for her kappes jo representantene om å hylle landbruket. Slik sett synes det å være en harmonisk enighet om at landbruk i Norge er noe vi vil ha mer av – og på alle mulige måter. Alt i alt er det tydelig at alle som har hatt ordet i debatten, vil landbruket og alle bønder vel. Uenigheten synes først og fremst å være knyttet til fakta på bakken og nå-situasjonen.

Utgangspunktet mitt er at vi har fått et oppgjør som er imponerende bra, gitt den situasjonen vi er i, ikke minst hvis vi orienterer oss litt om hva som er situasjonen i andre land. Samtidig er den ikke bra nok i forhold til våre offensive målsettinger og ambisjoner når det gjelder å øke sjølbergingsgraden, og når det gjelder å redusere eller stoppe nedgangen i antall bønder, når det gjelder å ta vare på en god struktur og distriktsprofil, osv. Slik sett har bl.a. representanten Lundteigen et godt poeng.

Men da blir det for meg som SV-er veldig rart å høre

på representanter for opposisjonen, bl.a. partiet Høyre, som synes at de faktisk er det partiet som er mest offensivt. De vil ta den rød-grønne politikken og fylle på med noe mer, slik at det norske landbruket kommer sterkere ut.

Da gjelder det å høre litt godt etter, fant jeg ut etter hvert, f.eks. når Lars Myraune bruker hovedparten av innlegget sitt til nærmest å signalisere at han vil ha mer landbruk og sterkere landbrukssatsing. Da sier Myraune for det første at det er viktig at vi i landbrukspolitikken framover gir mindre til dem som «faller bort om noen år i alle fall» – altså at det i dag går for mye ressurser og gis for mye oppmerksomhet til mange bønder som vi på sikt vet at vi vil bli kvitt i næringa.

For det andre sier Myraune i innlegget sitt at deler av de pengene som nå brukes av det offentlige, bør gå til annen næringsvirksomhet – altså mindre til landbruket. To klare utsagn som viser at Høyre vil mindre landbrukssatsing enn de rød-grønne!

Trygve Slagsvold Vedum (Sp) [21:14:35]: Det er ett perspektiv som jeg synes har vært veldig borte i debatten, og det er hvilke verdier landbruket skaper rundt omkring i hele Norge, for landbruket er jo grunnlaget for en stor næring, nemlig næringsmiddelindustrien. Næringsmiddelindustrien som har sin basis i norske landbruksprodukter, har 40 000 ansatte – bare produksjonsverdien er på 113 mrd. kr. Hvis man tar en passer og slår en radius fem mil rundt der jeg bor, i Stange, er det over 2 000 ansatte innenfor næringsmiddelindustrien. Det er en enorm næring i store deler av landet, som bidrar til vekst og utvikling, fornying og verdiskaping, og interessante arbeidsplasser.

Jeg synes det er litt rart at ikke flere av partiene som har hatt ordet, har vært opptatt av den delen av landbrukspolitikken, at det å ha en nasjonal landbrukspolitikk er basisen for å ha en levende og god næringsmiddelindustri rundt omkring i hele Norge.

Hvis man gjennomfører en del av de tiltakene som både Høyre og Fremskrittspartiet her beskriver, vil det bli en atskillig lavere nasjonal landbruksproduksjon og matvareproduksjon, og da vil også næringsmiddelindustrien miste sitt fundament. Norsk næringsmiddelindustri er helt avhengig av at vi har en nasjonal tollpolitikk der vi tør å beskytte det norske matvaremarkedet og gi gode rammevilkår. Den er helt avhengig av at vi har vilje og budsjettmidler til å sørge for produksjon rundt omkring i hele Norge, slik at man har en variert næringsmiddelindustri på ulike steder.

I forbindelse med dette jordbruksoppgjøret har vi gjort ett viktig grep. Vi har fjernet matproduksjonsavgiften. I tillegg til toll, som vi er villige til å bruke, i tillegg til budsjettmidler som vi er villige til å bruke, er vi også villige til å bruke skattevirkemidler for å stimulere norsk matvareindustri, og indirekte også norsk landbruk.

Hvis vi tar det slakteriet som er nærmest der jeg bor – på Rudshøgda – er det ca. 13 mill. kr spart på grunn av at regjeringen nå har varslet at den ønsker å fjerne matproduksjonsavgiften. Det er et betydelig grep, og det er en betydelig skattelette til en næringsmiddelindustri som

er spredt rundt omkring i hele Norge. Det var bare det jeg synes manglet, og jeg ville bare ta det med.

Norsk landbruk betyr mye for mange, og ikke minst for at vi skal ha det landet som vi alle er så glade i.

Så vil jeg til slutt bare si én ting, og det er et faktum: Hvis vi summerer opp de seks jordbruksoppkjørene som den rød-grønne regjeringen har lagt fram, blir summen 7,8 mrd. kr. Hvis en summerer de seks jordbruksoppkjørene som var før den rød-grønne regjeringen kom, er summen minus 48 mill. kr. Det har vært et taktskifte med en klar og helt ny retning, og det er en helt annen vilje til å bruke politiske virkemidler. I dagens debatt har vi også merket at Høyre og Fremskrittspartiets resept er kutt og lavere toll. Det skaper ikke vekst, og det skaper ikke utvikling.

Statsråd Lars Peder Brekk [21:17:50]: Jeg vil starte med å si at jeg synes det har vært en interessant debatt så langt – en omfattende debatt med mange ulike innlegg som i stor grad viser klare forskjeller mellom de ulike partiene, og ikke minst mellom regjeringsalternativene. Jeg har lyst til å si det slik at det er ganske mange utfordringer i dette fantastiske jordbruket som vi er opptatt av, men de møtes iallfall ikke med fremskrittspartipolitikk.

La meg bare ta et par poeng som er viktige. Torgeir Trældal viser til avisen VG, som 17. mai skrev at kostnadene steg med 3 200 kr. Da vil jeg bare vise til at VG noen få dager etterpå rettet opp det oppslaget, og skrev at prisøkningen som den enkelte fikk, var 320 kr. Så hvis ikke representanten Trældal har fått med seg det, burde han iallfall kikke litt på det.

Så til representanten Tenden, som nevner at tidligere landbruksminister Sponheim ikke endret systemet. Det er uriktig. Han fulgte riktignok systemet som var etablert i 1950, men han endret systemet under sin tid, slik jeg også understreket. Det var også slik under Sponheim at man ga subsidier til pelsdyrnæringen – slik at det også er påpekt.

Vi får mange historier om situasjonen i næringen, og jeg skal ikke si noe annet enn at i mange tilfeller er det mange som har utfordringer. De vi snakker om, er selvstendig næringsdrivende. Mange er særdeles dyktige og får gode resultater med begrensede ressurser, men det er også dem – i likhet med i andre næringer – som ikke greier å utnytte de ressursene de har til å få like gode resultater. Vi ser svært store forskjeller i økonomiske resultater mellom tilsynelatende svært like bruk, og det betyr jo selvsagt at det er mye å hente ved å gjøre ting bedre i næringen – jobbe bedre og bruke kunnskapen bedre. Det kan ikke myndighetene overta ansvaret for. Det er det den selvstendige bondens eget ansvar å greie.

Jeg har lyst til å understreke at når vi nå får alt fra dommedagsbeskrivelser til glansbildebekrivelser av denne næringen, vil jeg tro at situasjonen er noe midt imellom. Men det som er uomtvistelig, er at vi, som representanten Slagsvold Vedum sa, har forandret retningen på norsk landbrukspolitikk etter at vi kom i regjering. Vi har endret innretningen, og vi har ikke minst bedret inntektsmulighetene betydelig.

Rigmor Andersen Eide (KrF) [21:21:08]: SVs representant, Alf Holmelid, utfordret Kristelig Folkeparti på «strukturutvikling».

Kristelig Folkeparti skriver i sine merknader at formålet «med jordbruksstøtten er å bevare bosettingsmønsteret», og det er å gi oss god og trygg mat – altså et levende landbruk i hele landet. Derfor var den utfordringen som ble gitt, overraskende.

I innstillingen leser vi at områder med spredt bosetting har en nedgang i sysselsettingen på over 40 pst. Dette viser at regjeringens mål om å opprettholde distriktsjordbruket ikke er nådd. Derfor er Kristelig Folkeparti opptatt av å bedre innretningen av virkemidlene, slik at vi får et levende landbruk også i distriktene. Og da er virkemidlene i tillegg til jordbruksstøtten – som fjerning av formuesskatten på arbeidende kapital, avskrivningssatsene, gradvis fjerning av arveavgiften, osv., og en næringsinntekt som ikke minker, men øker – viktig for Kristelig Folkeparti.

Terje Aasland (A) [21:22:21]: Denne debatten går inn i tradisjonen – det er en tradisjonell debatt om jordbruksavtalen. Men den avdekker også en ting, og det er at det er stor grunn til å se fram til at Stortinget kan få til behandling en ny landbruks- og matmelding. Det er jo det som er behovet, det er det som diskuteres her.

Og så er det faktisk slik: Jeg har ikke sagt at det bare skal være rosende omtale av den rød-grønne politikken når det gjelder norsk landbruk. Det har jeg ikke sagt. Men det jeg sa, var at jeg i den tiden jeg har stelt med og vært engasjert i landbrukspolitikk – og jeg har møtt mange i næringen – ikke har hørt én representant som har stått opp og ønsket seg Høyres og Fremskrittspartiets svar på framtidens landbrukspolitikk – ikke én. Debatten her avdekker også den uklare holdningen Fremskrittspartiets egne medlemmer av stortingsgruppen har til norsk landbrukspolitikk, for det de sier, er at de vil ha både-og. De vil ha et fritt, avregulert landbruk hvor markedet skal styre, men samtidig en sterk statlig understøtting av f.eks. samdrifter, som vi hørte om tidligere i dag. Det er litt merkelig.

Så jeg ser fram til diskusjonen når vi får landbruksmeldingen til behandling. Det er da vi må forvente at også opposisjonen må kunne svare på de veivalgene de faktisk tar. Det er da jeg lurer på hvordan Fremskrittspartiets politikk skal gå i hop for norsk landbruk, når de sier at det å avregulere og overlate til markedet vil øke produksjonen i Norge. Hvordan vil de få det til? Når jeg hører at Fremskrittspartiet sammenlikner norsk landbruk med landbruket i mange andre land i verden, lurer jeg på hvordan de ser på Norge når det gjelder geografi, topografi og klima, og hvilket grunnlag de har for den sammenlikningen de trekker opp i denne debatten. Det er langt fra en reell sammenlikning.

Så tror jeg det er viktig å understreke – det synes jeg også kommer fram gjennom debatten, og jeg sa det i mitt innlegg – at de fleste som er i næringen, og som har tro på framtiden, ser store verdier i det de holder på med, og de har en høy grad av yrkesstolthet. Store deler av opposisjonen mangler det synet på norske bønder. Det beklager jeg.

Dagrun Eriksen (KrF) [21:25:37]: Jeg har fulgt debatten om forhandlingene ganske nøye. Jeg synes det er noe rørende ved Fremskrittspartiets bekymring. Man er mot bønder, men for pelsdyr og kyllinger. Det blir nesten som Dagbladet, som er mot prester, men veldig for kvinnelige prester. Jeg synes også det topper seg i representanten Nesviks innlegg, hvor det kom en rørende omsorg for fattige i Afrika. Den er bare synlig hver gang vi diskuterer jordbruket.

Det er delte meninger om hvordan jordbruksoppgjøret er tatt imot ute, hvilke forutsetninger, hvilke krav, som blir oppfylt. Det har komiteen gått igjennom på en veldig bra måte, så jeg skal ikke gå inn i detaljene på dette. Men det er også en stor skuffelse hos mange. Sett med Agders øyne er det bra at melkebruk er prioritert, at korn kom styrket ut av forhandlingene, og at man valgte å fjerne matproduksjonsavgiften og heller gi økning i målprisene, er bra.

Men jeg tror at grunnen til at dette oppgjøret ikke ble tatt så godt imot av bøndene som statsråd Brekk og andre hadde håpet, henger tett sammen med den forventningen om at nå skulle det bli en framtidstro i landbruket. De forventningene som ble skapt, ble ikke innfridd. Landbruket står foran generasjonsskifter. De har investeringsbehov. Hvor stort det er, har vært diskutert i dag, men at det er et investeringsbehov, er tydelig.

Noen mener at det har vært et jevnt høyt rop fra bøndene, slik at stortingsrepresentantene ikke lenger hører det. Jeg hører et ganske stille varsko. Hva skjer når siste bonde låser døren i bygda? Da tror jeg det er mange som kommer til å få en aha-opplevelse: Vi trengte disse til å være en livskraft i bygdene våre. Så jeg tror at skuffelsen her ligger i at dette ikke ga et stort nok løft for unge mennesker som egentlig ønsker å satse på landbruket, til å få framtidstro, til å få en investeringsvilje og til å skape den rekrutteringen som norsk landbruk trenger. Det er et felles ansvar for oss som ønsker levende bygder, og kanskje nå hører det stille varskoropet som sier at noen steder kommer siste bonde til å låse døren, og da kan det hende at vi angrer.

Presidenten: Representanten Svein Flåtten har hatt ordet to ganger og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Svein Flåtten (H) [21:28:47]: Først til representanten Slagsvold Vedum som forsøker å heve seg over den generelle hop i sitt innlegg her, ved å si at ingen er interessert i verken næringsmiddelindustri eller norsk produksjon for næringsmiddelindustrien. Hadde han kommet litt tidligere, hadde han hørt at Høyre berørte det i sitt innlegg.

Så har jeg lyst til å si til representanten Holmelid, som utfordrer opposisjonen på hva slags struktur man ønsker. Det står krystallklart i en merknad fra regjeringspartiene at man er bekymret for den strukturutviklingen som man ikke har noen plan for eller kontroll med, og at den landbruksmeldingen som vi ikke får, må behandle det. Men i stedet velger man å utfordre opposisjonen på løsningene.

Til slutt til representanten Aasland, som jeg oppfatter

nå ikke har gjort noe annet enn å gjenta budskapet sitt to ganger. Det finnes en mengde folk der ute som har avvikende oppfatninger. Hadde f.eks. representanten vært med på næringskomiteens tur til Nord-Trøndelag, ville han hørt betydelige nyanser hos dem som var i næringen der.

Presidenten: Representanten Lillian Hansen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Lillian Hansen (A) [21:30:03]: Er det noe jeg ikke liker, så er det at noen legger ord i min munn som jeg ikke har sagt. Derfor bør representanten Torgeir Trældal kvalitetssikre det han sier, for det var ikke riktig. Jeg sa ikke at det blir billigere mat. At ikke representanten Trældal fikk det med seg, blir ikke mitt problem. Dyr mat sammenliknet med EU: I Norge bruker vi ca. 10 pst. av inntekten til mat. I EU er prisen betydelig høyere. Men også der er det store forskjeller. Så det blir litt for lett å slika Trældal framstiller det.

Torstein Rudihagen (A) [21:31:07]: Det er ingen tvil om at årets jordbruksoppgjør var eit veldig godt jordbruksoppgjør. Nokre stiller spørsmål ved om det var godt nok. Nei, godt nok vil det vel neppe nokon gong bli i forhold til dei ambisjonane vi har for norsk landbruk.

Men det var eit godt oppgjør som føyer seg inn i rekka av mange gode oppgjør som har vore etter at den raudgrøne regjeringa overtok. Det har vore lagt fram tal under debatten her som klart og tydeleg viser det.

Så er det nokre som har peikt på at bøndane ikkje er fornøgde, og nokre pratar om at siste bonden låser døra og forlèt bygda, og da fyrst oppdagar ein verdien i landbruket. Faktum er at dette ikkje er noko ordinært lønnsoppgjør. Det er ikkje slik at staten kan garantere bonden ei viss inntekt. Men det er vår oppgåve, som vil ha eit levande landbruk, å leggje forholda til rette for at det skal vere mogleg gjennom god og aktiv drift å skape ein god leveveg av landbruket. Derfor blir det veldig feil denne ein-sidede – eg vil nesten seie svartmålinga av situasjonen i norsk landbruk – nedpratinga av norsk landbruk. Tvert imot, vi bør heller prate opp landbruket, få opp optimismen og den givne som skal til for å få mest mogleg ut av dei rammevilkåra som ligg der. Vi har så klart fleire målsetjingar for landbruket, men fyrst og fremst er det jo at det skal vere matproduksjon, at vi skal vere mest mogleg sjølvforsynte i dette landet. Hadde eg vore bonde, ville eg hatt mest fokus på det i min argumentasjon, for det er jo det som på ein måte gir sjølvkjensle og stoltheit av at ein driv produksjon av kanskje det viktigaste produktet som kan produserast i dette landet.

I tillegg har vi andre delmålsetjingar, nemleg at vi skal bruke landbruket som distriktspolitisk verkemiddel for å oppretthalde levande bygder, kulturlandskap osv. Derfor er den dreinga som har vore i jordbruksoppgjøret no, veldig viktig, nemleg at ein har prioritert distriktsjordbruket, grasbasert jordbruk, mjølkeproduksjon osv., slik det har vore no. Eg trur at landbruket har ei framtid framover. Det er soleklart at det vil ikkje på langt nær vere så mange sys-

selsette i landbruket framover som det har vore tidlegare. Det er også ei utvikling år om anna, dessverre, kan ein seie. Men samtidig er det eit resultat av ei teknologisk utvikling også i landbruket, på lik line med alle andre næringar. Men som det har vore peikt på tidlegare her i debatten: Det genererer så mykje anna verksemd, særleg innanfor næringsmiddelindustrien, at landbruket er det absolutt verdt å slå ring om i tida framover.

Harald T. Nesvik (FrP) [21:34:35]: For landbruket er det sikkert samtaler som har pågått i andre rom enn dette, som vært betydelig viktigere enn den diskusjonen vi har hatt. Det får man komme tilbake til ved en senere anledning. Så det får man se på.

Representanten Dagrund Eriksen var her og ville belære oss lite grann om Fremskrittspartiet og hvordan en ser på landbruket, og det som er der. Jeg kan forsikre om følgende: Med Fremskrittspartiets landbrukspolitikk kommer det til å være mange bønder i Norge. Men det kommer til å være bønder som har omstilt seg. Det kommer til å være et landbruk som vil produsere mye mat, og man vil få gode vilkår for den produksjonen man skal ha.

Norge har i dag under Senterpartiets ledelse i Landbruksdepartementet aldri hatt færre bønder. Vi har aldri hatt færre bønder. Vi har vel heller aldri produsert mer mat enn vi gjør i dag. Det vil si at med færre bønder, som det kommer til å bli i framtiden, kommer vi også til å få en utvikling i landbruket. Vi kommer til å produsere mer mat, for teknologi og muligheter kommer til å gjøre det mulig.

Men vi kan heller ikke stikke under stol at debatten i dag har vært betydelig preget av at regjeringen ennå ikke har vært i stand til å levere den landbruksmeldingen de selv sa de skulle levere før sommeren. Det er jo det debatten preges av, for det har ikke kommet noen visjoner fra statsrådets side, fra de rød-grønne, som forteller hvordan landbruket skal bli i framtiden. Det vi har fått presentert både gjennom jordbruksoppgjøret og gjennom debatten, også fra de rød-grønnes side, er at de er spent på å se hva som kommer fra regjeringens side. Det må jo være relativt frustrerende. En ting er at det er frustrerende for oss som opposisjon ikke å se noe resultat fra regjeringen. Men det må være mye verre for dem som sitter i posisjon, og som ikke aner hva som kommer. For det må være det som er realiteten, når vi hører på representantene fra de rød-grønne partiene her som sier at de venter på å se hva som skal komme fra regjeringen. Jeg får da virkelig håpe at man i hvert fall får lov til å komme med innspill til regjeringen om den politikken som skal fremmes.

Komiteens leder, Terje Aasland, var inne på at han aldri har møtt en bonde som etterspør den politikken som Fremskrittspartiet og Høyre står for. Jo, jeg har møtt mange av dem. Men det er mulig at representanten Aasland styrer unna de stedene man ønsker endring, der man ønsker mer frihet, der man faktisk har tro på et marked. Da man fjernet fiskeriavtalene og fjernet subsidiene fra fiskerinæringen, var det også en jamring og klaging over at nå gikk det virkelig galt. Nei, la landbruket lære av fiskerinæringen, så vi kommer et steg videre.

Ingrid Heggø (A) [21:37:54]: Då vi raud-grøne la om frå kroner til prosenttal i førre års jordbruksoppgjør, ropte ein òg frå denne talarstolen frå høgrepartia si side: ulv, ulv! Det var ikkje måte på kor dramatisk dette var for Noregs forhold til Europa og til verda elles. Sett i ettertid ser vi jo at vi raud-grøne hadde heilt rett. Det medførte ingen diplomatiske, dramatiske eller store sanksjonar mot landet vårt.

I dag vert det ropt «ulv, ulv» fordi jordbruksmeldinga nok vil medføra regjeringsskifte om ho nokon gong kjem. Det er ikkje så lenge sidan ein varsla «ulv, ulv» på grunn av oljeutvinning i nord, for då var det det som var problemstillinga.

Så opplever vi at Framstegspartiet påstår at det å ta vekk over 7 mrd. kr – eg gjentek: 7 mrd. kr – frå jordbruket skal gje lågare pris! Og dei er opptekne av at kulturlandskapspleia skal verta betre. Med all respekt, denne politikken heng faktisk ikkje i hop.

Representanten Dale frå Framstegspartiet var iallfall ærleg nok til å seia at dei små bruka skal bort med Framstegspartiets politikk – dei vert oppetne av dei store.

Eg må ha ei liten visitt til representanten Flåtten òg. For Høgre skal plutselig ikkje lenger levera ei sjølvstendig jordbruksmelding som klargjer Høgre sine standpunkt. Til dette er det berre å konstatera at Høgre ikkje veit og ikkje vil seia noko om dei er for eller mot mjølkekvotar, om dei er for eller mot mottakspolitikk, eller om dei er for eller mot kanaliseringspolitikken, før regjeringa har kome med sine innspel i form av ei jordbruksmelding.

Nei, vi konstaterer at Høgre faktisk har snudd 180 grader, og dei skal ha ei motmelding til det som regjeringa kjem med, og ikkje lenger ei sjølvstendig landbruksmelding. Overraskande? Nei, ikkje frå den kanten. Men det er interessant å ta med seg.

Presidenten: Representanten Alf Egil Holmelid har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Alf Egil Holmelid (SV) [21:40:32]: Mi vesle utfordring om struktur har ført til følgjande avklaring: Framstegspartiet vil ha meir sentralisering, Kristeleg Folkeparti vil ha mindre sentralisering, og Høgre vil ifølgje Flåtten ikkje meine noko om det, i tråd med si nye line om å ligge litt lågt i sånne vanskelege saker. Så det skal bli spennande å sjå kva kjøttvekta blir til slutt.

Presidenten: Representanten Torgeir Trældal har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Torgeir Trældal (FrP) [21:41:05]: Et par kommentarer til innlegg. Først til Lillian Hansen, som mener at jeg har lagt noen ord i hennes munn, at hun prater om billig mat. Representanten Hansen sto og leste opp melkepriser som kunne komme på 2,15 kr og 2,30 kr, men det er tydelig at i Lillian Hansens og Arbeiderpartiets verden er ikke melk mat. Så det er jo godt å registrere.

Så til komitéleder Terje Aasland, og også til Heggø,

som sier at vi prater om forskjellig politikk, for Dale hadde sagt noe om samdriften. Hvis de hadde hørt etter hva Dale sa om samdriften, ville man hørt at han sa at når man har sånne reguleringer og regler, så gjør det bl.a. at man ikke kan være mer enn fem eiere i en samdrift. Man har også rigide regler som forteller hvor mange liter melk du får ha. Dale sa akkurat det samme som vi: Vi ønsker å slippe bonden fri. Vi ønsker å la bonden få lov å gjøre det. Hvis en baker skal bake brød og han bare får lov til å selge ti brød, kan han ikke leve av det.

Frank Bakke-Jensen (H) [21:42:13]: Det er i aller høyeste grad min intensjon å forlenge debatten, og det er av nødvendighet.

Når representanten Heggø angriper Høyre for at vi tydeligvis har skiftet mening når det gjelder landbruksmeldingen, så er det på tide at vi korrigerer litt. Høyre har snakket om en alternativ landbruksmelding helt siden vi startet å jobbe med den for godt over et år siden – en alternativ landbruksmelding som skal være et alternativ til den meldingen som regjeringen har varslet at de en gang skal legge frem.

Så skjønner jeg jo at man slites i regjeringspartiene, man blir ikke enige om hva som skal stå i den meldingen. Det er jo derfor den ikke kommer. Men det blir smått stusslig at man da skal begynne å bite Høyre for at ikke vi vil levere. Vi har sagt at intensjonen med vår alternative landbruksmelding er å gi svar på de årelange angrepene, at vi kutter, men ikke vil fortelle hva som vil være resultatet av kuttene våre. Vi skal komme med en alternativ landbruksmelding som svarer til den meldingen regjeringen kommer med. Vi har jo bare bedt i lag med næringen og i lag med de andre aktørene om at man må få puska seg ferdig i regjeringspartiene og komme ut med dokumentet, sånn at man kan skape en god politikk som forteller næringen en retning, og sånn at andre kan beskrive en politikk som kanskje kan forklare en annen retning. Det tror jeg faktisk at landbruket ønsker. Det tror jeg at landbruksaktørene ønsker, og jeg er helt sikker på at næringsutøvere innenfor landbruket ikke er fornøyd med den somlingen vi nå registrerer fra regjeringen.

Presidenten: Representanten Per Olaf Lundteigen har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Per Olaf Lundteigen (Sp) [21:44:00]: Fremskrittspartiet ønsker debatt og ønsker å få fram sitt alternativ. Representanten Harald T. Nesvik fra Møre og Romsdal kjenner bønder som vil satse på Fremskrittspartiet, og det som da er min utstrakte hånd her, er at vi kan fortsette debatten hvor som helst i landet, når som helst i sommer. Jeg skal gjerne stille opp til diskusjon med Fremskrittspartiet, og får han samlet så mange bønder som en finner det mulig å få til, uansett om det blir én eller 100, så stiller vi opp, og så kan vi debattere, så fortsetter vi, og så ser vi hvem som har de beste argumentene, og hvem som greier å skape den største tilliten hos de menneskene som vil satse tid og krefter på det å produsere det viktigste, nemlig maten vår.

Presidenten: Irene Lange Nordahl har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Irene Lange Nordahl (Sp) [21:45:06]: Fremskrittspartiet vil rasere landbruket med sine forslag. Det hjelper ikke med omstillingsstøtte, slik Fremskrittspartiet foreslår, dersom grunnlaget for landbruket i Norge er borte.

Høyre og Fremskrittspartiet har tatt mål av seg til å regjere sammen, muligens i samarbeid med Kristelig Folkeparti og Venstre. Denne koalisjonen vil i tilfelle de skulle få makt, føre til et ras av nedlegginger i distriktene. Dette er landbruket klar over. Derfor er det en rød-grønn regjering som må sørge for å legge til rette for en framtidrettet landbrukspolitikk i den nye landbruksmeldingen. Dette er landet klar over. Dette er et stort tema over hele landet. Derfor er vi nødt til å komme fram til en landbruksmelding som også skaper optimisme og framtidstro i landet, og det er det denne rød-grønne regjeringen som skal gjøre. En annen regjering vil føre til et helt annet resultat for landbruket.

Statsråd Lars Peder Brekk [21:46:16]: Jeg skal prøve å avslutte mine innlegg i denne debatten i dag. Som sagt har det vært alt fra dommedagsprofetier til glansbildemaling i denne diskusjonen. Jeg tror nok at virkeligheten er midt imellom, som jeg også sa i mitt forrige innlegg.

Vi bruker over 13 mrd. kr over statens budsjett for å bidra til at vi har et landbruk i hele landet. Den store, store utfordringen er jo at Fremskrittspartiet foreslår å fjerne 7,7 mrd. kr. Jeg synes også det er en stor utfordring at Høyre, som riktignok sier at de støtter et system med jordbruksavtale, også foreslår et kutt på 2 mrd. kr. Vi vet at det vil få alvorlige konsekvenser i dagens situasjon å foreta slike store kutt.

Jeg har også lyst til å understreke at når vi snakker om bruk av budsjettmidler, og at vi øker budsjetttrammen med over 350 mill. kr med denne avtalen, snakker vi om å prioritere mellom ulike gode formål i budsjettsammenheng. Det må vi også ta med oss, selv om vi ønsker å bidra til å sikre et landbruk i framtiden og sikre et landbruk som bidrar til sysselsetting og bosetting i hele landet. Vi prioriterer det grasbaserte husdyrholdet. Det er en klar prioritering. Vi prioriterer distriktene, og det er en fordelingspolitikk både geografisk og mellom liten og stor som er viktig.

Så er det noen som har sagt at vi skal ta ut mer i pris. Vi har tatt ut over 860 mill. kr i pris, og vi kan ikke isolere oss. Også landbruket er konkurranseutsatt. Det oppstår konkurranse med importvarer, slik at en på egen hånd ikke kan ta ut uvilkårlig i markedet. Det er begrensninger også her, som vi må ta med oss. Prisene kan ikke gå helt til himmels. Vi skal være konkurransedyktige når det gjelder matvarer.

Jeg er opptatt av importvernet, men det som sikrer oss mulighetene til å ha et høyt prisuttak, er importvernet, det importvernet som Fremskrittspartiet angriper.

I mine øyne er det fortsatt for stor avstand mellom dem som driver landbruk i dag, og dem som jobber i andre næ-

ringer. Det er den store utfordringen som vi fortsatt må arbeide for å gjøre noe med. Som sagt har vi øket rammene for norsk landbruk, og vi har øket inntektsmulighetene for selvstendige bønder betydelig de siste fem–seks årene, mer enn noen gang siden 1970-tallet. Min ambisjon er jo selvsagt, både gjennom å få på plass en landbruksmelding og gjennom gode jordbruksoppgjør i framtiden, å bidra til at vi kan videreutvikle denne næringen, slik at den blir enda mer robust og enda mer konkurransedyktig, og på det viset redusere avgangen og sikre produksjonen.

Da er det slutt, takk!

Presidenten: Harald T. Nesvik har hatt ordet to ganger tidligere og får ordet til en kort merknad, begrenset til 1 minutt.

Harald T. Nesvik (FrP) [21:49:36]: Bare for å følge opp et par av de siste senterpartistene som var på talerstolen, Lundteigen og Lange Nordahl.

Denne målingen er allerede gjort ute i kommunene. Det gjør vi ved hvert eneste valg. Oppslutningen til Senterpartiet rundt omkring viser jo et klart svar på hvordan styrkeforholdet er også i landbrukskommunene.

Det jeg vil si helt til slutt i mitt innlegg, er at det er én ting jeg synes har vært fraværende i debatten, og det er forbrukerens perspektiv. Vi har hatt en debatt knyttet til jordbruksoppgjøret og utelukkende snakket om bøndernes vilkår. Men jeg håper i hvert fall at statsråden når han en eller annen gang kommer med landbruksmeldingen – denne gangen visstnok til høsten, vi får se om det holdes oppe – har et større forbrukerperspektiv.

Elisabeth Røbekk Nørve (H) [21:50:48]: Det var fristende å svare statsråd Brekk som viste til Høyres kutt på 2 mrd. kr, som han mente ville få så enormt store konsekvenser.

For det første vil jeg vise til at Høyre fjernet investeringsavgiften da vi satt i regjering sist. Det hadde veldig store konsekvenser også for landbruket og bøndene når de skulle investere. Vi vet at de i dag har store problemer, så vi ønsker å gjøre mer i den retningen. Vi vil fjerne reguleringer, som vi vet hindrer positiv utvikling i landbruket. Vi vil opprette et investeringsfond, som også landbruket vil få veldig god nytte av. Vi vil bedre avskrivningssatser, og vi vil fjerne formuesskatten på arbeidende kapital. Hvis ikke det kan gi et bedre grunnlag både til drift og investering, er det ikke stort vi klarer å få til i landbruket. Vi kan ikke fortsette slik som i dag. Jeg er helt sikker på at vi kan kompensere veldig mye med nettopp disse tingene.

Terje Aasland (A) [21:52:06]: Jeg skal ikke forlenge debatten, tror jeg. Jeg vil bare kommentere forbrukerperspektivet, som jeg var inne på i mitt innlegg, og som ble kommentert av Fremskrittspartiet. Det er faktisk sånn at det som er relevant for denne jordbruksavtalen og den saken vi nå behandler, er at antatt prisvekst til forbruker blir på noe under 0,1 pst. Jeg sa også at i forhold til utviklingen omkring støtten til landbruket er det klart at for-

brukerperspektivet og varsomheten med å velte kostnaden over på forbrukerne skal en ha med seg. Men det må være en kombinasjon.

Ellers vil jeg si at hvis utfordringen som representanten Lundteigen kom med til Fremskrittspartiet, skulle bli imøtekommet av Fremskrittspartiet på en eller annen måte i løpet av sommeren, så ser jeg det som særdeles positivt om også jeg kunne bli invitert, for det er litt spennende å utfordre Fremskrittspartiet, som former sin landbrukspolitikk ut fra sin kjærlighet til New Zealand, hvor gjennomsnittsbetsetningen på kyr er på 337, mens den i Norge er på 19.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 16.

(Votering, se side 5003)

Sak nr. 17 [21:53:23]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar–31. desember 2010 (Innst. 381 S (2010–2011), jf. Dokument 5 (2010–2011))

Marit Nybakk (A) [21:53:59] (ordfører for saken): Jeg tenkte nå jeg skulle bruke mine 30 minutter, slik at vi får en debatt utover kvelden.

Årsberetningen for 2010 fra Ombudsmannsnemnda for Forsvaret viser en bred aktivitet innenfor den instruksen og det mandatet den har fått av Stortinget. Nemnda skal være ombud for Forsvarets personell, men den er like viktig for de vernepliktige som er inne til førstegangstjeneste. En rask gjennomgang av sakene viser at det kanskje særlig er gutter og jenter som er i førstegangstjeneste, og for så vidt også vervede soldater eller grenaderer, som har gjennomført førstegangstjeneste, som benytter Ombudsmannsnemnda, men også befal og sivilt ansatte benytter seg av nemnda.

I 2010 har Ombudsmannen behandlet 107 registrerte saker. I tillegg kommer det en rekke henvendelser der det er gitt råd og veiledning. Både Forsvarets ledelse og de ansattes organisasjoner er enige om at det er nødvendig med endringer i arbeidssituasjonen. Tjenestemannsorganisasjonene mener det fortsatt er slik at de problemer som eksisterer, skyldes en ubalanse mellom oppdrag og ressurser.

Ombudsmannsnemnda har i flere år hatt merknader om at den langvarige omstillingsfasen oppleves som ekstra belastende for personellet – og det har vi forståelse for. Omstillingen fører også til at mange må flytte, og jeg tror også vi skal ha respekt for at det kan være slik. Likevel mener nemnda at arbeidsmiljøet i Forsvaret stort sett er bra.

Så et par saker som gjelder soldatene i førstegangstjeneste. Det er spørsmål knyttet til sikkerhetsklarering for vernepliktige som ser ut til å ta veldig lang tid. Her ber komiteen Forsvarsdepartementet se særskilt på denne pro-

blemstillingen både med tanke på å unngå forsinkelser og fordi den nødvendige sikkerheten naturligvis må ivaretas. Den balansen som ligger der, ber vi om at man ser særskilt på.

Det andre er retningslinjer for gjennomføring av lik tjenestetid, som sist ble revidert i 2002 og iverksatt i mars 2003. De landstillitsvalgte i Vernepliktrådet har tatt opp med nemnda at flere vernepliktige blir pålagt tjeneste langt utover det som står beskrevet i retningslinjene. Komiteen er enig med nemnda i at retningslinjene må gjennomgås, og at det må tydeliggjøres hvilke retningslinjer som gjelder.

Så er det fortsatt altfor få kvinner i det norske forsvaret. Jeg tror ikke det har vært noen særlig økning det siste tiåret. Jeg mener at det fortsatt er noe over 7 pst., og det var det virkelig også i 2001. Men det er en liten økning både av jenter som tar førstegangstjeneste, og av vervet personell i tjeneste utenlands, såkalte grenaderer, som på forhånd har gått gjennom førstegangstjenesten. Ombudsmanen konkluderer med at det kvinnelige personellet finner seg vel til rette i det militære miljøet, selv om det også her nok er et stykke igjen.

Så er det et område som nemnda nevner, der det er behov for å komme med noen tiltak. Forsvaret har problemer med å skaffe lærlinger, og det samtidig som mange unge på yrkesfaglige linjer ikke får lærlingplass. Denne mismatchen må det da gå an å gjøre noe med. Jeg har fått innspill fra flere kanter, som: Hvorfor ikke integrere verneplikten i lærlingtiden for elever på yrkesfaglige linjer? Dermed er også den tanken sendt videre. Saken er også viktig fordi lærlingordningen selvfølgelig utgjør en basis for rekruttering av fagkompetanse som Forsvaret har behov for.

Så til slutt: Komiteen uttrykker i innstillingen tilfredshet med det arbeidet som er satt i gang for å bedre livssituasjonen for veteraner som sliter med senskader etter deltakelse i internasjonale operasjoner. Helt siden Tysklandsbrigaden etter den annen verdenskrig har Norge hatt personell i internasjonale militære operasjoner – 120 000 totalt fordelt på 40 operasjoner. Det er en del, det. Dette er menn og kvinner som har bidratt til å skape økt stabilitet i konfliktområder. Deltakelse i slike operasjoner bidrar også til å bedre den globale sikkerhetssituasjonen, ikke minst etter at vi har fått asymmetrisk krigføring.

Noen av våre soldater har gitt det kjæreste de har, sitt eget liv, i aktiv militær tjeneste ute. Jeg er stolt av at Stortinget, etter innstilling fra presidentskapet og etter forslag fra representanten Hagesæter, har vedtatt å anerkjenne og hedre de norske menn og kvinner som med livet som innsats har bidratt til internasjonal fred og sikkerhet. Det blir nå satt opp en minneplate i stortingsbygningen for å hedre våre falne i internasjonale operasjoner.

Med dette anbefaler jeg komiteens enstemmige innstilling.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 17.

(Votering, se side 5006)

Sak nr. 18 [21:59:44]

Innstilling fra kontroll- og konstitusjonskomiteen om statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2010 (Innst. 443 S (2010–2011))

Anders Anundsen (FrP) [22:00:07] (komiteens leder): Det har vært mange konfliktfylte saker i Stortinget i dag, så da er det godt med en liten pause med et par enstemmige saker fra kontroll- og konstitusjonskomiteen – før vi går på'n igjen.

Gjennomgang av statsrådets protokoller er en del av det grunnlovfestede kontrollansvar som Stortinget har for å undersøke virksomheten til regjeringen. Det er kontroll- og konstitusjonskomiteen som i henhold til forretningsordenen skal foreta denne kontrollen på Stortingets vegne.

Dette er altså en slags halvårlig seanse, og ofte har dette gått veldig raskt unna fordi det har vært få merknader. Denne gangen har det – om man kan bruke det begrepet – vært litt mer spennende, selv om det på langt nær har vært så spennende som debatten om landbruk tidligere i dag.

Denne perioden har det vært to dissenser i regjeringen – og perioden er altså siste halvår 2010. Begge dissensene dreide seg om datalagringsdirektivet.

Komiteen har også gått gjennom forskriftene som er oversendt, og plukket ut to forskrifter til særskilt gjennomgang. Det gjelder forskrift 9. juli 2010 nr. 1087 om kompensasjon ved restriksjoner i bruk av utmarksbeite på grunn av rovvilt, og forskrift 17. desember 2010 om samordnet behandling mot lakselus vinteren og våren 2011. Ingen av disse forskriftene har komiteen funnet å komme med merknader til, men de har vært en del av den forskriftsgjennomgangen som komiteen nå har lagt seg til som vane å gjennomføre.

Vi har også ved to anledninger funnet håndpåkrisfter på statsrådsprotokollen. Den ene rettingen har skjedd på grunn av en skrivefeil, og den andre rettingen skjedde i forhold til en paragrafhenviing. Komiteen har i brev til statsministeren tatt opp dette forholdet. Statsministeren har svart komiteen hvilken praksis som foreligger. Komiteen har uttalt at det er den kgl. resolusjonen som uttrykker statsrådets egentlige vilje, og er enig med statsministeren i at en må utvise særlig stor grad av varsomhet dersom en foretar rettinger i vedtatte kgl. resolusjoner uten ny behandling i statsråd. Det er jo ny behandling i statsråd som er den helt klare hovedregel, også ved relativt små endringer.

I tillegg har komiteen fått informasjon knyttet til utnevning av ambassadører i særlige oppdrag. Hovedregelen når det gjelder utnevning av ambassadører, også ambassadører i særlige oppdrag, er at de skal utnevnes i statsråd. Utenriksinstruksen kapittel 2 § 16 første ledd er helt klar på at hovedregelen er det. Men i enkelte, spesielle og meget kortvarige oppdrag av seremoniell karakter kan Utenriksdepartementet oppnevne slike ambassadører i særskilte oppdrag. Det er en vanlig forutsetning at bruken av den tittelen begrenses til tidsrommet for oppdragets varighet, og dette bør angis i det enkelte tilfellet.

Komiteen tok opp denne problemstillingen med utenriksministeren, og utenriksministeren har da redegjort for komiteen om hvordan status for disse utnevnelserne er. I annet halvår 2010 var det oppnevnt seks ambassadører uten behandling i statsråd. Samtlige titler er tildelt ut fra en bestemt dato, men uten sluttdato. I tillegg til dem som ble utnevnt siste halvår 2010, er det tolv personer som var tildelt tittelen som ambassadør i særlig oppdrag, én av dem helt tilbake fra 2004. Åtte av disse tolv var fra en bestemt dato, men uten sluttdato. Av dem som var tildelt titler med bestemt sluttdato, var utnevningen for samtlige mer enn 16 måneder. Komiteen har kritisert denne praksisen og funnet grunn til å presisere at utenriksinstruksens hovedregel, kapittel 2 § 16, er at utnevning av ambassadører også i særlige oppdrag skal skje i statsråd. Komiteen har bedt utenriksministeren om å gjennomføre endringer som bringer disse prosessene innenfor rammen av utenriksinstruksen. Det er et viktig signal som utenriksministeren bør ta med seg.

I tillegg – og helt til slutt – har vi også denne gangen funnet grunn til å peke på behovet for at komiteen får tilgang til de utvidede søkerlistene. Vi har påpekt det flere ganger tidligere, men fortsatt er det noen departementer som ikke følger opp den oppfordringen. Jeg ber statsråden som er til stede i salen, om å ta det med tilbake til sine kollegaer og sørge for at en for fremtiden får ryddet opp i så enkle forhold.

Ellers er komitéinnstillingen enstemmig på absolutt alle punkt.

Dag Terje Andersen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: Det kan muligens være årsaken til at ikke flere har bedt om ordet til sak nr. 18.

(Votering, se side 5006)

Sak nr. 19 [22:05:32]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om endringer i «Regulativ for tillegg mv. til utskrivne vernepliktige mannskap» (Innst. 442 S (2010–2011), jf. Prop. 127 S (2010–2011))

Presidenten: Sakens ordfører, Ine M. Eriksen Søreide, får ordet og har 30 minutters taletid.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [22:06:05] (komiteens leder og ordfører for saken): Det var da en veldig raus taletid – det er slett ikke nødvendig.

Som saksordfører tenkte jeg å benytte anledningen i forbindelse med den årlige saken vi har om «Regulativ for tillegg mv. til utskrivne vernepliktige mannskap», til å si noen ord om verneplikten og førstegangstjenesten nå i etterkant av den soldataksjonen som nettopp har blitt gjennomført. Som Stortinget er vel kjent med, lyder Grunnloven § 109:

«Enhver Statens Borger er i Almindelighed lige forpligtet, i en vis Tid at værne om sit Fædreland, uden Hensyn til Fødsel eller Formue.»

Det betyr altså at vi har en verneplikt, og førstegangstjenesten er én av flere tenkelige måter å gjennomføre den verneplikten på.

Det er i Norge bred enighet om verneplikten, og det er også bred enighet om at førstegangstjenesten kanskje er det viktigste virkemidlet for å gjennomføre den.

For få år siden var det sånn at tilnærmet hele det mannlige årskullet, altså ca. 30 000, gjennomførte tjenesten, enten det var bruk for dem eller ikke. I dag er det ca. 10 000 som kalles inn, og 7 000–8 000 som gjennomfører. Det er også en ny ordning med kvinner/jenter på sesjon, og det er spennende å se hva resultatet av det på sikt blir.

Det er som sagt bred enighet om verneplikten og førstegangstjenesten. Men for at den enigheten fortsatt skal være der, og for at det fundamentet som verneplikten utgjør, fortsatt skal være sterkt, er det viktig at vi kontinuerlig oppdaterer både førstegangstjenesten og andre måter å gjennomføre verneplikten på. Det betyr at vi må sørge for at det er en militær utdanning man får når man gjennomfører førstegangstjenesten, at den er reell, at man har tidsriktig materiell, at man har det man trenger for faktisk også å bidra til å rekruttere videre til Forsvaret.

Det har som sagt nettopp vært gjennomført en soldataksjon. Jeg hadde gleden av å være til stede på to av arrangementene. Og det som er slående, er at man møter unge mennesker som har et veldig reflektert og gjennomtenkt forhold til det å faktisk avtjene sin verneplikt. De er motiverte, de er engasjerte, og de trives godt. Og det er noe som er positivt.

Det har vært mange diskusjoner om hva som kan gjøres for å heve statusen på førstegangstjenesten. Det er en diskusjon som passer i en annen sammenheng enn akkurat denne, men la meg likevel bare nevne det, siden Høyre i merknadene i innstillingen har bedt regjeringa vurdere å likestille økonomisk utdanningsbonus og dimisjonsgodtgjørelse. Det har vært et krav som BFO har lagt inn til komiteen i forbindelse med behandlingen av denne saken, og vi har fra Høyres side altså bedt departementet og regjeringa vurdere om det kan være en mulig løsning.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 19.

(Votering, se side 5006)

Sak nr. 20 [22:09:16]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter N. Myhre, Harald T. Nesvik, Ivar Kristiansen og Svein Flåtten om snarlig deployering av norsk militært bidrag til Adenbukta (Innst. 331 S (2010–2011), jf. Dokument 8:96 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at taletiden begrenses til 40

minutter og fordeles med inntil 5 minutter til hvert parti og inntil 5 minutter til medlem av regjeringen.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på takerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Laila Gustavsen (A) [22:10:01] (ordfører for saken): Piratangrep utenfor Somalia, i Adenbukta og Det indiske hav har økt i omfang og intensitet samtidig som voldsbruken fra piratenes side har økt. Siden 1. januar i år har piratene drept minst sju sjøfolk, og per 14. mai holdes 26 skip og 520 sjøfolk som gisler. Det er ingen tvil om at situasjonen er alvorlig og uakseptabel.

For å forhindre piratangrep er det etablert transitter, som innebærer at skip samles i grupper og seiler i korridorer der de militære fartøyene er stasjonert langs ruten som vaktposter. Skipene har altså ikke permanent eskorte, men hvis et skip sender ut alarm, er responstiden på under 30 minutter, gjerne fra et helikopter på ett av de militære fartøyene. Konvoier er begrenset til Adenbukta.

Gjennom nærværet av de militære styrkene er Adenbukta i dag forholdsvis trygt for skipsfarten. Problemet er imidlertid at piratene opererer i store deler av Det indiske hav, hvor det ikke er konvoier, og hvor det militære nærværet ikke er effektivt nok for å beskytte skipsfarten. I praksis er piratfarvann i dag et område som i areal er større enn Europa, og det er derfor for enkelt å si at alt løser seg med en ekstra fregatt.

For å forhindre piratangrep har næringen tatt initiativer, og det er etablert Best Management Practices, som vi her i salen vet kan iverksettes som frivillige tiltak.

Lovløsheten i Somalia tillater piratnettverk å operere fra baser langs kysten. Piratenes baser på land er lokalisert i regionene Puntland og Galmudug i nordøst. Internasjonale tiltak for å bekjempe piratvirksomheten i somaliske farvann har til en viss grad bidratt til å dempe virksomheten. Men nettverkene tilpasser seg den internasjonale innsatsen. Problemet har forskjøvet seg til nye havområder utenfor rekkevidden til de internasjonale maritime styrkene. Piratnettverkene videreutvikler også sine metoder og tilpasser seg mottiltak fra den kommersielle skipstrafikken. Hvis piratnettverkene på fastlandet i Somalia ikke utfordres, mener Forsvarets etterretning at vi kan forvente at problemet vil øke i omfang. «En varig løsning av problemet krever at situasjonen på fastlandet stabiliseres», skriver de i den nylig fremlagte trusselvurderingen.

Norge bruker hvert år over 200 mill. kr til stabilisering i Somalia. Det er også viktig å si at de tiltakene som næringen selv har iverksatt, med fysiske tiltak som piggetråd eller vannkanoner langs skutesiden, har vært effektive i den forstand at det hittil ikke har vært vellykkede kaping av skip som har fulgt samtlige forebyggende tiltak fullt ut. Men vår hovedprioritet i norsk politikk har jo vært å bygge opp rettsvesenet i Somalia. Dette er viktig, ikke

minst for å sikre at sjørøverne får sin dom og må sone sin straff. Ni av ti pirater som tas til fange til sjøs, slippes ut igjen. Dette er totalt uakseptabelt, og viser hvor viktig det er å bekjempe sjørøveri via en bred tilnærming.

Det er enighet i denne sal om at Norge skal bidra militært også for å bekjempe sjørøveri. Det har vi gjort både med fregatten KNM «Fridtjof Nansen», som ble stilt til disposisjon for EU-operasjonen Atalanta i et halvt år i 2009/2010, og med stabsoffiserer i operasjonen. Nå skal vi sende et Orion maritimt overvåkingsfly fra oktober i år – en kapasitet som er svært nyttig, og som er etterspurt av NATO, der vårt forsvar har god kompetanse gjennom lang erfaring fra overvåking av våre egne store havområder. Og vi er spesielt gode på kobling av den etterretningen som samles inn via fly, sammen med at fartøyene opererer på sjøen.

Flertallet i denne sal mener derfor at intensjonen i representantforslaget er ivaretatt, og at en fregatt uten helikopter, som er det som opposisjonen vil sende i tillegg, heller ikke er like effektivt, og derfor ikke er aktuelt å sende nå.

Peter N. Myhre (FrP) [22:14:48]: Det er nå fire måneder siden forslaget om økt norsk innsats i Adenbukta ble fremmet. Dessverre må vi slå fast at situasjonen i farvannene øst for Afrika blir verre og verre for hver dag som går. Pirater tar stadig nye skip i arrest og holder besetningen som gisler for å true til seg stadig høyere beløp i løsepenger for hvert skip. Bare i årets tre første måneder ble 31 skip og rundt 800 mannskaper tatt i piratenes varetekt.

En ting er de økonomiske konsekvensene av piratvirksomheten. I tillegg er det opprørende at sjøfolk i hundrevis skal holdes innesperret i kaprede skip. Påkjenningsene er enorme. Piratene truer dem hele tiden med våpen. Noen av piratene er bare barn. Sjøfolkene får ingen informasjon. Arbeidsplassen deres er ikke bare blitt et fengsel, men et torturkammer. Norge har et ansvar for å delta aktivt i piratbekjempelse.

Piratene opererer stadig lenger sørover. Nå kapres også skip langs kysten av Kenya, Tanzania og Mosambik, og det nærmer seg Sør-Afrika. Skip som skal med kull fra Mosambik til Tyrkia, tar nå veien rundt Sør-Afrika, Atlanterhavet og Gibraltarstredet. Det tar 15 dager ekstra i forhold til å seile langs østkysten av Afrika og gjennom Suezkanalen. Piratvirksomheten fører til at øystaten Seychellenes bruttonasjonalprodukt blir redusert med anslagsvis 4 pst. Havner i Kenya er blitt stengt, cruisetrafikken har nesten opphørt, matvareprisene blir høyere på grunn av utryggheten i farvannene langs Afrikas østkyst – dette bare for å nevne noen av virkningene av piratenes nådeløse angrep på fredelig internasjonal skipsfart.

Den 4. mars sendte Næringsdepartementet ut et høringsbrev, der ett av forslagene var å endre våpenforskriften slik at norskregistrerte skip kan ha våpen og ammunisjon om bord. Næringslivsstatsråd Giske har offisielt ikke trukket noen konklusjon, men Giske sa selv til Dagens Næringsliv 4. mars i år:

«Det er ikke noen fattige guttunger som ror ut og tar en stor båt. Det er gjennomprofesjonelt.»

Han er altså enig med oss i Fremskrittspartiet.

Så er det de som sier at man må ha en løsning på land før man kan bekjempe piratvirksomheten effektivt. Det var nok riktig til å begynne med, men nå er piratvirksomheten blitt et selvstendig fenomen, helt løsrevet fra det som er situasjonen på landsiden i Somalia.

Norsk Sjøoffisersforbund har gjort en undersøkelse som viser at forslagene fra Giskes departement har støtte. Blant skipsførerne ønsker 91 pst. å ha muligheten til å ta om bord bevæpnede vakter. Men så langt er ingenting skjedd på det området.

Men det beste er å gjøre det umulig for piratene å kapre skip. Piratvirksomhet er av like gammel dato som organisert skipsfart. Like gammel er også erfaringen med at kun væpnet motstand hjelper for å bekjempe pirater. Norge hadde en fregatt i området i noen måneder for halvannet år siden. Det viste seg å være et effektivt tiltak mot piratene. Det er ikke nok til å stoppe piratvirksomheten, men det er et godt bidrag, som sammen med innsats fra andre land vil være effektivt.

Norge er en stor sjøfartsnasjon. Vi har et ansvar. Vi skal sende et Orion-fly som skal være i virksomhet i området, men det er ikke nok. Jeg mener det er usolidarisk av Norge å skyve nesten hele byrden over på andre land. Norge har moderne og slagkraftige krigsskip, og vi har økonomiske ressurser som behøves for å gjøre en aktiv innsats. Dessverre må vi slå fast at regjeringen har vært tafatt og passiv. Forsvarsministeren har hittil bare nevnt at en fregatt kan deployeres i 2012. Når i 2012 vet vi lite om. Det kan med andre ord dreie seg om halvannet år før en fregatt er på plass. Regjeringen dobbeltkommuniserer. Den ene statsråden kommuniserer ett syn, en annen statsråd det stikk motsatte. Statsråd Faremos passivitet står i grell kontrast til statsråd Giskes ønske om handling.

Mindretallet i utenriks- og forsvarskomiteen ønsker derfor å styrke NATO-operasjonen Ocean Shield ved at vi stiller en fregatt til disposisjon igjen i år, og så snart som mulig. Jeg tar derfor opp forslaget fra komiteens mindretall.

Presidenten: Representanten Peter N. Myhre har tatt opp det forslaget han refererte til.

Ivar Kristiansen (H) [22:19:56]: Foregående taler beskrev problemets omfang, som øker i karakter. Og skipstrafikken i Adenbukta og Det indiske hav har påkalt veldig stor oppmerksomhet.

Vi vet at av 20 000 skipspasseringer årlig har mer enn 1 000 det norske flagg i en eller annen valør på sitt skip. Det betyr at det i betydelig grad er et stykke Norge som passerer rundt i dette herjede farvannet. Det er egentlig norsk territorium som blir utsatt for angrep, men i motsetning til alt annet av norsk territorium blir det ikke omfattet av den standard beskyttelse som vi forventer at norsk territorium, uansett geografi, skal bli omfattet av.

Vi vet at den økte aktiviteten i Adenbukta og Det indiske hav er en større og større kostnad for hele verdenssamfunnet, som representanten Myhre var inne på. Man estimerer i år at dette vil koste verdenssamfunnet et sted rundt

12 mrd. amerikanske dollar – i direkte og indirekte kostnader. Denne aktiviteten har et økende omfang, og også en ditto økt kostnad. Derfor finner de to partiene som står bak forslaget, regjeringens tilnærming til dette spørsmålet direkte nølende. Det har vært en nølende tilnærming, en nølende tilstedeværelse. Vi har sett at land som Tyrkia, Hellas, Spania, Italia, Frankrike, Storbritannia, Nederland, Tyskland og Danmark har et større engasjement for å beskytte sine interesser, sin eiendom, enn det Norge har. USA er eksempelvis permanent til stede.

Når man sammenligner – som saksordføreren gjør her – kostnaden på opp mot 200 mill. norske kroner for fregattens tilstedeværelse, er det grunn til å merke seg at Hellas, med en annen økonomisk styrke, faktisk viser et større engasjement med sin tilstedeværelse i dette området. Det illustrerer den nølingen som jeg beskriver.

Vi har en situasjon hvor piratene opptrer mer profesjonelt. De er bedre organisert, bedre utstyrt, mer bevæpnet enn tidligere. Piratene er mer voldelige enn før, og skip og mannskap blir holdt lenger før de blir frigitt. Piratene bygger seg opp systematisk for å intensivere og utvide aktiviteten, og det betales i større og større grad mer ut i løsepenger.

Når flertallspartiene sier at intensjonen i forslaget er ivarett, er det i beste fall en kraftig overdrivelse av det som er faktum. For da dette forslaget ble fremmet, var den offisielle politikken fra regjeringen at dette spørsmålet vil vi ta stilling til i løpet av 2012.

Nå kunne det jo være fristende å si at vi har trigget frem en avgjørelse og en beslutning om å sende stabsoffiserer og et Orion-fly nedover. Men det som denne situasjonen krever, er faktisk at vi har utmeislet en permanent politikk på dette området som tar høyde for den utvidede aktiviteten og også det trusselbildet som norsk eiendom, norske sjøfolk og norske rederier er og i enda større grad kommer til å bli utsatt for, i en situasjon som utvikler seg fra vondt til verre. Derfor er det fra Høyres side et krav om at man på dette området også må være i stand til å ivareta en langsiktighet og en forutsigbarhet i langt større grad enn den improvisasjon som piratpolitikken har båret preg av nå.

Derfor forventer jeg at statsråd Faremo, når hun nå skal redegjøre for regjeringens politikk på dette området, kommer inn på hva slags «langsiktig politikk» regjeringen akter å utøve på dette området, i en situasjon som, som jeg har sagt tidligere, eskalerer fra vondt til verre.

Statsråd Grete Faremo [22:24:54]: Norske og internasjonale sjøfolk opplever en daglig redsel for piratvirksomhet i Adenbukta. Situasjonen rammer internasjonal handel og er uakseptabel.

Det går om lag 1 000 norskkontrollerte skip gjennom Adenbukta i året. Om lag halvparten av disse fører norsk flagg. Det innebærer at det til enhver tid befinner seg et betydelig antall norske skip med flere hundre norske og utenlandske sjøfolk om bord i disse farvannene. I tillegg kommer de fartøyene som seiler i Det indiske hav. Om lag 20 pst. av all handel i verden passerer gjennom Adenbukta. Til tross for om lag to års aktiv internasjonal innsats

utgjør piratvirksomheten fortsatt en konstant trussel mot skipstrafikken.

Piratsituasjonen i det indiske og arabiske hav har forverret seg de seneste månedene. Tall fra Det internasjonale maritime byrå for første kvartal 2011 fastslår at antall piratangrep i disse områdene er økende. Ytterligere 15 kapringer i perioden er et faktum. For øyeblikket holdes 20 skip med omkring 457 sjøfolk i piratenes varetekt. Piratenes aksjonsområde har økt kraftig, og de opererer nå i aksjonsgrupper i store deler av det indiske og arabiske hav.

Denne betydelige utvidelsen av området har ført til et stort behov for maritime patruljefly som kan overvåke større havområder. Så langt har det vist seg vanskelig å få tilstrekkelige ressurser til slik overvåking. Spesielt for NATO er dette en utfordring. I tillegg er piratenes operasjonsmåter blitt mer aggressive, og det er nå vanlig at skip beskytes målrettet med automatvåpen og granater, ofte fra flere piratfartøyer samtidig. Så langt i år har piratene drept sju gisler.

En rekke norske skip er blitt angrepet og forsøkt kapret. Piratvirksomheten utgjør en stor fare for sjøfolkenes sikkerhet. Norske rederier skal berømmes for sitt grundige forebyggende arbeid med å innføre tiltak mot piratvirksomhet. Denne innsatsen har utvilsomt bidratt til at Norge så langt har vært forskånet fra kapring av skip. Vi må imidlertid være forberedt på at også norske skip eller skip med norsk mannskap kan bli kapret.

Løsepengesommene som utbetales for å få frigitt kaprede fartøyer, er økende. Gjennomsnittlig ble det i 2010 utbetalt 5,4 millioner dollar per skip, mot 150 000 dollar i 2005. En slik utvikling understreker behovet for at arbeidet med å få bedre oversikt over pengestrømmen og hvitvasking av inntekter fra piratvirksomheten intensiveres.

Den militære innsatsen er én viktig komponent i arbeidet mot piratvirksomheten. Regjeringen besluttet derfor som kjent 4. april å iverksette planleggingen for innsetting av et norsk P-3N Orion maritimt patruljefly for en periode på inntil tre måneder høsten 2011 som en del av NATO-operasjonen Ocean Shield. Samtidig ble det besluttet å sende to stabsoffiserer til NATO Shipping Centre i inntil åtte måneder. Offiserene er allerede på plass og skal bidra til å bedre koordineringen opp mot den internasjonale skipsfarten.

Både NATO og EU har uttrykt behov for fartøyer med helikopter om bord og maritime patruljefly. Både EU og NATO etterlyser militære bidrag. Dette gjelder i særdeles NATO-operasjonen Ocean Shield. Etter at denne operasjonen ble iverksatt, har NATO gjennomgående hatt en konstant underdekning på fartøyer og maritime patruljefly. Spesielt mangelen på maritime patruljefly oppfattes som problematisk gitt det utvidede operasjonsområdet.

Det norske patruljeflybidraget er således vurdert til å være det som best imøtekommer det militære behovet i området. Informasjonene fra patruljeflyet rapporteres til NATO-operasjonen, og vil også deles med EU-operasjonen i området. Årsaken til at patruljeflybidraget er på tre måneder, er at vi ikke ønsker at bidraget til Adenbukta

skal gå på bekostning av vår nasjonale evne til å overvåke våre nordlige havområder.

Det er de militære behovene som har vært entydig uttrykt både i NATO og EU, som har vært styrende for at Norge har besluttet at vårt bidrag denne gangen vil være et maritimt patruljefly.

EU etablerte sin maritime operasjon, Atalanta, den 8. desember 2008. Hensikten er å eskortere Verdens matvareprogramms forsyningskip til Somalia og beskytte utsatt skipsfart mot piratvirksomhet. Norge deltok med fregatten KNM «Fridtjof Nansen» med et mannskap på 160 i en periode på seks måneder fram til februar 2010. Oppdraget ble løst på en meget god måte, og operasjonsledelsen i Atalanta betraktet det norske bidraget som svært viktig.

Norge er fortsatt representert med 15 fast stasjonerte stabsoffiserer i NATOs maritime hovedkvarter i Northwood utenfor London.

Presidenten: Det blir åpnet for replikkordskifte.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [22:30:21]: Etter å ha hørt saksordføreren redegjøre oppfatter jeg at det ble påpekt at for regjeringen har det vært viktig å bygge opp lov og orden i Somalia. Siden det har vært vanskelig å se at det gir noe resultat, ønsker jeg at statsråden sier noe om hva man har satset på, og hva man har lyktes med når det gjelder sivil lov og orden i Somalia.

Statsråd Grete Faremo [22:30:42]: Norge yter en stor innsats i det langsiktige arbeidet med å stabilisere Somalia – årlig 200 mill. kr til formålet, derav var ca. halvparten avsatt til nødhjelp i fjor. I år trapper vi opp innsatsen ytterligere med 30 mill. kr, da for å bygge kapasitet i regionen, for å kunne straffeforfølge og dømme sjørøverne. En viktig del av dette vil bli å finansiere fengsler i stabile deler av Somalia, slik at dømte sjørøvere også kan sone i sitt hjemland.

Vi trapper også opp vår dialog med myndighetene i Puntland. Norge hadde også formannskapet i første halvår i fjor i kontaktgruppen som koordinerer den internasjonale innsatsen mot sjørøverproblemet og har vært med å få på plass et støttefond som genererer penger fra flere land. Dette er også midler som kan settes inn i arbeidet med å straffeforfølge sjørøverne. Dette er eksempler på den brede tilnærmingen regjeringen har hatt i sitt arbeid med å bekjempe dette problemet.

Peter N. Myhre (FrP) [22:32:02]: Forsvarsministeren understreker også at aktiviteten fra piratenes side er økende. Altså er ikke de tiltakene som gjennomføres av en rekke nasjoner i området, tilstrekkelige, og må altså styrkes. Det er vel og bra at det skal sendes et Orion-fly. Men det forutsetter jo at det finnes marinestyrker i nærheten som kan ta affære.

Når det gjelder næringsminister Giskes forslag, som er blitt sendt ut på høring, om å tillate bevæpning av norske skip i området, vil jeg spørre om forsvarsministeren er enig i at det er et adekvat tiltak.

Statsråd Grete Faremo [22:32:54]: Det er riktig at regjeringen har til behandling spørsmålet om bruk av bevæpnede vakter på norske skip, og at næringsministeren vil komme tilbake til dette sammen med justisministeren. Det er viktig å sikre at vi har gode og trygge rammer rundt et slikt eventuelt virkemiddel. Jeg tror også det er riktig og viktig at man eventuelt også engasjerer seg internasjonalt for å sikre at det etableres gode rammer rundt et slikt regime. På dette tidspunktet vil ikke jeg utelukke at det også kan være et virkemiddel å ta i bruk fra norsk side.

Ivar Kristiansen (H) [22:33:53]: Statsråden gir et langsiktig bilde overfor en vedvarende og økende aksjon i Adenbukta i Det indiske hav, ved å tilby norsk tilstedeværelse med militærkapasitet på tre måneder. That's it – i en situasjon som går fra vondt til verre. Så peker man på at man ikke vil svekke norsk tilstedeværelse i våre nordområder som en av årsakene. Meg bekjent er det ikke slik – i en situasjon hvor man velger direkte å lene seg på andre – at våre fregatter, som er kjøpt og betalt, preges av underkapasitet, akkurat. Hvorfor denne nølende holdning overfor norsk eiendom, norske interesser og overfor norske sjøfolk, som opplever alvorlige trusler hver bidige dag?

Statsråd Grete Faremo [22:34:51]: Det er helt riktig at jeg tegner et dystert bilde av situasjonen. På tross av en militær operasjon gjennom lengre tid, ser vi et bilde som utvikler seg til det verre. Det er også bakgrunnen for at regjeringen er opptatt av en bred tilnærming, som innbefatter flere tiltak, både i samarbeid med rederinæringen og med sikte på å styrke forholdene på land. Militær innsats er også en viktig del av tiltakspakken. Jeg utelukker ikke at også Norge vil komme tilbake med nye bidrag etter at Orion-flyet har gjort tjeneste i området. På dette tidspunktet er Orion-flyet den kapasiteten som vi best kan bidra med i en operasjon som trenger også overvåking av stadig større havområder i samvirke med skipene.

Peter Skovholt Gitmark (H) [22:36:09]: Det er en betydelig kostnad knyttet til piratvirksomheten, også for norske rederier og norsk økonomi, men for internasjonal handel i særdeleshet.

Statsråden var i sitt innlegg inne på den kroniske mangelen det har vært gjennom hele operasjonen i Adenbukta, enten som NATO-operasjon eller som EU-operasjon, at man ikke har tilfredsstillende styrkemengde. Noe av det problemet ligger på norsk side. Det har gått halvannet år siden sist vi hadde en fregatt i Adenbukta, når vi kommer til å ta beslutningen om deployering av et Orion-fly. Mener statsråden at det er tilfredsstillende at man ikke har tilstrekkelige styrker i dette området? Mener statsråden at det hun og hennes departement har gjort for å være til stede, er tilfredsstillende for å beskytte verdenshandelen og norsk eiendom ved norske skip?

Statsråd Grete Faremo [22:37:10]: Det jeg mener er viktig for oss å bidra med, er etterspurte kapasiteter, og med Orion-flyet mener jeg at vi bidrar på en god måte

i situasjonen hvor piratvirksomheten har utviklet seg fra vondt til verre. Vi snakker om internasjonal organisert kriminalitet, som krever langt flere tiltak enn bare de militære. Her ligger det selvsagt et stort ansvar på det internasjonale samfunnet, og vi vil i fortsettelsen også bidra med tiltak på ulikt hold, som jeg også har vært med på å redegjøre for i tidligere innlegg. Og vi vil selvsagt følge denne situasjonen nøye og se hvordan vi best mulig kan bidra også i framtiden.

Peter N. Myhre (FrP) [22:38:15]: Alle de som er tilbakeholdende når det gjelder å bruke norske militære ressurser i Adenbukta og langs Afrikas østkyst, har en tendens til å begrunne dette med at man må gjøre noe på landsiden i Somalia først. Situasjonen i Somalia er som vi vet svært komplisert, og vi vet også at piratvirksomheten i større og større grad lever sitt eget liv – helt uavhengig av situasjonen i Somalia – og at piratene rekrutterer fra en rekke forskjellige land.

Spørsmålet mitt er derfor: Mener regjeringen virkelig at den store militære innsatsen mot piratene først skal finne sted når man – om ett år, eller ti, eller tyve – har funnet den løsningen som man håper på i Somalia?

Statsråd Grete Faremo [22:39:12]: Dette er et problem som vies stor oppmerksomhet, både i NATO og i EU, og vi er selvsagt innstilt på å bidra best mulig fra regjeringens side – etter en bred tilnærming med ulike tiltak.

I dag seiler det 24 fartøy i den militære operasjonen, og i den situasjonen har vi sett det riktig å bidra med et Orion-fly, som kan bidra med informasjon fra luften for at skipene som går i dette store området i de militære operasjonene, skal ha best mulig informasjon om aktivitet som foregår. Jeg håper med det at jeg også får illustrert at det er ikke bare med militære tiltak alene denne situasjonen kan bedres. 20 000 seilinger i området krever langt mer enn 24 fartøy, om man skulle tenke at dette fant sin løsning militært.

Mazyar Keshvari (FrP) [22:40:30]: Norge har som skipsfartsnasjon betydelig interesse av at det er sikkerhet i dette området. Hvordan mener statsråden det er forsvarlig at vi skal overlate alt ansvaret for sikkerheten til skipene i dette området til andre nasjoner, og ikke ta vår del av ansvaret?

Statsråd Grete Faremo [22:40:51]: Vi tar absolutt vår del av ansvaret, og som jeg også sa, er det all grunn til å anerkjenne næringen selv for det arbeidet de selv gjør for å sikre seg best mulig. Vi kan konstatere at ved å etterleve de retningslinjene som næringen selv har utviklet, er det disse fartøyene som også er best trygget mot pirater.

Men vi vil fortsatt bidra, også militært, og derfor vil Orion-flyet være på plass i operasjon Ocean Shield fra oktober av i Adenbukta og dette store området som nå omfatter både Det indiske hav og Det arabiske hav.

Presidenten: Dermed er replikkordskiftet omme.

Willy Pedersen (A) [22:42:03]: Regjeringen har besluttet at Norge skal delta i NATO-operasjonen Ocean Shield fra oktober 2011 og i tre måneder framover. Dette støtter komiteens flertall, men uenigheten ligger i hva bidraget skal være. Flertallet i komiteen mener at et norsk bidrag best imøtekommer NATOs behov ved deployering av et maritimt overvåkingsfly.

I brevet fra forsvarsministeren, datert 15. mars, framkommer det tydelig at Norges bidrag til utenlandske operasjoner må ses i sammenheng. Dette støtter undertegnede. Norge har et betydelig bidrag både i Afghanistan og i Libya, og vår evne til å bidra effektivt i NATOs operasjon i Adenbukta og i Det indiske hav, vil derfor være slik som NATO etterspør, nemlig et Orion-fly.

Situasjonen utenfor Somalia kan ikke alene ses på som et isolert problem, slik Fremskrittspartiet og Høyre langt på vei antyder i sine merknader.

Situasjonen på land og i Somalia er svært alvorlig, og jeg er derfor glad for at regjeringen aktivt jobber for å bedre rettsforholdene på land. Somalia har blitt omtalt som en såkalt «failed state», noe som gjør at utfordringene på land selvsagt henger nøye sammen med de ulovlighetene vi også ser på havet. Både regjeringen, og også vår internasjonale skipsfartsnæring tilkjenner at løsningen på problemet ikke alene kan løses på havet, og at vi derfor aktivt må legge til rette for å finne løsninger på utfordringer som bl.a. innebærer å styrke rettsvesenet i Somalia og derfor på land. Jeg viser derfor til regjeringens bevilgninger på 200 mill. kr årlig, som skal bidra til stabilisering i Somalia.

Piratvirksomheten på havet er et problem og må først og fremst løses på land – og da gjennom internasjonalt diplomati, humanitær hjelp og en styrking av bl.a. politi, domstoler og fengsler.

Mazyar Keshvari (FrP) [22:44:12]: Norge er en viktig skipsfartsnasjon med lange tradisjoner med å operere i internasjonale farvann. Skipsfarten er avgjørende for å sikre verdenshandelen og er således svært viktig i internasjonal sammenheng. Skipsfarten må på lik linje med flytrafikken sikres i best mulig grad mot kriminelle handlinger og terrorisme. Internasjonalt farvann må ses på som et felles ansvar for de omkringliggende land og de nasjoner som opererer i farvannene. Norge som en stor sjøfartsnasjon har derfor et spesielt ansvar for å sikre de farvann vi seiler skip i. Piratvirksomhet har blitt et prekært problem å bekjempe senere år, og særlig har problemene toppet seg rundt – og i – Adenbukta. Men også langt utenfor dette området opererer nå pirater. De fleste av disse er organisert fra Somalia.

En utvikling vi også har sett, er at piratene har stadig mindre tilknytning til stridighetene på land i Somalia, og at virksomheten nå i større og større grad bærer preg av å være internasjonal kriminalitet. Det er skremmende å tenke på at denne typen kriminalitet vokser. Det er viktig at Norge bidrar til å stanse denne opptrappingen av angrep på skip. Vi kan ikke sitte og se på at kriminelle nettverk og terrorister tar et større grep om premissene rundt skipsfarten i verden. De største piratgruppene utgjør nå så

store økonomiske enheter at det i stor grad påvirker økonomi og aktivitet flere steder i Somalia. Antallet kaprede skip er nå i overkant av 30, og det befinner seg ca. 750 gisler om bord i disse skipene.

Piratene har også utviklet seg når det gjelder utstyr og trening, og har blitt betydelig mer profesjonelle. Piratene har store økonomiske gevinster fra sine kriminelle handlinger, noe som har en smitteeffekt og medfører at unge arbeidsledige og tidligere fiskere ser på piratvirksomhet som en forlokkende aktivitet. Derfor er det svært positivt at det er militærfartøy fra EU, USA, Kina, India, Russland og Japan til stede for å kjempe mot denne piratvirksomheten.

Norge var også med i perioden august 2009 til februar 2010 med fregatten KNM «Fridtjof Nansen». Fregatten var et positivt og godt bidrag i den flernasjonale innsatsen for å stoppe pirater. Statsråden har uttalt at det kan bli aktuelt å sende fregatter til Adenbukta igjen, men ikke før i 2012. Det synes vi i Fremskrittspartiet ikke holder mål. Det er nødvendig med en snarlig norsk deltakelse i den flernasjonale innsatsen. Det er viktig at Norge viser at vi ikke tolererer denne virksomheten.

Laila Gustavsen (A) [22:47:15]: Det er behov for å kommentere litt opposisjonens kritikk i denne saken. Den føyer seg for øvrig inn i det kjente mønsteret: for lite for sent. Det er for så vidt en kjent og kjær måte å kritisere på.

Jeg har lyst til å anbefale både Høyre og Fremskrittspartiet å lese den siste trusselvurderingen som ble lagt fram på tirsdag fra E-tjenesten i Forsvaret. De skriver veldig tydelig:

«En varig løsning av problemet krever at situasjonen på fastlandet stabiliseres.»

Og videre:

«All den tid piratnettverkene på fastlandet i Somalia ikke utfordres, forventes problemene å øke i omfang.»

Jeg har lyst til å spørre lov-og-orden-partiet Fremskrittspartiet, som i justispolitikken – iallfall – er veldig opptatt av å få fengslet dem som begår kriminalitet, mens når det kommer til pirater, er det å bygge fengsler en ikke akseptabel metode: Er de tilfreds med at ni av ti pirater slippes løs? Og hva er i tilfelle deres løsning på det problemet?

Jeg har også lyst til å spørre Høyre og Fremskrittspartiet, som nå vil sende en ekstra fregatt: I et havområde som utgjør en størrelse tilsvarende Europa, og det finnes 24 fregatter, hva er den store forskjellen den 25. fregatten skal bidra med i forhold til den effektiviteten som en faktisk får ved å sende et Orion overvåkingsfly? Vi vet fra våre havområder at det å ha et Orion overvåkingsfly ute på oppdrag er svært effektivt. Det er en mer effektiv måte å bekjempe piratvirksomhet på enn å sende en fregatt til, er min personlige mening.

Så har jeg lyst til å si at det er tilbakevist at Norge som sjøfartsnasjon ikke har tatt sitt ansvar. Statsråd Faremo gikk gjennom hva vi har gjort, hva vi bidrar med helt konkret, både sivilt og humanitært, og ikke minst militært med stabsoffiserer, med fregatt, og nå med Orion overvåkingsfly. Det er feil at Norge ikke tar sitt ansvar med å bidra til å bekjempe piratvirksomheten langs Somalias kyst.

Sverre Myrli (A) [22:50:18]: Det er en kjent sak at Stortinget gjennom tidene har hatt en forkjærlighet for fregatter, og kanskje MTB-er, vil noen legge til. Men det er likevel litt merkelig, hvis holdingen fra Stortingets side skal være at vi skal sende en fregatt til Adenbukta eller Det indiske hav åkkesom. Det er liksom bare fregatter som gjelder. Det er bare fregatter som liksom er ordentlige militære bidrag. Nå er maritime overvåkningsfly en etterspurt kapasitet, da stiller vi med det. Men det blåses liksom bort av forslagsstillerne, det er fregatter som gjelder.

Representantforslaget ble faktisk også fremmet før regjeringa besluttet å bidra med et Orion overvåkningsfly til området, så jeg sitter igjen med det inntrykket at det liksom ikke spiller noen rolle hva en gjør og hva situasjonen krever; vi skal stille med en fregatt uansett.

Vi må ta situasjonen i området på størst mulig alvor. Derfor bidrar vi nå med et Orion overvåkningsfly, så får vi se om vi kanskje skal bidra med andre typer bidrag senere, for det ser dessverre ikke ut som om det er noen snarlig løsning på problemet.

Da jeg hørte innlegget til Peter N. Myhre, virket det på meg som om han mente at det bare er våpen som gjelder, våpen løser problemene. Ja, det løser kanskje situasjonen om bord på de skipene som blir kapret – i alle fall delvis – men det løser jo ikke de grunnleggende årsakene til piratvirksomheten, for de finnes på fastlandet i landene rundt Afrikas Horn og østlige deler av Afrika. Derfor må vi kunne klare å ha to tanker i hodet samtidig. Vi må både bidra med militære kapasiteter, som vi nå gjør nok en gang, og som vi også kanskje i framtida skal bidra ytterligere med, og vi må bidra langsiktig til å løse de store utfordringene som finnes i landene i østre deler av Afrika.

Peter N. Myhre (FrP) [22:53:05]: Jeg ba relativt nylig om ordet. Inntil de to siste talerne holdt sine innlegg, tenkte jeg som så at nå er i grunnen det meste sagt i denne debatten, i hvert fall av det som bør sies. Og i det ligger det naturligvis at mye av det vi nå fikk høre fra representantene Gustavsen og Myrli, ikke burde vært sagt, fordi det er usaklig, det er uriktig, og det gjør at denne debatten tar en vending som den ikke burde fått.

Det har aldri blitt gitt uttrykk for fra Fremskrittspartiets side at vi er imot å sende et Orion-fly. Snarere tvert imot er vi helt enige med både regjeringen og regjeringspartiene i Stortinget i at det er viktig å styrke overvåkingen av havområdene, slik at de styrkene som deltar i Ocean Shield på sjøen, kan koordineres og settes inn for å gjøre sine bidrag.

Det argumentet jeg synes er vanskeligst å forholde meg til, er det at det spiller vel ingen rolle om vi sender et marineskip når det allerede er 24 der, for det er så liten forskjell på 24 og 25. Det kan jo alle si. Det er jo ikke hvert enkelt skip som betyr noe, det er jo summen av dem som er den kapasiteten som må til for å ha en sterkere kontroll med piratenes virksomhet, og få eliminert så mye som mulig av den.

Jeg har også lyst til å si til slutt når det gjelder Sverre Myrli: Han går altså også i den fellen at han sier at man er nødt til å løse situasjonen i Somalia, fordi uten at man

løser situasjonen i Somalia, er det ikke mulig å få gjort noe med piratvirksomheten. Det hadde nok Myrli hatt rett i hvis han hadde sagt det for to år siden, men i dag er ikke det riktig lenger. På grunn av de enorme beløpene som er blitt cashet inn av piratene i området, er dette nå blitt en så lønnsom gjeskjeft at den kommer til å fortsette uansett, med mindre man har en sterk Ocean Shield-virksomhet med de nødvendige styrkene som må til, ikke bare for å hindre en fortsatt økning av piratvirksomheten i området, men for å få redusert den.

Presidenten: Da er neste taler representanten Ivar Kristiansen, som er siste inntegnede taler. Det må ikke oppfattes som en oppfordring.

Ivar Kristiansen (H) [22:56:13]: Jeg skal prøve å ta hensyn til presidentens skjulte oppfordring.

Jeg vil bare gi uttrykk for at jeg har stor forståelse for at regjeringspartiene representanter gjør alt de kan for å komme sin statsråd til unnsetning her i denne debatten. Sånn skal det selvfølgelig også være når situasjonen tilsier det, og når det er nødvendig, og tiden er jo absolutt inne for den type aktivitet i dette øyeblikk.

Det er jo den blankeste selvfølge at situasjonen må løses også på land, men det kan vel ikke bli den store trøsten for norske redere, norske sjøfolk og andre sjøfolk som seiler på norsk lønn – eller for dem som i hvert fall får lønnsutbetalinger om bord på norsk eiendom – i en situasjon hvor piratvirksomheten eskalerer.

Bare fregatter, er Høyres ønske – nei, selvfølgelig ikke. Men vi har lyttet til hva Sjømannsforbundet har bedt om og hva Norges Rederiforbund har bedt om. Det kan neppe ha gått regjeringspartiene representanter helt hus forbi. Vi støtter selvfølgelig at man sender et overvåkningsfly nedover. Men poenget må jo være at vi skal stille opp. Stormakten skipsfartsnasjonen Norge må ikke lene seg på andre – på Hellas og Tyrkia – for at de skal ivareta våre interesser.

Se hva USAs forsvarsminister Gates uttaler nå hver dag når han har mulighet til å si noe om situasjonen med militær satsing i Europa – nasjonal satsing blant europeiske land – at nå er det på tide at man strammer seg opp, våkner opp, og prioriterer sin egen sikkerhet høyere enn den prioritering man har vært villig til å foreta så langt.

Vi har de militære kapasitetene. Dette handler om å delta på lik linje og med en størrelse som er representativ for det omfanget som Norge representerer – norsk økonomi, norsk tilstedeværelse og norsk personell – i dette farvannet. Det Høyre først og fremst kritiserer, er at i en av de virkelige store konfliktene – en piratvirksomhet som herjer verdens handel – har vi altså en politikk som i beste fall improviseres, og som har et tremåneders perspektiv. Vi etterlyser en større og bedre langsiktighet, og vi går ikke i detalj og peker på hva slags kapasitet som til enhver tid skal befinne seg i dette området.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak. nr. 20.

(Votering, se side 5007)

Sak nr. 21 [22:59:11]

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om investeringar i Forsvaret (Innst. 441 S (2010–2011), jf. Prop. 110 S (2010–2011))

Presidenten: Etter ønske fra utenriks- og forsvarskomiteen vil presidenten foreslå at debatten begrenses til 1 time og 10 minutter, og at taletiden fordeles slik:

Arbeiderpartiet 25 minutter, Fremskrittspartiet 15 minutter, Høyre 10 minutter, Sosialistisk Venstreparti 5 minutter, Senterpartiet 5 minutter, Kristelig Folkeparti 5 minutter og Venstre 5 minutter.

Videre vil presidenten foreslå at det gis anledning til replikkordskifte på inntil seks replikker med svar etter innlegg fra medlem av regjeringen innenfor den fordelte taletid.

Videre blir det foreslått at de som måtte tegne seg på talerlisten utover den fordelte taletid, får en taletid på inntil 3 minutter.

– Det anses vedtatt.

Sverre Myrli (A) [23:00:18] (ordfører for saken): La meg aller først si litt om noen saker i innstillinga som det ikke har vært særlig oppmerksomhet omkring.

Grensevaktene ved Garnisonen i Sør-Varanger gjør en viktig jobb med bevokning av Norges grense mot Russland – ei grense som også er Schengen-landenes yttergrense. I dag har grensevaktene seks såkalte grensestasjoner, der deler av bygningsmassen er gammel og uhensiktsmessig. Det legges derfor nå opp til å erstatte disse seks stasjonene med to nye, moderne stasjoner – en på Svanvik i Pasvik og en i nærheten av Storskog.

Stortinget har tidligere vedtatt at Forsvarets fagmiljøer innenfor informasjons- og kommunikasjonsteknologi i størst mulig grad skal samles på Jørstadmoen ved Lillehammer. Dette følger regjeringa opp, og den økte aktiviteten på Jørstadmoen medfører at det nå er behov for mer forlegningskapasitet. Derfor er det gledelig at det er full tilslutning til at Forsvaret kan bygge nye befalshybler og ny fritidsmesse på Jørstadmoen.

Gjennom flere år har Forsvaret arbeidet med et felles integrert forvaltningssystem – LOS-programmet. Det såkalte Logistikkprosjektet er det tredje og siste store prosjektet i LOS-programmet. Gjennomføringen av dette prosjektet overstiger den tidligere vedtatte kostnadsrammen, og det betydelig. Utenriks- og forsvarskomiteen mener prosjektet ikke kan stoppes nå, men det er ikke med lett hjerte vi gir tilslutning til å øke kostnadsrammen for prosjektet, og jeg ber Forsvaret om at de merker seg komiteens noe kritiske merknader.

La meg også ganske kort si at utenriks- og forsvarskomiteen ikke har noen merknader til de sakene regjeringa i proposisjonen har lagt fram til orientering for Stortinget. Det gjelder Regionfelt Østlandet, arbeidet med energiøkonomisering i Forsvaret, innkjøp av nytt forskningsfartøy, status for nasjonalt kompetansesenter for helikopter og arbeidet med organisatoriske endringer ved Luftforsvarets hovedverksted på Kjeller.

La meg så gå over til den store saken, nemlig anskaffelse av treningsfly til Luftforsvaret og videreutvikling av Joint Strike Missile, JSM.

6. juni 1975 vedtok Stortinget med 100 mot 19 stemmer å gå til anskaffelse av 72 jagerfly av typen F-16. De 36 årene som har gått siden da, har vist at det var en klok, riktig og framtidsrettet beslutning.

Da F-16 kom i 1980, var det et stort teknologisk og operativt sprang for Forsvaret. Men vi har altså nå hatt F-16 i 31 år, og de skal fortsatt brukes i ti nye år. Flyene begynner å bli gamle. Vi må sørge for å ha på plass nye fly som kan erstatte F-16 når den dagen kommer at de skal settes på bakken.

Norge er et langstrakt land med store områder både til lands og til havs – og med tilsvarende store luftrom. Derfor er et operativt kampflyvåpen ekstra viktig i et land som vårt. Nye kampfly er avgjørende for at Forsvaret også i framtida skal kunne ivareta vår sikkerhet og suverenitet på en tilfredsstillende måte. Det virker å være stor enighet om det. Men da må vi sørge for å fatte de riktige beslutningene, slik at vi har nye fly som kan ta over den dagen F-16 ikke lenger er i operativ drift.

Å anskaffe nye kampfly er en omfattende og tidkrevende prosess. I 2009 vedtok Stortinget at F-35 skulle bli Norges framtidige kampfly. F-35 var det beste flyet, det flyet som best kunne møte de kravene Norge stilte. Dessuten var det billigere enn «konkurrenten», for å bruke et slikt begrep.

Norge deltar i det flernasjonale F-35-programmet sammen med åtte andre land. Utviklingsprogrammet har blitt noe forsinket. Dette påvirker også Norges leveranser, og de første flyene er nå planlagt levert i 2018. Tatt i betraktning at F-16-flyene da vil være nærmere 40 år gamle, vil dette by på utfordringer. Det er begrenset hvor lenge en kan oppgradere og vedlikeholde så gamle flyskrog. Derfor har regjeringa foreslått for Stortinget at den går til anskaffelse av fire F-35 treningsfly, som kan leveres i 2016 – altså to år før sjølve hovedleveransen av fly kommer. På denne måten kan vi starte med opplæring av flyvere, teknikere og annet støttepersonell før hovedleveransen starter i 2018.

Dersom vi ønsker disse treningsflyene i 2016, må bestillingen meldes inn i august i år, og den må bekreftes i desember. Dersom vi ikke melder inn bestilling i august, må vi vente et år, og vi får først treningsfly levert i 2017.

Spiller et år fra eller til egentlig så stor rolle? På det spørsmålet vil jeg svare et ubetinget ja – tatt i betraktning F-16-flyenes høye alder. Med fire treningsfly i 2016 og hovedleveranse fra 2018 får vi en gradvis innfasing av F-35 samtidig som F-16 gradvis fases ut.

La meg så kommentere noen av temaene det har vært litt støy omkring – ikke i komiteen eller i komiteens innstilling, men i media har det vært støy, delvis forårsaket av en del av de samme representantene som sitter i komiteen. I komiteinnstillinga går de inn for flykjøpet, i media er de imot.

Det har blitt hevdet at en ikke veit hva prisen for flyene blir. Men for de fire treningsflyene vi i dag har til be-

handling, veit vi prisen. De koster 800 mill. kr per stykk, 3,2 mrd. kr til sammen, og med avsetninger til usikkerhet – slik en skal gjøre ved slike prosjekter – er kostnadsrammen 4,8 mrd. kr. Det er ingen usikkerhet omkring det.

For de øvrige flyene, som skal leveres fra 2018, er prisen ennå ikke helt klar, sjøl om vi har gode beregninger på hva den vil ligge på. Grunnen til at prisen ikke er klar, er at flyet ikke er ferdig utviklet.

I det offentlige ordskiftet den siste tida har det vært mange tall om hva kampflyanskaffelsen vil koste – en ganske forvirrende debatt, der mange ikke har villet høre de korrekte tallene. La meg derfor forsøke å redegjøre for kostnadsutviklingen i kampflyprogrammet:

I St.prp. nr. 36 for 2008–2009 var anskaffelseskostnadene for de nye F-35-flyene beregnet til å være om lag 42 mrd. kr, nåverdi 2008-kroner. Med teknisk justering for prisvekst, endringer i valutakurser og uten neddiskonting tilsvarer dette om lag 60 mrd. 2011-kroner, beregnet på akkurat samme måte som en beregner andre tilsvarende anskaffelser.

Anskaffelseskostnadene er nå beregnet til 61 mrd. 2011-kroner, altså er anskaffelseskostnadene økt med 1 mrd. kr siden beregningene i 2008. Og hvor kommer så beløpet på 72 mrd. kr fra? Jo, det er beløpet på 61 mrd. kr tillagt avsetninger for usikkerhet, slik regelverket fordrer, dersom verst tenkelige utfall skulle bli realitet. Men det er altså 61 mrd. kr som er tallet i dag, og økningen er på 1 mrd. kr – ikke 20, ikke 40, ikke 50, som noen har påstått.

Neste år skal Stortinget behandle hovedanskaffelsen av nye kampfly. Da vil vi sjølsagt også ha et oppdatert beslutningsgrunnlag, inkludert det som går på pris.

Hvis en ikke ønsker omkamp på sjølve flyvalget, hva er da problemet med å bestille de fire treningsflyene nå, all den tid vi neste år skal foreta en grundig behandling av hovedanskaffelsen av nye kampfly? Usikkerhet om prisen kan det i alle fall ikke være – prisen på disse fire flyene veit vi.

Hvorfor kan vi ikke vente med beslutningen om treningsfly til neste år? Jo, det kan vi sjølsagt gjøre, men da får vi flyene i 2017 og ikke i 2016. Noen har sagt at vi burde utsette avgjørelsen til i høst. Det hadde vært veldig spesielt, siden flykjøpet må meldes inn i august. Hadde vi utsatt saken til i høst, kunne vi like gjerne ha utsatt den til neste år.

Jeg er glad for at Stortinget i dag fatter vedtak om å gå til innkjøp av fire F-35 treningsfly. Så kommer vi tilbake til resten av kampflyprogrammet – inkludert pris- og kostnadsspørsmålet – når vi neste år skal behandle hovedleveransen.

La meg til slutt nevne videre utvikling av Joint Strike Missile – JSM – som vi også skal fatte vedtak om i dag. JSM er en vesentlig del av Norges kampflyanskaffelse.

Det er full enighet om at vi skal bidra til utvikling av trinn 2 i JSM-programmet. Det er svært gledelig. Lykkes vi med det, får vi et kampflyvåpen med et missil i verdensklasse, samtidig som det kan bli et industrieventyr for norske bedrifter, kanskje uten sidestykke. Andre

talere fra Arbeiderpartiet vil komme nærmere inn på det.

Jeg anbefaler med dette komitéinnstillingen på det varmeste og vil samtidig også oppfordre dem som står bak den, til å stemme imot forslaget fra Venstre, som er fremmet i dag.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [23:10:25]: La meg starte med det enkleste, som er å takke saksordføreren for en grundig redegjørelse, og jeg må vel si at jeg var enig i 90 pst. av det han sa. Jeg regner med at hadde jeg sagt at jeg var 100 pst. enig, hadde det ikke blitt noen debatt her i kveld. Så enkelt kan vi ikke gjøre det på en torsdagskveld.

Det er helt korrekt som saksordføreren redegjorde for, at denne proposisjonen også handler om andre ting enn kjøp av jagerfly, men det store fokuset har utvilsomt vært på pris, prosess og kjøp av flyene. Så har saksordføreren helt rett i at prisen på de fire første ikke er problemet. Men det er altså sånn at noen av oss har vært bekymret for veien videre og konsekvensene videre. Det som saksordføreren sa om JSM-missilet, er selvfølgelig også en viktig faktor i denne saken og viktig som sådan.

Men jeg tror jeg vil starte med noe annet. Jeg tror rett og slett jeg vil starte med å gratulere Forsvaret, starte med å gratulere Luftforsvaret og jeg holdt på å si min gode venn oberst Charles Svensson – som er den som har jobbet med prosjektet i Forsvaret, sammen med andre av hans kolleger – for at Stortinget i kveld faktisk skal gjøre det vedtaket de skal gjøre. I den grad det har vært et snev av tvil, kommer den til å være borte når denne kveldens debatt og avstemning er over – så fremt det ikke skulle skje noe særdeles overraskende når det gjelder Venstres forslag. Det tror jeg er bra, fordi man da får en forutsigbarhet framover. I tillegg vet jeg ikke om det er urimelig eller uhørt å si takk til USA, som skal levere produktet til oss etter hvert.

Videre må jeg si at jeg synes Arbeiderpartiet har håndtert denne saken fortreffelig. Jeg synes man har gjort en strategisk og taktisk jobb. Man har konkludert med fly. Man har valgt en strategi som gjør at ved å velge å gå inn for de fire flyene nå blir det ikke noe mer snakk om valg av type fly i hvert fall, fordi man umulig kan kjøpe en type treningsfly og så gå bort fra det etterpå. Så her fanger bordet ettertrykkelig. I tillegg går jeg ut fra at det også handler om å få på plass kontrakter mot norsk forsvarsindustri, som selvfølgelig også er positivt.

Jeg er – i hvert fall til en viss grad – overrasket over at SV er med på dette. Her skal man altså legge føringer for et kjøp hvor man skal bruke i overkant av – i hvert fall opp mot – 70 000 millioner norske skatte kroner til å subsidiere og støtte amerikansk forsvarsindustri. Men det er kanskje en tid for å slutte å bli overrasket. Det man trodde var umulig før, er mulig i dag. I så måte står det respekt av det som regjeringen legger fram her.

Allikevel mener jeg det er regjeringen som i all hovedsak har vært grunnlaget for den uroen som har vært her. Jeg leste en uttalelse fra en fransk teolog som het Adolphe Monod som jeg syntes var veldig bra. Han sa: Alt som er verdt å gjøre, er det verdt å gjøre bra. Prosessen i denne

saken synes jeg ikke har vært bra. Etter å ha sittet og sett på høringen igjen i dag synes jeg ikke at statsråden var spesielt tydelig. Jeg synes statsråden virket svak og uunnfallende i en del av spørsmålene. Hvis saken hadde vært like enkel og grei som saksordføreren redegjorde for, vet jeg ikke om det hadde vært så stort behov for høring, og om det hadde blitt såpass mye tvil som det ble.

Jeg tror jeg skal tillate meg å lese en kommentar som sto i Aftenposten dagen etter høringen. Jeg siterer følgende:

«Forsvarsminister Grete Faremos redegjørelse for Stortingets utenriks- og forsvarskomiteé i går var preget av unnvikende manøvrer og få direkte svar på de mange spørsmålene som komiteen stilte om kampflykjøpet.

Men i aller siste sekvens av Faremos deltagelse slapp en av hennes bisittere fra Forsvarsdepartementet, avdelingsdirektør Frede Hermansen, katten ut av sekken. Det amerikanske F-35 (JSF) var *ikke* billigere enn den svenske Gripen. Anslaget fra produsenten Lockheed Martin på 18 milliarder kroner for 48 fly ga et «ufullstendig bilde». (...) Prisen var egentlig 31 milliarder kroner. Mens svenskenes tilbud, statsgarantert, var 20 milliarder.»

Det er muligens sånn at selv om saksordføreren mener at alt har vært klinkende klart, har altså noen oppfattet denne prosessen til ikke å være spesielt ryddig, og det har til de grader regjeringen bidratt til. Så i den grad man kan snakke om manøvrer, oppfatter jeg at like mye av det har vært en unnamanøvrering for å unngå å ta ansvar for det som skjer. Det skumle er at Stortinget i kveld gjør et vedtak som er bindende for det som kommer til å skje etterpå.

Jeg håper selvfølgelig at statsråden og regjeringen har rett i at prisen ikke vil komme til å overstige prisen på de fire flyene vi skal vedta kjøp av i dag, for det er ikke tvil om at Stortinget havner i en situasjon der bordet fanger. Det valget vi gjør i kveld, vil ha betydning – jeg holdt på å si langt på vei uavhengig av hva prisen blir etterpå.

Jeg synes det er skummelt, for av og til diskuterer vi lånegjelden til befolkningen i dette landet. Vi er bekymret for at volumet går opp. Hvis renten stiger, vil folk greie seg. Det er en positiv bekymring, fordi man er redd for konsekvensene videre. I tillegg: Hvis en kommune hadde prøvd seg på noe lignende, føler jeg meg overbevist om at fylkesmannen ville ha satt foten ned og kalt det uansvarlig; det er altfor usikkert å gjennomføre det. Men Stortinget skal altså rett og slett gjøre et vedtak som har konsekvenser som jeg håper inderlig vil holde seg innenfor den rammen som man hadde lagt opp til. Hvis ikke kommer dette til å skape en politisk situasjon senere som vil bli svært interessant.

At flykjøpet er viktig forsvarsmessig, er hevet over enhver tvil. Det er viktig at vi får et nytt og moderne fly. Det er viktig for at vi skal kunne gjøre jobben vår med hensyn til egen suverenitet, men også som et NATO-land. Og som saksordføreren sa, F-16-flyene trenger etter hvert avløsning. For Fremskrittspartiets del har det ikke vært noen tvil om at vi trenger flyene. Vi har vært kritiske til prosessen.

Så var saksordføreren også inne på et mulig industrieventyr. Finansavisen har en artikkel i dag som sier noe

om potensialet i fremtiden. Men det er jo også slik at man gjennom denne kontrakten har akseptert «best value». Slik jeg har forstått det, betyr det at vi kan treffe en innertier. Men det ligger også en stor grad av risiko der, på grunn av at vi ikke kommer inn blant dem som skal levere. Så jeg får håpe, som saksordføreren, at vi treffer. Hvis ikke kan dette bli kostbart, og vi sitter igjen med lite etterpå, dog med unntak av flyene som vi skal kjøpe.

Så kunne jeg tenke meg å fokusere litt på innstillingen som sådan. Jeg kunne tenke meg å referere til et par ting som står der, og håper selvfølgelig at statsråden kan kommentere det når hun skal ha sitt innlegg siden. Det er altså en komitémerknad som lyder som følger:

«Komiteen deler høringsinstansenes oppfatning om at industrielle leveranser for norsk industri er svært viktig, og vil nok en gang understreke betydningen av at den industrielle verdiskapingen i tilknytning til anskaffelse av nye kampfly med tilhørende system for Norge, må være i samme størrelsesorden som anskaffelseskostnadene.»

Betyr det da at hvis vi ikke får til dette, skal en ikke ha flykjøp? Når Stortinget bruker ordet «må», ser jeg fram til å høre hvordan statsråden fortolker det.

Likeledes er det en annen merknad fra regjeringspartiene, og jeg ønsker å referere den også. De sier:

«Disse medlemmer viser til at kostnadsbildet regjeringen benyttet i St.prp. nr. 36 (2008–2009) vil ligge til grunn for anskaffelsen, og at det må opereres med klare øvre kostnadsrammer i kontraktsforhandlingene.»

Igjen: Saksordføreren var inne på og redegjorde for at man har en buffer, man har 61, og man har 11 i slakk oppover. Man har altså et tak på godt og vel 70 mrd. kr. Når Stortinget er så tydelig i sitt krav om det, ser jeg fram til å høre statsrådets svar på: Hvis man skulle komme opp i en situasjon gjennom kontraktsforhandlingene hvor dette blir et problem, hva gjør vi da? Er ideen da å kjøre det videre, ta en ny runde i Stortinget og innrømme at man tok feil? Vil det være en idé å redusere kjøpet til et lavere antall fly, eller anser statsråden at dette er helt uproblematisk, og at det ikke kommer til å skje?

Det handler av og til om å ta et politisk ansvar, om å ha ryggrad til å ta beslutninger og å være sikker på at det man gjør, er rett. Og noen ganger når man er sikker på at man har rett, tar man likevel feil, fordi ettertiden endrer konklusjonene på det man trodde på tidligere.

For å konkludere: Fremskrittspartiet kommer til å støtte forslaget slik det foreligger. Vi har vært bekymret for prosessen. Vi har vært bekymret for usikkerheten. Og vi hadde, som saksordføreren var inne på, et forslag om å utsette avgjørelsen til høsten, fordi vi ønsket at Stortinget skulle få bedre tid til å gjøre et forarbeid – for å sørge for, i den grad det var mulig, å være mer sikker på det som foreligger. Vi registrerer at det vil ikke komiteen gjøre, og det forholder vi oss til. Vi har prøvd, og tapt, og erkjenner at slik er det. Og da kommer vi til å støtte innstillingen.

Jeg registrerte, etter å ha hørt igjennom høringen igjen i dag, at statsråden brukte begrep som «sikker på», «trygg på» og «basert på». Det gleder meg jo å høre statsråden, som er så tydelig, som tar ansvar, og som er seg sitt poli-

tiske ansvar såpass bevisst – for det vil være svært overraskende hvis vi har hørt det siste ordet i denne saken, slik den har vært omtalt så langt.

Ine M. Eriksen Søreide (H) [23:20:10] (komiteens leder): Høyre ønsker et sterkt og troverdig norsk forsvar med et høyteknologisk og moderne flyvåpen. Våre F-16-fly og deres mannskaper gjør hver dag en utrolig god innsats både hjemme og ute, men våre F-16-fly er nå 31 år og kommer til å runde 40-årsdagen sin før de settes på bakken.

Høyre har helt siden prosessen startet, vært tilhenger av at Norge skal anskaffe F-35, som etter all sannsynlighet vil være det skarpeste, mest fleksible og mest effektive kampflyet som noen gang er produsert, når det leveres oss innen utgangen av dette tiåret. Det handler også om at Norge skal være en troverdig alliert i NATO.

I denne sammenheng er det også viktig å understreke at Stortingets forutsetninger fra 2009 fortsatt gjelder. Det skal være industriavtaler. I den sammenheng er det derfor sterk støtte til utviklingen av JSM, trinn 2.

I innstillinga til proposisjonen fra 2009 understreket Høyre at sjøl om vedtaket kun ga regjeringa fullmakt til å forhandle med Lockheed Martin om kampflykjøp, innebar det et reelt valg av kampfly. I den samme innstillinga gjorde vi det klart at sjøl om det var uoverensstemmelser rundt prisen på de to alternativene som ble vurdert, var pris bare ett av mange kriterier. Det utslagsgivende for Høyre var at den fagmilitære vurderingen viste at F-35 var den eneste av kampflykandidatene som oppfylte de operative krav Norge hadde satt. Vi er fortsatt av den klare oppfatning at F-35 er det rette flyet for det norske forsvaret.

Skal man fase inn nye kampfly på en mest mulig effektiv og god måte, særlig knyttet til opplæring av piloter, teknikere og støttepersonell, må man ha på plass treningsfly innen rimelig tid før utfasingen av de gamle. Men fordi en beslutning om å gi regjeringa fullmakt til kjøp av fire treningsfly binder oss i enda sterkere grad til kampflyprosjektet, var det nødvendig for Stortinget å få langt mer informasjon før beslutning ble tatt. Blant annet har det siden Stortinget sist diskuterte dette, vært flere omstruktureringer av F-35-programmet. Det har vært forsinkelser, det har vært fordyrelser. Høyre har i flere omganger forut for denne saken stilt spørsmål både i åpne og i lukkede fora.

Proessen rundt innkjøp av kampfly i 2009 var lukket og utilgjengelig også for Stortinget. Når det gjelder proposisjonen vi har foran oss nå, lå det litt an til samme skjebne. Hele proposisjonen er sju sider lang, og omtalen av treningsflyene opptar kun to sider. Kostnadsestimater både for kjøp av treningsfly og for selve hovedanskaffelsen i 2018 omtales med knappe 200 ord – eller på en kvart side. Tallene er usammenlignbare, og informasjonen framstår som fullstendig kryptisk og utilgjengelig, sjøl for skarpskodde tallknusere.

For et innkjøp som binder oss i enda sterkere grad til den største investering i Fastlands-Norge noensinne, framstår to sider som veldig mangelfullt. Og det er et helt ufullstendig beslutningsgrunnlag.

Det var på denne bakgrunn at Høyre i komiteen tok et

initiativ til å få arrangert en åpen høring. Den ble avholdt den 6. juni. I tillegg til høringen så komiteen seg nødt til å sende inn flere spørsmål, både før høring og etter høring. Alle spørsmål og svar samt hele referatet fra høringen er vedlagt innstillingen, og jeg henviser til de svarene som framkom muntlig i høringen og skriftlig som svar på innsendte spørsmål.

Spørsmålene dreide seg ikke primært om detaljer, men om helt grunnleggende informasjon om anskaffelsen av kampfly. Spørsmålene omhandlet bl.a. pris, prisutvikling siden 2008, leveringstid, status for JSF-prosjektet i USA og i andre partnerland. Dette er informasjon som helt åpenbart skulle vært tilgjengelig allerede i proposisjonen, og det skal faktisk ikke være nødvendig for Stortinget å be om den typen informasjon. Her har Stortinget gjort den jobben regjeringa skulle ha gjort før den framla saken for Stortinget.

I den sammenheng viser jeg spesielt til svar på spørsmålene 2–4 i vedlegg 3 og svar på spørsmålene 1–8 i vedlegg 6.

Fra Høyres side vil vi understreke at det som i svarene framstår som en teknisk justering for prisvekst, i realiteten er mer enn en betydelig økning av kostnadsrammen for anskaffelsen. Uavhengig av om prisendringen skyldes valutaendringer, om den skyldes forskyvning av prosjektet lenger ut i tid, eller om den skyldes andre forhold, er det like fullt en reell prisøkning og må av departementet eksplisitt framstilles som det for Stortinget.

En slik saksbehandling fra departementets side i en så viktig sak er etter Høyres mening ikke tilfredsstillende. Vi forventer at departementet tar til seg denne kritikken og leverer grunnleggende og essensiell informasjon på en detaljert måte i kommende proposisjoner, spesielt når proposisjonen om hovedanskaffelsen av kampfly oversendes Stortinget om et knapt år.

Det er fortsatt utestående spørsmål, og det er liten tvil om at Høyre ville foretrukket å vente med beslutningen til helhetsbildet foreligger. Likevel kommer man til et punkt hvor man må kunne legge departementets og statsrådens redegjørelse til grunn. Det er i departementet man sitter på utredningskapasiteten, på oversikten over framdrift og status i prosjektet og på innsyn i pågående forhandlinger med produsent og partnerland.

I spørsmålene våre til departementet er det spesielt to ting som er utslagsgivende for Høyre – for det første at departementet skriver at det ikke er noe som tyder på at man vil gå utover de anslagene for levetidskostnader som ble presentert i 2008. Jeg siterer deler av svaret på spørsmål 5, fra Høyre, i vedlegg 3:

«Totalt sett er det Forsvarsdepartementets vurdering at kostnadsbildet, herunder også de totale levetidskostnadene, ikke er vesentlig endret og befinner seg innenfor usikkerhetsestimater fra 2008, både når det gjelder anskaffelseskostnader og driftskostnader.»

Den store nominelle økningen i anskaffelseskostnadene og den betydelige bekymringen man har sett for kostnadsoverskridelser i programmet i USA, har selvfølgelig også vekket komiteens bekymring. Når departementet og statsråden forsikrer Stortinget om at alt går etter pla-

nen, forutsetter vi at det er riktig. Dette er viktig for Høyre, fordi en stor kostnadssprekk på levetidskostnadene i et 30-årsperspektiv selvfølgelig vil kunne ha konsekvenser for driften av andre forsvarsgrener. Vi må ha kampfly, men vi må også ha penger til å drifte den øvrige forsvarsstrukturen.

For det andre – og dette er det klart viktigste momentet for Høyre – informerer departementet om at utsettelse av beslutningen om anskaffelse av treningsfly vil kunne gå ut over beredskap og suverenitetshåndhevelse i en overgangperiode mellom F-16 og F-35. Med andre ord: Ikke å melde inn bestilling av treningsfly i august vil forsinke leveransen og gi svekket beredskapsevne. Jeg siterer her fra svaret på spørsmål 14, fra Høyre, i vedlegg 3:

«Utsetter vi beslutningen om anskaffelse av fly til 2012, betyr dette at det tidligste tidspunkt for levering av treningsfly blir i 2017.»

En utsettelse av denne beslutningen til høsten 2011 ville uansett ikke vært aktuelt for Høyre. Det som var en vurdering fra vår side, var å utsette dette til våren 2012, når Stortinget får helheten i behandlingen av hovedanskaffelsen, basevalg og alle de andre elementene i langtidsplanen til behandling. Da vil all relevant informasjon foreligge, og da kan man også se anskaffelsen bedre i lys av langtidsplanen og oppdaterte levetidskostnader.

Ideelt sett ville vi derfor ha behandlet denne proposisjonen da. Dette er Fastlands-Norges største investering noensinne, og også en delanskaffelse, som proposisjonen innebærer, fortjener en såpass grundig behandling. Likevel: Ifølge de svarene vi har blitt forelagt, ville det altså ha kunnet utsette innfasingen av F-35 så lenge at beredskapen ville blitt svekket. En periode med slik manglende beredskap er for Høyre ikke akseptabelt, og vi har på dette feltet ikke noe annet valg enn å legge departementets vurdering til grunn. Vi mener det ville vært uansvarlig å ta sjansen på en slik manglende beredskap, sjøl om det kun skulle dreie seg om en kort periode.

Disse opplysningene jeg nå har nevnt, har vært en betingelse for at man fra Høyres side nå velger å støtte proposisjonen – heller enn å tenke seg at den skulle utsettes til neste sesjon. Etter flere runder med spørsmål, svar og høringer må vi legge til grunn at informasjonen Stortinget har fått, er korrekt og fullstendig, og at statsråden sjølsagt er ansvarlig overfor Stortinget for den informasjonen som er gitt.

Anskaffelsen av til sammen 56 F-35 kampfly vil innebære at det norske luftforsvaret vil ha en toppmoderne høyteknologisk kapasitet på høyde med det aller beste i verden i mange år framover.

Det er vårt ansvar som politikere på Stortinget og i departementet at overgangen mellom F-16 og F-35 vil gå så smertefritt som mulig og uten betydelige konsekvenser for beredskap og suverenitetshåndhevelse.

Høyre vil gjøre det som er nødvendig for å få dette til, og det forventer vi også at Stortinget og regjeringa bidrar til.

Bård Vegar Solhjell (SV) [23:30:27]: Eg viser til innstillinga og merknadene der når det gjeld dei spørsmåla

som er til behandling her i samband med investeringsproposisjonen, men eg vil knyte nokre fleire kommentarar til spørsmålet om kampfly.

SV var mot det opphavlege vedtaket om å kjøpe F-35, men vi har halde oss til dei berekningane som viste at flyet kom best ut både på pris og kvalitet ut frå dei kriteria som var valde, og støttar det derfor i Stortinget. Vi meinte òg frå først av at det var sterke argument for å gjere heile innkjøpet samtidig. Som alltid diskuterer vi oss fram til eit felles standpunkt, stemmer saman og står bak det, gitt dei føresetnadene som no er kjende i spørsmålet om treningsfly.

Det som vert viktig no, er at vi må sikre ein førehandsgjennomgang, altså ein ekstern økonomisk gjennomgang av kampflykjøpet før det endelige kjøpet skal gjennomførast. Det kan vere norske eller utanlandske miljø, men eg trur at vi i dette spørsmålet må forsikre oss ekstra mot uventa kostnader og vere villige til å gjere det vi kan for å ha best mogleg kontroll på det. Særleg fordi vi må innrømme at vi i fortida har hatt mange forsvarsskandalar der pengane har løpt, og det har vorte langt større summer enn ein i utgangspunktet hadde berekna, må vi forsikre oss ekstra fordi dette er den største forsvarsinvesteringa gjennom tidene, og fordi det i alle fall framstår som uklart i den offentlege debatten, og ikkje minst svært uklart hos produsenten når det gjeld utviklinga og pris – og i produsentlandet USA.

Så kan eg ikkje la vere å knyte nokre kommentarar til samanhengen eller – rettare sagt – den fullstendige mangelen på samheng mellom det opposisjonen seier frå talarstolen, det dei skriv i innstillinga, og det dei varslar at dei har tenkt å stemme.

Først: Representanten Eriksen Søreide seier at den opphavlege proposisjonen var «utilgjengelig», veldig mangelfull, «helt ufullstendig», og vidare står det at departementet «har unnlatt å gi informasjon som burde vært gjort tilgjengelig for Stortinget allerede i proposisjonen».

I innstillingen står det:

«For et innkjøp som binder oss i enda sterkere grad enn før til Fastlands-Norges største investering noensinne, fremstår for disse medlemmene» – altså frå Høyre og Kristeleg Folkeparti – «to sider svært mangelfullt.»

Høyre og Kristeleg Folkeparti meiner at ei slik saksbehandling frå departementet si side i ei så viktig sak ikkje er tilfredsstillande. Så langt om saksbehandlinga.

Så om innhaldet. Representanten Ellingsen bruker uttrykka «skummelt» og «uansvarlig» om det frå Stortinget sin talarstol. Framstegspartiet og Kristeleg Folkeparti sine medlemmer i komiteen skriv i innstillinga vidare at dei finn «beslutningsgrunnlaget for Stortinget i denne saken utilfredsstillende», og at dei finn «det lite gunstig å inngå en slik avtale om kjøp før det totale kostnadsbildet for kampflyanskaffelsen er endelig avklart».

Ein må verkeleg spørje: Kor tilfredsstillande må det vere før opposisjonen faktisk meiner at dei vil stemme imot å bruke 4,8 mrd. kr? Desse merknadene er jo ein massiv kritikk av saksbehandling og innhald, som ein så etterpå vel å stemme for og ta ansvaret for. Det skulle

vere interessant å vite om det er noko anna som opposisjonspartia i komiteen er villige til å bruke 4,8 mrd. kr på, som dei finn «utilfredsstillende», «lite gunstig», «ikke tilfredsstillende», «utilgjengelig», «svært mangelfullt», «ufullstendig», «skummelt» og «uansvarlig»?

Eg avsluttar med å seie at vi må følge den økonomiske utvikla når det gjeld kampflyprosjektet, tett i det vidare. Det vil vere ekstremt viktig å halde fokus på at ein opererer med ei samla kostnadsramme for å få prosjektet i hamn.

Dagfinn Høybråten (KrF) [23:35:35]: Moderniseringen av Forsvaret er en av de store utfordringene i offentlig sektor. Forsvarets oppgaver er avgjørende for Norges sikkerhet og for vår evne til å hevde vår suverenitet.

Kristelig Folkeparti mener at Norges kampflykapasitet er et vitalt ledd også i den framtidige forsvarsstruktur. Vi må anskaffe nye kampfly til avløsning av dagens F-16 før disse går ut på dato. Og nedvalget av flytype er gjort. Valget falt på det nye F-35-flyet, som er under utvikling hos Lockheed Martin.

Stortinget gjorde dette nedvalget ut fra klare anbefalinger. Det var ikke bare slik at regjeringen hevdet at F-35 var best og billigst. Den faglige vurdering av de to flyalternativene som var med i sluttfasen, ga ikke rom for tvil. Bare F-35 kunne godt nok håndtere de oppgaver som det nye kampflyet skulle løse.

Anskaffelsen av de nye kampflyene vil samlet sett bli det største investeringsprosjektet gjennom tidene i Fastlands-Norge. God styring og kontroll av dette investeringsprosjektet er derfor også økonomisk viktig.

Det er derfor bekymringsfullt at utviklingen av Lockheed Martins kampflyprosjekt F-35 er blitt flere år forsinket og dyrere enn planlagt. Vesentlige kostnadsøkninger og utfordringer er kommet fram gjennom undersøkelser gjort av amerikanske myndigheter. Kristelig Folkeparti mener at disse kritiske vurderingene ikke er reflektert på en rimelig måte i den foreliggende investeringsproposisjonen. Det synet deles av flertallet i utenriks- og forsvarskomiteen.

I den foreliggende investeringsproposisjonen ber regjeringen om Stortingets samtykke til å kjøpe inn de fire første kampflyene av typen F-35 – innenfor en kostnadsramme på 4,8 mrd. kr. Prislappen på anskaffelsen av alle de planlagte 56 flyene er steget til 61 mrd. kr – kanskje 72 mrd. kr om usikkerhetsmarginen må brukes fullt. I tillegg kommer årlige base- og driftskostnader gjennom flere tiår.

I proposisjonen utgjør omtalen av de fire aktuelle kampflyene for treningsformål mindre enn to sider. Det holder ikke.

Stortinget så seg derfor nødt til å ha en egen høring og stille mange titalls skriftlige spørsmål om kampflysaken. Det er vår oppfatning at vi tross dette står igjen med flere ubesvarte spørsmål.

Et oppdatert anslag for levetidskostnader for F-35-prosjektet har ikke blitt forelagt komiteen. Implikasjonene for Luftforsvarets øvrige struktur kan statsråden ikke si noe om på det nåværende tidspunkt.

Det beste hadde da vært om beslutningen kunne vært

tatt neste vår. Da ville både et oppdatert anslag for kampflyprosjektets levetidskostnader og den neste langtidsplanen for Forsvaret foreligge. En slik utsettelse av beslutningstidspunktet har statsråden avvist, idet hun har hevdet at det ville ha to alvorlige konsekvenser.

For det første: Norge kan ikke få levert treningsfly før i 2017, dersom Stortinget ikke gjør vedtak nå, og bestillingen gjøres i høst. Samme tidsfrist gjelder andre partnerland.

For det andre: Får vi ikke treningsfly før i 2017, forsinkes treningen av piloter til de nye flyene. Det kan medføre at kampflyvåpenets operative evne i en overgangsfase går under et visst nivå, og Norges evne til å hevde sin suverenitet vil bli betydelig svekket.

Det siste anser vi som meget alvorlig. Kristelig Folkeparti må derfor ta statsrådets svar på dette punkt til etterretning. Ut fra dette vil vi støtte et vedtak om å anskaffe de fire treningsflyene, selv om beslutningsgrunnlaget langt fra er tilfredsstillende og burde vært bredere anlagt på de to punktene jeg har nevnt.

For øvrig er det slik at komiteen har måttet gjøre mye av den jobben som departementet ikke hadde gjort i proposisjonen, for å framskaffe opplysningene. Det er nettopp det som er poenget, som flere talere fra opposisjonen har framholdt.

Til SVs parlamentariske leder må jeg si at hvis SV angriper opposisjonen og Kristelig Folkeparti for å være kritisk til beslutningsgrunnlaget, men støtter kampflykjøpet, er det bare én ting å si: Det må være uttrykk for en indre forvirring i SV på grunn av at partiet nå står med regjeringsansvar for å foreslå første skritt i tidenes største norske kjøp av amerikanske kampfly med tilhørende bomber og raketter. Det er også grunn til å minne om at det er den rød-grønne regjeringen, herunder SV, som har hevdet at det kan svekke Norges beredskap og vår evne til å hevde norsk suverenitet, hvis ikke Stortinget her og nå vedtar å kjøpe de fire første amerikanske kampflyene av typen F-35. Når SV står ansvarlig for å foreslå en kampflyinvestering som overgår alle tidligere våpeninvesteringer, burde kanskje SVs parlamentariske leder gå litt stillere i dørene – og heller gå i seg selv enn å gå etter andre.

Trine Skei Grande (V) [23:40:21]: En stortingsproposisjon høres litt staselig ut. Store avgjørelser har kommet i stortingsproposisjoner.

Nå skal vi ha en stor avgjørelse som kanskje kan koste Norge 72 mrd. kr. Til det har vi fått en stortingsproposisjon på to A3-ark. Faktisk er det slik at saksordføreren synes at det er viktig å påpeke at det også er mye annet som er omtalt i innstillinga og ikke bare jagerflykjøp, og brukte tida på det i starten da han skulle presentere de to A3-arkene.

Venstre har også lest høringa, og spørsmålene som komiteen har stilt. Jeg skjønner at de har måttet gjøre det.

Venstre støtter at man skal kjøpe nye jagerfly. Vi har også støttet at man skulle gjøre det i kompaniskap med amerikanerne, men vi mener at før man fatter et endelig valg, må prislappen være klarere, og statsråden må kunne

svare klarere. Vi støtter mange av de merknadene som står i innstillinga.

Dette er kanskje den største investeringa vi i det hele tatt har gjort i Fastlands-Norges historie, og vi støtter de merknadene hvor det heter at den bakgrunnen vi har for å gjøre det, er «svært lite tilfredsstillende». Vi mener også at dette innkjøpet burde vært sett i en større sammenheng. Så store investeringer som det her er snakk om, kan fort gå ut over andre deler av Forsvaret, og det burde vært sett i en helhet, før man fatter vedtakene.

Som sagt, Venstre støtter flykjøp. Vi støtter også valg av leverandør, men vi er usikre på om det antallet vi har snakket om, er riktig. Og vi er veldig kritiske til prosessen. Slike investeringer må ses i helhet og i forkant, og vi må være sikrere når det gjelder pris.

Jeg må innrømme at jeg tror ikke at vi hadde vært i stand til å fatte et slikt vedtak som vi fatter i dag, hvis det ikke hadde vært for at vi er et av verdens rikeste land. En hvilken som helst annen nasjon måtte ha vært mer forsiktig med pengene sine. Som vi ser f.eks. i de andre nabolandene, som har valgt samme leverandør, så har de valgt andre og mye breiere prosesser. I Danmark har man inngått et forsvarsforlik på 33 sider. De brukte mer enn to A3-ark for å bli enige om framtida for forsvaret sitt. Ettersom dagen i dag står litt i forlikenes tegn, må jeg si at jeg også hadde ønsket at et så bredt forlik og en så god behandling på forhånd kunne ha vært utgangspunktet.

Så for å si det enkelt: Jeg er enig i alle de merknadene som representanten Solhjell refererte. Derfor fremmer vi det forslaget vi fremmer i dag, om å få en utsettelse, for å få en helhet i innkjøpet og for å se det i forhold til alle forsvarsinvesteringene.

Ja, det er slik at statsråden har sagt at vi kan risikere at vi ikke klarer å opprettholde en tilfredsstillende beredskap, men fordi det er et «kan» her, og fordi mye av den andre informasjonen vi får, også er så uklar, er vi ved kjernen av problemet, nemlig at informasjonen ikke er god nok. Derfor velger vi heller ikke å ta ansvar for dette innkjøpet her i dag, og jeg fremmer med dette forslaget som er omdelt i salen.

Presidenten: Representanten Trine Skei Grande har fremmet det forslaget hun refererte til.

Statsråd Grete Faremo [23:44:29]: Som vi alt har hørt, ble det for drøyt 30 år siden i denne sal tatt en stor og viktig beslutning som har preget forsvars- og sikkerhetspolitikken i to generasjoner. Kjøpet av F-16 var stort og krevende, men nødvendig for landet. F-16 går nå mot slutten av sin levetid, og dagens politikere må vise samme besluttsomhet som våre forgjengere.

Sommeren 2009 gjorde Stortinget valget om at Joint Strike Fighter, såkalte F-35, skal erstatte F-16 som vårt neste kampfly. Ved å beslutte anskaffelse nå av fire F-35 for treningsformål sikrer vi avgjørende tid til kompetansebygging og dermed en hensiktsmessig overgang mellom F-16 og F-35. Derfor er jeg glad for at et enstemmig storting ser ut til å støtte denne anskaffelsen.

Vårt land trenger en konfliktforebyggende terskel, et

forsvar som markerer nasjonal suverenitet. Dette har vært en hovedlinje i norsk sikkerhetspolitikk siden annen verdenskrig.

Uten et moderne kampflyvåpen vil vi svekke denne evnen og ikke gi neste generasjon samme beskyttelse som F-16 har gitt oss. F-16 går nå inn i sitt siste tiår. Det ville være ulikt Det norske storting å lukke øynene for et slikt faktum. Den prosessen som startet tidlig på 1990-tallet, når en hovedmilepæl neste år når Stortinget skal ta stilling til hovedanskaffelsen av nye kampfly.

I det offentlige ordskiftet de siste uker har debatten dreid seg om tall. Enkelte debattanter har også forsøkt å sette forsvarsgrenene opp mot hverandre, med påstand om at F-35 vil så å si ødelegge økonomien for de andre forsvarsgrenene. Norge klarte i 1980 å ta imot 72 fly, og et samlet forsvar har driftet dem i 30 år. Nå planlegger vi for hvordan den nye anskaffelsen skal gjennomføres. Hæren trenger et luftforsvar med moderne kampfly, Luftforsvaret trenger Sjøforsvaret, og Sjøforsvaret trenger Hæren. Det er en god nyhet for hele Forsvaret at vi evner å skifte ut F-16.

Regjeringen planlegger å legge fram et grundig og omfattende beslutningsgrunnlag for Stortinget skal ta stilling til hovedanskaffelsen neste år.

Fokus på kostnader er viktig, og jeg vil takke komiteen for den åpne høringen og også de mange gode spørsmål i prosessen. Det har bidratt til å gi et forsterket og mer detaljert beslutningsgrunnlag for anskaffelsen av de fire første flyene. Vi snakker om fire fly og kostnader innen en ramme på 4,8 mrd. kr, ikke 56 fly.

Jeg vil også understreke at Stortinget fikk seg forelagt den totale levetidskostnaden for anskaffelsen av 56 kampfly på 145 mrd. kr – 2008-kroner, nåverdi – i forkant av stortingsbehandlingen for to år siden. En oppdatering av denne tallstørrelsen er avhengig av noen fundamentale valg. Valg av baseløsning for kampflyene, valg av vedlikeholdskonsept og valg av treningskonsept gjenstår og vil alle påvirke levetidskostnadene. Først når disse spørsmålene er avklart, har regjeringen grunnlag for å legge fram en oppdatert levetidskalkyle. Denne vil selvsagt bli eksternt kvalitetssikret og inngår i det grunnlaget Stortinget vil få seg forelagt våren 2012 knyttet til den nye langtidsplanen for Forsvaret, hvor også den totale kampflyanskaffelsen skal besluttes.

Noen forsøker å skape et bilde av en galopperende prisøkning for F-35. Det er ikke riktig. Det oppdaterte bildet viser at de totale anskaffelseskostnadene er økt med om lag 2 pst., sammenlignet med hva vi la fram for Stortinget i St.prp. nr. 36 for 2008–2009. F-35 vil således koste 1 mrd. kr mer i innkjøp enn det vi planla for i 2008/2009.

Utviklingen av Joint Strike Missile, i et nært samarbeid mellom Forsvaret og industrien, er et av de viktigste norske våpensystem til F-35. Det har også et betydelig industrielt markedspotensial.

Den politiske målsettingen er at industrisamarbeidet skal gi en verdiskaping i Norge av samme størrelsesorden som anskaffelseskostnaden. Jeg er glad for at også Stortinget har understreket betydningen av å realisere industripotensialet.

Avslutningsvis vil jeg si at jeg er glad for å kunne regist-

rere at en enstemmig utenriks- og forsvarskomiteé slutter seg til etableringen av nye stasjoner for grensevaktene i Sør-Varanger, bygging av nye befalsforlegninger og en fritidsmesse på Jørstadmoen, og en økning av kostnadsrammen for Logistikkprosjektet i LOS-programmet.

Presidenten: Det blir replikkordskifte.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [23:49:36]: Mitt første spørsmål til statsråden er som følger: I etterkant og etter å ha registrert måten som komiteen har behandlet proposisjonen på, antall spørsmål som er stilt og måten høringen ble gjennomført på, mener statsråden at Stortingets krav om mer informasjon var urimelig, og at Stortinget burde vært innforstått med alt og funnet ut av det selv gjennom proposisjonen?

Statsråd Grete Faremo [23:50:00]: Jeg synes vi har hatt en god prosess om denne viktige saken, og jeg har vært glad for både høringen og anledningen til å utdype sider av flykjøpet knyttet til de spørsmål som er stilt. Jeg har likevel også vært opptatt av å få fram at vi har hatt en robust kostnadskalkyle som viser seg å holde godt mål, selv om vi altså ser en liten kostnadsoverskridelse som er beregnet til drøye 2 pst. Det vil være maktpåliggende fra min og regjeringens side å sikre en så god prosjektoppfølgning av flykjøpet i det videre at vi får gjennomført på best mulig måte det vedtaket som Stortinget gjorde i 2009, og som er et svært viktig vedtak for Norge.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [23:50:58]: Jeg takker selvfølgelig for det første svaret.

Mitt neste spørsmål går på industrikontrakter. Komiteen skriver i en merknad at de «må være i samme størrelsesorden som anskaffelseskostnadene». Det oppfatter jeg er ekstremt klar tale fra Stortingets side. Mitt spørsmål til statsråden blir da som følger: Hvis man ikke makter å oppnå det, hva er da statsrådets svar?

Statsråd Grete Faremo [23:51:22]: Ja, her har regjering og storting en felles ambisjon, som vi bruker mye kraft på å bidra til å gjennomføre. Det er kjent at det er såkalt «best value»-prinsippet som ligger til grunn for industriprogrammet, og derfor har vi vært offensive fra regjeringens side med hensyn til også å bidra til å vise fram norske leverandører og hva de kan bidra med inn i prosjektet.

Så langt har norske leverandører faktisk hatt god suksess. Vi har kontrakter inne for større beløp enn hva den norske stat så langt har utbetalt. Men jeg vet det her ligger en viktig og krevende jobb foran både norsk industri og regjeringen. Her vil vi være aktive for å sikre at vi gjennomfører den ambisjonen som både regjering og storting har.

Ivar Kristiansen (H) [23:52:38]: Både komitélederen og representanten Høybråten har kommentert ganske tydelig i dag den sterke kritikken som regjeringen har blitt utsatt for på grunn av mangelfull saksbehandling, og at komiteen rett og slett har gjort departementets jobb med å

få frem faktaopplysninger i saken. Det er en kritikk som statsråden hittil har valgt ikke å kommentere.

Men mest kritisk har faktisk et av regjeringspartiene selv vært, altså en virkelig insider i prosessen som sågar overgår opposisjonen galant med å forlange granskning, og som burde få ethvert medlem av Stortinget til å få alle varsellamper til å blinke. Hva er statsrådets svar til denne insideren som rett og slett forlanger en granskning av den mangelfulle prosessen?

Statsråd Grete Faremo [23:53:43]: Jeg er ikke enig i at vi har drevet mangelfull saksbehandling, men jeg har vektlagt det gode samarbeidet som har vært mellom departement og komité om å få fram detaljert informasjon. Så har vi hatt en diskusjon om hvilke priskalkyler det er mulig å få fram på dette tidspunktet. Der har jeg stilt spørsmål både knyttet til levetidskostnadene og basevalg. Hvilke alternative kalkyler er det egentlig opposisjonen har sett for seg at man skulle kunne lagt fram på dette tidspunktet, gitt at en del av de sentrale valgene ennå gjenstår?

Det er en selvsagt ting både for SV og for regjeringen at slike store prosjekter gjennomgår en ekstern kvalitets-sikring. Det ligger i det systemet som regjeringen følger for disse store prosjektene, og det vil selvsagt også skje i dette tilfellet.

Peter Skovholt Gitmark (H) [23:54:56]: Statsråden sier i sitt svar til representanten Ellingsen at det har vært en god prosess. Det har det overhodet ikke vært. Dette har vært en svært mangelfull prosess. Det er fristende å stille statsråden det enkle spørsmålet: Hvorfor tror statsråden at Stortinget i sin behandling etter høringen og etter å ha lest proposisjonen stilte et syttitalls spørsmål for å få svar? Det er åpenbart ikke fordi det har vært en god prosess. Så jeg håper at statsråden ikke var seriøs da hun brukte uttrykket «en god prosess». Jeg håper statsråden går tilbake på det og tar inn over seg at Stortinget ønsker en helt annen prosess når vi om ikke altfor lang tid skal vedta selve flykjøpet, og at vi forventer en helt annen både mengde av informasjon og kvalitet i den informasjonen som kommer gjennom den første proposisjonen.

Statsråd Grete Faremo [23:55:55]: Jeg er tilfreds med at vi har fått fram detaljert informasjon om de ulike sidene av prosjektet. Dette var også mye informasjon som ble lagt ut på departementets hjemmesider samme dag som proposisjonen ble lagt fram. Men grunnen til at jeg har vært glad for både høringen og de etterfølgende spørsmålene, er at jeg synes det er viktig og riktig å dokumentere også den informasjonen i tilknytning til Stortingets behandling av saken når komiteen har ønsket det. Dette er som sagt gjennomføring av en stor beslutning som ble fattet i 2009, og som vil bli fulgt opp også med den totale flyanskaffelsen neste år, og hvor det derfor fra min side er lagt opp til en detaljert og bred gjennomgang, ikke minst av økonomien i den store totalanskaffelsen.

Dagfinn Høybråten (KrF) [23:57:08]: Flertallet i utenrikskomiteen har avgitt en ramsalt kritikk av den saks-

behandlingen som lå til grunn for statsrådets anbefaling til Stortinget, og den informasjonen som ligger i proposisjonen. Statsråden har besvart denne kritikken med å si seg takknemlig for spørsmålene og høringen, og det er vel og bra. Men dette betyr at komitéflertallet gir statsrådets departement stryk når det gjelder informasjonsgrunnlaget til Stortinget i denne saken. Det hjelper ikke å henvise til hjemmesidene til departementet. Det er ikke der Stortinget henter sin informasjon. Det er i det framlegget regjeringen gjør overfor parlamentet.

Derfor må jeg spørre, siden dette ikke er første gang; dette skjedde også da saken ble lagt fram i 2008: Vil statsråden sørge for at departementet for fremtiden legger fram investeringsproposisjoner med et helt annet grunnlag og mer informasjon til Stortinget enn det som har vært tilfellet i denne saken?

Statsråd Grete Faremo [23:58:13]: Mye av diskusjonen har knyttet seg til hvilke kalkyler det er mulig å legge fram, ikke minst knyttet til levetidskostnadskalkylene. I og med at verken regjering eller storting har gjort beslutning om basevalg, om vedlikeholdskonsept, om treningskonsept, har vi valgt å holde fast ved den levetidskostnadskalkylen som ble lagt fram i 2008, og selvsagt informert om at denne vil bli grundig revidert og lagt fram i sin fulle bredde i tilknytning til langtidsproposisjonen neste år. For meg er det viktig at den informasjonen som Stortinget ber om, selvsagt kommer fram, og også at dette har vist seg å bekrefte at de kostnadskalkyler som var gjort forut for framlegget i 2008, har vært robuste, og at vi heldigvis så langt har vist oss i stand til å kunne både planlegge og unngå å få de store overraskelsene.

Peter N. Myhre (FrP) [23:59:30]: Jeg benytter denne anledningen til å stille et spørsmål som jeg har stilt statsråden tre ganger før uten å få svar, og det er følgende spørsmål: Når nå Forsvarsdepartementet skal gå videre i sin kontakt med Lockheed Martin om leveransene av de nye kampflyene, hvilke tiltak vil statsråden iverksette for å sikre at eventuelle overskridelser utover det hun er kjent med i dag, vil bli dekket av selger og ikke av kjøper?

Statsråd Grete Faremo [00:00:13]: De kontraktene som inngås i januar 2014, er forventet å være fastpris-kontrakter. Vi planlegger selvsagt for kontrakter som har forpliktelser godt innenfor de anslag som er gitt i proposisjonen, og det er med slike kontrakter en selvfølge at leverandøren tar ansvaret for eventuelle kostnader som påløper utover kontraktssummen man avtaler. Men, som sagt, målet er jo selvsagt å holde seg godt innenfor de anslag som er presentert her i dag.

Tore Nordtun (A) [00:01:26]: Vi gjør viktige vedtak også i kveld i denne saken, men hovedvedtaket gjorde vel storting og regjering i 2008–2009 da vi egentlig la føringene for og valgte hvilken flytype osv. vi skulle anskaffe. Det er veldig viktige beslutninger vi gjør, det er veldig fremtidsrettede beslutninger. Jeg tror det er mange land som misunner oss, at vi er i stand til økonomisk å kunne

foreta valg av så effektive og så fremtidsrettede fly for å styrke vårt forsvar og ivareta vår suverenitet. Det skaper også en solid troverdighet i NATO og blant våre alliansepartnere at vi nå fremstår som det landet med det mest representative, effektive og moderniserte forsvar i verden. Det synes jeg også vi skal ha med oss i denne saken.

Det stilles nå en del spørsmål omkring økonomien, om informasjon osv., men regjeringen har fulgt opp dette på en utmerket måte overfor Stortinget. Nå er det også gjennomført endringer i det flernasjonale utviklingsprogrammet for F-35, og det har medført forsinkelser. Det påvirker også det norske F-35-programmet, selvfølgelig. Men anskaffelsen av fire F-35 treningsfly for leveranse i 2016 med påfølgende hovedleveranse av nye kampfly i 2018 er nettopp for at vi skal ha en hensiktsmessig overgang. Vi skal trene opp personellet osv., slik at vi er fullt kapable i denne overgangsfasen. Det er med på å sikre en mest mulig fleksibel, kostnadseffektiv og rasjonell overgang mellom F-16 og F-35, og vi skal tross alt ha 56 fly, de beste i verden. Dermed opprettholder vi også en tilfredsstillende kampflykapasitet i overgangsfasen mellom disse to flytypene.

Vi har store ambisjoner i nordområdene. Vi skal opprettholde aktiviteten der, og det er også snakk om eventuelle utvidelser i fremtiden.

Beslutningen om hovedanskaffelsen kommer i 2012. Flere kontrakter må på banen når det gjelder norsk industri. Det er svært viktig. Den industrielle verdiskapingen kan bli stor her, og det vil også flere andre talere komme inn på.

Jeg vil til slutt komme inn på det med informasjon til Stortinget. Jeg synes at det i punktene her er en rekke interessante ting. Jeg vil da nevne nasjonalt kompetansesenter for helikopter. Allerede i april 2005 var det fire meget fremsynte kvinner og menn i Stortinget, nemlig Marit Nybakk, Gunnar Halvorsen, Tore Nordtun og Marit Arnstad – noen av dem befinner seg i salen i dag – som fremmet et forslag om et kompetansesenter og en simulator for helikopter i Norge. Det blir det nå. Komiteen den gangen gjorde en god innstilling til saken. Dette skulle følges opp. Seks år etter, i denne innstillingen, ligger det nå et slikt nasjonalt kompetansesenter med simulatoraktivitet for helikopter. Det sies i meget positive vendinger at dette vil vi være med og følge opp sammen med industrien i Rogaland og på Sola. Det gis nå et meget viktig, fremtidsrettet signal, og staten vil også være med på å bidra til at et slikt stort europeisk kompetansesenter nå blir opprettet. Dette gjelder ikke bare for den militære siden og internasjonal trening og vedlikehold – dette gjelder i aller høyeste grad også for den aktiviteten som er på norsk sokkel innenfor olje- og gassindustrien, som krever mye større sikkerhet og treningsmuligheter for det personellet som gjør sin tjeneste i den industrien.

Peter N. Myhre (FrP) [00:06:29]: Jeg er altså medlem av et politisk parti som kanskje er det partiet som i størst utstrekning har jublet for beslutningen om å skifte ut kampflyene som det norske forsvar har.

Vi har hele tiden avvventet en proposisjon fra regjerin-

gen om utskifting av flyene, innkjøp av testfly og et kostnadsoverslag for hva som blir den samlede prisen for 56 jagerfly. Vi kommer til å stemme for regjeringens forslag og utenriks- og forsvarskomiteens enstemmige innstilling her i dag. Det gjør vi fordi vi mener det er riktig å skifte ut flyene. Det gjør vi fordi vi mener at Norge trenger et solid luftforsvar som sammen med marine og hær skal sørge for Norges evne til å forsvare seg selv, og som skal kunne delta i internasjonale operasjoner i lang, lang tid fremover.

Men vi ble skuffet den 6. mai i år da regjeringens forslag kom – med en elendig fremstilling, en syltynn begrunnelse og med elementer som skapte mer usikkerhet rundt dette saksforholdet enn det skapte avklaringer. Derfor fikk vi høringen, derfor fikk vi, som representanten Myrli var inne på, en stor runde i media om dette, ikke minst med utgangspunkt i Aftenpostens leder tirsdag den 7. juni, altså dagen etter høringen, under overskriften «Katten ut av sekken». Det som både Aftenposten og andre av oss har satt spørsmålsteget ved, er kostnadsoverslaget. I St. prp. nr. 36 for 2008–2009, som ble behandlet av Stortinget den 8. juni 2009, skrev regjeringen på side 7 i denne proposisjonen:

«Pristilbudet fra Lockheed Martin for JSF var vesentlig lavere enn tilbudet fra SAAB på Gripen NG med sammenlignbar konfigurasjon.»

Tilbudet fra SAAB var på 20 mrd. kr, garantert av den svenske stat. I dag snakker vi altså ikke om 20 mrd. kr, eller de 18 mrd. kr som det er opplagt at regjeringen og stortingsflertallet siktet til i 2008–2009 – altså 18 mrd. kr. Det som skaper usikkerhet, og det som skaper forvirring, er at regjeringen og regjeringspartienes representanter hevder at når prisen på 18 mrd. kr fra 2008 nå er blitt 72 mrd., er det en overskridelse på 1 mrd. – 18 pluss 1 er altså 72, mener regjeringen. Det er altså 72 mrd. kr vi nå skal ta stilling til. Innstillingen fra komiteen er at vi skal gi Forsvarsdepartementet i oppdrag å starte investeringsprosjektet innenfor de gitte kostnadsrammene, som altså er 72 mrd. kr, for flyene.

Vi fikk i dag vite av statsråden at flykjøpet vil bli basert på fastpriskontrakter. Jeg kunne jo spørre: Hvorfor sa hun ikke det under høringen? Men jeg skal avstå fra det. Vi fikk et helt annet innspill fra en stortingsrepresentant fra regjeringspartiene, nemlig representanten Solhjell, som marte til forsiktighet, og sa at vi nå må følge prisutviklingen nøye. Det skal være en prisutvikling, da, og ikke en fastpriskontrakt? Det er altså stadig usikkerhet rundt dette.

Jeg vil konkludere med at Fremskrittspartiet stemmer for innstillingen, ikke fordi vi synes den er glitrende god, men fordi denne saken er så viktig at vi er nødt til å ta denne beslutningen i dag, selv om regjeringen selv har skapt en usikkerhet rundt dette som gjør at regjeringen har seg selv å takke for at situasjonen rundt denne beslutningen har blitt slik den har blitt.

M a r i t N y b a c k k hadde her overtatt presidentplassen.

Laila Gustavsen (A) [00:11:52]: Det kommer nok ikke som en bombe i denne sal at jeg har tenkt å konsen-

trere meg om industriprogram og utvikling av JSM. Det gjør jeg jo fordi industrielle leveranser for norsk industri i forbindelse med kampflykjøpet er svært viktig.

Fra Arbeiderpartiets side vil vi nok en gang understreke betydningen av at den industrielle verdiskapingen i tilknytningen til anskaffelse av nye fly må være i samme størrelsesorden som anskaffelseskostnadene.

Når vi i dag vedtar å gå videre med fase 2 av JSM – Joint Strike Missile – fatter vi en beslutning som kan føre til et nytt industrieventyr for Norge. For det første kan det å legge til rette for at det norske forsvaret kan ha et missil som ingen andre foreløpig kan overgå i sin klasse, og for det andre at det missilet har sjanse til å bli integrert på flyet slik at partnerlandene velger å kjøpe JSM sammen med F-35, gi oss en teknologiutvikling som gjør det mulig fortsatt å ha forsvarsindustri i høyteknologisk verdensklasse her oppe på berget. Jeg er glad for at det er en enstemmig komité som har valgt å støtte regjeringens forslag om en drøy milliard kroner til JSM fase 2.

Utviklingen av JSM startet i 2008 og vil gå fram til 2014. Missilvirksomheten er en teknologisk spydspiss for Kongsberg Defence Systems og har vært den viktigste virksomheten for det selskapet helt siden 1960-tallet. Mens det er fem bedrifter som så langt har kontrakter om leveranse av deler til selve flyet, kan JSM generere over 100 underleverandører betydelig arbeid i flere tiår hvis Norge lykkes med å fremme JSM til partnerlandene i kampflyprosjektet.

Dersom integrasjonen av JSM ikke lykkes, vil prosjektet avsluttes etter fase 2. Jeg håper selvfølgelig at dette ikke blir en realitet. Norge er godt posisjonert, ikke bare fordi det er avdekket et behov for den kapasiteten som missilet representerer, men også fordi det amerikanske forsvaret er i ferd med å velge leverandør av nytt missil samt at andre partnerland også har vist interesse.

Det er svært positivt at vi har en regjering som står på for å bistå norsk forsvarsindustri med både penger, eierskap og politisk påvirkning, slik at det er mulig for en liten forsvarsindustri som vår å lykkes med å selge til andre land i et marked som er ekstremt proteksjonistisk. Samtidig har vi et svært strengt regelverk for eksport av forsvarsmateriell, og vi har god kontroll med den eksporten.

USA kjøper faktisk hele 98 pst. av alt sitt forsvarsmateriell av seg selv. Det er derfor et tegn på svært høy kvalitet når f.eks. norsk luftvern kjøpes inn for å bevokte luftrommet over Capitol Hill og Det hvite hus.

Kjøp av nye kampfly er såkalt «best value»-prosjekt. Det betyr at vi ikke kan stille krav om gjenkjøp, som vi normalt gjør i forbindelse med forsvarsanskaffelser. Likevel er vi opptatt av å sikre industrikontrakter tilsvarende anskaffelsesverdien.

Det har i lang tid vært jobbet sammen med industrien, godt forankret i både stortingsmeldinger om samarbeid mellom Forsvaret og industrien og en egen strategi knyttet til dette kjøpet for å posisjonere norske bedrifter. Dette er viktig. I tillegg brukes generelle, vanlige næringspolitiske virkemidler også overfor forsvarsindustrien. I min hjemby, Kongsberg, ser vi resultater av regjeringens politikk bl.a. gjennom en ny komposittfabrikk. Gjennom Joint Strike

Missile vil industrideltakelsen på norsk side øke til over 20 bedrifter. Forsvarsdepartementet godkjente i tillegg høsten 2010 Nammos videre utvikling av ammunisjon til F-35.

Samtidig er det viktig å understreke at de store industri-lokomotivene våre, som har kontrakt og kanskje får kontrakter nå knyttet til F-35, har et ansvar for å dra med seg små og mellomstore norske underleverandører også i den teknologiutviklingen som dette gir muligheter for. Det må komme også underleverandørene til gode, ikke bare de store industrilokomotivene.

Det er identifisert muligheter tilsvarende ca. 70 mrd. kr over produksjonstiden til F-35. Det er helt nødvendig at både industrien og norske myndigheter presser på både Lockheed Martin og amerikanske myndigheter for å kunne realisere dette potensialet.

Her forventer Arbeiderpartiet at regjeringen følger opp det som nå er et enstemmig stortings forventning om oppdrag til norsk industri.

Dag Terje Andersen hadde her overtatt presidentplassen.

Presidenten: De talere som heretter får ordet, har en taletid på inntil 3 minutter.

Mazyar Keshvari (FrP) [00:17:12]: Kampflykjøpet er Norges største investering i Fastlands-Norge. Kampflyanskaffelsen vil være avgjørende for Luftforsvarets kapasitet og operativitet. Valg av type kampfly ble fattet av Stortinget for ett år siden, og som eneste parti var Fremskrittspartiet skeptisk til prosessen. Fremskrittspartiet foreslo den gang at saken skulle sendes tilbake til regjeringen for bedre utredning. Vi ser i ettertid hvor nødvendig det var med tanke på alt det rotet som har oppstått. Derfor er det ikke overraskende at vi også i denne saken er bekymret over utredningen og prosessen rundt kjøpet av fire treningsfly. Vi foreslo også at denne delen av proposisjonen skulle behandles først til høsten.

En av grunnene til vår skepsis til fremdriften i denne anskaffelsen er at regjeringen har fremskyndet prosessen sett i lys av det løp som er beskrevet i Innst. S. nr. 299 for 2008–2009. Slik vi leser og tolker dette, ligger det her ingen føringer som tilsier at vi skal anskaffe fire treningsfly utenom det normale kontraktsforløpet. Derimot ser vi at regjeringen uttaler følgende:

«En bestilling av treningsfly nå vil stadfeste vår troverdighet som partner og kunde i det flernasjonale F-35-samarbeidet. Dette er ikke minst viktig for å sikre norsk industri oppdrag knyttet til anskaffelsen.»

Dette er sikkert et godt poeng, men det forklarer ikke hvorfor tidslinjen er endret. Det er av regjeringen skapt forvirring ved kostnadene knyttet til kampflyanskaffelsen. Regjeringen fastholder nå sine tall og mener disse er reelle og dermed representerer et godt beslutningsgrunnlag.

Fremskrittspartiet ønsker en erstatning for våre F-16-fly. Vi ønsker selvsagt at Norge skal ha fly som tilfredsstillende krav som Forsvaret mener er nødvendig, men vi er opptatt av at slike avgjørelser tas på et solid og urokkelig grunnlag. Derfor må vi kunne stille spørsmål ved

kostnadsutviklingen og driftsutgiftene for å forsøke å få et bilde av hvor mange skatte kroner som vil gå med til denne anskaffelsen.

Fremskrittspartiet vil følge kampflyanskaffelsene nøye også i tiden fremover og være en pådriver for å få en så grundig prosess som overhodet mulig.

Willy Pedersen (A) [00:20:00]: Proposisjon 110 S for 2010–2011 om investeringer i Forsvaret svarer etter min oppfatning til en rekke behov for Forsvaret. Norge er ofte omtalt som Schengens yttergrense, og da er det grensen mellom Russland og Norge jeg vil omtale.

Grensevaktjenesten forvaltes av Norges Grensekommisær. Politimesteren i Øst-Finnmark har det juridiske ansvaret, og Forsvaret har den operative delen med begrenset politimyndighet.

Undertegnede og representanten Myrli, saksordføreren, var for noen uker siden i Sør-Varanger, nærmere bestemt på Svanvik grensestasjon og på grenseovergangen på Storskog i Pasvik.

Tilbakemeldingene fra grensekommisæren og fra politimesteren på Forsvarets operative evne var svært positive. Forsvaret gjør i dag en svært profesjonell jobb i sin håndhevelse av grenseavtalen med Russland. Forsvaret patruljerer hele grensen daglig, og den er under konstant observasjon fra ulike utkikksposter langs grensen.

Svanvik grensestasjon er en stasjon som ble bygget på 1950–1960-tallet. Tilbakemeldingen fra NK på Garnisonen i Sør-Varanger var at grensestasjonens kapasitet, fasiliteter og funksjonalitet i forhold til dagens standard, ikke lenger er tilstrekkelig. Omvisningen vi fikk på grensestasjonen, viste dette klart, og bygget det her er snakk om, framstår som svært trangt og dårlig egnet for grensejegerne som bruker denne stasjonen daglig.

Det er derfor svært gledelig at regjeringen ønsker å komme i gang med å bedre forholdene for grensejegerne. Forslaget om å erstatte de seks relativt små grensestasjonene med to større, en nord på grensen, den andre sør, er svært bra. Målene med de nye grensestasjonene er å ha bygg som er bedre tilpasset grensetjenestens behov. Byggene skal bl.a. ha egen kennel og være bedre forlegninger for soldatene, som i dag har langt mer utstyr enn hva man hadde for 10–20 år siden. Da får man også grensestasjoner som har større fasiliteter og bedre plass til det.

Videre skal det også bygges en ny patruljehytte. Denne hytta er også viktig for grensevaktens operasjonalitet, da den vil ligge i et område som er isolert store deler av vinteren.

De nye kjøretreaseene som også er foreslått, er svært viktige, og det av to grunner: Den ene er jegerens behov for effektiv framkommelighet, der man ikke benytter Pasvikelva. Den andre er hensynet til naturen, og de sår som motorisert ferdsel påfører naturen.

Selv om Garnisonen i Sør-Varanger skjønner sine oppgaver svært godt i dag, er det fra min side håp om at man kommer i gang med nybyggingen snarest mulig. Jeg er derfor glad for at investeringer på 268 mill. kr blir lagt fram for Stortinget i dag. Kanskje man da vil være i stand til å komme i gang med byggingen allerede til høsten.

Sverre Myrli (A) [00:23:14]: La oss så langt ut i debatten bare slå fast at det er full enighet om at Norge trenger nye kampfly. Min gode kollega Jan Arild Ellingsen sa: Nå er all tvil borte. Det var kloke ord, og jeg håper han taler på vegne av hele partiet sitt. Han var sterk og klar i sitt innlegg, og jeg hadde egentlig håpet at representanten Ellingsen ikke var på reise i Afghanistan i forrige uke, sjøl om det sikkert var svært interessant og lærerikt, men at han i stedet hadde vært i Stortinget og sagt det samme til partifellene sine, da vi i forrige uke behandlet saken i komiteen.

Så sa Ellingsen også at bordet fanger. Men det er vel ingen uenighet om hvorvidt vi skal kjøpe F-35. Dagens vedtak om de fire treningsflyene rokker vel ikke ved det Stortinget tidligere har vedtatt, at vi skal kjøpe F-35. Vi skal vel ikke ha noen omkamp på den beslutningen? Debatten i dag dreier seg ikke om flyvalg. Debatten i dag dreier seg om vi skal få de første flyene i 2016, i 2017 eller i 2018. Jeg har ikke hørt noen i dagens debatt si at vi ikke skal kjøpe F-35.

Dagfinn Høybråten nevnte bekymringen i USA for økningen i utviklingskostnadene i F-35-programmet. Ja, den bekymringen i USA skjønner jeg godt, for de ekstra kostnadene som er påløpt i utviklingsprogrammet, skal dekkes av USA. Vi skal ikke være med på å dekke de kostnadene. Vårt beløp til utviklingsprogrammet ligger fast – 125 millioner US dollar. Vi må skille mellom kostnadene til utviklingen av flyene og kostnadene for flyene når de skal leveres til Norge fra 2018. Jeg har inntrykk av at mange blander veldig, både i debatten her i dag, i media og i debattbildet for øvrig når det gjelder F-35.

Flere har sitert Aftenposten. Ja, det er det sannelig grunn til, for der har det stått mye rart. Kanskje noen kunne stilt spørsmål om hva som er og har vært Aftenpostens agenda i kampflyspørsmålet. Etter min oppfatning har man drevet direkte kampanjefournalistikk til fordel for den konkurrenten som ikke var i stand til å levere fly som oppfylte de krav som ble stilt til de nye kampflyene.

Svein Roald Hansen (A) [00:26:23]: Dette har jo i liten grad vært en debatt om flyinvesteringene, Joint Strike Missile eller de andre investeringene, men mest en debatt om beslutningsgrunnlaget.

På 1990-tallet var det en diskusjon mellom regjering og storting – og en prosess i gang – for å få slankere dokumenter fra regjeringen til Stortinget. Det var så mye å lese at man gjerne ville ha litt mer effektiv kommunikasjon. Det var noen som den gangen advarte mot at det kunne bli for tynt, og at det ville føre til en utstrakt brevveksling mellom regjering og storting. Det er selvsagt slik at det er Stortinget selv som definerer når Stortinget mener at det har det nødvendige beslutningsgrunnlag, på samme måte som representanten Skovholt Gitmark også må godta at det er statsråden selv som må få avgjøre om hun synes prosessen mellom storting, komité og henne selv har vært god eller ikke.

Men i denne saken finnes det altså også spørsmål som det ikke er mulig å gi svar på i dag, slik som levetidskostnader, som i stor grad avhenger av basevalg og vedlike-

holdskonsept. Det vil være viktige faktorer som vi først skal ta stilling til neste år. Derfor må denne beslutningen tas i avveiningen mellom å akseptere en viss usikkerhet om beregningene fra to år tilbake holder godt nok, eller om vi skal risikere kluss i vekslingen mellom F-16 og F-35 – og risikere svekket beredskap i en periode.

Så langt viser altså beregningene at tallene fra 2008 står seg godt. Jeg tror Peter N. Myhre burde studere de omfattende svarene fra departementet litt grundigere, ut fra de tallene han opererte med i sitt innlegg. Det er også muligens slik at de viktigste faktorene for å påvirke levetidskostnadene vil vi ha hånd om selv, nemlig basevalg og vedlikeholdskonsept. Derfor er det ikke mulig å argumentere eller skrive seg vekk fra det ansvaret som alle nå må være med og ta for det vedtaket vi gjør. Jeg går også ut fra at opposisjonspartiene vedstår seg ansvaret for den avveiningen de er med på å gjøre mellom de to hensynene vi må ta i kveld. Man må selvsagt basere seg på de beregningene og de vurderingene som departementet og statsråden har lagt fram – det ligger i sakens natur – men vi må alle være med og ta ansvaret for at vi velger å ta beslutningen i dag, for ikke å risikere noe vi ikke vil ha om noen år. Det må vi stå for – eller for å sitere Fremskrittspartiets hovedtalsmann: Det handler om å ta politisk ansvar.

Jan Arild Ellingsen (FrP) [00:29:32]: La meg starte med en hilsen tilbake til saksordføreren: Turen i Afghanistan var særdeles flott. Selv om jeg vet at dere hadde en spennende høring, ville jeg ha gjort det samme valget én gang til – med all respekt for Stortinget.

Representanten Myrli sa at flyvalget var avgjort – det var liksom ikke noen problemstilling, for det vedtaket var gjort tidligere. Det er mulig at jeg tar feil, men jeg har også hatt en forståelse av at et vedtak her bare gjaldt til neste vedtak var gjort.

Det er vel et faktum at både regjeringer og storting har skiftet standpunkt underveis i en sak. Eller har jeg misforstått? Det kunne være interessant å høre om det er slik at alt Stortinget og regjeringen gjør, er absolutt. Det tror jeg dessverre ikke er sant. For i så fall: Hvorfor er vi da bekymret for kontraktene til industrien? Hvis dette løpet er gjort, kan vi da bekymre oss for det? Da er det ikke noe problem lenger, for da har vi gjort valget: Vi skal ha dem uansett, uavhengig av kostnader og hele pakka. Det tror jeg egentlig ikke man vil. Jeg tror man ønsker å være hands on når det gjelder både økonomi og flere ting.

Til representanten Gustavsen: Ingenting ville vært bedre enn om vi kunne få kontraktene her i landet, at vi kunne få leveranser tilsvarende kjøpet – det deler jeg fullt ut. Det ville vært perfekt og flott. Men utfordringen er, som representanten selv sa, at vi har en «best value»-situasjon. Vi kan altså ende opp med at vi ikke får det. Og hva er svaret da? Jeg oppfattet at statsråden ikke svarte på mitt spørsmål til henne om det tidligere i dag. Så da er jeg tilbake til der saksordføreren var: Vi har tatt valget. Vi skal ha flyene koste hva det koste vil, og de forbeholdene som vi har tatt, har en variabel substans.

Så til SVs parlamentariske leder, som jeg registrerte var bekymret for Fremskrittspartiets holdning: Vi har altså tatt

det ansvaret, som representanten Svein Roald Hansen var inne på. Vi ser at flyet går nå, for å si det på den måten. Vi skal være medansvarlige og si ja til å kjøpe de fire flyene.

Jeg registrerer at SVs parlamentariske leder ikke kommenterer at han da har hatt det ærefulle oppdrag å sørge for at SV som regjeringsparti bidrar til å styrke amerikansk forsvarsindustri tungt. Det er jo en gledens dag for dem av oss som synes at det er smart.

Så til statsråden: Statsråden prater om velvilligheten mellom regjering og storting. Ja, den velvilligheten skyldes altså primært Stortingets ønske om å få mer fakta på bordet fordi det var mangelfullt. Så sier statsråden noe som jeg ble fascinert over. Hun sa: Da man fremmet proposisjonen for Stortinget, la man ut masse informasjon på FDs hjemmeside. Med all mulig respekt: Forsvarsdepartementets hjemmeside er ikke noen veggavis for Stortinget.

Lars Myraune (H) [00:32:33]: Det er mange uttalelser i denne sal som har gått på at dette er en gledens dag for den og den delen av landet når vi har fått en ny veistump. Som gammel luftforsvarsmann må jeg jo si at i så måte er det en gledens dag å være vitne til at et enstemmig storting går inn for å starte kjøpet av de nye jagerflyene – eller kampflyene, som de beskrives som i dag.

Jeg har aldri vært i tvil om at dette er et riktig valg, av mange grunner. Det som jeg imidlertid gjerne hadde sett hadde blitt sagt den gangen vi foretok beslutningen, var at vi skal ha det jagerflyet som gir oss den beste muligheten til å drive det forsvaret av både eget land og andre nasjoner som vi skal være med på. Jeg hadde gjerne sett at man ikke brakte inn prisen på det, for jeg tror tilknytningen til USA, til det treningsnivået og det teknologimiljøet der er mer avgjørende enn de eventuelle forskjellene i kroner. Så det skulle aldri vært brakt inn. Da hadde vi kanskje ikke fått denne debatten i dag heller, for debatten som har vært ført i dag, dreier seg ikke om vi skal kjøpe jagerfly, men den dreier seg om prisen på dem.

Det som vi har erfart gjennom F-16-programmet, er at det å kunne operere sammen med våre venner i den vestlige verden er av uvurderlig betydning, og det kommer til å bli akkurat det samme – kanskje i enda større grad – når vi nå snakker om F-35 i årene som kommer.

Det at programmet er forsinket, er ikke noen overraskelse. Det er såpass kompliserte programmer at det vel er sjelden at det er laget et jagerfly uten at det har vært forsinkelser i den grad vi snakker om i dag. At prislappen også tikker litt oppover, er ikke noen overraskelse.

Det som nå er viktig framover, og jeg synes Laila Gustavsen poengterte det ganske godt, er at vi bruker det kjøpet vi vedtar i dag, for alt det er verdt, for å kunne få garanti for at Joint Strike Missile blir en del av programmet – både fordi det per dags dato nok er det beste våpenet som kan brukes i en sånn rolle, og fordi det vil bety uvurderlig mye for norsk forsvarsindustri. Med litt erfaring fra den type forhandlinger fra før vet vi at det ikke er enkelt, så jeg vil be statsråden om å bruke all den kløkt som er mulig for å få dette til å bli til fordel for Norge.

Sverre Myrli (A) [00:35:28]: Jeg lyttet med stor interesse til den gamle generalens ord!

I debatten om kjøp av F-16 i Stortinget 6. juni 1975 sa statsminister Trygve Bratteli:

«Hovedspørsmålet er dette, som flere har stilt gjentatte ganger: Er det nødvendig, hvis en vil ha et forsvar, også å ha et rimelig tidsmessig luftforsvar? Det er først og fremst det en må svare på i samband med den langsiktige plan som foreligger her.»

Det var kloke ord av en klok mann. Bratteli, regjeringa og Stortinget ga sjøl svaret: En ville gå til anskaffelse av nye jagerfly.

I debatten ble F-16-anskaffelsen støttet av navn som Per-Hysing Dahl, Guttorm Hansen, Lars Korvald, Odvar Nordli og Hallvard Eika, for å nevne noen. Det var for øvrig satt av fem timer til debatten i 1975. Det var tider, det!

I 1975 var F-16 løsningen. I 2008 og 2009 var løsningen F-35. Det er det i 2011, og det vil det være i 2012.

Presidenten: Flere har ikke bedt om ordet til sak nr. 21. Dermed er debatten avsluttet – tross alt på under fem timer!

(Votering, se side 5007)

Etter at det var ringt til votering, uttalte

presidenten: Da går Stortinget til votering over saken nr. 1–21 på dagens kart – som i praksis er gårsdagens kart.

Votering i sak nr. 1

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 3 (2010–2011) – om statsrekneskapen 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 2

Presidenten: Under debatten er det satt fram tolv forslag. Det er

- forslag nr. 1, fra Jørund Rytman på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslagene nr. 2–4, fra Jørund Rytman på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre
- forslag nr. 5, fra Jørund Rytman på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 6–10, fra Jørund Rytman på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 11 og 12, fra Hans Olav Syversen på vegne av Kristelig Folkeparti

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 11 og 12, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en grundig vurdering av hvilke ressurser som etikkarbeidet i Statens pensjonsfond utland vil kreve de nærmeste år, gitt meget høye ambisjoner om oppfølging av de etiske retningslinjene, og orientere Stortinget om dette på egnet måte.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2012 fremme forslag om økte ressurser til etikkarbeidet i Statens pensjonsfond utland.»

Votering:

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 83 mot 9 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.45.33)

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 6–10, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen utrede mulighetene for å etablere et norsk kapitalforvaltermiljø med bakgrunn i investeringene som foretas gjennom Statens pensjonsfond utland. Dette kan fortrinnsvis gjøres ved at utenlandske forvalterselskap pålegges å opprette eller utvide sin norske virksomhet.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem en sak der SPU splittes i to ved at 95 pst. blir forvaltet iht. passiv indeksstrategi og at de resterende 5 pst. blir forvaltet iht. aktiv forvaltningsstrategi. Den delen som forvaltes aktiv (5 pst.) iht. dagens praksis, mens den andre delen av fondet (95 pst.) splittes opp i to ulike indeksfond. Ett blir underlagt NBIM, mens det andre blir lagt ut på anbud. I takt med at SPU's eiendomsportefølje bygges opp til å utgjøre 5 pst. av fondet, reduseres delen som indeksforvaltes fra 95 pst. til 90 pst.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en ny gjennomgang av de bedriftene som i dag er utelukket i Statens pensjonsfond utlands investeringsportefølje grunnet rigid praksis av de etiske retningslinjene.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i neste års melding legge frem en bred vurdering av hvordan ulike aspekter av SPU's forvaltning, som for eksempel de etiske retningslinjene og den aktive forvaltningen, potensielt kan skade Norges renommé i utlandet.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, før det gjøres betydelige endringer i referanseindeksen for obligasjonsdelen av SPU, legge frem for Stortinget analyser og vurderinger av konsekvensene av en slik omlegging. Analysene bør inkludere vurderinger av hvordan endringene vil påvirke risikoen og forventet avkastning i fondet

(både i normale tider og i perioder med finansiell ustabilitet), hvordan det forventes at Norges Bank vil endre den faktiske porteføljen som en følge av omleggingen, forventede kostnader som vil påløpe på grunn av omleggingen og i hvilken grad det vil bli enklere eller vanskeligere for Norges Bank å oppnå meravkastning etter en eventuell omlegging.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 74 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.45.51)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 5, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i neste års melding om Statens pensjonsfond presentere mer detaljer om kostnadene forbundet med forvaltningen av SPU, inklusive detaljer om det seneste budsjettet departementet har godkjent.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 68 mot 25 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.06)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 2–4 på vegne av Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen pålegge Norges Bank for fremtiden å inngå arbeidsavtaler med sine forvaltere som også inkluderer nedsidebonus. Dette skal også gjelde eksterne forvaltere som NBIM inngår avtale med.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et investeringsfond med formål å investere i bedrifter og prosjekter innenfor energi- og miljøsektoren, med spesiell vekt på nyskapende og miljøvennlig energiteknologi. Fondet må gjennom sin virksomhet underbygge Norges posisjon som energinasjon.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å opprette et investeringsfond med formål å investere i bærekraftige bedrifter og prosjekter i fattige land og fremvoksende markeder, med en målsetting om samlet investeringsramme på minimum 10 mrd. kroner.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 67 mot 27 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.22)

Presidenten: Det voteres så over forslag nr. 1, fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med neste evaluering av Statens pensjonsfond utland foreta en utredning av alternative måter å organisere fondet på, herunder spørsmålet om etablering av egen pengepolitisk komité i Norges Bank slik at hovedstyret i større grad kan konsentrere kompetansen om kapitalforvaltning eller en modell hvor forvaltningen av SPU skiller fra Norges Bank, samt om det i fortsettelsen skal være ett eller flere fond.»

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre ble med 49 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.46.39)

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 15 (2010–2011) – forvaltningen av Statens pensjonsfond i 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 3

Komiteen hadde innstilt:

Meld. St. 21 (2010–2011) – finansmarknadsmeldinga 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 4

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 17 S (2010–2011) – om rapport fra Norges Banks representantskap for 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 5

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i godkjenning av EØS-komiteens beslutning nr. 120/2010 av 10. november 2010 om innlemmelse i EØS-avtalen av direktiv 2009/65/EF av 13. juli 2009 om investeringsforetak og av direktiv 2009/110/EF av 16. september 2009 om adgangen til å starte opp og utøve virksomhet som utsteder av elektroniske penger og om tilsyn med slik virksomhet.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 6

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Makedonia, undertegnet i Skopje 19. april 2011.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 7

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i å sette i kraft en overenskomst mellom Kongeriket Norge og Macaos Spesielle Administrative Region i Folkerepublikken Kina om opplysninger i skattesaker underskrevet i Paris 29. april 2011.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 8

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker til å sette i kraft en skatteavtale mellom Norge og Portugal, undertegnet i Lisboa 10. mars 2011.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 9

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 13 forslag. Det er:

- forslagene nr. 1 og 2, fra Gjermund Hagesæter på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslag nr. 3, fra Gjermund Hagesæter på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 4–12, fra Gjermund Hagesæter på vegne av Fremskrittspartiet
- forslag nr. 13, fra Trine Skei Grande på vegne av Venstre

Forslagene nr. 1–12 er inntatt i innstillingen på sidene 49 og 50. Forslag nr. 13 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Det votes over forslag nr. 13, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen nedsette et utvalg for å gjennomgå og redusere det totale antallet lover, forskrifter, rapporteringskrav mv. som regulerer kommunesektoren og lokaldemokratiet.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 93 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.48.54)

Presidenten: Det votes så over forslagene nr. 4–10 og forslag nr. 12, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2012 om å foreslå en økning i inntektene til kommunene med 1,5 mrd. kroner utover det regjeringen har signalisert i kommuneproposisjonen 2012 og at disse midlene øremerkes som driftsmidler til kommunal eldreomsorg.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2012 om å foreslå en økning i inntektene til kommunene med 1,0 mrd. kroner utover det regjeringen har signalisert i kommuneproposisjonen 2012 og at disse midlene øremerkes til grunnskolen.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2012 om å foreslå en økning i inntektene til kommunene med 200 mill. kroner utover det regjeringen har signalisert i kommuneproposisjonen 2012 og at disse midlene øremerkes som driftsmidler til kommunal barnevern.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i statsbudsjettet for 2012 om å foreslå en økning i inntektene til kommunene

med 300 mill. kroner utover det regjeringen har signalisert i kommuneproposisjonen 2012 og at disse midlene øremerkes som driftsmidler til kommunal rusomsorg og psykiatri som kan gi et verdigere liv til rusmiddelavhengige.»

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å foreslå en økning i inntektene til fylkeskommunene med 2,0 mrd. kroner utover det regjeringen har signalisert i kommuneproposisjonen 2012 og at disse øremerkes til vedlikehold og oppgradering av fylkesveinettet.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å fremme forslag til lov som gir de pleietrengende lovfestet rett til å få dekket grunnleggende behov – uavhengig av hvor i landet de bor – innen 1. januar 2012.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen, med hjemmel i ny lov, utarbeide en ny kvalitetsforskrift hvor grunnleggende behov blir klart og tydelig definert.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen legge frem forslag om behovsstyrt statlig finansiering av barnehagesektoren, basert på antall barn og antall timer i den enkelte barnehage.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 74 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.10)

Presidenten: Det votes over forslag nr. 11, fra Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med tilskuddsordning for bygging av omsorgsboliger, legge til rette for nødvendig teknologisk infrastruktur til å kunne ta i bruk teknologiske løsninger i fremtiden.»

Venstre har her varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet ble med 73 mot 21 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.27)

Presidenten: Det votes så over forslag nr. 3, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre nødvendig lokal sammenheng mellom finansieringsgrunnlaget, næringsutviklingen og tjenesteproduksjonen i kommunesektoren. I statsbudsjettet for 2012 må derfor skatteinntektene som andel av samlede inntekter ligge på om lag 50 pst., og Stortinget ber regjeringen fremme forslag til kommunalt skattøre som ivaretar denne målsettingen.»

Venstre har her varslet at de støtter forslaget.

V o t e r i n g :

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 55 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.49.48)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at 4,25 pst. av selskapskatten tilbakeføres til kommunene.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag som innebærer likebehandling av kommunene i tiltaksso-

nen.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

V o t e r i n g :

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 49 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.50.09)

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget gir Kommunal- og regionaldepartementet fullmakt til å fordele etter skjønn 2 442 mill. kroner for 2012. Beløpet foreslås bevilget over kap. 571 Rammetilskudd til kommuner og kap. 572 Rammetilskudd til fylkeskommuner.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 10

Presidenten: Under debatten har Trond Helleland satt fram et forslag, forslag nr. 1, på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme de nødvendige forslag for å igangsette arbeidet med å avvikle fylkeskommunen som selvstendig folkevalgt forvaltningsnivå, slik at fylkestingsvalget i 2011 blir det aller siste.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:132 S (2010–2011) – representantforslag

fra stortingsrepresentantene Gjermund Hagesæter, Per-Willy Amundsen og Åge Starheim om å avvikle fylkeskommunen som selvstendig forvaltningsnivå – avvises.

V o t e r i n g :

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 57 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.51.13)

Votering i sak nr. 11

Komiteen hadde innstilt:

Hans Tranekjer Andresen, født den 30. desember 1963 i Tyskland, blir naturalisert norsk statsborger med hjemmel i Grunnloven § 75 bokstav m, jf. § 92 bokstav d.

V o t e r i n g :

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 12

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt ti forslag. Det er

- forslagene nr. 1–7, fra Per-Willy Amundsen på vegne av Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 8–10, fra Geir Jørgen Bekkevold på vegne av Kristelig Folkeparti

Det voteres over forslagene nr. 8–10, fra Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre tiltak for å bedre dialogen mellom jøder og muslimer i Norge.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Stortinget ber regjeringen vurdere endringer i straffeloven for å sikre sterkere reaksjoner mot hatkriminalitet.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen invitere Islamsk Råd til en reell dialog om tilknytningen til Det europeiske fatwarådet og dets leder, Yusuf al-Qaradawi.»

V o t e r i n g :

Forslagene fra Kristelig Folkeparti ble med 84 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.52.09)

Presidenten: Det voterer så over forslag nr. 1 og forslagene nr. 3–7, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at Holocaustdagen markeres årlig på alle skoler.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen bedre undervisningen i skolen med sikte på forebygging av jødehat, herunder obligatorisk undervisning om holocaust i relevante fag, bedre læringsmateriell og bedre økonomiske støtteordninger slik at alle klasser får mulighet til å dra på studietur til konsentrasjonsleire.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre målrettede tiltak mot mobbing av jødiske elever i skolen.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen imøtekomme ønske fra Det mosaiske trossamfund om støtte til fornyelse av eksisterende sikkerhetsutstyr og støtte til kontinuerlig dagvakt ved de jødiske institusjonene i Norge.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre bedre kontinuerlig overvåking av antijødiske nettsted og ekstreme miljøer.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen se nærmere på et juridisk grunnlag for å få et forbud mot den voldsagiterende og sterkt antisemittiske organisasjonen Hizb ut-Tahrir.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 68 mot 26 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.52.26)

Presidenten: Det voterer over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen sikre at lærerundervisningen får en sterkere vektlegging av kunnskap om antisemittisme og holocaust.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti ble med 66 mot 27 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.52.48)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:95 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Hans Olav Syversen, Dagrun Eriksen, Rigmor Andersen Eide, Geir Jørgen Bekkevold og Kjell Ingolf Ropstad om å iverksette en handlingsplan mot jødehat i Norge – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 13

Presidenten: Under debatten har Gjermund Hagesæter satt fram et forslag, forslag nr. 1, på vegne av Fremskrittspartiet. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forlengelsen av lønnsoppgjøret 2011 å iverksette tiltak som sikrer et lønnsloft for lavlønnsyrkene med fokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor, og som følge av det sikre at kommunene blir fullt ut økonomisk kompensert for et slikt lønnsloft.»

Det voterer alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:116 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Jæger Gåsvatn, Per Arne Olsen, Kari Kjønås Kjos, Bente Thorsen og Gjermund Hagesæter om å sikre økt lønn i lavlønnsyrker med hovedfokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet ble innstillingen bifalt med 72 mot 21 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.53.56)

Votering i sak nr. 14

Presidenten: Under debatten har Åge Starheim satt fram fire forslag, forslagene nr. 1–4, på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre.

Det voterer over forslagene nr. 1, 3 og 4, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 1 lyder:

«Ved uthenting av personopplysninger fra offentlige registre til eksterne skal den det innhentes opplysninger om, bli underrettet om hvilke opplysninger som gis ut, til hvem og med hvilken hensikt. Dette prinsippet skal også gjelde skattelister.»

Forslag nr. 3 lyder:

«Utveksling av personopplysninger mellom institusjoner som har ansvar for barn, for eksempel mellom barnehage og skole, bør baseres på grunnkravet om informert samtykke fra de foresatte.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Skolens klasselister unntas fra offentliglova.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 56 mot 38 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.54.25)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 2, fra Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Regjeringen bes fremme en presisering av likningslovens § 6-3, nr. 1 der det klargjøres at bestemmelsen ikke hjemler at skattedirektoratet benytter opplysninger om bilistenes bomstasjonspassering til utenforliggende formål.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 55 mot 39 stemmer ikke bifalt.
(Voteringsutskrift kl. 00.54.47)

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:56 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Trond Helleland, Ingjerd Schou, Arve Kambe, Torbjørn Røe Isaksen, Michael Tetzschner og Erna Solberg om styrking av personvernet – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 15

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2011 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
2315	1	Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet (NY) Driftsutgifter, bevilges med	935 000 000
1530	70	Midler til opplæring og utvikling av tillitsvalgte Tilskudd, økes med fra kr 136 462 000 til kr 144 693 000	8 231 000

II

Stortinget samtykker i at det med virkning fra 1. mai 2011 foretas regulering av lønningene mv. for arbeidstakere i det statlige tariffområdet som er medlemmer av LO Stat, YS Stat, Unio og Akademikerne i samsvar med protokoll av 29. april 2011.

III

For embets- og tjenestemenn som ikke er medlemmer av organisasjoner som nevnt i II og derfor ikke får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt i hovedtariffavtale, skal det gjelde de samme lønns- og arbeidsvilkår som etter II. Embets- og tjenestemenn som er tatt ut av hovedtariffavtalen, får sine lønns- og arbeidsvilkår fastsatt administrativt i egen kontrakt.

IV

Stortinget samtykker i at Finansdepartementet får fullmakt til å fordele bevilgningen under kap. 2315 Lønnsregulering for arbeidstakere i det statlige tariffområdet, post 1 Driftsutgifter, på de av postene i statsbudsjettet som har lønnsbevilgning.»

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 16

Presidenten: Under debatten er det satt fram i alt 24 forslag. Det er

- forslagene nr. 1 og 2, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 3–7, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre
- forslagene nr. 8–14, fra Torgeir Trældal på vegne av Fremskrittspartiet
- forslagene nr. 15 og 16, fra Svein Flåtten på vegne av Høyre
- forslagene nr. 17 og 18, fra Rigmor Andersen Eide på vegne av Kristelig Folkeparti
- forslagene nr. 19–24, fra Borghild Tenden på vegne av Venstre

Forslagene nr. 1–18 er inntatt i innstillingen på side 33 og 34. Forslagene nr. 19–24 er omdelt på representantenes plasser i salen.

Det voteres over forslagene nr. 20–24, fra Venstre.

Forslag nr. 20 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å gjennomgå hele jordbruksavtaleinstituttet med den hensikt å forenkle forhandlingene til utelukkende å omhandle tilskuddsordninger som har direkte innvirkning på bøndenes inntektsmulighet. Et forslag til en forenklet jordbruks-

avtale legges fram i forbindelse med den varslede landbruksmeldingen.»

Forslag nr. 21 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle de norske eksportsubsidiene til osteproduksjon gjennom omsetningsavgiften gjeldende fra 1. juli 2011.»

Forslag nr. 22 lyder:

«Stortinget ber regjeringen aktivt bidra til en framtidig WTO-avtale gjennom tydelige innrømmelser ikke minst når det gjelder fjerning av alle former for eksportsubsidier.»

Forslag nr. 23 lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en styrt avvikling av pelsdyrhold i Norge.»

Forslag nr. 24 lyder:

«Stortinget ber regjeringen avvikle alle støtteordninger til skogsbilveier og granplanting.»

Votering:

Forslagene fra Venstre ble med 92 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.55.58)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 19, fra Venstre. Forslaget lyder:

«Fra og med jordbruksoppgjøret 2012 kan ikke varslede framtidige skatteendringer inngå som en del av framforhandlede jordbruksavtaler.»

Fremskrittspartiet og Høyre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 58 mot 36 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.56.18)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 18, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen foreta en gjennomgang av virkemidlene til økologisk landbruk. Gjennomgangen skal være ferdig innen neste års jordbruksoppgjør.»

Venstre har varslet at de støtter forslaget.

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.56.42)

Presidenten: Det voteres over forslag nr. 17, fra Kristelig Folkeparti. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen gjennom jordbruksoppgjøret legge til rette for at bøndernes inntekt får samme kronemessige utvikling som andre grupper i samfunnet.»

Votering:

Forslaget fra Kristelig Folkeparti ble med 87 mot 7 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.56.59)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 15 og 16, fra Høyre.

Forslag nr. 15 lyder:

«Stortinget ber regjeringen justere periodiseringen av jordbruksoppgjøret til å følge kalenderåret, og sørge for at de rammevilkårene som ikke kan fastlegges for lengre perioder, kommer inn som en del av den årlige budsjettprosessen. Oppgjøret for 2010 videreføres som en overgangsordning ut budsjettåret 2011 med de endringer som gjøres i revidert nasjonalbudsjett for 2011.»

Forslag nr. 16 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om tiltak som kan gi bønder større muligheter for å eie arealer de leier, samt fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at boplikt og prisregulering av landbrukseiendommer kan opphøre.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Høyre ble med 75 mot 19 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.57.17)

Presidenten: Det voteres over forslagene nr. 8–14, fra Fremskrittspartiet.

Forslag nr. 8 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om nødvendige lovendringer slik at bo- og driveplikten og prisreguleringen av landbrukseiendom kan oppheves.»

Forslag nr. 9 lyder:

«Jordbruksoppgjøret for 2011 bifalles ikke.»

Forslag nr. 10 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å fremme forslag om overføringer til landbruket på linje med andre utgifter som fremmes i statsbudsjettet.»

Forslag nr. 11 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 konkretisere hvilke skatter og avgifter landbruket blir ilagt som næring.»

Forslag nr. 12 lyder:

«Stortinget ber regjeringen i forbindelse med fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 fremme konkrete tiltak for skatte- og avgiftsreduksjoner for landbruket.»

Forslag nr. 13 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer, som for eksempel melkekvoter, der- som foredlingen skjer på egen gård.»

Forslag nr. 14 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag om en ordning med omsettelige produksjonskvoter for kumelk som ikke begrenses til fylkes- eller regionnivå, men gjøres landsomfattende.»

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet ble med 74 mot 20 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.57.38)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 3–7, fra Fremskrittspartiet og Høyre.

Forslag nr. 3 lyder:

«Stortinget ber regjeringen om å intensivere arbeidet med utvikling av nisje- og spesialprodukter i landbruket.»

Forslag nr. 4 lyder:

«Stortinget ber regjeringen fremme sak for Stortinget om endring av jordlovens bestemmelser om delingsforbud.»

Forslag nr. 5 lyder:

«Stortinget ber regjeringen ved fremleggelsen av statsbudsjettet for 2012 komme med en strategi for avbyråkratisering av landbruket.»

Forslag nr. 6 lyder:

«Stortinget ber regjeringen tillate demonstrasjonssalg og servering ved besøk i produksjonslokaler eller i tilknytning til disse.»

Forslag nr. 7 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve alle produksjonsreguleringer (som for eksempel melkekvoter) der- som foredlingen skjer på egen gård.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet og Høyre ble med 55 mot 39 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.57.59)

Presidenten: Det votes over forslagene nr. 1 og 2, fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti.

Forslag nr. 1 lyder:

«Stortinget ber regjeringen endre regelverket for samdrifter, slik at fleksibiliteten blir større og at mulighetene for en variert og allsidig bruksstruktur blir bedre.»

Forslag nr. 2 lyder:

«Stortinget ber regjeringen oppheve de geografiske begrensningene og antall deltakere for deltakelse i samdrifter, samt kvotetaket.»

Venstre har varslet at de støtter forslagene.

Votering:

Forslagene fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti ble med 49 mot 45 stemmer ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 00.58.21)

Komiteen hadde innstilt:

I

I statsbudsjettet for 2011 gjøres følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
1150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50	Fondsavsetninger, økes med	
		fra kr 1 083 153 000 til kr 1 197 209 000	114 056 000
	70	Markedsregulering, kan overføres, reduseres med	
		fra kr 197 900 000 til kr 178 877 000	19 023 000
	71 (Ny)	Tilskudd til erstatninger m.m., overslagsbevilgning, bevilges med	33 000 000
	74	Direkte tilskudd, kan overføres, reduseres med	
		fra kr 7 810 119 000 til kr 7 794 242 000	15 877 000
	77	Utviklingstiltak, kan overføres, reduseres med	
		fra kr 211 230 000 til kr 206 501 000	4 729 000
	78	Velferdsordninger, kan overføres, reduseres med	
		fra kr 1 751 704 000 til kr 1 654 277	97 427 000
Inntekter			
4150		Til gjennomføring av jordbruksavtalen m.m.	
	50 (Ny)	Tilbakeføring fra skadefondet for landbruksproduksjon, bevilges med	10 000 000
	70	Tilbakebetalte tilskudd til reguleringsanlegg, bevilges med	2 025 000

II

Stortinget gir Landbruks- og matdepartementet fullmakt til å iverksette tiltak i henhold til den inngåtte jordbruksavtalen, herunder tiltak som er knyttet til bevilgninger i 2012.

Presidenten: Presidenten antar at Fremskrittspartiet og Høyre ønsker å stemme imot.

Votering:

Komiteens innstilling ble bifalt med 55 mot 38 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 00.58.50)

Votering i sak nr. 17

Komiteen hadde innstilt:

Dokument nr. 5 (2010–2011) – Ombudsmannsnemnda for Forsvarets innberetning om virksomheten i tiden 1. januar – 31. desember 2010 – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 18

Komiteen hadde innstilt:

Statsrådets protokoller for tidsrommet 1. juli–31. desember 2010 vedkommende:

Statsministerens kontor
Arbeidsdepartementet
Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Finansdepartementet
Fiskeri- og kystdepartementet
Fornyings-, administrasjons- og kirkedepartementet
Forsvarsdepartementet
Helse- og omsorgsdepartementet
Justis- og politidepartementet
Kommunal- og regionaldepartementet
Kulturdepartementet
Kunnskapsdepartementet
Landbruks- og matdepartementet
Miljøverndepartementet
Nærings- og handelsdepartementet
Olje- og energidepartementet
Samferdselsdepartementet
Utenriksdepartementet og

Utenriksdepartementet – utviklingssaker – vedlegges protokollen.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 19

Komiteen hadde innstilt:

I statsbudsjettet for 2011 blir det gjort følgende endringer:

Kap.	Post	Formål	Kroner
Utgifter			
450	1	Sivile vernepliktige Driftsutgifter, blir auka med frå kr 40 890 000 til kr 41 220 000	330 000
1719	1	Felles utgifter og tilskot til føretak under Forsvarsdepartementet Driftsutgifter, blir auka med frå kr 229 483 000 til kr 229 501 000	18 000
1720	1	Felles leining og kommandoapparat Driftsutgifter, blir auka med frå kr 2 592 246 000 til kr 2 592 751 000	505 000
1725	1	Fellesinstitusjonar og -utgifter under FST Driftsutgifter, blir auka med frå kr 1 913 817 000 til kr 1 914 335 000	518 000
1731	1	Hæren Driftsutgifter, blir auka med frå kr 5 288 514 000 til kr 5 294 491 000	5 977 000

Kap.	Post	Formål	Kroner
1732	1	Sjøforsvaret Driftsutgifter, blir auka med frå kr 3 282 481 000 til kr 3 284 170 000	1 689 000
1733	1	Luftforsvaret Driftsutgifter, blir auka med frå kr 3 968 358 000 til kr 3 969 848 000	1 490 000
1734	1	Heimevernet Driftsutgifter, blir auka med frå kr 1 048 559 000 til kr 1 049 609 000	1 050 000
1740	1	Forsvarets logistikkorganisasjon Driftsutgifter, blir auka med frå kr 2 377 209 000 til kr 2 377 470 000	261 000
1790	1	Kystvakta Driftsutgifter, blir auka med frå kr 977 565 000 til kr 977 953 000	388 000
1795	1	Kulturelle og allmenntilgjengelige formål Driftsutgifter, blir auka med frå kr 239 877 000 til kr 239 885 000	8 000

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Votering i sak nr. 20

Presidenten: Under debatten har Peter N. Myhre satt fram et forslag, forslag nr. 1, på vegne av Fremskrittspartiet og Høyre. Forslaget lyder:

«Stortinget ber regjeringen om så snart som mulig å påse at det sendes en norsk fregatt med tilhørende fartøyer til NATO-operasjonen «Ocean Shield» for å bidra i det internasjonale arbeidet for å bekjempe piratvirksomhet i Adenbukta og Det indiske hav.»

Det voteres alternativt mellom dette forslaget og komiteens innstilling.

Komiteen hadde innstilt:

Dokument 8:96 S (2010–2011) – representantforslag fra stortingsrepresentantene Peter N. Myhre, Harald T. Nesvik, Ivar Kristiansen og Svein Flåtten om snarlig deployering av norsk militært bidrag til Adenbukta – vedlegges protokollen.

Votering:

Ved alternativ votering mellom komiteens innstilling og forslaget fra Fremskrittspartiet og Høyre ble innstillingen bifalt med 56 mot 37 stemmer.

(Voteringsutskrift kl. 01.00.15)

Votering i sak nr. 21

Presidenten: Under debatten har Trine Skei Grande satt fram et forslag, forslag nr. 1, på vegne av Venstre. Forslaget er omdelt på representantenes plasser i salen og lyder:

«Beslutning om anskaffelse av treningsfly utsettes til våren 2012, når et oppdatert anslag for levetidskostnader og den neste langtidsplanen for Forsvaret foreligger.»

Votering:

Forslaget fra Venstre ble med 93 stemmer mot 1 stemme ikke bifalt.

(Voteringsutskrift kl. 01.00.43)

Komiteen hadde innstilt:

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2011 kan

1. starte opp nye investeringsprosjekt, medrekne større egedoms-, byggje- og anleggsprosjekt, omtala i kapittel 2 og 3 Nye prosjekt for godkjenning i den framlagde proposisjonen, innanfor dei gjevne kostnadsrammene.
2. endre tidlegare vedtekne investeringsprosjekt, omtala i kapittel 4 Tidlegare vedtekne materiellprosjekt i den framlagde proposisjonen, innanfor dei gjevne kostnadsrammene.

Votering:

Komiteens innstilling ble enstemmig bifalt.

Presidenten: Representanten Martin Kolberg har bedt om ordet for å framsette et representantforslag.

Med hjemmel i § 28 første ledd i Stortingets forretningsorden vil presidenten etterkomme det, og samtidig be om Stortingets tilslutning til at fristen for innlevering til Stortingets administrasjon i samme ledd fravikes.

– Det anses vedtatt.

Martin Kolberg (A) [00:53:55]: På vegne av Ketil Solvik-Olsen, Erna Solberg, Dagfinn Høybråten, Trygve Slagsvold Vedum, Bård Vegar Solhjell, Trine Skei Grande og meg selv har jeg gleden av å fremme forslag om endringer i forvaltningen av rovvilt.

Presidenten: Forslaget vil bli behandlet på reglementsmessig måte.

S a k n r. 2 2 [01:02:16]

Referat

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Martin Kolberg, Ketil Solvik-Olsen, Erna Solberg, Dagfinn Høybråten, Trygve Slagsvold Vedum, Bård Vegar Solhjell og Trine Skei Grande om endringer i forvaltningen av rovvilt (Dokument 8:163 S (2010–2011)) behandles etter § 28 tredje ledd punkt c i Stortingets forretningsorden og føres opp til behandling i Stortingets møte i morgen.

– Det anses vedtatt.

Presidenten: Dermed er dagens kart ferdigbehandlet.

Forlanger noen ordet før møtet heves? – Møtet er hevet.

Møtet hevet kl. 01.03.
